

KORTE VERKLARING
DER HEILIGE SCHRIFT
MET NIEUWE VERTALING

School of Theology at Claremont



1001 1320197

HET EVANGELIE
NAAR JOHANNES

DOOR

DR. C. BOUMA



The Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

KORTE VERKLARING
DER HEILIGE SCHRIFT

HET EVANGELIE
NAAR JOHANNES

KORTE VERKLARING DER HEILIGE SCHRIJFT

MET NIEUWE VERTALING

BEWERKT DOOR

Prof. Dr G. CH. AALDERS
Prof. Dr C. VAN GELDEREN
Prof. Dr S. GREIJ DANUS
Prof. Dr F. W. GROSHEIDE
Prof. Dr A. NOORDT ZIJ
Prof. Dr J. RIDDERBOS EN
ANDERE GERE F. THEOLOGEN

JOHANNES

DOOR

Dr C. BOUMA

HET EVANGELIE NAAR JOHANNES

OPNIEUW UIT DEN GRONDTEKST
VERTAALD EN VERKLAARD

DOOR

Dr C. BOUMA

Geref. pred. te Zwolle



J. H. KOK — 1927 — KAMPEN

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

INLEIDING.

1. De Evangelien.

Op drie wijzen wordt ons in het Nieuwe Testament Jezus Christus en zijn werk voor oogen geschilderd. De Evangelien laten ons direct Hem en zijn werk zien. De Brieven ontvouwen breeder de beteekenis van zijn werk. En de Openbaring schetst de voltooiing van zijn werk.

Het woord Evangelie is door God reeds eeuwen tevoren gepraeformeerd, om later in geheel eenigen zin gebruikt te worden voor de verkondiging van het heil in Christus. Oorspronkelijk beteekende het in het profane Grieksch het loon, dat een boodschapper ontving voor het brengen van een goede tijding. Later beteekende het de goede tijding zelf, en werd ook reeds in godsdienstigen zin gebruikt. Dat woord nu heeft de Heilige Geest in zijn dienst genomen voor de boodschap van Jezus Christus. En dan krijgt het bijzondere beduidenis. Op het terrein der bijzondere openbaring is Evangelie nu dé blijde boodschap, de éénige, de goede tijding, dat Jezus Christus, de Zoon van God, de Zaligmaker is van zijn volk, Matth. 1 : 21. Het Evangelie is de verkondiging van Christus en het in Hem verschenen heil. En nog later, in de eerste helft der tweede eeuw, is de naam overgegaan op de geschriften, die deze goede tijding, Jezus in zijn doen en leeren, bevatten. Evangelie is dus nu zoowel de goede tijding van het heil in Christus, als ook het boek, dat deze blijde boodschap bevat.

In den ruimsten zin van het woord is de geheele H. Schrift Evangelie, daar ze het heil in Christus predikt. Het Nieuw-Testamentische gebruik van het woord sluit zich dan ook aan Oud-Testamentische heilsbeloften aan, Jes. 40 : 9 ; 52 : 7 ; 61 : 1 ; vgl. Luc. 4 : 18. Maar toch is er onderscheid tusschen O. T. en N. T. als tusschen belofte en vervulling. De heilsboodschap van het O. T. is die der belofte, die van het N. T. is die der vervulling. Voor dit onderscheid gebruikt het N. T. in het Grieksch een woordspeling ; de heilsverkondiging van

het O. T. is de epangelia, de belofte, die van het N. T. is het evangelium, Hand. 13 : 32 ; Luc. 4 : 18. Is dus Evangelie de geheele H. Schrift, en het geheele N. T., in bizonderen zin zijn Evangeliën de geschriften, die ons mededeelen, beide wat Jezus begon te doen en te leeren, tot op den dag, dat Hij opgenomen werd, Hand. 1 : 1, 2. Elk dezer vier geschriften bevatte hèt Evangelie. Zij zijn dus het ééne Evangelie, beschreven op viervoudige wijze. Aan dit oude gebruik van het enkelvoud herinneren nog de opschriften onzer Evangeliën : nàár Matth., enz. Ook werd reeds vroeg het meervoud gebruikt en elk dezer vier boeken kortweg een Evangelie genoemd. In later tijd sleet het besef van de oorspronkelijke betekenis zóózeer af, dat men nu spreekt van het Evangelie van Matth., enz.

Wat nu het wezen is van zulk een schriftelijk opgeteekend Evangelie, waarvan de Heere vier aan zijn Kerk gegeven heeft, wordt bepaald door wat ook het ongeschreven Evangelie is : verkondiging van het in Jezus Christus verschenen heil. Een Evangelie is in strikten zin geen historisch geschrift. Het wil geen geschiedenis schrijven in den zin, waarin wij van geschiedenis spreken. Het is ook geen beschrijving van het leven van Jezus. Wel kan men in zeer grove lijnen het verloop van het leven en den arbeid des Heeren uit de Evangeliën opmaken. Maar dat is meer een onbedoeld, bijkomstig gevolg, dan opzettelijk, vooropgesteld doel. En dan geldt het ook alleen de groote omtrekken. Omtrent talloos vele wetenswaardigheden en het historisch verband, tijd en plaats en aanleiding van vele gebeurtenissen laten de Evangeliën ons in den steek. Dat is geen gebrek, maar wijst reeds aan, dat ze niet het leven van Jezus bedoelen te geven.

Maar het doel der Evangeliën is practisch. Stichtelijke lectuur willen ze zijn. Ze zijn ontstaan uit de prediking en willen nu zelf prediking zijn. Gelijk reeds uit de Handelingen en de Brieven blijkt, namen in de prediking der apostelen de woorden en daden van Jezus een groote plaats in. Het is te verstaan, dat deze prediking, tallooze malen dezelfde gebeurtenissen verhalend en combineerend, eenigermate stereotiep werd. Verschillende omstandigheden brachten er toe, deze prediking schriftelijk vast te leggen, al weer ten dienste der prediking. Zoo zijn de Evangeliën, al is het op verschillende wijze, neerslag van de apostolische prediking, om nu zelf weer prediking te zijn. Natuurlijk kwamen door deze schriftelijke opteekening verschillende veranderingen en combinaties, die hier niet kunnen besproken worden. Maar het resultaat is toch dit, dat de Evangeliën uit de prediking zijn ontstaan en zelf prediking zijn. Jezus' woorden en daden deelen ze niet mee om de geschiedenis te vertellen op zichzelf. Maar om daardoor Jezus Christus voor oogen te schilderen, Gal. 3 : 1. Om te wijzen op het reddende kruis en te vertroosten met de grootheid der genade. In de Evangeliën

wordt niet Jezus' leven verhaald, maar wordt zijn beeld geschilderd voor de prediking.

Daarbij is het eigenaardige, dat in de Evangelien dat Jezus-beeld gegeven wordt, zonder dat de schrijvers opzettelijk en afzonderlijk daaraan eenige toepasselijke opmerking verbinden. Ze deelen zijn woorden en daden en de groote feiten van kruisiging, dood en opstanding eenvoudig mee, maar wijzen nergens apart op de groote heilsbeteekenis dezer feiten. De latere prediking tot heden toe vindt juist hierin haar beteekenis en kracht, dat ze een woord of daad des Heeren verklaart en dan in allerlei richting toepast, onderscheidenlijk. Zoo vinden we het ook reeds in de Brieven, waarin slechts kort een of ander heilsfeit, als bekend verondersteld, wordt gememoreerd, om daarna in den breede verschillende gevolgtrekkingen daaruit af te leiden. De Evangelien echter verhalen het feit alleen. Ze zijn in hun teekening van het beeld van den Zaligmaker prediking zonder toepassing. En daarin staan ze geheel alleen. Dat is hun eigensoortigheid.

Vier Evangelien heeft de Heere aan zijn Kerk gegeven. Alle vier hebben denzelfden inhoud. Ze laten het beeld van Jezus den Heere zien. Maar ieder op zijn eigen wijze. Wel hebben de drie eerste Evangelien voor een groot deel dezelfde stof, vaak zelfs in denzelfden vorm, zoodat men ze Synoptische Evangelien noemt, waardoor wordt aangeduid, dat ze in groote lijnen één overzicht geven over den arbeid des Heeren, terwijl het vierde Evangelie hiervan belangrijk afwijkt.

Er zijn vele gelijksoortige geschriften vervaardigd, de z.g. apocriefe Evangelien. Dat slechts onze vier algemeen erkend en aanvaard zijn, is niet, doordat de Kerk zoo ongeveer het beste er heeft uitgezocht, en de minderwaardige terzijde heeft gelegd. Dan zouden we slechts een bewaarde rest hebben, zij het dan ook, dat die rest het uitnemendste bevatte, wat geschreven is. Neen, de Geest des Heeren heeft slechts vier Evangelien doen schrijven. Al de andere, die geschreven zijn, staan geheel buiten den bijzonderen, inspireerenden arbeid van den Heiligen Geest. Als geschrift, als literatuur-product, kunnen dus een kanoniek en een apocrief Evangelie wel ongeveer hetzelfde type vertoonen. Er zijn overblijfselen van apocriefe Evangelien, die geheel gelijken op onze vier. Maar alleen achter deze vier staat de Heilige Geest als de Auteur, gelijk de Kerk reeds zéér spoedig inzag. Twee ervan waren door apostelen vervaardigd, en de andere beide zijn onder invloed van apostelen ontstaan. Zoo werden deze vier van meet af als Woord Gods herkend en erkend. De leiding des Geestes in deze erkenning werd spoedig duidelijk ook daardoor, dat de voortlopende stroom der Evangelien-productie zeer snel ontaardde. Spoedig toch verandert de inhoud. Een Evangelie schildert den Heere Jezus in zijn geheelen arbeid, van Galilea naar Golgotha. Maar

al heel gauw ontstonden Evangeliën, die slechts een deel van zijn leven beschreven, b.v. zijn kindsheid of zijn lijden. De beschrijving werd langzamerhand meer gesloten. Het wordt één doorlopend verhaal, dat een geheel ander karakter gaat dragen dan een Evangelie. Fantasie en speculatie maken zich van de schrijvers en hun geschriften meester. De stijl wordt gezwollen. De verhalen van wonderen en gebeurtenissen verlopen in het bizarre. De ketterij, vooral het opkomende Gnosticisme, heeft met behulp van apocriefe Evangeliën haar dwalingen zoeken te verbreiden, door in zulke Evangeliën Jezus allerlei kettersche beweringen in den mond te leggen.

Zoo zijn de apocriefe Evangeliën langzamerhand tot het onherkenbare toe geworden. In de Middeleeuwen gaat deze soort literatuur ongemerkt over in allerlei Maria- en heiligenverhalen. Ze is niet in één keer geëindigd, maar verworpen en vervloeid. Ook uit deze geschiedenis der apocriefe Evangeliën, een historie van steeds duidelijker ontaarding en verworping, blijkt overvloedig het geheel eenige onzer vier Evangeliën. Als eenlingen staan ze daar. Eenlingen in den grooten stroom der Evangeliën, door de inspiratie, die slechts deze vier betrof. En eenlingen in de wereldliteratuur. Tevergeefs heeft men gezocht naar analogieën, maar ze zijn er niet. Geheel eenig zijn de Evangeliën, door niets verklaard, dan door het scheppende werk van den Heiligen Geest, die voor het teekenen van het beeld van Jezus een eigen, nieuwen literatuurvorm schiep.

2. De schrijver van het vierde Evangelie.

De schrijver van het vierde Evangelie noemt nergens zijn naam. Hij vermijdt angstvallig, over zichzelf te spreken. Wel doet hij dit een enkele maal, 1 : 14, 16, maar dan gaat hij nog schuil in den grooten kring der gemeente, zoodat hij onmogelijk te herkennen is. Hij hult zich steeds in het kleed der anonymititeit. Vooral daardoor is vaak getwist over den schrijver. En dat het de apostel Johannes is, wordt nog heden door velen betwist. Sedert meer dan honderd jaar wordt hierover een felle strijd gevoerd. Een onoverzienbare stroom van geschriften is ontstaan over het z.g. Johanneïsche probleem, door een Duitsch theoloog genoemd het hoofdprobleem der Schriftkritiek. De theologen der linkerzijde bestrijden de vervaardiging door den apostel Johannes door te beweren, dat de oud-Christelijke traditie op dit punt zéér laat, niet algemeen, en met zichzelf in tegenspraak is; en in de tweede plaats door de bewering, dat het Evangelie zelf, aandachtig bestudeerd, dezen apostolischen

oorsprong verbiedt aan te nemen. De schrijver zou dan of de presbyter Johannes zijn (waarover later) of een ander, onbekend theoloog uit de eerste helft der tweede eeuw, uit den kring der gemeenten in Klein-Azië, of misschien onder invloed der Alexandrijnsche filosofie.

De gronden, waarop deze kritiek haar beweringen bouwt, zijn echter ten eenenmale onhoudbaar. In de eerste plaats kan worden gezegd, dat de oud-Christelijke traditie éenstemmig den apostel Johannes aanwijst als den schrijver van het vierde Evangelie. Een paar der eerste en oudste getuigen mogen hier worden genoemd.

Papias, bisschop van Hiërapolis in Klein-Azië, leerling en hoorder van Johannes, schreef ongeveer 125 na Chr., dat Joh. nog bij zijn leven zijn Evangelie heeft geschreven en aan de Kerken gegeven. Omstreeks het jaar 135 hield Justinus in Efeze met den Jood Tryphon een later door hem opgeteekend twist-gesprek, waarin hij de Evangeliën gedenkschriften der apostelen noemt, en dus ook het vierde Evangelie aan een apostel toekent. Een lijst van verschillende boeken van het N. T., de z.g. Kanon Muratori, aan het eind der tweede eeuw in Rome geschreven, zegt, dat het vierde Evangelie geschreven is door Johannes, een der discipelen. Irenaeus van Lyon schreef ongeveer 180: „Daarna heeft Johannes, de discipel des Heeren, die ook aan zijn borst lag, eveneens zijn Evangelie uitgegeven.” En omstreeks dien zelfden tijd schreef Clemens van Alexandrie: „Het laatste van allen heeft Johannes geschreven”.

In de Kerken van Egypte, Afrika, Rome en Klein-Azië schreef men dus éenstemmig het vierde Evangelie aan den apostel Johannes toe. Zij, die zoo oordeelden, waren de mannen der tweede generatie. En dezen grondde hun oordeel weer op de mannen der eerste generatie. De lijn der traditie loopt van Joh. tot aan het einde der tweede eeuw onafgebroken door.

Dit getuigenis der oud-christelijke overlevering wordt bevestigd door wat we in het Evangelie zelf vinden. Wel noemt de schrijver nergens zijn naam. Maar uit zijn Evangelie is toch een en ander aangaande hem op te maken. De meening, dat het Evangelie een Grieksch product zou zijn, stuit ten eenenmale af op het onmiskenbare Joodsche aspect. Zijn Grieksch toont den geboren Jood, die het Grieksch als een vreemde taal heeft geleerd. Den klassieken Griekschen zinsbouw gebruikt hij niet. Zijn stijl, zijn wijze van voorstelling, zijn vele Hebraïsmen wijzen op een Joodsch auteur, zooals tegenwoordig vrij algemeen wordt erkend, ook door mannen, die beslist ontkennen, dat Joh. de schrijver is.

En de schrijver is geen Jood uit de diaspora, maar een inwoner, althans van vroeger, van Palestina. Hij is zóó volkomen op de hoogte met plaatsen en toestanden in Palestina, dat hij niet anders dan een Palestijnsche Jood kan zijn, 2 : 6, 14 ;

4 : 5; 5 : 2, 9; 6 : 1, 3; 7 : 2, 37; 10 : 23; 11 : 54, 55; 18 : 1, 28; 19 : 13, 31, 40, 42.

Verder is de schrijver een ooggetuige. Hij zegt dit zelf, 1 : 14; 19 : 35; 21 : 24. Hetzelfde zegt hij ook in 1 Joh. 1 : 1—3. In 1 : 14 bedoelt hij niet een geestelijk zien. Want de tijds-vorm van het Grieksche werkwoord, dat hij daar gebruikt, wijst aan, dat hij aan bepaalde gebeurtenissen denkt. En de aangehaalde plaats uit zijn eersten brief, een nadere verklaring van 1 : 14, sluit zulk een geestelijke verklaring ten eenenmale uit. Dit eigen getuigenis wordt door verschillende plaatsen van het Evangelie onopzettelijk bevestigd, waar men den indruk van een ooggetuige ontvangt: 1 : 35—51; 3 : 22—26; 4 : 27, 28; 6 : 10; 9 : 1; 20 : 1—4. Van verschillende zijden wordt echter bestreden, dat het vierde Evangelie door een ooggetuige is geschreven. Zoo zegt men, dat de schrijver de Synoptische Evangeliën heeft geraadpleegd, schriftelijke bronnen dus, wat toch voor een ooggetuige niet noodig ware geweest. Maar zooals later zal worden betoogd, staat de schrijver tegenover zijn bronnen geheel onafhankelijk, geeft hij vaak aanvulling, die verhelderend licht werpt op een in de Synoptische Evangeliën verhaalde gebeurtenis. Verder is er op gewezen, dat naar Joh. het raam van Jezus' openbaar leven anders is, dan de eerste Evangeliën ons mededeelen. Nu is dat verschil tusschen Joh. en de Synoptische Evangeliën aanstonds weer een bewijs, dat hij van schriftelijke bronnen niet, zooals men beweert, afhankelijk is. En deze tweeërlei geschiedschrijving is volstrekt niet tegenstrijdig. Ze ontstond, doordat in de eerste Evangeliën de arbeid des Heeren in Galilea, in Joh. zijn optreden in Judea op den voorgrond treedt.

Uit het vierde Evangelie blijkt voorts, dat de schrijver is: *de discipel, dien Jezus liefhad*, van wien vijf maal wordt gesproken, 13 : 23; 19 : 26; 20 : 2; 21 : 7, 20. Deze wordt in 21 : 24 uitdrukkelijk de schrijver genoemd: *Dit is de discipel, die aangaande deze dingen getuigt en die deze dingen geschreven heeft*. Daarmee wordt niet bedoeld op het verhaalde in hoofdst. 21 alleen, maar op het geheele Evangelie, ook blijkens vs 25, welk vers terugziet op het geheele boek. Over den persoon van dezen discipel, dien Jezus liefhad, is veel getwist. Sommige theologen houden hem niet voor een persoon van vleesch en bloed; volgens hen heeft hij nooit bestaan, maar is hij de verpersoonlijking van den idealen discipel van Jezus, den volmaakten Christen. Deze personificatie is echter ten eenenmale in strijd met de teekening van hoofdst. 21, die in hem een mensch van vleesch en bloed doet zien, en met het gegeven 13 : 23, vergeleken met Matth. 27 : 20, volgens hetwelk hij één van de twaalf apostelen moet zijn geweest. Allerlei gissingen zijn aangaande hem gemaakt. Hij moet in elk geval in bijzondere relatie hebben gestaan tot Jezus. Daarom zijn ge-

noemd Nathanaël, een Israëliet, in wien geen bedrog was, 1 : 47 ; Lazarus, dien Jezus liefhad, 11 : 5 ; Aristion, geïdentificeerd met den rijken jongeling, dien Jezus beminde, Marc. 10 : 21 ; Johannes Marcus ; en zelfs Judas, omdat deze de plannen van zijn Meester, naar Gethsemané te gaan, wist.

Gelijk boven is gezegd, moet hij een der twaalf apostelen zijn geweest. Blijkens 21 : 1, 2 was hij een visscher. Vaak ontmoeten we hem in gezelschap van Petrus, met wien hij in één adem wordt genoemd, 13 : 23, 24 ; 20 : 2 ; 21 : 20. In de Synoptische Evangeliën vinden we vaak saam het drietal Petrus, Jakobus en Johannes, Matth. 17 : 1 ; Luc. 8 : 51 ; Matth. 26 : 37. Voor de hand ligt nu, te denken, dat de discipel, dien Jezus liefhad, een der twee zonen van Zebedeüs was. Jakobus kan het echter niet zijn geweest, daar deze reeds in 44 door Herodes Agrippa I werd gedood, en dus de schrijver van het vierde Evangelie niet kan zijn. Slechts Johannes, de zoon van Zebedeüs, kan de bijzonder geliefde discipel en de schrijver van ons Evangelie zijn.

Als hij de schrijver is, wordt ook tegelijk duidelijk het anders moeilijk te verklaren verschijnsel, dat noch hij, noch zijn familie ergens in dit Evangelie met name worden genoemd. In de Synoptische Evangeliën daarentegen wordt hij vaak genoemd evenals zijn broeder Jakobus, zijn vader Zebedeüs, Matth. 4 : 21 ; 10 : 2 ; Marc. 10 : 35, en zijn moeder, zelfs met name, Marc. 15 : 40 ; 16 : 1 ; vgl. Matth. 27 : 56. Van al deze namen komt echter in het vierde Evangelie slechts éénmaal die van den vader voor, 21 : 2, omdat die daar niet te vermijden was.

Zoo houdt Joh. zich op den achtergrond en hult zich in den sluier der anonymiteit, opdat hij ook niet het allermiste de aandacht van Jezus aftrekke op zich. Van meet af aan is er in den discipelkring een ongenoemde, 1 : 35, 42. Later vinden we hem weer in den discipel, dien Jezus liefhad. Zijn naam kan niet uit onbekendheid verzwegen zijn. Er schuilt een doel in dit verzwijgen van den geliefden discipel, de geheele familie Zebedeüs, en den discipel van 1 : 35. Dat doel is wel duidelijk : Johannes, de zoon van Zebedeüs, de discipel, dien Jezus liefhad, is de schrijver en wil zich niet op den voorgrond plaatsen, opdat zoo Jezus in het middenpunt sta, en niet de oude, in de gemeenten hooggeëerde apostel.

Tegen dit getuigenis der traditie en van het Evangelie zelf, dat de apostel Johannes de schrijver is, wordt in den regel nog een ander argument aangevoerd. Men meent, dat er volgens de oude traditie twee Johannessen hebben geleefd, de apostel en een presbyter in Efeze, die later leefde en dan misschien de schrijver zou zijn. De oudste traditie kent echter slechts één Johannes in Efeze, nl. den apostel. De onderscheiding tusschen hem en den presbyter komt het eerst voor in het midden der derde eeuw en is vooral door den kerkvader Eusebius ijverig

gepropageerd. En heden is deze onderscheiding door velen overgenomen, om aan den apostel Johannes het auteurschap van het vierde Evangelie te betwisten. Het is echter wel zeker, dat de meening van Eusebius op een vergissing berust, op verkeerd lezen van een geschrift van Papias. Het is, zooals een Duitsch geleerde zegt: Als men de beide Johannessen in hun graf te Efeze legt, zal er toch slechts één in liggen.

Omtrent den levensloop van Joh. kan uit de Evangeliën het volgende beeld worden ontworpen. Zijn familie is bekend en reeds boven genoemd. Zij woonde aan de zee van Tiberias, in Bethsaida of Kapernaum, waar Zebedeüs met zijn zonen het visschersbedrijf uitoefende. Hij had een flinke zaak, zoodat hij met knechten arbeidde, Marc. 1 : 20, en was niet onbemiddeld, zoodat Salome Jezus kon dienen van hun goederen, Luc. 8 : 3; Matth. 27 : 55. Salome was een zuster van Jezus' moeder, zooals bij de verklaring van 19 : 25 is beredeneerd. Jakobus en Johannes waren dus neven van Jezus. Ten deele heeft hierin de bizondere sympathie van Jezus voor Joh. haar verklaring. Joh. is eerst discipel van den Dooper geweest, 1 : 35, en werd een der eerste discipelen van Jezus, 1 : 40. Na de bruiloft te Kana en de Paaschreis naar Jeruzalem, 4 : 27, schijnt hij met de anderen een tijd het oude bedrijf weer te hebben opgevat, tot ze voor de tweede maal geroepen worden, Matth. 4 : 18—22. Daarna blijft hij steeds bij Jezus. Hij is waarschijnlijk een der jongste discipelen geweest, zoo niet de jongste, een jongeling nog. Vandaar, dat zijn moeder nog voor hem en Jakobus om een eerepost in het komende Koninkrijk verzoekt, Matth. 20 : 21 — zijn familie moest de Heere het meest begunstigen! Daar Joh. in den regel na Jakobus wordt genoemd, zal hij de jongste van het tweetal zijn geweest. Ook dat verklaart mee Jezus' liefde voor hem, den jongeling. Onder de twaalf neemt hij een eerste plaats in. Hij is onder het drietal, dat altijd bij Jezus is, Marc. 5 : 37; 9 : 2; 14 : 33. Vaak is hij in het gezelschap van Petrus, Luc. 22 : 8; Joh. 18 : 15; 20 : 2. 3; Hand. 3 : 1; 8 : 14.

Daarna verliezen we hem eenigszins uit het oog. Bij Paulus' komst in Jeruzalem was ook Joh. daar, Gal. 2 : 1—9, een der pilaar-apostelen der gemeente. De traditie wijst Efeze als zijn latere woonplaats aan. Vermoedelijk is hij kort vóór het jaar 70 naar Klein-Azië gegaan. Efeze koos hij als woonplaats, daar deze stad het centrum der gemeenten was, en om daar Paulus' arbeid voort te zetten. In Efeze heeft de apostel nog lange jaren gearbeid, tot ongeveer het jaar 100. In dien tijd is hij ook op het eiland Patmos geweest, Openb. 1 : 9. Niet, zooals soms gemeend is, om zich daar vrijwillig in de eenzaamheid te begeben, als in retraite. De woorden van Openb. 1 : 9 geven veeleer aanleiding, te denken aan een onvrijwillig verblijf. En de oud-Christelijke traditie steunt deze meening door haar ge-

tuigenis, dat Joh. naar Patmos verbannen is. Als den tijd zijner verbanning geven sommige kerkvaders op de regeering van Domitianus, 81—96. Over den duur van het verblijf is niets bekend. Teruggekeerd naar Efeze stierf Joh. daar onder de regeering van Trajanus, 98—117. De woorden, waarmee Irenaeus dit mededeelt, doen vermoeden, dat Johannes reeds in het begin van Trajanus' regeering stierf, dus omstreeks het jaar 100.

Nu is dit getuigenis der traditie aangaande het vreedzaam sterven van den apostel op hoogen leeftijd in de laatste jaren van verschillende zijden fel bestreden. Velen nemen tegenwoordig aan, dat hij den marteldood zou zijn gestorven. Ten bewijze hiervoor beroept men zich vooral op een der handschriften van de kroniek van Georgios Hamartolos, een monnik uit de 9^e eeuw, waarin is opgenomen een mededeeling van Papias, volgens welke Joh. den marteldood zou zijn gestorven. Op deze mededeeling bouwt de hedendaagsche kritiek mee de bewering, dat Joh. het vierde Evangelie niet kan hebben geschreven, omdat ze aanneemt, dat Joh. dan in Jeruzalem zou zijn gedood, vóór het jaar 70, terwijl het Evangelie na 70 geschreven is. Ook al was echter Joh. gedood, dan kon het zeer goed in Efeze en na 70 zijn geschied. Op allerlei gronden is echter aan te nemen, dat het manuscript van Georgios eerst sprak van een vreedzamen dood, maar later veranderd is. De traditie van den vreedzamen dood van Joh. op hoogen leeftijd in Efeze is de oudste, de meest verbreide en de meest geloofwaardige.

Rondom het hoofd van dezen langstlevenden apostel des Heeren heeft zich een stralenkrans van legenden geweven. Zoo zijn ontmoeting met Cerinthus den ketter in het badhuis te Efeze; dat hij onder Domitianus te Rome in kokende olie geworpen werd, maar ongedeerd daaruit kwam; dat hij in zijn graf nog ademt. De laatste legenden zijn ontstaan door herinnering aan verkeerd verstane woorden des Heeren, Matth. 20 : 23; Joh. 21 : 22, 23.

Men zou zich in het karakter van Joh. vergissen, wanneer men, uitgaande van een eenmaal gevestigde meening, in hem een zacht, liefdevol, irenisch man zocht. Enkele voorvallen uit zijn omgang met Jezus doen het ons geheel anders zien. Bij de verkiezing der twaalf apostelen worden Jakobus en Johannes genoemd Boanerges, een moeilijk te verklaren naam, door Marcus met *zonen des donders* vertaald, 3 : 17. Zoo was Joh. van van nature. De jonge Galileër met het vurige, opbruisende, heftige temperament. En zoo leeren we hem na deze naamgeving ook metterdaad kennen. Evenals vroeger Elia wil hij door bliksem vernielen, Luc. 9 : 54. Anderen wil hij het duivelen uitwerpen verbieden, Marc. 9 : 38. Hij begeert een hooge positie in het komende Koninkrijk, Marc. 10 : 37. Hij gevoelt zijn eigen sterke kracht, Marc. 10 : 39. Joh. is als jongeling een

zoon zijns volk, een echte Galileër, de man met het heftige, vurige temperament.

Zeer groot is het verschil tusschen deze karakterteekening van Joh. in zijn jeugd en die in den ouderdom, toen hij zijn Evangelie en zijn brieven schreef. In zijn ouderdom is hij de apostel der liefde. Genade heiligt ook het karakter. Door zijn intiemen omgang met den Meester, als den meest geliefden discipel, heeft hij de ziel van den Zaligmaker het klaarste gezien in haar diepten van genade. Joh. heeft in het bijzonder *zijn heerlijkheid aanschouwd . . . vol van genade en waarheid*. Liefde is het vooral geweest, die hij in de woorden en daden, in het offer en den dood van den Zaligmaker heeft gezien. En dat heeft de liefde in zijn ziel wakker geroepen, liefde tot den Heiland en tot de broederen. Zoo schrompelden door genade eerezucht, hardheid, onstuimigheid weg en is zijn karakter geheilgd, veranderd naar het beeld van Hem, die hem had liefgehad, 2 Cor. 3 : 18. Zoo is Joh. geworden de apostel der liefde, die de liefde van den Vader zag, tot zijn Zoon en van den Zoon jegens zijn Vader, 10 : 17; 15 : 9; 14 : 31; 17 : 23, 24, 26; van God tot de zijnen, 3 : 16; 14 : 21, 23; 1 Joh. 4 : 10, 11, 19; van Jezus tot zijn volk, 13 : 1; 15 : 9; van de geloovigen tot den Vader en den Zoon, 14 : 15, 21, 23, 24, 28; 1 Joh. 4 : 19, 20, 21; 5 : 1, 2, en van de geloovigen jegens elkander, 13 : 34; 15 : 12, 17; 1 Joh. 2 : 10; 3 : 10, 11, 14, 18, 23; 4 : 7, 11, 12, 20, 21; 5 : 1, 2. 'Er is geen schrijver in het N. T., die zoo vaak het woord liefhebben gebruikt als Joh. Hij gebruikt meer het werkwoord liefhebben dan het zelfstandig naamwoord liefde. Op het doen komt het hem aan. Liefde is de gerijpte vrucht van het door genadeliefde geheiligde karakter. Zoo is de heftige jonge Galileër de man geworden, van wien de legende het schoone woord verhaalt, dat hij in hoogen ouderdom telkens naar de vergadering der gemeente gedragen werd en niets dan steeds dit ééne woord sprak : „Kinderkens, hebt elkander lief.”

3. Plaats en tijd van het ontstaan.

Zoo goed als eenstemmig heeft de oud-Christelijke traditie Efeze aangewezen als de plaats, waar de apostel Joh. zijn Evangelie geschreven heeft. In de vierde eeuw duikt een enkele maal de meening op, dat het Evangelie geschreven zou zijn in Antiochie in Syrie, maar ze werd door niemand overgenomen. Ook heden neemt men vrij algemeen de juistheid der overlevering aan. In Efeze heeft de apostel tientallen van jaren

doorgebracht. Daar is hij, de bijzonder geliefde discipel, de langstlevende apostel, voor de gemeenten van Klein-Azie de centrale figuur geweest. Niets ligt meer voor de hand, dan dat hij daar aan het einde van zijn leven voor de Kerk zijn levenswerk, de jarenlange prediking van het Evangelie, bekroonde door het Evangelie op te teekenen.

Moeilijker is de vraag te beantwoorden naar den tijd, waarop het Evangelie is geschreven. Zooals in het begin der vorige paragraaf is aangetoond, hebben reeds mannen als Irenaeus, Justinus en Papias direct of indirect over het Evangelie van Joh. geschreven. Ongeveer 125 na Chr. bestond het dus reeds. En vermoedelijk vinden we ook in vroegere geschriften, b.v. van Clemens Romanus, ongeveer 96, uitdrukkingen, aan Joh. ontleend. De soms geuite bewering, als zou het vierde Evangelie eerst tamelijk laat in de tweede eeuw zijn ontstaan en dus niet door den apostel Joh. geschreven, is dan ook niet vol te houden. De uiterste termijn, die als tijd van ontstaan kan worden aangenomen, is wel het jaar 100, daar omstreeks dien tijd de apostel gestorven is. Wanneer we echter in geschriften van apostolische vaders als Clemens Romanus reeds werkelijk aanhalingen hebben uit zijn Evangelie, dan kan het niet na 90 zijn geschreven, daar het althans eenigen tijd verbreid en eenigszins bekend moet zijn geweest, eer het werd geciteerd.

Ook naar de andere zijde is het mogelijk, een tijdgrens vast te stellen. Gelijk algemeen wordt erkend, heeft Joh. de Synoptische Evangeliën gekend. Zijn Evangelie kent ze en vult ze aan. Hij kan dus niet geschreven hebben vóór al de drie anderen reeds hun Evangelie hadden geschreven. Nu is de datering dezer Synoptici nog niet precies vast te stellen. Maar we gaan niet ver mis, als we aannemen, dat de omstreeks 80 alle drie bestonden. Zoo kan dus voor wat het Evangelie van Joh. betreft worden gezegd, dat het is geschreven tusschen 80 en 90.

4. Johannes en de Synoptici.

Het vierde Evangelie neemt tegenover de eerste drie een bijzondere, aparte plaats in. De eerste geven over het algemeen hetzelfde beeld van Jezus' arbeid. Hun gelijkheid beperkt zich niet tot de groote lijnen, maar strekt zich uit tot de details, vaak tot de woorden toe. Maar het Evangelie van Joh. is geheel anders. Het onderscheid komt reeds hierin uit, dat het verband tusschen de feiten in de Synoptische Evangeliën losser is. Vaak is er geen chronologisch verband tusschen twee ver-

halen. Feit na feit wordt verteld zonder veel samenhang. De tafreelen zijn los aaneengeregend als paarden tot een snoer. Maar het Evangelie van Joh. kenmerkt zich door grooter geslotenheid en door eenheid van opbouw. Het is niet een bundel van vertellingen, maar één groote conceptie, ook naar den vorm, de schepping van een systematisch denkenden en ordenenden geest, die een grootsch geheel tot stand heeft gebracht.

Daartoe heeft Joh. betrekkelijk slechts weinig bouwstoffen gebruikt. En dat is een tweede onderscheid met de Synoptici. Zij verhalen een menigte van gebeurtenissen. Ze staan vol met vele korte verhalen, woorden, wonderen, enz. Maar Joh. verhaalt slechts enkele feiten. Slechts zeven wonderen. Enkele gesprekken, met Nicodemus, de Samaritaansche vrouw, in de synagoge. Eenige twistgesprekken met de Joden. Een groote afscheidsrede. Het verhaal van dood en opstanding. Dat is alles. En slechts drie gebeurtenissen, door Joh. verhaald, worden ook door de Synoptici vermeld: het optreden van Johannes den Dooper, 1 : 19 v.v., de spijziging der 5000, hoofdst. 6, en het wandelen op de zee, 6 : 16—21. Van den bonten feitenrijkdom der Synoptici merken we bij Joh. zoo goed als niets. Toch is dit verschijnsel geen armoede en geen gebrek in het Evangelie van Joh. Het is het laatst geschreven, toen de eerste drie reeds in omloop waren en min of meer bekend. Daarvan gaat Joh. uit. Hij veronderstelt het bestaan der Synoptische Evangeliën. Op verschillende plaatsen is hij zonder de Synoptici niet verstaanbaar, zooals het optreden van den Dooper, 1 : 15, 19, 28; het verhaal van diens gevangenneming, 3 : 24; dat Jezus twaalf apostelen had, 6 : 67.

Maar niet alleen, dat Joh. de Synoptische Evangeliën veronderstelt en aanvult — zijn opvatting van zijn taak is geheel anders. Zijn doel is niet geweest, nog eens weer de bekende geschiedenis te verhalen. Maar hij heeft haar willen belichten; van een bijzondere zijde wil hij op Jezus en dus op de feiten, waarin Jezus geteekend wordt, licht laten vallen. Vandaar, dat Joh. zooveel weglaat; men kan het immers elders wel vinden. Geheele stukken slaat hij over. In Jeruzalem heeft de Heere op en na het eerste Paaschfeest vele teekenen gedaan, 2 : 23; maar slechts één, de tempelreiniging, wordt meegedeeld. Tusschen het tweede Paaschfeest en het Loofhuttenfeest van het volgende jaar heeft de Heere onafgebroken in Galilea gearbeitet, maar Joh. verhaalt uit dien tijd, bijna de helft van des Heeren openlijk optreden, slechts één gebeurtenis, de spijziging der vijfduizend. Tusschen hoofdst. 5 en 6 ligt een heel jaar, dat Joh. zwijgend voorbijgaat. Het eigenaardige is echter, dat hij minder overslaat, naarmate hij meer het einde nadert. In de eerste zeven hoofdstukken snelt Joh. met groote sprongen vooruit. Maar dan wordt zijn haast steeds minder. Als hij aan het begin der lijdensweek is toegekomen, dan heeft hij rust.

Dan teekent hij verder alles breedvoerig. Hij heeft zich gehaast naar het lijden, om den lezer te laten zien het Lam Gods, dat in zijn lijden de straf der zonde wegdraagt.

Telkens en telkens weer laat Joh. dat zien, dat Jezus het Paaschlam is. Vandaar, dat, wat hij ook overslaat, hij nooit verzuimt, op al de Paaschfeesten, die de Heere sedert zijn optreden heeft beleefd, dat Lam te laten zien, tot ten slotte het Paaschlam op het Paaschfeest geofferd wordt. Daardoor is het meteen mogelijk, den duur van Jezus' arbeid nauwkeuriger te bepalen, dan uit de Synoptische Evangeliën mogelijk is. Op het eerste Paaschfeest was Hij in Jeruzalem, 2 : 13. Het feest van 5 : 1 is, zooals ter plaatse zal worden beredeneerd, het tweede Paaschfeest geweest, een jaar later. Dus wordt in 6 : 4 van het derde Paaschfeest melding gemaakt, en in 12 : 1 van het vierde. Het optreden des Heeren begon met zijn Doop, waarschijnlijk in Januari, en eindigde bijna drie en een half jaar later op het vierde Paaschfeest, toen het woord van den Dooper, 1 : 29, in vervulling ging.

Hiermede komt tevens de vraag aan de orde over den dag, waarop de Heere gekruisigd is. Bekend is het verschil, dat dienaangaande schijnt te bestaan tusschen de Synoptici en Joh. Volgens al de vier Evangeliën was het een Vrijdag, Marc. 15 : 42; Luc. 23 : 54; Joh. 19 : 31. Maar over den datum bestaat verschil. Volgens de eerste drie Evangeliën at Jezus Donderdagavond met zijn discipelen het Paaschlam, Matth. 26 : 17 v.v., welke dag dus 14 Nisan was, zoodat Hij Vrijdag 15 Nisan, den dag na het Paaschmaal, gedood is. Joh. geeft echter in 18 : 28 aan, dat Vrijdagavond het Paaschlam nog moest worden gegeten, zoodat Vrijdag 14 Nisan was. Reeds in de tweede eeuw ontbrandde hierover de Paaschfeeststrijd, eerst in den boezem der Klein-Aziatische Kerken, en later, sedert 190, tusschen Efeze en Rome (Quarto-decimanen). Tot op den huidige dag toe wordt hierover getwist. In het algemeen zijn er twee groepen van meeningen. Vooreerst van hen, die achten, dat er werkelijk tegenstrijdigheid is tusschen Joh. en de Synoptische Evangeliën. Een van beide heeft volgens hen ongelijk. Dat kunnen dan de Synoptici zijn, die den laatsten maaltijd later ten onrechte met het Paaschmaal van het lam hebben verwisseld (alsof ze de hoofdbeteekenis van den maaltijd zouden hebben vergeten, terwijl ze kleinigheden nog zéér goed wisten !); of het kan Joh. zijn, die om Jezus als het Paaschlam voor te stellen, den datum maar een dag terugverplaatst heeft. Maar dan zou hij het meer in het ooglopend hebben gedaan dan op een onbeteekenende plaats als 18 : 28. Aangenomen dan het niet aan te nemen geval, dat hij welbewust een historisch gegeven zou hebben verknoeid, om op een onware voorstelling een symbolische aanwijzing te gronden.

Anderen achten terecht de tegenstrijdigheid slechts schijnbaar.

Ook in deze richting zijn verschillende oplossingen voorgesteld. Zoo b.v., dat Jezus, in de wetenschap, dat Hij op Vrijdag 14 Nisan het Paaschlam niet meer zou kunnen eten, het reeds op 13 Nisan zou hebben gedaan, een oplossing, die in strijd komt met Matth. 26 : 17. Volgens anderen bedoelt Joh. in 18 : 28 niet het eten van het Paaschlam op 14 Nisan, maar het eten van het feestmaal op 15 Nisan. De daarvoor aangevoerde argumenten schijnen echter niet overtuigend. In den nieuweren tijd is een andere oplossing voorgesteld. Tusschen de Farizeërs en een groep in de partij der Sadduceërs was steeds strijd over den dag, waarop de eerstelingen gebracht moesten worden. In verband daarmee werd elk jaar, vooral wanneer het Paaschfeest dicht bij een Sabbat viel, felle strijd gevoerd over de bepaling van den eersten Nisan. De Farizeërs bepaalden dien ook waarschijnlijk in het sterfjaar van Jezus op een dag eerder dan de Sadduceërs, en dus 14 Nisan op een Donderdag, terwijl hun tegenpartij dien op Vrijdag zal hebben bepaald. De meerderheid van het volk, en ook Jezus, heeft op Donderdag 14 Nisan het Paaschlam gegeten, de partij der Hoogepriesters op Vrijdag 14 Nisan. Zoo konden de Synoptici zeggen, dat Jezus op 14 Nisan het Paaschlam at, en kan Joh. doen uitkomen, dat Hij op Vrijdag 14 Nisan gedood is. Met dit laatste komt ook overeen de uitspraak van den Babylonischen Talmud, dat Jezus 14 Nisan gekruisigd is. Deze oplossing is de meest waarschijnlijke.

Niet alleen in zijn tijdsopgaven is Joh. anders dan de Synoptische Evangeliën. Ook het terrein van Jezus' optreden is in zijn Evangelie anders. De Synoptici verhalen vooral des Heeren arbeid in Galilea, Jeruzalem en Judea staan bij hen geheel op den achtergrond, al blijkt ook, dat de Heere daar meermalen is geweest, Luc. 13 : 34. Maar Joh. schildert vooral des Heeren optreden in Judea. Slechts enkele feiten uit den langdurigen Galileeschen arbeid zijn meegedeeld, 2 : 1—12; 4 : 6, of aangeduid, 7 : 1. Daaruit is voor een groot deel te verklaren het verschil in de taal des Heeren, door Joh. beschreven, met die in de Synoptici is bewaard. In de laatste zijn het korte gezegden, spreken, vergelijkingen. Slechts een enkele maal hooren we een groote rede. Maar Joh. deelt vele groote redenen mee. Een tot Hem gericht woord of een door Hem gedaan wonder is vaak aanleiding tot het houden van een lange rede. De kritiek trekt daaruit de conclusie, dat het geen eigen woorden van Jezus zijn, die Joh. meedeelt, maar woorden van den schrijver, door hem aan Jezus in den mond gelegd. Het is niet Jezus, maar Joh., dien we hooren spreken. Voor deze bewering wordt dan steun gezocht in de andere, dat alle figuren in het vierde Evangelie op dezelfde wijze hun gedachten uitdrukken: de Dooper, de Samaritaansche vrouw, de Joden, Petrus, Pilatus.

Hiertegenover moet echter worden opgemerkt, dat Jezus anders heeft gesproken in Judea, dan Hij in Galilea heeft ge-

daan. In Galilea vond Hij het eenvoudige volk, dat naar verlossing van het juk der Schriftgeleerden hield. Daar sprak Hij eenvoudig, en kleurde zijn taal met de beelden, die de zonnige heuvels van Galilea en de wateren van de zee van Tiberias aan zijn voeten legden. Maar in Jeruzalem kwam Hij in aanraking met het officieele Jodendom, met Israëls theologen. Daar ontmoette Hij de fijne beschaving en de grootsteedsche toestanden en vraagstukken, het leven der cultuur. Hoe is het dan te verwonderen, dat de Zoon van God daar anders spreekt dan Hij onder de boeren en visschers van Galilea deed?

Verder is het niet te ontkennen, dat ook in de Synoptici Johanneïsche uitdrukkingen voorkomen, en omgekeerd. Bij alle vier schemert door, dat de Heere op verschillende wijzen gesproken heeft. Ook mag niet over het hoofd worden gezien, dat Joh. vooral één zijde van des Heeren optreden en betekenis heeft willen belichten, zijn Godheid, het feit, dat Hij, Gods Zoon, de Christus is. Daaruit is een zekere eenzijdigheid van de door hem bewaarde woorden van Jezus te verklaren. En eveneens het telkens weer terugkeeren van dezelfde woorden en begrippen, de monotonie van wat men heeft genoemd den gelijkmatigen golfslag van de zee.

5. De Christus.

Al de in de vorige paragraaf genoemde eigenaardigheden van het Evangelie van Joh. tegenover de eerste drie Evangelien spitsen zich toe in zijn eigen teekening van de Christusfiguur. In de Synoptische Evangelien wordt Christus beschreven als de mensch, onzer één, wien niets menselijks vreemd is. En door het kleed zijner echt menschenlijke natuur schijnt daar in zijn woorden en daden telkens door, dat Hij méér is dan mensch, ook de Zoon van God. In het vierde Evangelie valt van juist de andere zijde licht op Hem. Daarin wordt vooral op zijn Godheid nadruk gelegd. Reeds van den aanvang af in den machtigen proloog, en door het geheele Evangelie heen. Toch is het onjuist, te zeggen, zooals heden geschiedt, dat de Christus, gelijk Hij door Joh. geschilderd wordt, geen gestalte van vleesch en bloed zou zijn, geen waarachtig mensch, maar slechts een over de aarde wandelende Godheid, zonder menschenlijk gelaat, menschenlijke aandoeningen, in één woord aan al het echt menschenlijke vreemd. Deze voorstelling is ten eenenmale onjuist. Overal laat Joh. Jezus zien als den mensch, een van ons. Hij toornst, 2 : 16, 17; is vermoeid, 4 : 6; dorstig, 4 : 7; 19 : 28; verblijdt zich, 4 : 36; heeft medelijden, 5 : 6; is zorgzaam,

6 : 12. Aan het graf van Lazarus weent Hij ontroerd, 11 : 33—36. In den Tempel is Hij bewogen over het komende lijden, 12 : 27, 28. Hij heeft zijne discipelen lief, 13 : 1, en onder dezen bijzonder den jongen Joh., 13 : 23. Teer spreekt Hij hen als kinderkens aan, 13 : 33, en troost hen in hun droefheid, 14 : 1. En de teekening van zijn menschheid wordt tenslotte voltooid door het alleen bij Joh. bewaarde woord: *Zie, de mensch!* Ook in het vierde Evangelie is Jezus de echte, waarachtige mensch.

Maar Hij is ook God. Dat staat bij Joh. voorop. Jezus is Gods Zoon, God zelf, 1 : 18; 3 : 16, 36; 5 : 25, 37; 6 : 69; 9 : 35; 10 : 36. Hij noemt God kortweg zijn Vader of den Vader, 5 : 17; 6 : 37, enz., in het geheele Evangelie ongeveer 120 maal. Hij is van boven, 3 : 31; 8 : 23. Hij is door God gezonden, 3 : 17, 34; 4 : 34; 5 : 24; 6 : 29; 7 : 33; 8 : 16; 10 : 36; 11 : 42; 17 : 3; 20 : 21. En zijn dood is de weg, langs welken Hij weer tot den Vader terugkeert, 16 : 5, 28. Zoo gaat Hij door het kruis naar de verhooving, 3 : 14; 8 : 18; 12 : 32, en vangt met zijn lijden ook zijn verheerlijking aan, 12 : 23; 13 : 31. Daarmee in verband ligt bij Joh. op den naam: Zoon des menschen een eenigszins ander accent; hij wijst hier niet zoozeer op het lijden, Matth. 20 : 18, 28, als wel op de heerlijkheid van Christus, 1 : 52; 3 : 13; 5 : 27; 6 : 27, 62; 12 : 23. Hij weet alles, 1 : 49; 2 : 25; 4 : 18; 6 : 15; 11 : 11. Maar even sterk houdt Joh. aan de waarachtige menschheid van Jezus vast. Dat blijkt overduidelijk in het juist aangeroerde punt van Jezus' weten der dingen. Zooals gezegd, Hij weet alles, en heeft niet van noode, dat iemand Hem iets leert. Maar tegelijkertijd is zijn kennen aan zeer duidelijk waarneembare grenzen gebonden. Hij kreeg bericht van den ontwakenden tegenstand der Farizeërs, en ging daarop naar Galilea, 4 : 1—3. Jezus vond den genezene in den Tempel, 5 : 14. Hij hoorde, dat de blindgeborene in den ban gedaan was, en zocht hem, 9 : 35. In Bethanie vernam Hij, dat Lazarus reeds vier dagen in het graf lag, 11 : 17. En bij zijn intocht in Jeruzalem vond Hij een jongen ezel, 12 : 32. Hij weet alles, en toch is zijn weten beperkt en aan berichtgeving door menschen en aan zien met eigen oogen en aan eigen zoeken en onderzoeken gebonden. Zonder poging tot oplossing in een eenheid plaatst Joh. deze beide naast elkaar. Zoo handhaaft hij Christus als waarachtig God en waarachtig mensch, het mysterie Gods, het vleeschgeworden Woord.

Zoo gaat Joh. uit van de Godheid van Christus. De Synoptici teekenen Hem als den mensch vol ontferming, die ook tegelijk Gods Zoon is. Joh. laat Hem vooral zien als den Zoon Gods, van God gezonden, die ons God openbaart. Daarom noemt hij Hem ook het Woord, den Logos, 1 : 1. Geheel ten onrechte heeft men gemeend, dat Joh. hier een filosofische Logos-

speculatie ten grondslag aan zijn geheele Evangelie legt in den geest van Philo, den Alexandrijnschen Jood. De Logos is bij Philo niet een bepaald persoon, maar het vormende en ordenende principe van het heelal. Niet aan Philo, maar aan het O. T. is de Logos-idee door Joh. ontleend. Joh. 1 : 1 sluit zich direct aan aan Gen. 1 : 3 v. v. Gods spreken is scheppend, Ps. 33 : 6. Zoo goed als daarom heden van het scheppende, persoonlijke Woord gesproken wordt, zal ook de oude Kerk dit spraakgebruik uit het O. T. hebben gekend. Ook is deze Logosleer niet de hoofdidee van het geheele Evangelie, maar doet alleen in den proloog dienst om aan te wijzen, dat God zich door zijn Zoon heeft geopenbaard, en keert dan in het geheele Evangelie nergens weer terug. Jezus is het, die ons God openbaart. Dit komt ook uit in de beschouwing der wonderen. De Synoptische Evangeliën laten vooral zien, dat Jezus in het doen van zijn wonderen zich de groote Ontfermer heeft getoond. Maar Joh. laat telkens zien, dat Christus' wonderen Hem als den waren Messias hebben aangewezen. Vandaar, dat bij Joh. de wonderen in den regel teekenen worden genoemd, 2 : 11, 18 ; 3 : 2 ; 4 : 54, enz. Bij de Synoptici blijkt vooral het priesterlijke, bij Joh. meer het profetische karakter van Jezus' wonderen.

Ook in de woorden van Jezus blijkt het onderscheid. De woorden, in de eerste Evangeliën bewaard, zijn over het algemeen kort en eenvoudig, puntige spreuken en kleurige gelijkenissen, voor het eenvoudige Oostersche landvolk gemakkelijk te verstaan. Maar daar Joh. den Heere van eene andere zijde, meer naar zijn Godheid, laat zien, heeft hij ook vooral zulke woorden bewaard, die van Jezus' Goddelijke heerlijkheid gewagen. Daarmee is gegeven, dat des Heeren hoorders deze woorden vaak onjuist hebben opgevat. Een woord, dat Hij in geestelijken zin heeft bedoeld, vatten zij stoffelijk, natuurlijk, op, 2 : 19 ; 3 : 4 ; 4 : 11, 33 ; 6 : 34 ; 7 : 35 ; 8 : 22, enz. Dit verschijnsel van het z. g. misverstand komt bijna uitsluitend bij Joh. voor. Hij laat Christus zien als den van boven gekomene, wiens woorden licht worden misverstaan, 1 Cor. 2 : 14. Maar de Heere laat zijn hoorders niet in hun verkeerden waan. Dat misverstand is Hem telkens weer aanleiding geworden, om den waren, diepen, geestelijken zin van zijn woord en zijn zending in het licht te stellen. Helder treedt daarbij het opvoedende van des Heeren onderwijs in het licht. Men komt tot Hem met stoffelijke nooden. Daarop gaat Jezus in. Maar het is Hem aanleiding en middel, om te gaan spreken van de geestelijke nooden der ziel. Zoo verhaalt hoofdst. 6, dat de schare tot Hem komt. Hij spijzigt haar met brood. Maar als dan den volgenden dag groote scharen daardoor weer tot Hem worden gelokt, spreekt Hij haar over het brood des levens. Het aardsche en natuurlijke is Hem steeds de ladder, waarlangs Hij wil doen

opklimmen tot het hemelsche en geestelijke. Vandaar, dat reeds in de oude Christelijke Kerk werd gezegd, dat Joh. een geestelijk Evangelie geschreven heeft.

Zoo treedt ook de tijd met zijn vragen bij Joh. op den achtergrond voor de eeuwigheid. Men heeft hem bij den adelaar vergeleken, die hoog boven de lage aarde zich verheft en de zon tegenvliegt. Zoo heft Joh. zich boven den tijd uit. Hij begint er mee, maar hij klimt er boven uit. Hij laat Jezus zien niet zoozeer als den met stoffelijke, tijdelijke nooden bewogene, zooals de Synoptische Evangeliën doen, maar als den eeuwigen Zoon van God, die de eeuwigheidsvragen der menschheid beantwoorden kan. Joh. begint in de eeuwigheid, 1 : 1. En hij heeft met voorliefde zulke woorden des Heeren bewaard, waarin uitkomt, dat Hij het eeuwige leven geeft, 3 : 15, 16, 36 ; 4 : 14, 36 ; 5 : 24 ; 6 : 27, 40, 47, 54, 68 ; 10 : 28 ; 12 : 25, 50 ; 17 : 2, 3. Genade begon in de eeuwigheid bij den eeuwigen God en ze voert naar de eeuwigheid haar deelgenooten heen. Zoo begint Joh. in de diepste diepte en klimt naar de hoogste hoogte.

Het kan geen verwondering wekken, dat zulke machtige taal des Heeren gemakkelijk wordt misverstaan, zooals, naar boven werd aangetoond, in Israël ook gedurig het geval is geweest. Vandaar, dat Joh. overal verklarende opmerkingen tusschen den tekst inlascht, 2 : 21, 22 ; 6 : 6, 64 ; 7 : 39 ; 11 : 13, 51, 52 ; 12 : 6, 16, 33, 37—43 ; 13 : 1—3, 11, 27 ; 18 : 9, enz. Hier herkent men den bijzonder geliefden discipel, die dicht en intiem bij den Heere leefde en daardoor op menig woord en menige daad des Heeren door een korte opmerking verrassend licht kon doen vallen.

Uit deze Christusteekening van Joh. mag men echter niet met verschillende linksche theologen de gevolgtrekking maken, dat deze Christus hard en koud is, onbewogen met de nooden der menschheid. Wel klimt de adelaar hoog, maar de aarde verliest hij niet uit het oog. Ver vandaar. Christus is juist door Joh. geteekend als de gave van Gods liefde. God is liefde, 1 Joh. 4 : 8, dat is de grondtoon ook van het vierde Evangelie. God heeft zijn Zoon lief, 3 : 35 ; 10 : 17 ; 15 : 9 ; 17 : 23, 24, 26. Om zijn Zoon, 14 : 21, 23 ; 17 : 23, heeft Hij ook de wereld, 3 : 16, de zijnen, lief. En ook de Zoon zelf heeft hen lief, 13 : 1. Deze liefde Gods noopt de geloovigen tot wederliefde jegens Hem, 14 : 15, 21, 23, 24, 28, en tot onderlinge liefde jegens elkander, 13 : 34 ; 15 : 12, 17. Zoo is Christus de eeuwige Zoon Gods, het vleeschgeworden Woord, Gods geopenbaarde liefde jegens de gevallen wereld. Die liefde Gods troost niet alleen met hulp in tijdelijken nood, maar voert uit de diepste ellende van den dood naar het eeuwige leven, dat alleen een menschenziel bevredigen kan, Pred. 3 : 11.

6. Lezers en doel.

Het vierde Evangelie is niet geschreven, om ongelooovigen voor Christus te winnen. De lezers, waaraan Joh. bij zijn schrijven heeft gedacht, zijn bekend met het O. T. en met de reeds vroeger geschreven Evangeliën, die hij dan ook als bekend veronderstelt. Hij kan tot hen zóó spreken over den Dooper, 1 : 15; 3 : 24, over de twaalf, 6 : 67, over de gebeurtenissen in den Paaschavond, 13 : 2; 18 : 13, dat men merkt, dat ze met dit alles vertrouwd zijn. De lezers zijn reeds Christenen. Daarmee is niet in strijd, dat naar 20 : 31 zijn doel is, dat ze zullen gelooven. Reeds gelooven ze, maar naar Joh. telkens weer laat zien, kan en moet dat geloof, door allerlei dwaalleer bedreigd, nog bevestigd worden en groeien. Dat wordt duidelijk in de eerste discipelen. Aanstonds geloofden ze, 2 : 11, wat later herhaald wordt, 6 : 69. Later zeggen ze, nú te gelooven, 16 : 30. Maar uit Jezus' vraag blijkt, dat ook dan hun geloof niet volgroeid is, 16 : 31, 32. En de opstanding bracht hun geloof weer tot verder ontwikkeling, 20 : 8, 25, 29. In dat blijven bij Christus en dat groeien juist toont zich geloof als echt. Er waren ook, die aanvankelijk geloofden, maar later bleek hun geloof niet echt te zijn geweest, 2 : 23, 24; 6 : 66; 8 : 30, 44. Zoo kan Joh. schrijven voor geloovigen, opdat ze door zijn Evangelie gefundeerd worden in hun geloof, 20 : 31.

Het zijn geen geloovigen uit de Joden, waarvoor hij zijn Evangelie heeft bestemd, maar uit de heidenen, die met allerlei, wat de Joden en hun land betreft, niet zoo zeer bekend zijn. Daarom voegt hij tal van keeren even een opmerking tusschen het verhaal in over Joodsche gewoonten en toestanden, 2 : 6; 4 : 9; 7 : 2; 10 : 22; 18 : 28; 19 : 31, 41, 42, en over plaatsen in Palestina, 4 : 5; 5 : 2; 6 : 1; 11 : 1, 18; 12 : 1, 21. Hiermede stemt ook overeen het vroeger besproken getuigenis der traditie, dat Joh. zijn Evangelie in Efeze schreef. Vandaar, dat hij over de Joden ook anders schrijft dan b.v. Matth. Voor dezen is Israel nog hèt volk, 1 : 1; 10 : 5, 6; 15 : 24, 26. Maar als Joh. schrijft, is de Tempel reeds verwoest en de breuk met het Jodendom reeds volledig geworden. Vandaar, dat de uitdrukking : „de Joden” bij hem in den regel ook ongunstige beteekenis heeft; de Joden zijn de vijanden van Christus en zijn gemeente, waar tegenover zij een gesloten eenheid vormen, 1 : 19; 2 : 13; 3 : 1, 25; 5 : 1; 6 : 4; 7 : 1, enz.

In het bovenstaande is op het doel, waarmee Joh. zijn Evangelie schreef, reeds eenigszins gezinspeeld. Het is, naar 20 : 31, de geloovigen te versterken in het geloof, dat Jezus is de Christus, de Zoon Gods. Dit doet Joh. zijdelings ook met een polemische bedoeling. Van alle kanten kwam tegen de ge-

meenten dwaalleer opzetten. Van Jodendom en heidendom dreigde het gevaar. Nu is er groot verschil over de vraag, welke dwaalleer het is, waartegen Joh. zich richt. In navolging van Irenaeus oordeelen heden sommigen, dat Joh. Cerinthus wil bekampen, den gnostischen ketter uit Alexandrie uit het einde der eerste eeuw, en in hem het Gnosticisme en het Docetisme; deze beide ketterijen loochenden de waarheid van Jezus' menschelijke natuur en de wezenlijke eenheid der beide naturen. Zonder twijfel richt zich het Evangelie tegen zulke tendenzen. Vandaar, dat telkens weer uitkomt, dat Jezus, hoewel Zoon van God, toch ook echt mensch is. Zoo begint Joh. bij Jezus' Godheid om telkens bij zijn menschheid uit te komen. Toch ligt hierin niet het hoofddoel van het vierde Evangelie. Anderen nemen aan een polemieek tegen de secte der z.g. Johannes-jongeren. De meesten denken heden aan bestrijding van de Joden. Maar de secte der Johannes-jongeren is nooit van verstrekkende beteekenis geweest. En in het laatste decennium der eerste eeuw had het Jodendom de groote beteekenis van vroeger niet meer.

Niet tegen één bepaalde dwaalleer trekt Joh. te velde. Hij schreef in een wereld en een tijd, vol zoeken naar verlossing. Alom dienden nieuwe Religies zich aan. Overal traden heilands-gestalten op, die aan de menschheid, zoekend naar een verlosser, toeriepen: „Ik ben het.” Voor die wereld, tastend naar ontkoming, schreef Joh. zijn Evangelie, waarin een der groote hoofdgedachten is, dat Jezus van Nazareth waarlijk dé Heiland is, de eenige temidden van allen, die wederrechtelijk roepen: „Ik ben het.” Vandaar, dat Joh. met voorliefde heeft bewaard zulke uitspraken van Christus, waarin Hij zegt, dat Hij, niemand dan Hij, de Verlosser is, 4 : 26; 6 : 35, 48, 51; 8 : 12; 9 : 5; 10 : 7, 9, 11, 14; 11 : 25; 14 : 6; 15 : 1, 5. „Ik ben het”, de Messias, het brood, het licht, de deur, de herder, de opstanding, de weg, de wijnstok, — zoo klinkt het onophoudelijk, soms zelfs zonder predicaat, 8 : 24, 28; 13 : 19. Daarin is het groote hoofdthema van het vierde Evangelie. Joh. laat zien, wie Christus is, maar bovenal, dát Hij werkelijk de Christus is, de Zoon Gods. De valsche Christussen beweren van allen kant, dat zij het zijn. Daartegenover stelt Joh. in heel het Evangelie, dat Jézus het is. Zóó is 20 : 31 te verstaan: *Maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jézus is de Christus, de Zoon Gods.*

Dit zelfgetuigenis van Jezus wordt bevestigd door een groote reeks getuigenissen van anderen. Velen zijn in het Evangelie door Joh. alstware rondom Jezus gegroepeerd, die getuigen, dat Hij waarlijk de Messias is: God zelf, de Dooper, Nathanaël, Nicodemus, de Samaritaansche vrouw, de Joodsche scharen, de dienaars van het Sanhedrin, de blindgeborene. Aan het slot Joh. zelf en de mannen uit den kring te Efeze. En na zijn ver-

hooging zullen de discipelen getuigen, en de Geest zal dé Getuige zijn. Van deze allen zegt Joh. onophoudelijk, dat ze getuigen. Getuigenis en getuigen zijn twee lievelingswoorden van hem. Getuigen is bij hem steeds: op grond van eigen zien verklaren, dat Jezus' zelfgetuigenis waar is. Dat doen al de boven genoemden, 5 : 32; 8 : 18; 1 : 7, 8, 15; 4 : 39; 12 : 17; 15 : 27; 19 : 35; 21 : 24. Heel het Evangelie is één getuigenis, dat Jêzus is de Christus.

In verband met dit karakter van het vierde Evangelie heeft ook het woord gelooven er een bizonderen klank. Ook in de Synoptische Evangeliën komt het wel voor, maar betrekkelijk weinig. In het Evangelie van Joh. echter is het een der hoofdbegrippen, bijna 100 maal genoemd. Het is het antwoord op het getuigen. Jezus staat in het midden. Alles en allen getuigen, dat Hij de Christus is. Het antwoord daarop moet zijn, dat allen gelooven, dat Hij het is, 1 : 7, 51; 2 : 11, 23; 3 : 15, 16; 4 : 39; 5 : 24; 6 : 30; 7 : 31, enz. Maar gelooven is ook bij Joh. geen bloot historisch geloof. Het is tegelijk het levend geloof in Christus: *en, opdat gij door het te gelooven, het leven hebt in zijn naam*, 20 : 31.

7. Eenheid.

Algemeen werd vroeger gewezen op de eenheid van het vierde Evangelie; het werd genoemd een eenheid als van den rok zonder naad. In den lateren tijd echter is van verschillende zijden beweerd, dat het een samengesteld werk is.

Men wees op tal van plaatsen, die in het verband niet zouden passen. Naar 7 : 3 heeft Jezus tot dusver in Galilea gearbeid, wat niet klopt met verhalen van vroeger verblijf in Judea. Naar 11 : 28 gaat Martha naar huis, en blijkens 11 : 39 is ze toch bij Jezus. Volgens 12 : 36 verbergt Jezus zich, maar in 12 : 44 treedt Hij toch openlijk op. 14 : 31 wordt eerst in 18 : 1 voortgezet. Naar 19 : 1—15 brengt Pilatus Jezus twee maal naar buiten, zonder dat blijkt, dat Hij intusschen weer naar binnen werd geleid. Volgens 20 : 2 gaat Maria Magdalena weg van het graf, maar naar 20 : 11 staat ze er nog.

Daarom nemen verschillende geleerden aan, dat het Evangelie het werk is van meer dan één hand. Maar over de wijze, waarop en de stukken, waaruit het is ontstaan, heerscht niet de minste eenstemmigheid. Men is het er niet over eens, of eerst de verhalen dan wel de redenen bestonden, of er een of meer bronnen door den samensteller zijn gebruikt, en of een of meer redactoren aan het boek hebben gearbeid. Om de een-

heid te redden, hebben anderen weer aangenomen, dat sommige stukken van hun oorspronkelijke plaats op een andere terecht zijn gekomen. Zoo zou b.v. het stuk van hoofdst. 13—17 aldus moeten worden geordend, om de oorspronkelijke volgorde te verkrijgen: 13 : 1—31a; 15, 16; 13 : 31b—14 : 31; 17. Ergens elders zou iets uitgevallen zijn, zoo b.v. tusschen 7 : 52 en 8 : 12 een geheel blad. Al deze verklaringen stuiten echter af op het vroeger vermelde eenstemmige getuigenis der traditie, dat Joh. het Evangelie heeft geschreven. Ook maakt het boek, zooals in de voorgaande paragrafen is aangewezen, in zijn Christusteekening, zijn doelstelling en zijn enkele, telkens weer terugkerende begrippen, waarmee het arbeidt, zooals getuigen, gelooven, enz., den indruk van een onlosmakelijke eenheid. Dat sommige critici overal sporen van later bearbeiding vinden, is bij de heerschende bronnensplitsingswoede niet te verwonderen. Schijnbare oneffenheden, als boven aangewezen in den tekst, laten zich ten deele zeer gemakkelijk oplossen. In de verklaring vindt men daarvan voorbeelden. Had Joh. geschreven in de twintigste eeuw op een Westersche studeerkamer, dan had hij het misschien anders gedaan. Maar nu heeft hij het zóó gedaan, als het boek vóór ons ligt. Aan de vervaardiging van het geheele Evangelie door Joh. kan niet worden getwijfeld.

Een paar stukken dienen echter afzonderlijk te worden vermeld. Vooreerst het stuk over de echtbreekster, 7 : 53—8 : 11. Daarover wordt in de verklaring gesproken. Het tweede is hoofdst. 21. Dat schijnt een apart stuk. In 20 : 31 heeft Joh. in allen vorm zijn boek afgesloten. Daar is het einde. Naar zijn oorspronkelijke bedoeling zou daarna niets meer volgen. Zoo laat zich hoofdst. 21 reeds daardoor als later toevoeging kennen. Daar echter, voorzoover bekend is, het vierde Evangelie nooit zonder hoofdst. 21 is uitgegeven, kan de toevoeging niet jaren later zijn geschied. Ze moet hebben plaats gevonden eer het boek uit den engen kring der gemeente verder in het licht kwam. Dus nog vóór het einde der eerste eeuw. Veelal oordeelt men, dat Joh. niet de schrijver kan zijn. Vs 24 wijst echter aan, dat Joh. nog leefde, toen dit geschreven werd, en dat Joh. zelf geschreven heeft. Want met *deze dingen* wordt niet bedoeld op het verhaalde in hoofdst. 21 alleen, maar op het geheele Evangelie. De verzen 24 en 25 maken den indruk, door andere hand geschreven te zijn, uit den kring rondom Johannes.

8. Indeeling.

INLEIDEND DEEL.

- 1 : 1—18. Proloog. Het eeuwige Woord is vleesch geworden.
-

EERSTE DEEL.

De aanvang van Jezus' zelfopenbaring.

- 1 : 19—52. De eerste openbaring aan den Dooper en de discipelen.
 2 : 1—12. De openbaring in Galilea. Bruiloft te Kana.
 2 : 13— 3 : 36. De openbaring in Jeruzalem en Judea.
 4 : 1 —54. De openbaring in Samaria.
 In dit eerste stuk teekent Joh. ontkiemend geloof en beginnende vijandschap.
-

TWEEDE DEEL.

Voortgaande openbaring aan Israël.

5. Een 38 jaar kranke op Sabbat genezen.
 6. Het brood des levens. Vele aanhangers gaan weg.
 7—10. Jezus op het Loofhutzenfeest. Het Sanhedrin poogt Hem gevangen te nemen.
 11. Opwekking van Lazarus. Het Sanhedrin besluit Jezus te dooden en gelast zijn opsporing.
 12 : 1—36. Voorbereidingen ten doode.
 12 : 37—50. Slotwoord over Israëls ongeloof.
 In dit tweede stuk beschrijft Joh., hoe na een reeks van conflicten Israël den Heere verwerpt. Toch komt er zelfs onder de Farizeërs tweedracht.
-

DERDE DEEL.

De laatste woorden.

13. Bij het laatste Paaschmaal.
 14. De Heere gaat weg, maar de Paracleet komt.

15. Vermaningen tot beoefening van de gemeenschap der heiligen in het midden der wereld.
16. De droefheid zal tot blijdschap worden.
17. Het Hoogepriesterlijk gebed.
-

VIERDE DEEL.

Dood en opstanding.

- 18 : 1—11. In Gethsémané.
- 18 : 12—27. Voor het Sanhedrin.
- 18 : 28—29 : 16. Voor Pilatus.
- 19 : 17—42. Gekruisigd, gestorven en begraven.
- 20—21 : 23. Opgestaan.
- 21 : 24, 25. Het slotwoord.
-

9. Tekst.

Aan de vertaling is ten grondslag gelegd de Grieksche tekst, die door Eberhard Nestle in zijn bekend Grieksch N. T. is gegeven. Op sommige plaatsen wijkt zij eenigszins af van den Griekschē tekst, die door de Statenoverzetters is gebruikt. Over het algemeen betreft het verschil slechts kleinigheden. In den regel is in de verklaring het verschil met de lezing der Statenvert. aangewezen.

INLEIDEND DEEL.

HOOFDSTUK 1 : 1—18.

De proloog ; eerste deel, 1 : 1—5.

1 ¹ In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God.

² Dit was in den beginne bij God. ³ Alles is door hetzelfde geschapen, en zonder hetzelfde is ook niet één schepsel geschapen. ⁴ In hetzelfde was leven, en het leven was het licht der menschen. ⁵ En het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft het niet gegrepen.

¹ Het is duidelijk, dat het begin van het vierde Evangelie terugwijst naar het begin van Genesis. *In den beginne*, toen God den hemel en de aarde schiep, *was het Woord* reeds. Daarmee wijst het Evangelie reeds het eeuwig vóórbestaan van Christus aan. Zoo is er in de Evangeliën een opklimming duidelijk merkbaar. Zij gaan steeds verder terug wat het aanvangspunt betreft. Marcus begint met het openlijk optreden van Jezus ; Mattheus laat zien in zijn geslachtsregister, dat Hij afstamt van Abraham ; Lucas gaat tot Adam terug, en Joh. begint in de eeuwigheid.

Christus is het Woord. Door dat Woord openbaart God zich. Christus is het persoonlijke Woord, dat ons God openbaart. Deze gedachten heeft Joh. niet ontleend aan de Grieksche filosofie door middel van de Joodsche Alexandrijnsche godsdienstwijsbegeerte, maar aan het Oude Testament. God sprak bij de schepping. En overal is in het O. T. sprake van „het Woord des Heeren”, soms reeds gepersonifieerd, Ps. 33 : 6. Zoo was de weg gebaand tot wat de Heere hier zegt, dat Christus *het Woord*, het persoonlijke Woord Gods is.

Christus kan ons dus God openbaren, omdat Hij in den oer-aanvang reeds bestond. Ook verder, omdat Hij „was bij God” ; Hij stond in gedurig levens- en liefdesverkeer met God, 17 : 24 ;

Spr. 8 : 30 ; wie zal ons dan God openbaren zóó als Hij ? En eindelijk kan Hij dat, omdat Hij zelf *God was* ; omdat Hij aan het Goddelijk Wezen deel had.

2 Vers 1 is als het ware het opschrift boven den geheelen proloog, het thema, dat er aan ten grondslag ligt. Met vers 3 begint de breedere uiteenzetting. Vers 2 vormt daarop, de begrippen van vers 1 samenvattend, de inleiding, en den overgang daartoe.

3 Van de eeuwigheid leidt Joh. de lezers nu naar den tijd. Hij begint bij het begin, de schepping. Deze is door het Woord tot stand gekomen. *Alles is door hetzelfde geschapen*. Christus is de Middelaar der schepping. De schepping is het ééne, ongedeelde werk van den Drieëenigen God, waarin evenwel elk der drie Personen zijn eigen, onderscheiden arbeid volbracht. Het tweede deel van vers 3 : *en zonder hetzelfde is ook niet één schepsel geschapen*, zegt in ontkennenden vorm hetzelfde als het eerste deel.

Toch is het geen herhaling. Het eerste deel beschreef van het verleden uit, van het standpunt van Gen. 1 : 1, vooruitziende, het scheppingswerk van het Woord, het tweede deel plaats zich op het standpunt van het heden, midden in de geschapen wereld, en zegt, terugziende, dat alle schepsel, dat nu is, door het Woord geschapen is.

4 Na het volbrengen der schepping hield de betrekking van het Woord tot het geschapene niet op. Vers 4 beschrijft de blijvende betrekking, zooals ze door God was bepaald. Het herhaalde *was* in dit vers ziet dus op den tijd van al het bestaande, afgedacht van den zondeval. *In hetzelfde was leven*. Daar Joh. hier „leven” zonder lidwoord schrijft, wil hij in dit zinnetje er niet zoozeer den nadruk op leggen, dat in Hem het leven was, alle leven, dat Hij dus de éénige bron van het leven was. Maar veeleer daarop valt de nadruk, dat in Hem dat leven in volle, onbegrensde maat was. Niets dan leven was in dat Woord. De Vader heeft immers den Zoon gegeven, leven te hebben in zichzelf, 5 : 26. *En dat leven*, dat in den Zoon is, *was* (verleden tijd, omdat Joh. de geschiedenis terugziet, van het heden tot aan de schepping) *het licht der menschen*. Licht is kennis. Het verlichtende is dus middel tot kennis. Dát was het Woord voor de menschen. In Hem was hun gegeven de weg tot kennis Gods. Zoo was Hij, van den aanvang af, het licht der menschen.

5 Nu beschrijft de apostel, wat de uitwerking is geweest van het schijnen van dat licht. Die uitwerking schrijft hij in den tegenwoordigen tijdsvorm : *het licht schijnt*. Na den val, waarvan hier niet uitdrukkelijk melding wordt gemaakt, schijnt dat licht, tot heden toe, temidden van een menscheid, die God niet kent, zoodat haar toestand *duisternis* kan worden genoemd. *En de duisternis heeft het licht niet gegrepen*.

Gegrepen beteekent hier overweldigd, 12 : 35. Als het licht temidden der duisternis schijnt, strijden die twee om de overwinning. Zoo strijdt Satan, die immers de vorst der duisternis is, om het licht der kennis Gods, door het Woord ontstoken, te dooven. Hij beproefde het door ongeloof, afgoderij, bijgeloof en vele andere middelen. En, toen Christus op aarde was, beproefde Satan het door Hem persoonlijk aan te vallen. Maar het was tevergeefs! De duisternis heeft het licht niet overweldigd. Het licht schijnt nóg. De openbaring Gods, die Christus gaf, is nog een lamp voor den voet. Tusschen de beide deelen van dezen zin is dus een tegenstelling: en hoewel het licht temidden der duisternis schijnt, toch heeft de duisternis het niet gegrepen.

De proloog ; tweede deel, 1 : 6—13.

1 ⁶ Er trad een mensch op, gezonden van God, met name Johannes. ⁷ Deze kwam tot een getuigenis, opdat hij zou getuigen aangaande het licht, opdat allen door hem zouden gelooven. ⁸ Hij was het licht niet, maar opdat hij zou getuigen aangaande het licht.

⁹ Het waarachtige licht, hetwelk ieder mensch verlicht, was komende in de wereld. ¹⁰ Hij was in de wereld en de wereld is door Hem geschapen, en de wereld heeft Hem niet gekend. ¹¹ Hij is gekomen tot het zijne, en de zijnen hebben Hem niet als den hunne aangenomen. ¹² Maar zoovelen als Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven, kinderen Gods te worden, hun, die gelooven in zijn naam, ¹³ die niet uit het bloed en niet uit den wil des vleesches en niet uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn.

6, 7 In dit tweede deel van den proloog spreekt de apostel meer bepaald van de historische verschijning van het Woord, Jezus Christus. Hij begint hier bij het optreden van Johannes den Dooper, waarmede ook Marcus zijn Evangelie aanvangt. Zonder verdere aanduiding wordt de Dooper genoemd Johannes, waaruit blijkt, dat de apostel hem invoert als een bekend persoon. De beteekenis van Johannes den Dooper in het Godsrijk wordt aangewezen in de woorden: *deze kwam tot een getuigenis*. Johannes gaf in zijn woorden en was in heel zijn persoon getuigenis; zooals hij zelf zeide met aanhaling van Jesaja's profetie: een stem, vs 23. De bedoeling van zijn getuigen blijkt uit het volgende: *opdat hij zou getuigen aangaande het licht*. Getuigen en getuigenis zijn twee in het vierde Evangelie zeer veelvuldig voorkomende woorden.

Ja, het geheele Evangelie wordt in 21 : 24 genoemd met den naam getuigenis. En het beteekent het spreken van ooggetuigen aangaande de werkelijkheid. Als de eerste ooggetuige treedt de Dooper op.

8 Dat Johannes aangaande het licht getuigen moest, wordt nog eens gezegd, maar nu met de voorafgaande verzekering : *hij was het licht niet*. Reeds in de eerste eeuw na Christus ontstond de secte der z. g. Johannes-jongeren, Hand. 19 : 1—7, die aan Johannes den Dooper verkeerde en onjuiste beteekenis toeschreven. Men ging hem zelfs als een soort Messias beschouwen en vereeren. Tegen deze verkeerde beschouwing bindt het vierde Evangelie in dit eerste hoofdstuk nadrukkelijk den strijd aan. Vandaar in dit vers de verzekering : *hij was het licht niet*. Zoo wordt van Johannes de lezer heengewezen naar Christus. Johannes is niet meer dan de getuige ; Christus is het licht en staat in het middelpunt.

9 Vandaar, dat na die korte aanwijzing over Johannes reeds gezwogen wordt en van Christus gesproken wordt : *Het waarachtige licht was komende in de wereld*. De tijd, waarin dit vers den lezer verplaatst, is de tijd, toen Johannes de Dooper predikte in de woestijn. Toen was het licht reeds gekomen, maar nog niet openbaar opgetreden. Het was toen opgaande over de wereld gelijk de zon langzaam klimt tot zij in het zenith staat. In onderscheiding van alles, wat zich aan zoekende zwervers als licht aandient, is Hij *het waarachtige licht*, het echte, het eenige, het volkomene. Daarom kan ook van Hem worden gezegd, dat Hij *ieder mensch verlicht*. Daarmede wordt hier niet bedoeld ieder mensch over heel de wereld, maar ieder mensch, die licht ontvangt, die tot kennis Gods komt. Die ontvangt dat licht alleen door Christus. Hij is het licht, waaraan ieder, die den Heere kent, zijn kennis te danken heeft. Zonder Hem kent niemand God, vs 18.

10 Al is Christus echter het licht, toch komen niet allen door Hem tot de ware kennis Gods, zoo wordt hier verder gezegd. Dat is wel zeer bevreemdend. Verwacht mocht worden, dat de wereld Hem had leeren kennen. Voor-eerst immers : *Hij was in de wereld*. Toen Johannes de Dooper optrad, en verder geheel zijn aardsche leven was Hij in de wereld — had zij Hem dan niet moeten kennen ? Temeer nog, omdat *de wereld door Hem is geschapen*, en Hij haar door wonderen en teekenen zijn herscheppende en scheppende almacht bewees, had zij zich geloovig door Hem moeten laten verlichten. En toch : *de wereld heeft Hem niet gekend*, het licht schijnt in de duisternis. Zóó was het vóór de vleeschwording, zooals in vs 5 is gezegd, maar ook toen Hij als het vleeschgeworden Woord leefde in het midden der wereld. Wel kenden Hem toen enkelen, ja, namen zelfs betrekkelijk velen door het geloof Hem aan, maar dat verandert het algemeene,

verbijsterende feit niet, dat de wereld als geheel, de menschenwereld, Hem niet heeft gekend.

11 Hetzelfde verbijsterende verschijnsel wordt ook in dit vers genoemd. Maar werd het in het vorige vers in het algemeen van de wereld gezegd, in dit vers schrijft de apostel, dat het van Israël gold. Het deel der wereld, waar het licht opging, waar Christus was in de dagen zijns vleesch, was Israël. Daardoor is het niet-kennen van Hem nog des te bedroevender en onbegrijpelijker. Israël immers was het zijne, zijn eigen volk. Ex. 19 : 5 ; Ps. 135 : 4. Op heel de wereld had hij recht door schepping, maar op Israël, het volk der theocratie, ook door het Verbond. En toch, de zijnen, de leden van het volk Israël hebben Hem niet aangenomen. Het hier gebezigde samengestelde werkwoord beteekent : iets blijvend, als zijn eigendom tot zich nemen ; zoo nam b.v. Jozef Maria tot zich, Matth. 1 : 20, 24. Scherp is zoo de tegenstelling : zij waren zijn eigendom, en Hij wilde zich met den band der wederkeerigheid hun ten eigendom geven, 2 Cor. 6 : 16, maar toen Hij zich hun als zoodanig aanbood, hebben zij het niet gewild.

12 Toch heeft de komst van Christus resultaat gehad en is er een volk, dat Hem toebehoort. Zij zijn het, *die Hem aangenomen hebben*. Zij komen uit de Joden en uit de heidenen : de nationale grenzen zijn uitgewischt. *Hun heeft Hij macht gegeven, kinderen Gods te worden*. Kind Gods te worden heeft twee zijden ; men wordt het door een tweezijdige daad Gods : wettelijk door adoptie, aanneming tot kinderen, en feitelijk door geboorte uit God. Het laatste treedt hier op den voorgrond, blijkens het volgende vers. Hier staat echter niet, dat Christus hen metterdaad maakte tot geborenen uit God, maar dat Hij hun de macht gaf, het te worden. Het woord, hier door macht vertaald, wijst niet aan een innerlijk kunnen, een bekwaamheid van den persoon zelf, maar een wettelijke bevoegdheid, een recht. Het is veel gevonden in wilsbeschikkingen en contracten.

De daad van het aannemen door het geloof gaat dus vooraf en daarop volgt het verkrijgen van de wettelijke bevoegdheid, uit God geborenen te worden. Niet alsof het geloof aan de geboorte uit God voorafgaat. Neen, vóór deze wedergeboorte is de mensch dood en is er in hem geen geloof, zoodat hij niets kan aannemen. Maar *worden* beteekent hier : openlijk optreden en zich daardoor toonen in zijn ware hoedanigheid. De macht, die de geloovigen ontvangen, is, als kinderen Gods op te treden en de kindsgoederen, die testamentair voor hen weggelegd zijn, straks in ontvangst te nemen, waaronder ook behoort het Hem gelijk zijn. Deze zelfde tweezijdige gedachte vinden wij terug in 1 Joh. 3 : 1, 2.

Wie het zijn, van wie dit alles geldt, wordt in het slot van

dit vers onomwonden gezegd: *hun, die gelooven in zijn naam*. Daardoor wordt gewezen op de gemeente, die zijn naam belijdt. Zijn naam is Christus zelf, zooals Hij zich geopenbaard heeft. De belijdenis van zijn naam teekent de geloovigen.

13 Nadrukkelijk wordt in dit vers gezegd, dat de geloovigen op louter geestelijke wijze kinderen Gods geworden zijn, dat men het op natuurlijke wijze, zooals men kind van zijn natuurlijke ouders geworden is, niet wordt. Op drieërlei wijze wordt dit gezegd: zij zijn niet geboren *uit het bloed, en niet uit den wil des vleesches en niet uit den wil des mans*. Bloed is de zetel van het natuurlijk leven. De wil des vleesches is de geslachtsdrift. De wil des mans is de bewuste wil tot voortbrenging. De drie begrippen toonen dus een voortschrijden van het lagere tot het hoogere. Maar ook van de hoogste benoemingswijze heet het: zoo werd een geloovige niet Gods kind — hij is uit God geboren.

De proloog; derde deel, 1 : 14—18.

1 ¹⁴ En het Woord is vleesch geworden en heeft onder ons gewoond, en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van den eeniggeborene, gekomen van den Vader, vol van genade en waarheid. ¹⁵ Johannes getuigt aangaande Hem en roept aldus: „Deze was het, van wien ik zeide: die na mij komt, is mij vóór gekomen, omdat Hij eerder was dan ik.” ¹⁶ Want uit zijn volheid hebben wij allen ontvangen, en wel genade voor genade. ¹⁷ Want de wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid zijn door Jezus Christus geworden. ¹⁸ God heeft niemand ooit gezien; de eeniggeboren Zoon, die in den schoot des Vaders is, die heeft Hem verklaard.

14 In het derde stuk van den proloog schrijft Joh. niet verder voort in de historie, maar gaat hij eerst weer terug tot de komst van het Woord in de wereld. Toch is dit stuk geen herhaling. De lezer wordt in de drie stukken niet historisch verder, maar steeds op hooger plateau geleid, waar telkens breeder de rijke beteekenis en vrucht van Christus' komst wordt ontvouwd. In dit derde stuk het breedst.

En het Woord is vleesch geworden. Het bleef God, maar werd door zijn wonderlijke geboorte vleesch. Dat de Zoon Gods vleesch werd, zegt meer, dan dat Hij mensch werd of een lichaam had. Het wijst aan, dat Hij onze menschenlijke natuur als zoodanig aannam, en zoo onzer één werd, het ter verlossing noodzakelijke omgekeerde van Gen. 3 : 22. *En*

heeft onder ons gewoond. Letterlijk : Hij heeft onder ons getabernakeld. God woonde onder Israël in den Tabernakel schaduwachtig, en in Christus is Hij persoonlijk onder zijn volk komen wonen ; voorbijgaand, na de hemelvaart is het verleden, maar met een belofte voor de toekomst, Openb. 21 : 3.

Zooals nu in Israël de heerlijkheid des Heeren zich door dat wonen openbaarde, kan Joh. zeggen van zich en al de geloovige ooggetuigen : *En wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd.* De ongeloovigen zagen Hem wel, maar hadden niet het geestelijke oog om in zijn woorden en werken zijn heerlijkheid te zien. Het was een heerlijkheid, zooals die te verwachten was, omdat Hij de eeniggeborene was, de erfgenaam van al de heerlijkheid des Vaders, Hebr. 1 : 2. Deze eeniggeboren Zoon Gods was vol van genade en waarheid. Reeds onder Israël openbaarde de Heere zich zoo, Ex. 34 : 6 ; Christus is het ten volle. Genade is de gevende en vergevende liefde. Waarheid wijst er op, dat de openbaring Gods in Christus ten volle is gegeven ; God, zooals Hij in waarheid is, vgl. vs 17.

15 Joh. houdt hier even op met de beschrijving van de rijke genade, aan de gemeente in en door Christus geschonken, om te zeggen, dat de door vele tijdgenooten overdreven vereerde Dooper hetzelfde van Christus getuigt. Hij getuigde dat, nadat Jezus gedoopt was, vs 30, waarbij hij terugwees op een reeds vroeger door hem gesproken woord. Maar hij getuigt nu nog, nadat hij gestorven is. In zijn getuigenis, aansluitend aan zijn beteekenis als vóórlooper, Mal. 3 : 1, gebruikt hij het beeld van twee personen, die in tijd en dus ook ruimtelijk na elkaar komen, maar waarbij de laatste den eerste voorbijkomt en dus zijn meerdere blijkt, vgl. Matth. 3 : 11. Dat Christus Johannes voorbijkwam, zoodat Johannes voor den Zaligmaker op den achtergrond trad, lag daaraan, dat Hij eerder was dan Johannes, vs 1, 6.

16 Nu gaat de in vs 15 onderbroken schildering weer voort. Christus is vol van genade en waarheid ; dat is ook metterdaad gebleken, *want uit zijn volheid hebben wij allen ontvangen.* Christus is als een volle fontein van genade, waaruit al de geloovigen drinken. En dat die fontein boordevol is, blijkt nog meer uit het aangevoegde zinnetje : *en wel genade voor genade.* Niet één keer en één teug neemt elk geloovige, maar altijd weer, steeds weer nieuwe genade in plaats van de vroeger ontvangene en reeds weer verbruikte. En toch ontvangt ieder geloovige, ook die het laatste er komt, uit een volheid ; altijd blijft de fontein vol.

17 Dat alle geloovigen van Hem ontvangen, dat Hij dus de eenige fontein der genade is, herinnert vs 17. Ook door middel van den onder Israël hooggeroemden Mozes heeft God zich geopenbaard. Maar terwijl God door hem de wet gegeven heeft, de eischende wet, is door Jezus Christus

gevende genade geschonken. *De genade en de waarheid zijn door Hem geworden.* Geworden beteekent hier niet : ontstaan, maar : ten volle openbaar geworden. Ook vroeger had God zich in zijn genade geopenbaard, maar de hoogste en rijkste openbaring is in Christus gegeven. De openbaring droeg onder het O. T. meer een eischend karakter. Het Woord wordt hier voor het eerst door Joh. met den historischen naam Jezus Christus genoemd.

18 Christus staat in zijn openbaring van Gods genade niet alleen tegenover en boven Mozes, maar boven elk mensch : *God heeft niemand*, ook Mozes niet, Ex. 33 : 18—23, *ooit gezien*, zoodat niemand ons ooit tot kennis van God brengen kan. Maar Christus *heeft Hem verklaard*, ons Hem geopenbaard in al zijn deugden, 17 : 6. Dat kon Christus doen en Hij alleen, omdat Hij de eeniggeboren Zoon is, die den Vader kent, Matth. 11 : 27. En dat Christus werkelijk de eeniggeboren Zoon is, wiens openbaring waarachtig en betrouwbaar is, blijkt uit wat het tusschenzinnetje meldt, historisch : *die in den schoot des Vaders is*. Nadat Hij het Hem opgedragen werk voleindigd had, 17 : 4, is Hij na zijn dood en opstanding ten hemel gevaren, naar den schoot des Vaders, deelend in de liefde des Vaders. Hiermede eindigt de proloog en keert tot het uitgangspunt, vs 1, terug. Het Woord was bij God, het werd vleesch, en het vleeschgeworden Woord, Jezus Christus, is nu weer tot den Vader teruggekeerd.

PALESTINA in den tijd van JEZUS CHRISTUS

Schaal

0 10 20 30 40 50 KM.



EERSTE DEEL.

HOOFDSTUK 1 : 19—4 : 54.

Hoofdstuk 1 : 19—54.

Het getuigenis van Johannes den Dooper voor de Joden. 1:19—28.

1 ¹⁹ En dit is het getuigenis van Johannes, toen de Joden uit Jeruzalem priesters en Levieten tot hem hadden gezonden, om hem te vragen: „Wie zijt gij?” ²⁰ En hij beleed het en loochende het niet, en hij beleed: „Ik ben de Christus niet.” ²¹ En zij vroegen hem: „Wat dan? Zijt gij Elia?” En hij zeide: „Ik ben het niet”. „Zijt gij de profeet?” En hij antwoordde: „Neen”. ²² Zij zeiden dan tot hem: „Wie zijt gij? Opdat wij antwoord geven mogen hun, die ons gezonden hebben. Wat zegt gij aangaande uzelf?” ²³ Hij zeide: „Ik ben de stem eens roependen in de woestijn: „Maakt den weg des Heeren recht, gelijk Jesaja de profeet gesproken heeft”. ²⁴ En zij waren afgezonden uit de Farizeërs. ²⁵ En zij vroegen hem en zeiden tot hem: „Wat doopt gij dan, indien gij de Christus niet zijt, noch Elia, noch de profeet?” ²⁶ Johannes antwoordde hun en zeide: „Ik doop met water. Midden onder u staat Hij, dien gij niet kent, ²⁷ Hij, die na mij komt, en ik ben niet waardig, den riem van zijn schoenzool los te maken.”

²⁸ Deze dingen geschiedden in Bethanië, aan de overzijde van den Jordaan, waar Johannes was doopende.

¹⁹ Na den proloog begint nu de eigenlijke geschied-
vertelling. Johannes de Dooper is de eerste, wiens
getuigenis verhaald wordt, in aansluiting aan wat reeds in vs 6
en 15 werd gezegd. Vandaar de verbinding aan den proloog
met en. „En het boven reeds vermelde getuigenis van Johannes

heeft zich historisch als volgt toegedragen." Het gerucht van het optreden van Johannes is ook in Jeruzalem doorgedrongen. Het Sanhedrin, dat ook had te waken tegen valsche profeten, zendt een officieele deputatie, uit hoogere en lagere Tempelbeambten bestaande, naar Johannes met de vraag : *Wie zijt gij?*

20—23 De vraag van het Sanhedrin bedoelt niet te informeren naar zijn naam, afkomst, enz., maar welke bekende en in Israël verwachte persoon hij is; was hij zulk een niet, dan zou hij immers niet doopen. De vraag houdt dus direct verband met Israëls Messiasverwachting. Vandaar, dat Johannes terstond antwoordt : *Ik ben de Christus niet.* Dit antwoord mogen de z.g. Johannesjongeren goed in hun oor knopen.

De tweede vraag is, of hij misschien Elia is. De Joden verwachtten, dat Elia persoonlijk weer terug zou komen om den Messias den weg te bereiden. Hoewel nu Johannes optrad in den geest en de kracht van Elia, Luc. 1 : 17, en daarom door Christus zelfs Elia wordt genoemd, Matth. 17 : 12, beantwoordt Johannes de vraag ontkennend, omdat hij de verwachte persoonlijke Elia niet is. Als een anderen voorlooper verwachtte men naar Deut. 18 : 15 den profeet. Daar naar juiste opvatting deze profeet echter de Messias zelf zou zijn, kan Johannes ook hierop antwoorden : *Neen.* Wie hij dan wél is, zegt hij met het bekende woord van Jes. 40 : 3, dat hij vrij aanhaalt. Hij belijdt dus wel, de beloofde voorlooper te zijn, maar in anderen zin, dan de Joden verwachtten.

24—27 Nog houdt de deputatie van het Sanhedrin met vragen aan, nu niet meer naar zijn persoon, maar naar zijn doop. De belangstelling en dus ook het aanhoudende vragen dezer Joden is verklaarbaar uit het feit, dat zij tot de richting der Farizeërs, der orthodoxen behooren. De vrijzinnige Sadduceërs maakten zich over zulke vragen niet zoo druk. Deze Farizeesche afgevaardigden echter zijn bezorgd, dat Johannes zich wederrechtelijk aanmatigt het recht tot doopen, hetwelk naar hun meening alleen aan den Messias en zijn voorloopers toekomt. En geen dezer was Johannes immers! Johannes geeft een dubbel antwoord. Vooreerst, dat hij zich niet opwerpt als Messias, die met den Heiligen Geest zal doopen, Matth. 3 : 11, terwijl Johannes alleen met water doopt. En daarna, dat er reden en recht is tot doopen ter voorbereiding van de komst van den Messias, want : *Midden onder u staat Hij, die na mij komt*, wiens voorlooper ik ben, de Messias. Zijn hooge waardigheid wordt door het volgende aangeduid : Johannes is zelfs niet waardig, zijn schoenriem als de geringste slaaf los te maken. Dat de Farizeërs toch met hun vragen komen, vindt hierin zijn oorzaak, dat zij Hem niet kennen.

28 De plaats, waar Johannes doopte, heet in verschillende handschriften, vooral na en door Origenes, Bethabara. De juiste lezing is echter waarschijnlijk Bethanië, wel te

onderscheiden van de gelijknamige plaats bij Jeruzalem. Volgens sommige geleerden zou bedoeld zijn het tegenwoordige plaatsje Batneh, 10 K. M. Oostelijk van den Jordaan.

Het getuigenis van Johannes voor zijne hoorders. 1 : 29—34.

1 ²⁹ Den volgenden dag ziet hij Jezus tot zich komen en zegt : „Zie, het Lam Gods, dat de zonde der wereld op zich neemt. ³⁰ Deze is het, van wien ik zeide : „Na mij komt een man, die mij vóór gekomen is, omdat Hij eerder was dan ik.” ³¹ En ik kende Hem niet, maar opdat Hij zou geopenbaard worden aan Israël, deswege ben ik gekomen, doopend met water.” ³² En Johannes getuigde en zeide : „Ik heb den Geest zien neerdalen als een duif uit den hemel, en hij bleef op Hem. ³³ En ik kende Hem niet, maar Hij, die mij gezonden heeft om te doopen met water, Hij had mij gezegd : „Op wien gij den Geest zult zien neerdalen en op Hem blijven, deze is het, die doopt met den Heiligen Geest”. ³⁴ En ik heb het gezien, en ik heb getuigd, dat deze is de Zoon van God.”

29, 30 Den volgenden dag ziet Johannes, omringd door een kring van hoorders, waaronder ook van zijn discipelen zijn, Jezus naderen. Met welk doel Jezus komt, wordt hier niet gezegd. Niet, om zich te laten doopen, want de vergelijking van vs 31, 32 met vs 26 leert, dat Jezus reeds vóór het gesprek van Johannes met de afgevaardigden van het Sanhedrin gedoopt was. Ook de verzoeking in de woestijn is reeds voorbij, vs 43. De Dooper gaat nu verder dan den vorigen dag, vs 26. Want nú wijst hij met uitgestreken vinger den Messias aan : *Zie, het Lam Gods*. Johannes maakt hier een toespeling op de lammeren, die op het Paaschfeest werden geslacht en wier bloed verzoening bracht. Christus is het ware, het eenige Lam. Niet menschen hebben het gegeven, maar God zelf, daarom is Hij het *Lam Gods*. Hij neemt de zonde, enkelvoud, de zonde als geheel gedacht, op zich, om haar schuld te dragen en verzoenend weg te nemen. De tegenwoordige tijd, waarin het werkwoord „op zich nemen” hier staat, wijst het werk aan, dat Christus doet. Wannéer Hij het volbrengen zal, wordt hier niet gezegd.

30, 31 Het eigen woord, dat de Dooper aan zijne hoorders hier herinnert, is niet dat, dat hij den vorigen dag had gesproken, vs 27, want de vorm is anders, en blijkens vs 31 had hij het reeds gesproken vóór hij Jezus had gedoopt. Het is dus gesproken bij een ons niet meegedeelde gelegenheid. Toen kende Johannes Jezus ongetwijfeld wel als persoon, daar hij aan Hem verwant was, Luc. 1 : 36, maar niet in zijn be-

teekenis. Als zoodanig kende Johannes Hem niet. Maar hij was gezonden *opdat Hij zou geopenbaard worden aan Israël*, opdat Hij als Israëls Messias in het volle licht zou staan. En daarom zou Johannes Hem moeten leeren kennen.

32, 33 Dit is ook geschied. Plechtig en met nadruk wordt het getuigenis van den Dooper vermeld, hoe en waar hij Jezus heeft leeren kennen in de volle beteekenis van het woord. Toen Jezus gedoopt was in den Jordaän, Matth. 3:16, zag Johannes den Heiligen Geest op Hem neerdalen als een duif. Dat de Heilige Geest op Hem neerdaalde en op Hem bleef rusten, Jes. 11:2, werd zichtbaar aangeduid onder de gestalte van een duif, die eenigen tijd zichtbaar bleef. Dat dit waarneembaar gebeuren de uiterlijke verschijning was van de op zichzelf onzichtbare neerdaling van den Heiligen Geest, kon Johannes niet weten, zonder dat de Heere het hem uitdrukkelijk had medegedeeld. Vandaar zijn verklaring, dat zijn Zender hem reeds vroeger had gezegd, dat hij dit teeken kon verwachten en daaraan den Messias herkennen.

34 Dit stuk wordt besloten met een plechtige uitspraak van den Dooper. *En ik heb het gezien*. De voornaamwoorden *Hij* in vs 33 en *ik* in vs 34 hebben beide den klemtoon en correspondeeren met elkander: *Hij had gezegd . . . en ik heb gezien*, dat op Hem de Geest neerdaalde. En daarom getuigde Johannes zijn getuigenis, dat hier door den eigenaardigen tijdsvorm als altijd blijvend en geldend wordt voorgesteld: *dat deze Zoon van God is*, van wien het sluitstuk van den proloog, vs 13, sprak. De historische Jezus, vs 29, is de eeniggeboren Zoon Gods.

Het getuigenis van Johannes voor zijn discipelen. 1 : 35—42.

1 ³⁵ Den volgenden dag stond Johannes weer met twee van zijn discipelen. ³⁶ En toen hij Jezus daar zag wandelen, zeide hij: „Zie, het Lam Gods.” ³⁷ En de twee discipelen hoorden hem spreken en volgden Jezus. ³⁸ Toen nu Jezus zich omkeerde en hen zag volgen, zeide Hij tot hen: „Wat zoekt gij?” ¹ En zij zeiden tot Hem: „Rabbi (hetwelk, vertaald, beteekent: Meester), waar verblijft Gij?” ³⁹ Hij zeide hun: „Komt en gij zult zien”. Zij kwamen dan en zagen, waar Hij verbleef, en zij bleven dien dag bij Hem; het was omstreeks de tiende ure. ⁴⁰ Andreas, de broeder van Simon Petrus, was een der twee, die het van Johannes hadden gehoord en Hem waren gevolgd. ⁴¹ Deze vindt het eerst zijn eigen broeder Simon en zegt tot

¹ De Statenvertaling begint hier een nieuw vers en is dus in de nummering telkens een vers verder tot aan het einde van het hoofdstuk.

hem : „Wij hebben gevonden den Messias (hetwelk, vertaald, beteekent : Christus)”. ⁴² Hij leidde hem tot Jezus. Jezus zag hem aan en zeide : „Gij zijt Simon, de zoon van Johannes ; gij zult genoemd worden Cefas (hetwelk vertaald wordt : Petrus)”.

^{35, 36} Het volgend tafereel beschrijft weer het getuigenis van Johannes over Christus, evenals dat van den vorigen dag. Maar de kring, waarvoor het wordt gegeven, wordt enger. Het zijn mede-discipelen van Johannes. *Johannes stond weer in de nabijheid van den Jordaan met twee van zijn discipelen.* Ook nu zijn er wel andere hoorders, maar slechts op die discipelen komt het nu aan. Verrast ziet Johannes Jezus daar wandelen. Schijnbaar doelloos wandelt Jezus daar rond ; maar doelloosheid is bij Hem altijd slechts schijn. Voor de tweede maal spreekt Johannes zijn getuigenis : *Zie, het Lam Gods.*

^{37—39} *En de twee discipelen hoorden hem spreken.* De anderen in den kring rondom Johannes hoorden het eveneens. Maar er is tweërlei hooren. Het hooren van die discipelen werkte iets uit : *en zij volgden Jezus.* Daardoor werden ze nog geen discipelen van Johannes af en volgelingen van Jezus, maar hun bedoeling was, met Jezus, tweemaal hun aangewezen, zelf in aanraking te komen. Hun verlangen werd bevredigd. Jezus keerde zich om en zag hen opmerkzaam aan. Het was te zien, dat ze Hem volgden, dat het hun om Hem te doen was. Vandaar zijn vraag : *Wat zoekt gij ?* Zij willen gaarne nader met Hem kennis maken. Waar dit beter in huis kan geschieden dan in de drukte langs den weg, vragen ze, waar Hij zijn tijdelijk verblijf heeft, om Hem daar op te zoeken. Op Jezus' noodiging gaan ze met Hem daarheen, om ongestoord met Hem te spreken.

Heel wat is daar gevraagd en geantwoord. Want het verdere van dien dag bleven zij bij Hem, terwijl het, toen zij met Jezus naar het huis gingen, waar Hij logeerde, naar Joodsche tijdrekening, die den dag met zonsopgang begint, ongeveer de tiende ure, dus ongeveer vier uur in den namiddag was. In die uren ging het volle licht in hun ziel op, dat zij in Jezus den Messias hadden gevonden. Geen wonder, dat het uur dezer ontmoeting na tientallen van jaren zoo vast nog Joh. in het geheugen lag. Nooit vergeet iemand het uur, waarin hij Jezus vindt.

^{40—42} Daar de beide discipelen van Johannes den geheelen dag bij Jezus bleven, misschien ook den nacht bij Hem overbleven, is, wat in vs 40—42 verhaald wordt, hoogstwaarschijnlijk niet meer op denzelfden dag geschied. Misschien vroeg in den volgenden morgen. Een der twee is Andreas. De andere blijft ongenoemd, blijkbaar opzettelijk. Het is de naamlooze discipel, dien we in de Inleiding leerden kennen als Johannes,

den schrijver van het Evangelie zelf. *Deze vindt het eerst zijn eigen broeder Simon.* Uit deze samengedrongen mededeeling mag worden afgeleid, dat de andere van het tweetal, dus Johannes, daarna zijn broeder Jacobus vond. Dit kan ook worden afgeleid uit het feit, dat bij de tweede roeping der eerste discipelen, Marc. 1 : 16—20, ook Jacobus geroepen werd.

Bij deze eerste ontmoeting tusschen Jezus en Simon zag de Heere Simon aan met een blik, die tot binnen in zijn ziel drong. Zijn karakter, zijn aanleg, en heel zijn ziel lag voor dien blik bloot. Jezus zag daarin de sterkte en de zwakheden, van nature aan Simon eigen. Maar zijn genade en zijn leidingen zouden Simon vernieuwen en veranderen. Van nature is hij Simon, de zoon van Johannes — de Heere zal een rotsman van hem maken. Jona, vgl. Matth. 16 : 17, is waarschijnlijk verkorting van Johannes.

Jezus met zijn eerste discipelen. 1 : 43—51.

1 ⁴³ Den volgenden dag wilde Hij weggaan naar Galilea, en Hij vindt Filippus. En Jezus zegt tot hem : „Volg Mij”. ⁴⁴ Nu was Filippus afkomstig uit Bethsaida, de stad van Andreas en Petrus. ⁴⁵ Filippus vindt Nathanaël en zegt tot hem : „Wij hebben Hém gevonden, van wien Mozes in de Wet geschreven heeft en de profeten, Jezus, den zoon van Jozef, van Nazareth”. ⁴⁶ En Nathanaël zeide tot hem : „Kan uit Nazareth iets goeds zijn?” Filippus zegt tot hem : „Kom en zie”. ⁴⁷ Jezus zag Nathanaël tot zich komen en zegt van hem : „Zie, een waar Israëliet, in wien geen bedrog is.” ⁴⁸ Nathanaël zegt tot Hem : „Vanwaar kent Gij mij?” Jezus antwoordde hem en zeide : „Vóór u Filippus riep onder den vijgeboom, zag Ik u.” ⁴⁹ Nathanaël antwoordde Hem : „Rabbi, Gij zijt de Zoon Gods, Gij zijt de Koning Israëls”. ⁵⁰ Jezus antwoordde hem en zeide : „Omdat Ik u gezegd heb, dat Ik u gezien heb onder den vijgeboom, geloof jij. Grootere dingen dan deze zult gij zien.” ⁵¹ En Hij zegt tot hem : „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, gij zult den hemel geopend zien en de Engelen Gods opklimmend en neerdalend op den Zoon des menschen.”

^{43, 44} Den dag nadat Johannes twee zijner discipelen op Jezus had gewezen, maakte de Heere zich gereed voor de terugreis naar Galilea. Eer Hij zijn openlijken arbeid aanving in Jeruzalem, wilde Hij nog eerst in den Galileeschen kring van familie en bekenden zijn. Zich bereidend tot de reis, ontmoette Hij Filippus. Gelijk vs 44 doet vermoeden, hadden

Andreas en Petrus hun stadgenoot reeds het heugelijke nieuws van den Messias medegedeeld. Zoo was Filippus des te meer bereid, in het gezelschap van den gevonden Messias de gemeenschappelijke thuisreis te aanvaarden. Het volgen, naar den klank slechts bedoeld als samen naar Galilea terug reizen, kreeg echter voor Filippus blijvende beteekenis.

45, 46 Op deze reis of misschien nog eer ze werd aangevangen, vond Filippus een ander, Nathanaël, denzelfde als Bartholomeus, Marc. 3 : 18, afkomstig uit Kana, 21 : 2. Uit de breede omschrijving, waarmee Filippus den Messias aanduidt, blijkt, dat de Heere den eersten discipelen reeds de Schriften heeft geopend, vgl. Luc. 24 : 27, 45, waarin Hij hun de Messiaansche lijn, 5 : 39, aanwees. Nog waren de voorstellingen van Filippus over Jezus' geboorte en afkomst onzuiver, maar zonder correctie deelt Johannes ze mee — een bewijs van zijn historische trouw. Later is Filippus wel tot de rechte kennis gekomen, dat Jezus niet de zoon van Jozef was, 14 : 8. Nathanaëls opgeworpen bedenking: *Kan uit Nazareth iets goeds zijn?* laat zien, dat in de omgeving van Nazareth, dus ook in het naburige Kana, het stadje niet een goeden naam had. De oorzaak daarvan is niet meer bekend.

47—49 Jezus' alwetendheid heeft Nathanaël tot het geloof gebracht. De Heere karakteriseerde hem, zoo, dat hij het zelf hoorde, als een oprecht Israëliet, die dien eere naam met recht kon dragen, omdat in hem geen bedrog was. De aartsvader Jakob moest zijn bedriegen. Gen. 27 : 35, 36, in zijn worsteling met God afleeren, en ontving eerst toen den eere naam Israël. Onder Nathanaëls tijdgenooten waren velen, die slechts in naam Israëlieten waren, kinderen meer van Jakob dan van Israël, maar Nathanaël was inderdaad een Israëliet. De verwonderde en zoo tot verdere openbaring ontvankelijk maakte Nathanaël kreeg ook te hooren, waarop Jezus dat oordeel grondde. De Heere had hem zien zitten onder een vijgeboom. Daar was dus iets gebeurd, waaruit zijn recht op den eere naam bleek. Waarschijnlijk zat Nathanaël daar peinzend en biddend, bezig met de komst van den beloofden Messias of met zijn zonden. Daar had van ver Jezus' alziend oog hem gezien en zijn gedachten gekend, Ps. 139 : 2. Daar bleek hij inderdaad een Israëliet. Rom. 2 : 28, 29. Nu was het Nathanaël genoeg. Hij was voor Jezus gewonnen door diens alwetendheid. Vandaar eerst de belijdenis: *Gij zijt de Zoon Gods*, die alles weet, en daarna de aanvaarding als Messias: „*Gij zijt de Koning Israëls*”, aan de vaderen beloofd, Ps. 2 : 6.

50, 51 De eerste zin van vs 50 wordt door velen als een vraag opgevat, maar is eenvoudiger te verstaan als een stellige uitspraak, waarin de Heere Nathanaël en de andere discipelen nog grootere teekenen voorspelt, waaruit hun steeds meer openbaar zal worden, dat Hij de Messias is. Vs 52 herin-

nert aan den droom van Jacob, Gen. 28 : 12. Gelijk bij Jakob de hemel nabij bleek en verkeer bestaande tusschen den hemel en de aarde, zoo zullen de discipelen uit des Heeren woorden en daden voortaan hetzelfde zien. De Engelen, de dienende geesten, Ps. 104 : 4 dienen Hem daarbij, in gedurige afwisseling tot Hem nederdalend en van Hem opklimmend.

Hier sluit het eerste stuk. Johannes heeft van Jezus getuigd voor verschillende kringen, die in steeds nauwer betrekking tot Hem stonden: de Joden, belangstellende hoorders, discipelen van Johannes, tot hij in den laatsten kring ongemerkt uit het gezicht verdwenen is en Jezus met Zijn discipelen alleen is. Dan heeft de vriend des Bruidegoms de bruid tot den Bruidegom geleid.

Hoofdstuk 2.

De bruiloft te Kana. 2 : 1—11.

2 ¹ En op den derden dag was er een bruiloft te Kana in Galilea, en de moeder van Jezus was daar. ² Maar ook Jezus werd genoodigd en zijn discipelen tot de bruiloft. ³ En toen er wijn ontbrak, zeide de moeder van Jezus tot Hem : „Zij hebben geen wijn”. ⁴ En Jezus zegt tot haar : „Wat heb Ik met u, vrouw? Mijn ure is nog niet gekomen.” ⁵ Zijn moeder zegt tot de bedienden : „Doet al wat Hij zegt”. ⁶ Nu stonden daar zes steenen waterkruiken overeenkomstig de reinigingsvoorschriften der Joden, bevattende elk twee of drie metreten. ⁷ Jezus zegt tot hen : „Vult de kruiken met water.” En zij vulden ze tot den rand. ⁸ En Hij zegt tot hen : „Schept nu en brengt tot den tafelmanier”; en zij brachten het. ⁹ Toen nu de tafelmanier het water, dat wijn was geworden, had geproefd, zonder dat hij wist, vanwaar het was, maar de bedienden wisten het, die het water hadden geschept, riep de tafelmanier den bruidegom ¹⁰ en zeide tot hem : „Iedereen zet eerst den goeden wijn op, en wanneer men overvloedig gedronken heeft, den minderen; gij hebt den goeden wijn bewaard tot nu.”

¹¹ Dit was het begin der teekenen, die Jezus deed te Kana in Galilea, en Hij openbaarde zijn heerlijkheid, en zijn discipelen geloofden in Hem.

¹ Dit tafereel vormt een overgang en verbinding tusschen het private leven des Heeren in den engen familiekring

en zijn openbaar optreden. Op den derden dag na de ontmoeting met Filippus en Nathanaël was er een bruiloft te Kana. Daar men gewoonlijk vroeg in den morgen een reis aanving, had Jezus dus drie dagen gereisd. Deze derde dag is de zevende, waarvan Johannes verhaalt. Zijn eerste week sluit met een bruiloft. Kana lag niet ver van Nazareth. Over de juiste ligging is verschil. De nieuwere geografie zoekt het gewoonlijk in een plaatsje, 14 K. M. ten N. van Nazareth.

2 De moeder van Jezus was als huisvriendin op de bruiloft aanwezig. Waarschijnlijk woonde zij toen ter tijd als weduwe in Nazareth. Ook Jezus werd bij zijn aankomst genoodigd en met Hem zijn discipelen. Of de bruiloft toen reeds eenigen tijd had geduurd, of pas begon, is niet te zeggen. Soms duurden bruiloften dagen aaneen. Misschien liep ze echter bij deze ongetwijfeld niet rijke familie in één dag af.

3—5 De aankomst dezer onverwachte gasten bracht op deze uit bescheiden beurs toegerichte bruiloft spoedig groote ongelegenheid. De wijn begon te ontbreken. Maria, als vertrouwde vriendin meelevend in de voor anderen nog verborgen pijnlijke situatie van den bruidegom, wendde zich in haar verlegenheid tot haar zoon. De groote dingen, aan den Jordaän geschied, waren zonder twijfel reeds door de geestdriftige discipelen op de bruiloft verhaald, zoodat Maria te meer verwachtte, dat Jezus, dien zij als Messias kende, op een of andere wijze hulp kon bieden. Het antwoord van Jezus toont, dat van nu af de familieband is losgemaakt. Maria was van nu af voor Hem een vrouw als andere. De kinderlijke gehoorzaamheid, Luc. 2 : 51, was nu geëindigd. Nu mocht Maria zich niet meer met zijn zaken bemoeien. Het uur om zijn heerlijkheid als Messias te openbaren, werd niet door Maria maar door den Vader bepaald. Slechts één ding mocht zij dienaangaande weten: dat uur was nog niet gekomen. In dit antwoord hoorde Maria een belofte. Vandaar haar wenk aan de bedienden: *Doet al wat Hij zegt.*

6—8 Maria is niet teleurgesteld. Daar stonden in het huis zes steenen waterkruiken, waaruit het water geschept werd, om de gasten bij het binnenkomen en vóór de maaltijden de handen en de voeten te wasschen. Elk dezer kruiken bevatte twee of drie metreten. Een metreet is bijna 40 liter. De reeds ledig geraakte vaten werden tot den rand gevuld, zoodat de Heere den bruidegom 5 à 7 H. L. wijn ten geschenke gaf. Een koninklijk bruiloftsgeschenk, waarvan men in dat huis nog langen tijd genoten zal hebben. Jezus geeft steeds mild en overvloedig.

9, 10 De tafelmeester was een der slaven, die met de zorg voor en de leiding van den geheelen maaltijd was belast, de chef-kok. Naast dezen was er nog iemand, uit de gasten gekozen voor de leiding aan de tafel, iemand, die heden

een ceremoniemeester zou worden genoemd. Het woord van den tafelmanneester wordt meegedeeld om te laten zien, dat de Heere gezegend had met overvloed niet alleen in de kwantiteit maar ook in de kwaliteit.

11 De indruk, dien Jezus' eerste wonder op de gasten heeft gemaakt, voor wie het natuurlijk niet verborgen bleef, wordt niet vermeld. Slechts, dat de discipelen geloofden. Daarom was het Joh. te doen. Ze hadden van Jezus gehoord uit den mond van den Dooper, daarna had Zijn eigen woord hen overtuigd, dat Hij de Messias was, 1 : 41, 45. En nu werd hun geloof bevestigd door een wonder. Dit heet hier een teeken, de gewone naam in dit Evangelie voor 's Heilands wonderen. De wonderen zijn teekenen, omdat ze van de daad naar den bewerker wijzen, omdat ze aanwijzingen zijn, dat Jezus de Christus is, 20 : 30, 31. Dit eerste teeken maakte geweldigen indruk op de pas voor Jezus gewonnen discipelen. Hierin was een beginnende openbaring van zijn heerlijkheid, opgaande als de morgenzon. Hier werd reeds 1 : 14 vervuld. Vandaar dat Joh. dit eerste wonder zoo nadrukkelijk aanduidt als *het begin der teekenen, die Jezus deed*.

De Tempelreiniging te Jeruzalem. 2 : 12—22.

2 ¹² Daarna ging Hij af naar Kapernaüm, Hij en zijn moeder en zijn broeders en zijn discipelen, en daar bleven zij een korten tijd.

¹³ En het Paaschfeest der Joden was nabij, en Jezus ging op naar Jeruzalem. ¹⁴ En Hij vond in den Tempel de verkoopers van runderen en schapen en duiven en de geldwisselaars zitten. ¹⁵ En Hij maakte uit touwen een zweep en wierp ze allen uit den Tempel, zoowel de schapen als de runderen; en de munten der geldwisselaars stortte Hij uit en de tafels keerde Hij om. ¹⁶ en tot de verkoopers der duiven zeide Hij: „Neemt deze dingen weg van hier. Maakt niet het huis van mijn Vader tot een verkoophuis.” ¹⁷ Zijn discipelen herinnerden zich, dat er geschreven staat: „De ijver voor uw huis zal mij verteren.”

¹⁸ De Joden antwoordden dan en zeiden tot Hem: „Wat teeken toont Gij ons, dat Gij dit doet?” ¹⁹ Jezus antwoordde en zeide tot hen: „Breekt dezen Tempel af en in drie dagen zal Ik hem opbouwen.” ²⁰ De Joden zeiden dan: „Zes en veertig jaar is over dezen Tempel gebouwd, en zult Gij in drie dagen hem weer opbouwen?” ²¹ Maar Hij sprak van den Tempel van zijn lichaam. ²² Toen Hij dan uit de dooden was

opgewekt, herinnerden zijn discipelen zich, dat Hij dit gezegd had, en zij geloofden de Schrift en het woord, dat Jezus had gezegd.

12 Na de bruiloft ging Jezus af naar het lager gelegen Kapernaüm, aan de Noordkust van de Zee van Tiberias. Kapernaüm was een belangrijke handelsplaats. Dat de Heere toen reeds daar ging wonen, blijkt hier niet. Misschien gingen ze samen op familiebezoek naar Zebedeus. Petrus en Andreas gingen mee, wijl ook zij te Kapernaüm woonden, Marc. 1 : 29.

13, 14 Op het Paaschfeest ving Jezus zijn openlijken arbeid aan. In den Tempel, gelijk reeds de profeet had voorged, Mal. 3 : 1. Blijkens vs 17 waren ook de discipelen meegegaan. Op het groote binnenplein, dat het eigenlijke Tempel-huis met de slechts voor Israëlieten toegankelijke voorhoven omsloot, het z.g. voorhof der heidenen, werd de Tempelmarkt gehouden. De practijk had den godsdienst wat gemakkelijker gemaakt; men behoefde de offerdieren niet meer van huis mee te nemen. In den Tempel moest ook de Tempelbelasting worden samengebracht, waaruit de kosten bestreden werden van den publieken eeredienst, met name van het dagelijksch brandoffer. Zij moest worden betaald in de maand vóór Paschen. Voor elk mannelijk Israëliet boven de twintig jaar bedroeg zij een didrachme. Een didrachme of dubbele drachme was een halve stater, Matth. 17 : 24—27. Een drachme, in het N. T. evenals de gelijkwaardige Latijnsche denarie penning geheeten, was het dagloon van een arbeider. Matth. 20 : 2, en woog ongeveer 7 gram. Genoemde belasting mocht alleen in de nationale oud-Hebreeuwsche of daarmee gelijk geachte Tyrische munt betaald worden, zoodat men daartoe eventueel ander in omloop zijnd geld daarvoor moest inwisselen.

15, 16 Het eerste openbare werk van den Messias was, van zulk een officieel toegelaten vrome goddeloosheid den Tempel te zuiveren, en daarmee tegelijk een beroep te doen op Israëls hart en geweten tot een geestelijken eeredienst, 4 : 24, en tot waarachtige bekeering. Uit de touwen, die over de vee-markt in overvloed verspreid lagen, maakte Hij een zweep of geesel en dreef het vee buiten de poort. De eigenaars volgden wel. Het tweede woord tot de duivenhandelaars gold allen. Tot zulk optreden had Hij recht als de Zoon in het huis van zijn Vader.

17 Het woord, dat den discipelen te binnen kwam, Ps. 69 : 10, spreekt van groote ellende, die over David gekomen was wegens zijn ijveren voor Gods huis. De booze blikken en woorden, die de discipelen opvingen, deden hen vreezen, dat een soortgelijk lot vroeg of laat hun Meester zou treffen. Naarmate later de vijandschap steeg, en vooral na zijn

dood, verstonden zij het nog meer. Zóó heeft Joh. het hier geschreven, als een heenwijzing van verre naar het kruis.

18, 19 De daad des Heeren trok de aandacht der Tempelpolitie. De oversten hiervan vroegen Hem daarom naar zijn bevoegdheid. De Joden geloofden wel, dat de verwachte Messias of zijn voorlooper in den eeredienst in mocht grijpen, maar hij zou zich dan als zoodanig moeten legitimeeren. Als Joden vroegen ze daarvoor een teeken, 1 Cor. 1 : 22, ten bewijze, dat Hij bevoegd was, deze dingen te doen. Jezus' antwoord verbergt in een vergelijking met den Tempel een geestelijke waarheid. De eigenlijke Tempel Gods is Hij zelf, 1 : 14, Col. 2 : 9, en door Hem zijn gemeente. Ef. 2 : 21. Daarvan was de Tempel te Jeruzalem een uiterlijke afschaduwing. Door den Messiasmoord braken de Joden dezen Tempel af naar Gods Raad, Hand. 4 : 28.

20—22 Met hun opgaan in uiterlijkheden verstonden de Joodsche autoriteiten dit woord alleen van den Tempel, die onder hun opzicht stond. In het achttiende jaar van Herodes den Groote (37—4 v. Chr.) was deze prachtlievende vorst begonnen aan den bouw. De oude Tempel van Zerubbabel zou van den grond af worden veranderd. Zes en veertig jaar had nu de bouw reeds geduurd, en nog was hij niet af. Eerst ongeveer vijf en dertig jaar later, omstreeks het jaar 63, was de Tempel voltooid. Een Joodsch spreekwoord uit dien tijd luidde : „Wie den Tempel van Herodes niet gezien heeft, heeft nooit iets moois gezien.”

Nadat in de opstanding des Heeren dit woord was vervuld, kwam het den discipelen weer te binnen. Het versterkte hun geloof, aan zijn woord en tegelijk aan geheel het Woord Gods. Elk als waarheid gezien woord des Heeren bindt den geloovige hechter aan de geheele Heilige Schrift.

De Synoptische Evangelien verhalen ook van een Tempelreiniging, in de lijdensweek. Ten onrechte houden velen haar voor dezelfde als de hier verhaalde, zoodat dan óf Johannes óf de andere drie Evangelisten het feit zouden hebben verschoven uit zijn historisch verband. De door Jezus gesproken woorden verschillen echter in beide verhalen zóózeer, dat we veeleer aan twee verschillende gebeurtenissen hebben te denken.

De Paaschweek in Jeruzalem. 2 : 23—25.

2 ²³ Toen Hij nu te Jeruzalem was op het Paaschfeest, geloofden velen in zijn naam, daar ze zagen de teekenen, die Hij deed. ²⁴ Maar Jezus vertrouwde zich hun niet toe, doordat Hij allen kende ²⁵ en omdat Hij niet noodig had, dat iemand getuigde aangaande den mensch; want Hij zelf wist, wat in den mensch was.

23 Van het verhaalde enkele feit gaat Johannes hier tot een algemeene schildering over. De geheele week van het Paaschfeest was Jezus in Jeruzalem. Blijkens dit vers getuigde Hij daar van zichzelf en bekrachtigde zijn leer door vele teekenen. Dientengevolge kwamen velen tot de belijdenis van zijn naam, d. i. van Hem als den Messias. Het was echter het waarachtige geloof niet, dat zij bezaten, slechts de geestdriftige bewondering voor zijn groote daden.

24, 25 Voor des Heeren oog was dit niet verborgen. Door den schijn, gewekt door de geestdrift der verrukte massa, liet Hij zich niet bedriegen, want Hij kende hun innerlijk wezen, en zag, dat hun hart onbewogen en onveranderd bleef. Hij *vertrouwde zich daarom hun niet toe*. D. w. z. Hij liet zich niet verleiden, hen als zijn discipelen te beschouwen en zich aan hen te geven als hun Heere.

Dit kleine stukje is een verbindingsschakel tusschen het verhaal van de Tempelreiniging en dat van het gesprek met Nicodemus.

Hoofdstuk 3.

Het nachtelijk gesprek met Nicodemus. 3 : 1—21.

3 ¹ En er was een mensch uit de Farizeërs, Nicodemus was zijn naam, een overste der Joden; ² deze kwam des nachts tot Hem en zeide tot Hem: „Rabbi, wij weten, dat Gij een van God gekomen leeraar zijt; want niemand kan deze teekenen doen, die Gij doet, indien God niet met hem is.” ³ Jezus antwoordde en zeide tot hem: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, indien iemand niet weder geboren wordt, kan hij het Koninkrijk Gods niet zien.” ⁴ Nicodemus zegt tot Hem: „Hoe kan een mensch, wanneer hij oud is, geboren worden? Hij kan toch niet voor de tweede maal in den moederschoot ingaan en geboren worden?” ⁵ Jezus antwoordde: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, indien iemand niet geboren wordt uit water en Geest, kan hij niet ingaan in het Koninkrijk Gods. ⁶ Wat geboren is uit het vleesch, is vleesch, en wat geboren is uit den Geest is geest.

⁷ Verwonder u niet, dat Ik u gezegd heb: „Gij moet weder geboren worden.” ⁸ De wind waait, waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet, vanwaar hij komt, en waarheen hij gaat; zóó is elk, die uit den Geest geboren is.”

⁹ Nicodemus antwoordde en zeide tot Hem : „Hoe kunnen deze dingen geschieden ?” ¹⁰ Jezus antwoordde en zeide tot hem : „Zijt gij de leeraar van Israël, en deze dingen weet gij niet ?” ¹¹ Voorwaar, voorwaar zeg Ik u : wat wij weten, zeggen wij, en wat wij gezien hebben, getuigen wij, en ons getuigenis neemt gij niet aan. ¹² Indien Ik u de aardsche dingen heb gezegd en gij gelooft niet, hoe zult gij gelooven, indien Ik u de hemelsche dingen zeg ?

¹³ En niemand is opgevaren naar den hemel, dan Hij, die uit den hemel is nedergedaald, de Zoon des menschen, die in den hemel was. ¹⁴ En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogde, zóó moet de Zoon des menschen verhoogd worden, ¹⁵ opdat ieder, die in Hem gelooft, het eeuwige leven hebbe. ¹⁶ Want zóó lief had God de wereld, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gaf, opdat ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar het eeuwige leven hebbe. ¹⁷ Want God zond zijn Zoon niet in de wereld om de wereld te oordeelen, maar opdat de wereld behouden zou worden door Hem. ¹⁸ Die in Hem gelooft, wordt niet geoordeeld ; die niet gelooft, is reeds geoordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in den naam van den eeniggeboren Zoon van God. ¹⁹ Dit nu is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is en de menschen de duisternis hebben liefgehad meer dan het licht ; want hun werken waren boos. ²⁰ Want ieder, die kwaad doet, haat het licht en komt niet tot het licht, opdat zijn werken niet bestraft worden. ²¹ Maar die de waarheid doet, komt tot het licht, opdat het openbaar worde, dat zijn werken in God gedaan zijn.”

1 De beschrijving van het resultaat van des Heeren eerste optreden in Jeruzalem, 2 : 23—25, wordt voortgezet. Na de algemeene schildering daarvan komt nu de mededeeling van een afzonderlijk geval, waarin de nadere ontmoeting met Jezus blijvend gevolg had. De richting en de positie van Nicodemus deelt Joh. mee. Naar zijn godsdienstige overtuiging behoorde hij tot de Farizeërs, de orthodoxe richting. En hij was een overste der Joden, d. w. z. een lid van het Sanhedrin, blijkens vs 10 een beroemd Schriftgeleerde. Dus een aanzienlijk man. Daar Jezus en Nicodemus beiden klaarblijkelijk in de eerste verzen, ook al spreken zij in den derden persoon, Nicodemus zelf met dien derden persoon op het oog hebben, is uit de tusschenvoeging in vs 4 : *wanneer hij oud is*, af te leiden, dat deze toen reeds een oud man is geweest.

2, 3 Om zich niet bloot te stellen aan den spot van zijn gelijken en zijn collega's, dat zulk een beroemde Rabbi in zijn ouderdom naar dien jongen Galileër om onderwijs ging, kwam hij des nachts tot Jezus. De teekenen des Heeren hadden hem tot de overtuiging gebracht, dat Jezus niet slechts een leeraar was, vandaar de eerbiedige aanspraak van dien ouden Schriftgeleerde: *Rabbi*, maar een bijzonder, een van God gekomen leeraar. Die overtuiging deelde Nicodemus met velen in Jeruzalem, misschien zelfs onder de leden van het Sanhedrin: *wij weten*. Deze opmerking van Nicodemus was slechts de inleiding tot wat hij eigenlijk met den Heere bespreken en van Hem vragen wilde. Wat dat verdere was, weten wij niet, daar de Heere hem terstond in de rede viel. Daar Jezus, de kenner der harten, 2 : 25, aanknoopte, wel niet aan zijn woord, maar toch wel aan zijn gedachten, hield het in elk geval verband met het Koninkrijk Gods, het onderwerp voor den vromen Israëliet, Luc. 17 : 20, vooral sedert het optreden van Johannes, Matth. 3 : 2. Nicodemus' eerste woord verklaarde, dat Jezus bevoegd was, met hem over dat onderwerp te spreken. Dat is de beschermende toon van den gezaghebbenden leeraar, die van de dingen volkomen op de hoogte is.

Vandaar Jezus' scherpe antwoord. Zelfs al is iemand van rechtzinnige richting en een aanzienlijk leeraar in Israël, toch geldt ook van hem met zijn zelfbewust: *wij weten*, het woord: *Indien iemand niet weder geboren wordt, kan hij het Koninkrijk Gods niet zien*. De werkelijkheid, de schoonheid, de weten ervan kan hij weten van hooren zeggen, maar niet zien. Een blinde kan veel weten van een roos, maar zijn ziel heeft geen contact met haar door middel van zijn oog. Wedergeboorte, waardoor God het leven een nieuw begin en een nieuwe bron geeft, Ps. 36 : 10, opent het oog ook voor de werkelijkheid der geestelijke wereld, 1 Cor. 2 : 14, 15.

4 Zulk een absolute verandering was voor Nicodemus onbekend en ongerijmd. Als leeraar achtte hij onderwijs in de Wet en de profeten voldoende. En geestelijk een nieuwen levensaanvang verkrijgen, was hem even ongerijmd als een tweede lichamelijke geboorte. Keert een stroom ook tot zijn wellen weer terug?

5 Toch is dat onmogelijke een onafwijsbare eisch. Niet slechts, om het Koninkrijk Gods te kunnen zien; men kon meenen, dat zoo iets onmogelijks voor de zaligheid kon worden gemist. Maar ook, om daarin in te gaan, hier reeds, en er eeuwig een zalig burger van te blijven. Nu zoo echter de noodzakelijkheid der wedergeboorte is uitgesproken voor het kennen en het zijn, wijst de Heere ook haar mogelijkheid aan; zij is een geboorte *uit water en Geest*. De Heilige Geest is de oorzaak der wedergeboorte, 6 : 63; 2 Cor. 3 : 6. En het water met zijn reinigende kracht is het zinnebeeld der

levensvernieuwing, Ez. 36 : 25, 26. Als zoodanig was het nu opnieuw weer in Israël bekend vooral door den doop van Johannes, waarop Jezus ongetwijfeld zinspeelde, Luc. 3 : 16.

6 Deze geestelijke geboorte uit God is niet alleen noodig voor heidenen, die als ze proselitiën werden, met dat water gedoopt werden, maar ook voor Israëlieten, de vleeschelijke kinderen van Abraham, geboren in het genadeverbond. Want deze vleeschelijke afstamming vernieuwt het hart niet; zulke kinderen zijn nog zondig vleesch. Met *vleesch* bedoelt de Heere hier niet de stof, waaruit het menscheelich-lichaam is opgebouwd, of dat lichaam zelf. Maar vleesch is de zinnelijke, zondige, van God afgewende levensrichting van den natuurlijken mensch, Rom. 7 : 14; 8 : 2, 3, 7; Gal. 5 : 16, 17. Ook wie afstamt van Abraham, wordt, zonder de wederbarende werking van den Geest, zóó geboren, als vleesch. Eerst wie uit den Heiligen Geest geboren is, is een geestelijk mensch, 1 Cor. 2 : 15.

7, 8 Nicodemus had de idee eener wedergeboorte onge-rijmd geoordeeld, vs 4. Daarop komt de Heere nog eenmaal terug. *Gij* is meervoud: Nicodemus en alle menschen. *Verwonder u niet*; acht de wedergeboorte ons het wonderlijke ervan niet onwerkelijk; aanvaard het onbegrijpelijke als realiteit. Dat doet ieder mensch ook op ander terrein. Het is b.v. even-zoo met den wind. Dat de Heere juist deze vergelijking kiest, komt, doordat in het Arameesch, waarin Hij sprak, en in het Grieksch, waarin Joh. schreef, hetzelfde woord gebezigd wordt voor geest als voor wind. Beide malen gebruikte Jezus dus hetzelfde woord. Beiden zijn als een adem Gods. Ook de wind heeft iets van dat onbegrijpelijke. Niemand kan zijn loop rege-len of stille gebieden; zijn beginpunt en het punt, waar hij eindigt te waaien, weet niemand. En toch, hij is er: *gij hoort zijn geluid* — het onbegrepen is realiteit. Zoo gaat het met elk, die uit den Geest geboren is. Waar het nieuwe leven ontsprong en waarop het nog uit zal loopen, weet niemand — maar de werkelijkheid van zijn bestaan is te zien. Het tweede deel der vergelijking is niet symmetrisch naar den vorm.

9, 10 De tweede vraag van Nicodemus is niet meer als de eerste die der verbaasde verwondering over zulk een ongehoorde zaak, maar de practische vraag, hoe zij kan geschieden. Daarop zal hij wél antwoord van Jezus ontvangen, maar dan zal hij eerst voorgoed afgebracht worden van het hooge besef, dat hij een man is, die „het weet”. Hij is een be-kend leeraar, vandaar, dat Jezus hem noemt „de” leeraar. Maar van de noodzakelijkheid en de voorbereiding en de openbaar-wording der wedergeboorte weet hij niets, ofschoon het Oude Testament herhaaldelijk hiervan spreekt, b.v. Ez. 36 : 26, 27; 37 : 1—14. Een scherpe beschuldiging tegen Israëls Theologie, die slechts de uiterlijke vormen bestudeerde en aan den geest van Gods Woord vreemd geworden was.

11 Het eigenlijke tweegesprek is nu ten einde gelopen. Jezus alleen spreekt van nu af, de Leeraar, over de dingen van het Koninkrijk Gods. Hij leidt zijn onderwijs in met te wijzen op de zekerheid der te behandelen dingen. In onderscheiding van Nicodemus, die met zijn zelfbewust: *wij weten*, toch onwetend is van *deze dingen*, spreekt Jezus slechts, wat Hij weet en getuigt Hij slechts, wat Hij heeft gezien. Met al hun onbegrijpelijkheid zijn deze dingen toch zeker. Hun zekerheid rust echter niet in wetenschappelijk bewijs, maar in Jezus zelf. Vandaar zijn gezaghebbend: *Ik zeg u*. Vandaar zijn klacht: *En ons getuigenis neemt gij niet aan*. Met *wij* bedoelt Hij zichzelf en Johannes den Dooper, die evenals Hij getuigde.

12 Tot dusver sprak Jezus tot Nicodemus en in Jeruzalem over de aardsche dingen van het Koninkrijk Gods, d.w.z. de dingen, die wel uit den hemel afkomstig zijn, maar toch op aarde geschieden, zooals wedergeboorte, geloof, bekeering, enz. Ze zijn wonderlijk. Maar die dingen van het Koninkrijk Gods, die de hemelsche zijde ervan zijn, als b.v. Gods eeuwige voorverordineering, zijn plan, de wegen, die Hij ter volvoering daarvan bewandelen wil, enz., gaan in onbegrijpelijkheid nog daarboven uit. Hoeveel ongeloof zal aan die hemelsche dingen dan wel te beurt vallen, als Jezus ze openbaart!

13 En toch kan niemand deze hemelsche dingen openbaren dan Hij, 1 : 18. Daarvoor moet men immers in den hemel zijn geweest, wat van niemand op aarde geldt dan van Hem, *die uit den hemel is nedergedaald*. Het volgende zinnetje: *die in den hemel was*, snijdt de onjuiste gevolgtrekking af, dat Gods Zoon eerst ten hemel was opgevaren. Elk mensch moest, om in den hemel te zijn, wel eerst opvaren daarheen, maar Hij niet; Hij was van eeuwigheid in den hemel. En niet op het opvaren naar, maar op het zijn in den hemel valt in's Heilands verkorte uitdrukking de nadruk.

14 Zoo behoort Hij dus aan den hemel toe, waar Hij van eeuwigheid was, en keert Hij daarheen ook weer terug. Maar die terugkeer zal geschieden op bijzondere wijze, vs 14, en met heerlijk gevolg, vs 15. Niet het feit der verhooving, maar haar wijze heeft hier den nadruk. Ze zal juist zóó geschieden als de verhooving van de slang in de woestijn, Num. 21 : 6—9. Dit verhoogd worden ziet blijkens 8 : 28 en 12 : 32, 33 in de eerste plaats op de kruisiging, waardoor Jezus zichtbaar verhoogd hing voor aller oog evenals de slang op de steng. Maar het verband met vs 13 en ook 12 : 32 doen zien, dat de Heere daarbij ook dacht aan de verhooving in heerlijkheid, Fil. 2 : 9. De verhooving aan het kruis is de weg tot en de ideële aanvang van de verhooving in heerlijkheid. Daarop wijst ook de naam: *de Zoon des menschen*, de in

Dan. 7 : 13 bedoelde mensch, die door lijden tot de geprofeeteerde heerlijkheid komen zou.

15 Het oprichten van de koperen slang had een heerlijk gevolg : ieder, die haar aanzag, bleef levend. Zóó is de gekruiste Zoon des menschen voor ieder, die geloovig op Hem ziet, de bron van eeuwig leven geworden. Hij heeft dat leven terstond en hij houdt het eeuwig. Hij is genezen van den giftigen beet der oude slang.

16 Sprak de Heere in vs 14 van *aardsche dingen*, het op de aarde opgerichte kruis, hier komt Hij tot de *hemelsche dingen*. Golgotha heeft zijn oorzaak in de liefde Gods. De wereld is hier het prachtige scheppingskunstwerk Gods, waarin de mensch het centrum en de kroon is. Zij is nu van God vervreemd, 1 : 10, en boos, 7 : 7, sinds Satan wederrechtelijk als haar overste zich opwierp, 14 : 30. Maar God heeft haar nog lief, zooals een kunstenaar zijn schepping lief heeft. Om haar voor zich te behouden en te herwinnen, gaf Hij zijn Zoon prijs aan die verhooging aan het kruis. In Bethlehem gaf Hij Hem, en toen bleek zijn liefde. Zijn Eenige had Hij niet te lief, vgl. Gen. 22 : 2.

17 Zulk een verlossingsplan betreffende zulk een wereld schijnt ongeloofelijk, vgl. vs 12. Vandaar de bevestiging ervan in vs 17. Oordeelen beteekent hier veroordeelen als schuldig. Gods Zoon oordeelt wel, 5 : 27 ; 9 : 39, maar niet de wereld. Die zal behouden worden door middel van Gods Zoon, den Middelaar. Gods liefde wil niet individuen redden. Het is Hem om zijn wereld te doen. Met al haar schuld en haar haat geeft Hij haar niet prijs aan Satan om haar als buit weg te dragen. Hoevelen ook verloren gaan, de wereld wordt behouden.

18 In vs 17 wordt het eerste deel van vs 16 nader verklaard, hier het tweede deel. De redding der wereld sluit niet in het behoud van elk individu. Slechts het geloof, de band aan Christus, behoudt van het oordeel. Maar wie leeft en sterft als iemand, die niet gelooft, wordt veroordeeld tot eeuwigen dood. Dat oordeel heeft verschillende momenten. In den oordeelsdag wordt het openlijk uitgesproken. Reeds bij het sterven wordt het voorloopig uitgevoerd. En nu reeds, bij zijn leven, wordt hij door den alwetenden God als een veroordeelde aangemerkt. In de plechtige breede omschrijving van het voorwerp des geloofs doet de toekomstige Rechter, 5 : 27, alstware evenzoo vele punten van aanklacht hooren, die Hij in den oordeelsdag als akte van beschuldiging voorlezen zal.

19 Dit veroordeelend vonnis nu wordt veroorzaakt door wat nu volgt. Gods Zoon is als het licht in de wereld gekomen, 1 : 9—18, om de menschen te brengen tot kennis van God en zichzelf en zoo hun heil te zijn ; maar de in vs 18b bedoelde menschen, van welke reeds toen de eersten zich

als ongelooovigen begonnen te openbaren voor den alwetenden Heiland, lieten zich niet redden. Zij hadden de duisternis lief meer dan het licht. D. w. z. ze hadden de duisternis lief en niet het licht, vs 20, vgl. Matth. 10 : 6. Ze wilden dus deze kennis niet. *Want hun werken waren boos.* Hun geheele leven en levensrichting was naar de zonde gekeerd. En daarvan wilden ze niet aflaten en niet overtuigd worden. Zij hadden hun booze werken lief; daarom hadden zij de beschuttende duisternis lief; daarom zijn ze niet gekomen tot het licht. De oorzaak van hun ongelooof lag dus niet in verstandelijke overtuiging, maar in de richting van hun wil.

20 Door een algemeenen regel uit de ervaring wordt het gezegde van vs 19 bevestigd. *Die kwaad doet* is hier niet ieder zondaar, maar hij, wiens levenselement het kwaad doen is, 8 : 34. *Bestraft worden* beteekent hier: na grondig onderzoek en overtuigend bewijs worden berispt. Als de werken onweerlegbaar als boos worden aangetoond, wordt de dader berispt.

21 Daartegenover staat het leven van den geloovige. De uitdrukking: *die de waarheid doet*, herinnert aan uitspraken uit het O. T., b.v. Gen. 47 : 29; Neh. 9 : 33, maar is in overeenstemming met de in Christus verschenen waarheid Gods, 1 : 17, verdiept en wijst aan het zedelijke leven, dat zich vernieuwt naar de in Christus verschenen openbaring Gods. Zulk een komt steeds nader en steeds weer tot het ontdekkende licht om God en zichzelf te leeren kennen. Zoo wordt het tot Gods eer en tot zijn eigen geloofsverzekering openbaar, dat zijn handelen tot levensgrond heeft zijn geloofsgemeenschap met God.

De Bruidegom en zijn vriend. 3 : 22—36.

3 ²² Daarna kwam Jezus en zijn discipelen in het platteland van Judea, en daar vertoefde Hij met hen en doopte. ²³ Nu was ook Johannes doopend te Aenon, dicht bij Salim, omdat daar vele wateren waren, en zij kwamen bij hem en werden gedoopt. ²⁴ Want Johannes was nog niet in de gevangenis geworpen. ²⁵ Er ontstond dan een twistgesprek tusschen de discipelen van Johannes en een Judeër over de reiniging. ²⁶ En zij kwamen tot Johannes en zeiden tot hem: „Rabbi, die met u was aan de overzijde van den Jordaan, wien gij getuigenis gegeven hebt, zie, deze doopt en allen komen tot Hem”. ²⁷ Johannes antwoordde en zeide: „Een mensch kan in het geheel niets nemen, indien het hem niet gegeven is uit den hemel. ²⁸ Gij zelf zijt mijn getuigen, dat ik zeide: „Ik ben de Christus niet, maar ik ben afgezonden voor Hem aan.” ²⁹ Die de bruid heeft, is bruidegom; maar de vriend van den bruidegom, die

naar hem staat te luisteren, verblijdt zich zeer over de stem van den bruidegom. Zoo is dan deze mijn blijdschap volkomen geworden. ³⁰ Hij moet groeien, ik moet kwijnen.

³¹ Die van boven komt, staat boven allen; die uit de aarde is, is uit de aarde en spreekt uit de aarde. Die uit den hemel komt, staat boven allen; ³² wat Hij heeft gezien en gehoord, dat getuigt Hij, en zijn getuigenis neemt niemand aan. ³³ Die zijn getuigenis aanneemt, heeft bevestigd, dat God waarachtig is. ³⁴ Want Hij, dien God heeft gezonden, spreekt de woorden Gods; want niet met mate geeft Hij (Hem) den Geest. ³⁵ De Vader heeft den Zoon lief en heeft alles in zijn hand gegeven. ³⁶ Die in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven; maar die den Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem."

22 Eenigen tijd na het in 2 : 13 bedoelde Paaschfeest verliet Jezus Jeruzalem, waar zijn arbeid ondanks alle misleidende enthousiasme voor Hem toch slechts zeer weinig resultaat toonde, en ging naar het platteland. Daar was misschien de eenvoudiger bevolking, minder onder invloed van het officieele Jodendom der Schriftgeleerden, meer ontvankelijk voor zijn prediking. In dien doop zagen de menschen niets anders dan wat ook Johannes deed. In wezen was deze voorloopige doop van Jezus ook één met den voorbereidenden doop van Johannes. Toch was hij meer, een voorloopige formatie van en een overgang tot het instituut van den Christelijken doop. Door niet zelf te doopen, 4 : 2, toonde Jezus zich als den Zender tot doopen, vgl. 1 : 33, den meerdere van Johannes, den Messias, zooals Hij in Jeruzalem door de Tempelreiniging had getoond. Zoo begon Jezus reeds een gemeente om zich te vergaderen.

23 Het hier genoemde Aenon is waarschijnlijk, vgl. vs 25, niet in Judea te zoeken, maar in het Noorden van Samaria, dicht bij de Zuidgrens van Galilea en niet ver van den Jordaan. Deze omgeving had Johannes blijkbaar uitgekozen, om ook Galilea en Samaria tot bekeering te roepen. En dan was in die streken om te doopen het waterrijke Aenon het meest geschikt.

24 Dit vers is bedoeld als aanvulling van wat in de eerste drie Evangeliën over Johannes den Dooper is verhaald. Uit Matth. 4 : 12 kon men opmaken, dat de verzoeking in de woestijn, de gevangenneming van Johannes en Jezus' vertrek naar Galilea onmiddellijk op elkander volgden. En hier hooren we nu van een arbeid van Jezus eerst in Judea en nog wel tegelijk met Johannes. Daarom wordt een mogelijk misverstand en een onjuiste opvatting van Matth. 4 : 12 hier voor-

komen of weggenomen door de opmerking: niet terstond na Jezus' doop en verzoeking is Johannes in de gevangenis geworpen, eerst hebben ze nog eenigen tijd tegelijk gearbeid.

25 Na deze inleiding komt het eigenlijke verhaal van Johannes' laatste getuigenis. Aanleiding daartoe was een dispuut met een Judeër, d. w. z. iemand, wonend in de streek, waar Jezus nu doopte. De twist liep over de reinigende kracht van den doop van Jezus en van Johannes. Het volgende vers doet vermoeden, dat de Judeër hoog heeft opgegeven van den doop van Jezus. Vermoedelijk neigde hij naar Hem of was reeds misschien een discipel van Jezus geworden.

26 Verontrust over dit optreden van Jezus en het opzienbarend resultaat daarvan, terwijl hun meester zijn toeloop slinken zag, kwamen de discipelen tot Johannes. Jezus behoorde naar hun meening te staan achter en onder Johannes, die immers gedoopt was door en getuigenis ontvangen had van hun meester, den meerdere, met zijn autoriteit.

27, 28 De discipelen verwachten van Johannes een scherpe afkeuring, die meteen dienen zou als poging, de eerste plaats te behouden in wat zij zagen als concurrentiekamp tusschen Johannes en Jezus. Geheel onverwacht was het antwoord, waarin Johannes eerst aan den algemeenen regel herinnerde, dat alle gaven afdalen van God, den Koning, 1 Cor. 4 : 7, die aller plaats beschikt. Dat geldt ook van de plaats, die hij zelf inneemt. Zijn discipelen meenden in hun reeds opkomende overschatting van den Dooper, dat hun meester de eerste plaats toekwam. En daarop antwoordde Johannes, dat hij slechts de plaats kon hebben, die God hem had verordineerd. Welke die plaats is, heeft hij reeds vroeger zelf gezegd: *Ik ben de Christus niet, maar ik ben afgezonden voor Hem aan.* De verzoeking werd afgewezen.

29 Reeds in het O. T. werd Israël de bruid des Heeren genoemd. Van die vergelijking maakt Johannes gebruik om het verschijnsel, dat zijn discipelen verontrust, te verklaren. Bij de huwelijks-sluiting zijn twee vooraanstaande personen: de bruidegom en de „vriend des bruidegoms”, d. w. z. de ceremoniemeester, die bruidegom en bruid tot elkander leidt. Deze „vriend des bruidegoms” treedt eerst het meest op den voorgrond; bij hem is éerst de bruid. Maar slechts een oogenblik. Hij leidt alleen de bruid naar den bruidegom. En zoo is de hoofdpersoon de bruidegom, niet hij, onder wiens hoede de bruid een oogenblik is, maar de ander, tot wien de bruid wordt geleid. Reeds verzamelt zich de gemeente om Jezus; reeds heeft Hij de bruid. Dat feit reeds wijst Hem als Bruidegom aan, en niet Johannes. De „vriend van den bruidegom” is ondergeschikt. Bij de ontmoeting van bruidegom en bruid staat hij te luisteren naar de stem van den bruidegom, die zijn groote blijdschap over zijn bruid uitroept. Dáárover verblijdt zich de vriend. Dát

is de blijdschap van Johannes, die bij het minderen van zijn glorie grooter wordt.

30 De beeldspraak loslatend, zegt Johannes hier de wet van Jezus' optreden en het zijne: het komt overeen met zijn beteekenis, dat Hij groeit, in alles en in allerlei opzicht. En uit Johannes' juist genoemde beteekenis en roeping vloeit voort, dat hij afneemt, in beteekenis, eer, aanhang, in alles. Het door de discipelen van Johannes gesignaleerde verschijnsel is het normale.

31, 32 De beteekenis van Jezus boven den Dooper wordt nog verder geteekend, nu door te vergelijken hun beider afkomst en de daaruit voortvloeiende verschillende waardigheid van hun woord. Jezus staat krachtens zijn afkomst uit de hoogte in waardigheid met zijn woorden boven allen (woordspeling tusschen het boven van plaats en het daarmee corresponderende boven van rang), niemand uitgezonderd, ook Johannes niet. Johannes is afkomstig uit de aarde en is dus aardsch, 1 Cor. 15 : 47, in geheel zijn bestaan en dus in zijn kennen beperkt. Daarom spreekt hij uit eigen aanschouwing ook slechts van aardse dingen. Wel spreekt ook Johannes van hemelsche dingen, maar slechts door openbaring, slechts „van hooren zeggen”.

Maar Hij, die uit den hemel is, spreekt, ook als Hij handelt over de verborgen dingen Gods, uit eigen aanschouwen, als ooggetuige. En toch, hoe ongeloofelijk, neemt niemand (overdrijvende spreekwijze, vgl. 21 : 25) zijn getuigenis aan. Die in Hem gelooven, zijn in vergelijking met Johannes' slinkenden aanhang: allen; vergeleken met de groote massa ongeloovigen is het: niemand.

33 Jezus staat boven allen niet slechts door zijn afkomst uit den hemel; ook door zijn geheel eenige betrekking tot God. Die zijn woorden als waar aanneemt, neemt daarmee zelfs niet Jezus zelf, maar God als den waarachtige aan. Hij heeft bevestigd, d.i. hij heeft voor zichzelf erkend en daardoor voor anderen getuigd. En zoo veilig men van den waarachtigen God kan zeggen, dat Hij waarachtig is, zóó veilig kan men ondanks alle ongelooft, vs 32b, Jezus' getuigenis aannemen.

34 Hij, de gezondene Gods bij uitnemendheid, spreekt immers niet zijn eigen woorden. Daar God Hem als onzen hoogsten Profeet zonder beperkende maat heeft gezalfd met den Heiligen Geest, is Hij de mond Gods en spreekt Hij slechts de woorden Gods, 1 : 1.

35, 36 Het slotwoord op het geheele gesprek met de discipelen van Johannes, een practische toepassing. Dit laatste woord bevat drie onderscheiden uitspraken. De twee eerste leiden tot de derde, het eigenlijke doel. Omdat de Vader den Zoon liefheeft, wilde Hij Hem begiftigen met de hoogste

plaats en de hoogste eer. Daarom heeft Hij alles, wat noodig was om zondaren te redden en zich een gemeente, een bruid, te heiligen, Ef. 5 : 25; Matth. 11 : 27. Hoe eindeloos ver zinkt zelfs de Dooper daarbij in het niet!

Omdat dus alle zaligheid in zijn hand is, is de geloofsband aan Hem onmisbaar noodig en geheel voldoende om het eeuwige leven te verkrijgen. Die gelooft, heeft het nu reeds in beginsel. Die echter zijn eisch om Hem geloovig aan te nemen, vs 15, 16; Matth. 11 : 28, 29, ongehoorzaam is, op hem blijft Gods toorn, die op allen lag en slechts door band aan den Zoon weggenomen wordt.

Hoofdstuk 4.

Des Heeren gesprek met de Samaritaansche vrouw. 4 : 1—26.

4 ¹ Toen dan den Heere ter kennis kwam, dat de Farizeërs hadden gehoord, dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes — ² hoewel Jezus zelf niet doopte, maar zijn discipelen — ³ verliet Hij Judea en ging weer weg naar Galilea.

⁴ Nu moest Hij door Samaria gaan. ⁵ Hij kwam dan in een stad van Samaria, genaamd Sychar, nabij het veld, dat Jakob zijn zoon Jozef gaf; ⁶ en daar was de Jakobsbron. Jezus dan, vermoeid van de reis, ging zoo maar bij de bron zitten; het was omstreeks de zesde ure.

⁷ Daar komt een vrouw uit Samaria om water te putten. Jezus zegt tot haar: „Geef Mij te drinken.” ⁸ Want zijn discipelen waren weggegaan naar de stad om voedsel te koopen. ⁹ De Samaritaansche vrouw dan zegt tot Hem: „Hoe vraagt Gij als Jood te drinken van mij, een Samaritaansche vrouw?” Want Joden en Samaritanen gaan niet met elkander om. ¹⁰ Jezus antwoordde en zeide tot haar: „Indien gij de gave Gods kendet, en wie Hij is, die tot u zegt: „Geef Mij te drinken”, zoudt gij Hém gevraagd hebben en zou Hij u levend water gegeven hebben”.

¹¹ Zij zegt tot Hem: „Mijnheer, Gij hebt niet eens een emmer en de put is diep; vanwaar hebt Gij dan dat levende water? ¹² Gij zijt toch niet meer dan onze vader Jakob, die ons den put gegeven heeft en er zelf uit dronk en zijn zonen en zijn vee?” ¹³ Jezus antwoordde en zeide tot haar: „Ieder,

die van dit water drinkt, krijgt weer dorst. ¹⁴ Maar wie drinkt van het water, dat Ik hem zal geven, zal in eeuwigheid niet dorsten, maar het water, dat Ik hem zal geven, zal in hem worden een fontein van water, tot in het eeuwige leven springend." ¹⁵ De vrouw zegt tot Hem : „Mijnheer, geef mij dat water, opdat mij niet dorste en ik hier ook niet behoef te komen om te putten."

¹⁶ Hij zegt tot haar : „Ga heen, roep uw man en kom hier."

¹⁷ De vrouw antwoordde en zeide : „Ik heb geen man." Jezus zegt tot haar : „Dat hebt gij naar recht gezegd : „Ik heb geen man." ¹⁸ Want vijf mannen hebt gij gehad, en dien gij nu hebt, is uw man niet; dát hebt gij naar waarheid gezegd."

¹⁹ De vrouw zegt tot Hem : „Mijnheer, ik merk, dat Gij een profeet zijt. ²⁰ Onze vaderen aanbaden op dezen berg; en gij zegt, dat te Jeruzalem de plaats is, waar men moet aanbidden."

²¹ Jezus zegt tot haar : „Geloof Mij, vrouw, er komt een uur, wanneer gij noch op dezen berg, noch te Jeruzalem den Vader zult aanbidden. ²² Gij aanbidt, wat gij niet weet; wij aanbidden, wat wij weten, want de zaligheid is uit de Joden.

²³ Maar er komt een uur, en het is nu, wanneer de ware aanbidders den Vader zullen aanbidden in geest en waarheid. Want ook de Vader zoekt zulke aanbidders. ²⁴ Een Geest is God, en die Hem aanbidden, moeten in geest en waarheid aan-

bidden." ²⁵ De vrouw zegt tot Hem : „Ik weet, dat de Messias komt, die genoemd wordt Christus; wanneer die gekomen is, zal Hij ons alles verkondigen." ²⁶ Jezus zegt tot haar : „Ik ben het, die met u spreek."

1—3 Het gerucht van den grooten toeloop tot Jezus, reeds in 3 : 22—26 vermeld, was tot Jeruzalem doorgedrongen. Blijkbaar vervulde zulk een toeloop, grooter nog dan die tot den Dooper, welke in het zand scheen te verlopen, de partij der Farizeërs met bezorgdheid en deed de opkomende vijandschap groeien. Om een ontijdig conflict te vermijden, staakte de Heere het doopen, waarvan we later ook niet meer lezen. De formatie eener gemeente, voorloopig aangevangen, wordt nu opgeschort tot na de opstanding, Matth. 28 : 19. Een tweede bericht bereikte den Heere waarschijnlijk ongeveer gelijktijdig, dat van de gevangenneming van Johannes den Dooper, Matth. 4 : 12. Zoo vullen Mattheus en Johannes elkander aan. Het was geen vrees, die Jezus wijken deed naar Galilea. Maar het uur is nog niet gekomen. Als dat gekomen is, geeft Hij zich zelf, 14 : 31.

4 Van Judea kon men naar Galilea reizen door het Jordaandal, langs de zeekust en door Samaria. De eerste weg werd veel gebruikt om onaangenaamheden met de Samaritanen te vermijden. De laatste weg was de kortste. De in vogelvlucht gemeten 100 K.M. lange afstand tusschen Jeruzalem en Galilea kon langs dien weg in 3 dagen worden afgelegd. Ook bood deze weg meer geriefelijkheid en veiligheid. Vandaar, dat velen de veete met de Samaritanen maar verga-ten en dezen weg namen. Het sprak dus als vanzelf, dat Jezus den korten weg door Samaria nam. Vandaar het sterke: *Hij moest door Samaria gaan.*

5 Sychar, het tegenwoordige dorp Askar, lag aan den voet van den berg Ebal, niet ver van Sichem. De z.g. Jakobsbron ligt aan den grooten weg van Judea naar Galilea, 1200 M. Westelijk van Sychar. De traditie van Joden en Samaritanen zocht daar het stuk land, waarvan sprake is in Gen. 33 : 19 en Joz. 24 : 32. De zich daar bevindende bron was naar men meende door Jakob gegraven en werd daarom voor bijzonder heilig gehouden.

6 *Het was ongeveer de zesde ure* naar Joodsche tijdrekening, die den dag met zonsopgang begint, dus omstreeks twaalf uur in den middag. Hier werd de reis eerst afgebroken om te rusten en te eten. Vermoeid van de lange voetreis zette Jezus zich neer; als een vermoeid reiziger, die zich op het vurig verlangde rustuur met een langgerekte zucht van verlichting zoo maar in het zand laat vallen, en zit waar hij zit. Het echt menschelijke in Jezus.

7, 8 De vrouw kwam waarschijnlijk uit Sychar. Ze was een vrouw uit Samaria, d. w. z. uit de streek, waar Jezus nu was, dus: een Samaritaansche. Dat ze op dit ongewone uur water kwam halen, lag misschien aan onbeteekenende omstandigheden, maar stond onder Gods voorzienigheid; nu ontmoette ze Jezus en kon onder vier oogen met Hem spreken. Om zijn dorst te lesschen, begeerde de Heere water van haar. Want de discipelen hadden waarschijnlijk wel koord en emmer bij zich voor de reis, maar waren afwezig.

9 Aan de spraak heeft de vrouw gemerkt, dat Jezus een Jood was. Het Samaritaansche dialect van het Palestijnsche Arameesch verschilde iets van dat, dat de Joden spraken. Haar vraag openbaart niet alleen verbazing; ze voelt zich ook gestreeld, en laat licht spottend haar momenteele meerderheid voelen, nu een Jood zulk een verachte Samaritaansche vrouw om een dronk water vragen moet. De laatste woorden van vs 9 zijn een opmerking van Joh., als inlichting voor zijn lezers van niet-Joodsche afkomst.

10 Een Jood had zich door dit woord der vrouw allicht eenigszins geprikkeld gevoeld. Jezus reageert er anders op. Hij is nu niet meer de dorstige reiziger maar de zoekende

en ontfermende Zaligmaker. Hij vergeet zichzelf en zijn dorst. Aanknoopend aan zijn vraag om water spreekt Hij nu van geestelijke dingen. De gave Gods is dat, wat God geeft, n.l. levend water. Daarmee bedoelt de Heere den Heiligen Geest met al zijn genadegaven. Jes. 44 : 3; Joh. 7 : 37—39; Openb. 21 : 6. Dat is gave, letterlijk : geschenk. *Wie Hij is*, enz., n.l. bemiddelaar, door wien deze gave Gods is verkregen en wordt gegeven, Ps. 68 : 19.

11 De vrouw begrijpt niets van Jezus' woorden. Wat Hij als beeldspraak gebruikte, vat zij in letterlijken zin op. Met levend water bedoelt Christus de gave en de gaven des Geestes, zie boven, maar de vrouw bedoelt er stroomend bronwater mee in onderscheiding van stilstaand water, verzameld in een regenbak, vgl. Gen. 26 : 19. De Jakobsbron is nog heden 32 M. diep en was oorspronkelijk veel dieper. Het is de vrouw een raadsel, hoe die vreemdeling zonder emmer en koord het water uit de bron kan krijgen.

12 Als Hij dát vermocht, zou Hij, ongerijmde veronderstelling en ongeoorloofde aanmatiging, moeten meenen, boven vader Jakob te staan in macht en aanzien. Want Jakob kon dit water voor zich en het zijne niet anders verkrijgen dan door het graven van dezen put.

13 Stap voor stap leidt de Heere de vrouw verder. Nog zegt Hij haar niet alles. Zij denkt aan het verkrijgen van water uit de Jakobsbron op gemakkelijker wijze dan zij gewoon was en reeds vader Jakob deed. En nú leert Jezus haar, dat Hij ander water bedoelt. Hij zegt nog niet, wat dat andere water is, maar wat het baat in onderscheiding van dat uit de bron. Zoo wil zijn onderwijs de ziel begeerig maken, het te kennen en te hebben.

14 Het water, dat Christus geeft, stilt voor eeuwig het smachtend dorsten van het menschenhart naar leven en naar geluk. Met een stoute aanwending der uit de aanleiding tot het gesprek voortvloeiende beeldspraak zegt de Heere dat zóó : *het zal in hem worden een fontein van water*. Een fontein vlak bij iemand kan geen gedurig weer dorsten verhinderen. Slechts een spuitende bron binnen in iemand verhoedt onophoudelijk de mogelijkheid, dat de dorst kan opkomen. Zulk een ongehoorde gave is het water, dat Christus geeft. Het verzadigt met overvloed van gaven, als een springende fontein, Ps. 16 : 11.

15 De vrouw is tot de overtuiging gekomen, dat Jezus ander water bedoelt, dan dat uit de Jakobsbron. Maar toch natuurlijk water, dat slechts deze bijzondere eigenschap heeft, dat het voor altijd den dorst stilt. Van het geestelijk karakter van des Heilands woorden begrijpt zij nog niets. Wel is ze nu zoover gekomen, dat ook voor haar besef de verhoudingen zijn omgekeerd; de geefster wordt vraagster. Iets van wat Jezus begeerde, heeft Hij bereikt, vs 10.

16 Het verder verstaan van wat Hij met levend water bedoelt, laat de Heere nu voorloopig aan de toekomst over. Geheel onverwachts begint Hij nu over iets anders. Eerst sprak Hij van de gave Gods, vs 10, nú gaat Hij de vrouw leeren, *wie Hij is*, vs 10. En dat op een wijze, waarop zij aan haar zonde herinnerd wordt.

7 Vermoedelijk heeft de Samaritaansche reeds begrepen, dat Jezus iemand van buitengewone beteekenis is. Vooral voor zulk een wil ze niet gaarne haar schandelijk leven blootgelegd zien. Daarom wil ze Jezus' bevel ontwijken door de halve waarheid te zeggen: *Ik heb geen man*. Het baat haar echter niet, en Jezus laat haar dat gevoelen, door haar geheele zonde-geschiedenis haar te verhalen.

18 Uit de tegenstelling tusschen de vijf mannen, die de vrouw heeft gehad, en den tegenwoordigen, die haar man niet is, blijkt, dat ze met de eerste vijf is gehuwd geweest. Dood en echtscheiding hebben die huwelijken ontbonden. Nu leeft ze in „vrije liefde.” Door dit woord wil Jezus bereiken, dat zij leert zien, *wie Hij is* en wil Hij haar overtuigen van haar zonde.

19, 20 Nu gaat het oog der vrouw open — deze man is een profeet! Het tweede boven genoemde doel van 's Heeren woorden wordt echter nog niet bereikt. Haar zondig leven wordt haar nog niet tot schuld. Wel spreekt ze den Heere niet tegen in zijn teekening daarvan, en erkent ze die met haar woorden als waar, maar tot boete komt het nog niet. Handig brengt ze het gesprek op een nationale en religieuze twistvraag tusschen Joden en Samaritanen. Zoo wordt de aandacht van het pijnlijke onderwerp afgeleid. Met den vinger wijst ze naar den Gerizim, aan welks voet de Jakobsbron ligt. Na de Babylonische ballingschap werd door een afvallig Joodsch priester de Samaritaansche Tempel op den Gerizim gebouwd. Wel werd hij in 128 v. Chr. door de Joden verwoest, maar de eeredienst op den Gerizim bleef in stand en bestaat nog heden bij de kleine Samaritaansche gemeente. *Onze vaders aanbaden*, d. w. z. reeds sinds de dagen onzer voorvaders aanbidden wij daar.

21 Jezus dwingt de vrouw niet, bij het door Hem ter sprake gebrachte onderwerp te blijven. Hij volgt haar op den ingeslagen zijweg, maar zal ook zóó het dwalende brengen in het rechte spoor, Ps. 25 : 8. De twist over den eeredienst op den Gerizim of in Jeruzalem heeft slechts tijdelijk waarde en is van ondergeschikte beteekenis. Eén centrale plaats voor den eeredienst behoort bij de bedeeeling van het Oude Testament. Met de komst van Christus kwam het uur der nieuwe bedeeeling, die zulke plaatsen niet meer kent. *Gij*, d. w. z. de Samaritanen, die dan, tot Christus bekeerd, hun eeredienst op den Gerizim opgeven, zonder tot dien te Jeruzalem over te gaan.

22 De Samaritanen vereeren God zonder Hem te kennen en dus niet recht. Een aanbidding Gods is het eigenlijk niet. Daarom de algemeene aanduiding voor God : *Wat gij niet kent*. Zij aanvaardden niet Gods geheele Woord, maar slechts den Pentateuch. Wij, Joden, hebben de volle openbaring, tot dusver gegeven, en aanbidden dus, wat wij kennen. Het gelijk ligt dus aan de zijde der Joden, zooals daaruit blijkt, dat de zaligheid in en met den Messias uit de Joden komt. Vs 23 begint met het tegenstellende voegwoord *maar*. Dus wijst vs 23 aan, dat het in vs 22 genoemde voorrecht der Joden slechts zeer betrekkelijk is en tijdelijk ; ja, in beginsel is het reeds weggenomen. Vs 22 kan dus het beste als een afhankelijke zin worden weergegeven : weliswaar aanbidden wij, wat wij kennen, terwijl gij aanbidt, wat gij niet kent, maar . . .

23 De in vs 21 bedoelde tijd, het uur, in ruimer zin, is nu, nu de bedeeeling van het Nieuwe Testament is aangevangen. *De ware aanbidders* zijn zij, wier aanbidding overeenkomt met het begrip van den rechten eeredienst, zooals God dien vraagt. De wijze van eeredienst, onder de nieuwe bedeeeling is onderscheiden van en staat boven die onder het Oude Testament. Daar was ze gebonden aan tijden, plaatsen, personen, aan uiterlijke plechtigheden. Maar nu is die uiterlijke ceremoniëndienst weggevallen en is de eeredienst geestelijk, 1 Petr. 2 : 5. Verder was de eeredienst onder het O. T. schaduwwachtig, Christus en zijn offer voorafbeeldend, Hebr. 10 : 1. En schaduw is niet de werkelijkheid zelf, maar slechts haar beeld. Daartegenover is deze eeredienst in geest ook tegelijk (daarom wordt het voorzetsel niet herhaald) aanbidding in waarheid. Niet meer in de schaduwen van vroeger, maar zoo, dat ze haar wezenlijk karakter nu openbaart, beantwoordend aan de volle openbaring Gods onder het N. T. Dit stemt ook overeen met Gods wil. Hij begeert geen uiterlijk vertoon, waarbij het hart leeg en koud is, maar geestelijke offers. Reeds de profeten wezen daarnaar heen, Jes. 58 : 5, 6 ; Jer. 7 : 22, 23.

24 Deze eisch tot aanbidding op geestelijke wijze vloeit voort uit het geestelijk wezen Gods. God, die Geest is, kan slechts aangenamen zijn een aanbidding in den geest.

25 Jezus' woorden hebben de vrouw heengewezen naar de komst van den Messias, met wien de nieuwe bedeeeling zal aanbreken. Intuïtief is zij met haar gedachten terechtgekomen bij dien Messias, die naar Deut. 18 : 18 alles verklaren zal, ook wel de wonderlijke, onbegrijpelijke dingen, waarvan deze vreemdeling haar spreekt. Zoo zegt Jezus haar niet, dat Hij de Messias is, maar leidt haar gedachten naar Hem heen, zoodat niet Jezus, maar zij zelf het eerste zijn naam noemt. *Die genoemd wordt Christus*, verklaring van den Evangelist voor zijn lezers uit de heidenen, die het woord Messias niet verstaan.

26 Het gesprek wordt afgebroken, daar de discipelen naderen. Nog slechts voor een kort woord is er tijd: *Ik ben het, die met u spreek.* Dan haast de Samaritaansche zich weg. Ze is nu, waar Jezus haar hebben wil. Zij weet de gave Gods en wie Hij is, die met haar sprak, vs 10.

Jezus en de Samaritanen. 4 : 27—42.

4 27 En op dat oogenblik kwamen zijn discipelen, en zij verwonderden zich, dat Hij met een vrouw sprak; toch zeide niemand: „Wat verlangt Gij, of wat spreekt Gij met haar?” 28 De vrouw liet dan haar waterkruik staan en ging weg naar de stad en zeide tot de lieden: 29 „Komt, ziet een mensch, die mij gezegd heeft al wat ik heb gedaan; deze is toch soms niet de Christus?” 30 Zij gingen uit de stad en kwamen tot Hem.

31 Inmiddels noodigden zijn discipelen Hem onderscheidene keeren: „Rabbi, eet.” 32 Maar Hij zeide tot hen: „Ik heb een spijs te eten, die gij niet weet.” 33 Zijn discipelen zeiden dan tot elkander: „Er heeft toch niet iemand Hem te eten gebracht?”

34 Jezus zeide tot hen: „Mijn spijs is te doen den wil van Hem, die Mij gezonden heeft en te volbrengen zijn werk. 35 Zegt gij niet: „Het duurt nog vier maand, eer de oogst komt?” Zie, Ik zeg u, slaat uw oogen op en aanschouwt de velden, dat zij wit zijn om te oogsten. 36 Reeds ontvangt de maaier loon en verzamelt vrucht in het eeuwige leven, opdat de zaaier zich gelijkelijk met den maaier verblijde. 37 Want hierin is het spreekwoord waar: „De een zaait, de ander maait.” 38 Ik heb u uitgezonden om te maaien, wat u geen arbeid heeft gekost; anderen hebben den arbeid gedaan en gij zijt in hun arbeid ingetreden.”

39 En uit de stad geloofden velen der Samaritanen in Hem om het woord der vrouw, die had getuigd: „Hij heeft mij gezegd al wat ik heb gedaan.” 40 Toen dan de Samaritanen tot Hem gekomen waren, verzochten ze Hem, bij hen te blijven; en Hij bleef daar twee dagen. 41 En er geloofden veel meer om zijn eigen woord, en zij zeiden tot de vrouw: 42 „Niet meer om uw zeggen gelooven wij; want wij hebben zelf (Hem) gehoord en wij weten, dat deze waarlijk de Zaligmaker der wereld is.”

27 Met een vrouw op den publieken weg te spreken, was in strijd met de goede zeden. Vandaar de ver-

wondering der discipelen. Toch hield de eerbied voor den Meester hen terug van het maken van opmerkingen. Zwijgend stonden ze erbij.

28 Blijkens het redegevende voegwoord *dan* is dat komen der discipelen aanleiding geweest, dat het gesprek werd afgebroken en de vrouw naar de stad terug ging. Het gesprek, dat zijn hoogtepunt had gevonden in het laatste korte woord des Heeren, had zóó haar hart in beslag genomen, dat ze haar kruik vergat. Misschien had ze nog niet eens water geschept.

29 Dat Jezus haar geschiedenis kende, is voor de vrouw eerst een bewijs geweest, dat Hij een profeet was, vs 19. Na zijn verdere zelfopenbaring wordt het haar het bewijs, dat Hij de Christus is. Nog is alle twijfel niet verdwenen blijkens haar voorzichtig gestelde vraag, maar reeds gaat haar het licht uit de duisternis op. De twijfel in haar wóórd is waarschijnlijk grooter dan de twijfel in haar ziel. Ze is verder, dan haar vraag naar den vorm zou doen vermoeden, vgl. vs 42.

30 Op het woord der vrouw gaan vele inwoners van Sychar naar de Jakobsbron. Het verhaal van hun gaan wordt eerst in vs 39 voortgezet. Vs 40 eerst meldt, dat ze bij Jezus aankomen. Vs 30 schildert dus een schare Samaritanen, op weg door de korenvelden naar Jezus.

31 Terwijl de vrouw naar de stad terug ijlt en even later de stedelingen naderen, vindt het vs 31—38 verhaalde plaats. Het meegebrachte brood is uitgepakt, het eenvoudige maal is klaar. Herhaaldelijk (blijkens den tijdsvorm van het in het Grieksch gebruikte werkwoord) noodigen de discipelen Jezus, te eten. Eerst na herhaald vragen krijgen zij van den peinzenden Jezus antwoord.

32 De Heere vergat zijn dorst, toen Hij met de vrouw in gesprek kwam; en zóó vergeet Hij nu zijn honger. Zijn Middelaarswerk vervult zóó geheel zijn ziel, dat Hij aan spijs voor het lichaam op het oogenblik geen behoefte meer heeft.

33 De discipelen begrijpen des Heeren woord niet. Zij denken aan natuurlijk voedsel. Zijn geestelijk bedoeld woord vatten zij stoffelijk op evenals de vrouw, vs 11.

34 Jezus hoort hen mompelen en geeft, nu hun belangstelling is gewekt, de verklaring van de spijs, die Hij heeft. Hij doet den wil van zijn Zender. Met dezen naam noemt Hij God zeer vaak in het Evangelie van Joh. Daardoor wijst Hij zich aan als den knecht des Heeren, vgl. Jes. 49 : 5, 6; 53 : 11. *Zijn werk* is het werk, door Hem den Zoon opgedragen. Dat is het verlossingswerk tot redding der wereld, 3 : 16. Dat werk moet de Zoon volbrengen, d.w.z. tot volle voltooiing brengen het van eeuwigheid Hem opgedragen werk. De voltooiing van dat verlossingswerk komt met de weder-

komst van Christus. Dat werk te doen is voor Hem spijs; het sterkt, verblijdt en is genieting.

35 De oogst vangt in de verschillende deelen van het Heilige Land met zijn groote klimaatverschillen niet gelijk aan. In het bergland tusschen half April en half Mei, en dan de tarweoogst een paar weken later. De hier verhaalde ontmoeting heeft dus plaats gevonden ongeveer begin Januari. Naar het zeggen, d.i. naar de berekening der discipelen duurt het nog vier maand, eer de oogst komt. Maar op den akker Gods rijpt reeds het koren en moet worden binnengehaald. Als de discipelen de oogen opslaan, zien ze naar Sychar toe akkers, die groenen. Maar ze zien ook de langs de velden naderende schare, vs 30, die gereed is, op Jezus' woord te gelooven. Dat is de oogst, die rijp is om te worden binnengebracht. Zóó zien ze diezelfde velden wit om te oogsten.

36 Het woord *reeds*, dat de Statenvertaling in den zin van vs 35 heeft opgenomen, is met de meeste nieuwere verklaarders liever te lezen als aanvangswoord van vs 36. Het duurt geen vier maand meer, eer er kan worden geoogst. Reeds nu wordt er op Gods akkers in Samaria gemaaid. Reeds worden zielen, Gods vruchten, binnengebracht in het Koninkrijk Gods: die vrouw, en de naderende Samaritanen. Het eeuwige leven, dat ze nu reeds ontvangen, 3 : 36, is als de schuur, waarin de vrucht wordt binnengebracht. Reeds vroeger is op dezen akker gezaaid; door Mozes, wiens wet ook de Samaritanen hebben aangenomen; door invloeden van profeten, wier stem ook daar zal zijn gehoord; en door Johannes den Dooper, wiens gerucht wel tot Samaria is doorgedrongen. En Jezus is het, die hier de eerste rijpe vruchten maait. Zoo is er oogstblijdschap niet alleen bij den maaier, maar ook bij den zaaier. Met tranen heeft hij vaak gezaaid, maar lang daarna zal ook hij de vrucht zien en vreugd hebben.

37, 38 Want juist in dézen, geestelijken, oogst is de zaaier een ander dan de maaier. Op elken akker volgt zaaien en maaien binnen kort tijdsverloop op elkaar en valt binnen één leven, soms tientallen malen. Maar hier duurt het ontkiemen soms jaren, en eeuwen. Hier juist is het bekende spreekwoord van toepassing.

Het geldt van des Heeren eigen, in vs 35 beschreven ervaring, waarop Hij nu niet meer terugkomt, en ook, gelijk Hij in vs 38 zegt, van zijn discipelen. Ook zij zullen het op hun beurt ervaren. Hij heeft hen vroeger reeds doen doopen, 4 : 2. Toen zond Hij hen uit op den akker om te maaien. En het zaad was vroeger reeds gestrooid door de Wet en de profeten en door Johannes den Dooper. Later wordt het voor Samaria evenzoo. Ook hun arbeid zal daarslechts maaien zijn, Hand. 8: 14, 15.

39 Is vs 30 was het verhaal afgebroken om mee te deelen het woord van Jezus, waartoe de door de groe-

nende velden naderende schare Hem aanleiding gaf. Nu wordt het voortgezet. De scharen zijn nu aangekomen. Nu hooren we, wat ze tot Jezus zeggen. Maar om het volgende verstaanbaar te maken, het verzoek van vs 40 en het woord tot de vrouw van vs 42, wordt nog eerst in vs 39 meegedeeld het resultaat, dat het woord der vrouw had gehad in de harten der bewoners van Sychar. Velen geloofden, dat Jezus de Messias was.

40—42 De aanvankelijk tot het geloof gekomen Samaritanen wilden gaarne Jezus zelf hooren en van Hem nader onderricht ontvangen. Gedurende de twee dagen, die Hij in Sychar bleef, heeft Hij blijkens vs 42 veel gesproken over zichzelf. Zijn woord had een tweevoudig resultaat. Er geloofden nog veel meer. En allen, onder wie vooral zij, die eerst aan het woord der vrouw geloof hadden geslagen, zeiden : „Nu gelooven wij om zijn eigen woord.”

Het tweede teeken. 4 : 43—54.

4 ⁴³ En na die twee dagen vertrok Hij vandaar naar Galilea. ⁴⁴ Want Jezus zelf heeft getuigd : „Een profeet wordt in zijn eigen vaderland niet geëerd.” ⁴⁵ Toen Hij dan in Galilea kwam, verwelkomden de Galileërs Hem, omdat zij hadden gezien al wat Hij gedaan had te Jeruzalem op het feest ; want ook zij zelf waren op het feest geweest.

⁴⁶ Hij kwam dan weer te Kana in Galilea, waar Hij het water wijn had gemaakt. En er was een zeker koninklijk beambte, wiens zoon ziek was, in Kapernaüm. ⁴⁷ Toen deze gehoord had, dat Jezus uit Judea in Galilea gekomen was, ging hij tot Hem en verzocht Hem, af te komen en zijn zoon te genezen ; want hij was den dood nabij.

⁴⁸ Jezus zeide dan tot hem : „Wanneer gij geen teekenen en wonderen ziet, zult gij volstrekt niet gelooven.” ⁴⁹ De koninklijke beambte zegt tot Hem : „Heere, kom af, eer mijn kind sterft.” ⁵⁰ Jezus zegt tot hem : „Ga heen, uw zoon leeft.” De man geloofde het woord, dat Jezus tot hem zeide, en vertrok. ■ En reeds toen hij nog onderweg was, kwamen de slaven hem tegemoet en zeiden : „Uw kind leeft.”

⁵² Hij vroeg hen dan naar het uur, waarop er beterschap was begonnen in te treden ; zij zeiden hem dan : „Gister te zeven uur is hij koortsvrij geworden.” ■ De vader wist dan, dat het dat uur (was geweest), waarin Jezus tot hem had gezegd : „Uw zoon leeft” ; en hij zelf geloofde en geheel zijn huis. ⁵⁴ Dit was

weer het tweede teeken, dat Jezus deed, toen Hij uit Judea in Galilea kwam.

43, 44 Slechts kort bleef Jezus, maar velen kwamen tot geloof. Vs 44 is een der moeilijkste plaatsen uit het vierde Evangelie. De vraag is, wat onder „zijn eigen vaderland” moet worden verstaan, Judea of Galilea. In het laatste geval geeft Johannes als motief voor des Heeren vertrek naar Galilea aan, dat naar algemeene ervaring te verwachten was, dat Hij daar niet zou worden geëerd; om zich in de stilte terug te trekken dus. De ervaring heeft echter juist het tegendeel geleerd. Jezus is het meest in Galilea geëerd.

Het meest aannemelijk lijkt de opvatting, dat onder „zijn eigen vaderland” hier Judea is te verstaan. Toen Jezus na de twee dagen uit Sychar vertrok ging Hij, gelijk reeds in het begin van dit hoofdstuk was vermeld, niet naar Judea, maar naar Galilea. Want in Judea, zijn geboorteland, was zijn arbeid onvruchtbaar gebleken. Daar verging het Hem gelijk Hij eens, bij een andere, hier niet genoemde gelegenheid heeft getuigd: „Een profeet wordt in zijn eigen vaderland niet geëerd.”

45 Zoo spoedig Jezus in het gebied van Galilea kwam, maakte Hij andere ervaringen dan in Judea. De roep van zijn in Jeruzalem gedane teekenen was door de Galileesche feestgangers verbreid. Ook hun geestdrift echter was niet van den echten stempel, daar zij door de wonderen des Heeren was gewerkt, vgl. 2 : 23.

46, 47 Zijn eerste bezoek in Galilea bracht de Heere op deze reis te Kana, waar Hij bekend was door het vroeger daar verrichte wonder. Spoedig verbreidde zich de mare van zijn terugkomst uit Judea en drong ook door tot Kapernaüm, 26 K. M. van Kana verwijderd, dus ongeveer een dagreis. De vader van den zieken knaap was een beampte in dienst van Herodes Antipas, die slechts viervorst, tetrarch, was, maar toch gewoonlijk koning werd genoemd, vgl. Matth. 14 : 9. Blijkens vs 48, waar Jezus met: *gij* (meervoud) de Joden bedoelt en daarbij hem ook insluit, was hij een Jood. Ten onrechte dus wordt hij door velen vereenzelvigd met den Romeinschen officier uit Matth. 8 : 5—10, die een heiden was. Waarschijnlijk behoorde hij onder de feestgangers, van wie in vs 45 sprake was. Uit de woorden van vs 46: *wiens zoon ziek was*, zou men geneigd zijn, op te maken, dat het een eenige zoon gold. Daar Kana hooger lag dan Kapernaüm, aan het lage zeestrand gelegen, verzocht de vader den Heere *af te komen*, d. i. af te dalen naar de vlakke.

48 Jezus ziet het door Joh. in 2 : 23 en boven vs 45 aangewezen verschijnsel: gelooven wegens de vele teekenen, zich hier herhalen. En zulk geloof aan Hem als wonderdoener is Hem niet genoeg. Het is nog het echte ge-

loof niet. Het vraagt niet naar verzoening van zonden, maar slechts naar wegneming van den nood. Zóó is het bij de groote massa der geestdriftige Galileërs. De beambte van Herodes vertegenwoordigt hen als het ware. Vandaar, dat in hem Jezus hen aanspreekt: *Wanneer gij geen teekenen en wonderen ziet, zult gij volstrekt niet gelooven.*

49 Op dat scherpe verwijt des Heeren geeft de man geen antwoord. Zijn ziel is vol met de ééne gedachte, die hem op den moeilijken weg vleugelen gegeven heeft: Mijn kind sterft! In het Grieksch staat hier voor *kind* een verkleinwoord — de taal der teere vaderliefde.

50 Wel heeft Jezus tot de enthousiaste menigte een woord gesproken van hard verwijt, maar toch is Hij de groote Ontfermer. Terstond helpt Hij, zonder ook maar één woord verder te spreken over dat geloof op grond der gedane wonderen. Aan de bevende haast van den vader beantwoordt zijn onmiddellijk hulpverleenen en het korte bevelende woord: *Ga heen, uw zoon leeft.* De uiterlijke handelingen bij Jezus' genezingswonderen zijn verschillend. Soms raakt Hij de zieken aard, Marc. 1 : 41, of grijpt Hij de hand, Marc. 5 : 41, of strijkt slijk op de oogen van een blinde, Joh. 9 : 6, of roept met groote stem een doode, uit het graf te komen, 11 : 43. Hier is geen begeleidende uiterlijke handeling, die althans op de zinnen eenigen indruk kon maken. Zelfs geen bevel. Niets dan de eenvoudige mededeeling: *Uw zoon leeft*, d. w. z. van een stervende is de zieke een herlevende geworden. Zonder ook maar iets te zien, moet nu de man gelooven, op het woord van Jezus alleen.

51 Op eenigen afstand zien de slaven hem reeds aankomen. Zij hebben uitgezien, of hij kwam, om hem terstond het heugelijke nieuws van de beterschap te kunnen mededeelen. De woorden: *uw kind leeft* wijzen ingetreden herstel aan, want te oordeelen naar den toestand van den vorigen dag, toen de jongen stervende was, had hij nu reeds lang gestorven moeten zijn.

52 Te zeven uur naar Joodsche tijdrekening, zie bij 1 : 39, dus te ongeveer 1 uur na den middag was den vorigen dag de jonge patient koortsvrij geworden. Toen had de vader dus Jezus ontmoet. Vermoedelijk was hij dien dag zéér vroeg op reis gegaan, vóór zonsopgang. Het uur, waarop de crisis was gekomen, schrijft Johannes er twee maal bij, om goed te laten uitkomen, dat het kind door het bevelwoord van des Heeren wondermacht genezen was.

53, 54 Het aanvankelijke geloof van den koninklijken beambte kwam nu tot beslist doorbreken, zoodat van nu af van hem gezegd kon worden: *Hij geloofde.* Reeds in Jeruzalem had hij zich verwonderd over de teekenen, die de Heere deed, maar nu werd hij een discipel van Jezus. En

geheel zijn huis werd van nu af een Christelijk huisgezin.

Dat was het tweede teeken te Kana. Het eerste is in 2 : 1—11 bericht, de verandering van water in wijn op de bruiloft. Evenals daar sluit Johannes hier een stuk weer af, en op dezelfde wijze: een wonder, te Kana, met het resultaat, dat aanvankelijk geloovig gewordenen in hun geloof worden bevestigd.

TWEEDE DEEL.

HOOFDSTUK 5—12.

Hoofdstuk 5.

De zieke in Bethesda genezen. 5 : 1—18.

5 ¹ Daarna was er een feest der Joden, en ging Jezus op naar Jeruzalem. ² Nu is er in Jeruzalem bij de Schaapspoort een badwater, in het Hebreeuwsch Bethesda genoemd, met vijf zuilengangen. ³ Daarin lag een menigte van zieken : blinden, lammen, verdorden, [te wachten op de beweging van het water. ⁴ Want op bepaalde tijden daalde een Engel neer in het badwater en beroerde het water ; die (er) dan het eerste in kwam na de beroering van het water, werd gezond, aan welke ziekte hij ook leed.] ⁵ En daar was een zeker man, acht en dertig jaar lijdend aan zijn ziekte. ⁶ Toen Jezus dezen zag liggen, en wist, dat hij (het) reeds langen tijd had, zeide Hij tot hem : „Wilt gij gezond worden ?” ⁷ De zieke antwoordde Hem : „Mijnheer, ik heb geen mensch om, nadat het water beroerd is geworden, mij in het badwater te werpen ; en wanneer ik kom, daalt er vóór mij een ander in.” ⁸ En Jezus zeide tot hem : „Sta op, neem uw bed op en wandel.” ⁹ En op hetzelfde oogenblik werd de man gezond, en hij nam zijn bed op en wandelde.

Nu was het Sabbat dien dag. ¹⁰ De Joden zeiden dan tot den genezene : „Het is Sabbat, en het is u niet geoorloofd, het bed te dragen.” ¹¹ Maar hij antwoordde hun : „Die mij gezond gemaakt heeft, die heeft tot mij gezegd : „Neem uw bed op en wandel.” ¹² Zij vroegen hem : „Wie is de man, die u gezegd heeft : „Neem op en wandel ?” ¹³ En de genezene wist niet,

wie Hij was; want Jezus was weggegaan om de menigte, die daar was.

¹⁴ Daarna vond hem Jezus in den Tempel en zeide tot hem: „Zie, gij zijt gezond geworden; zondig niet langer, opdat u niet iets ergers overkome.” ¹⁵ De man ging weg en zeide tot de Joden, dat het Jezus was, die hem gezond gemaakt had. ¹⁶ En deswege vervolgden de Joden Jezus, omdat Hij dat op Sabbat deed. ¹⁷ Maar Hij antwoordde hun: „Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook.” ¹⁸ Deswege zochten de Joden dan nog meer, Hem te dooden, omdat Hij niet alleen den Sabbat brak, maar ook zeide, dat God zijn eigen Vader was, en zich daardoor met God gelijk stelde.

¹ Hoe langen tijd er verloopen is tusschen het tweede teeken in Kana, in het slot van het vorige hoofdstuk verhaald, en het hier vermelde feest, is uit de tijdsbepaling *daarna* niet op te maken. Zeer veel is getwist over de vraag, welk feest hier bedoeld is. Gedacht is aan Purim-, Paasch-, Pinkster- en Loofhuttenfeest. Dat het Purimfeest bedoeld zou zijn, is echter hoogst onwaarschijnlijk. Het werd gevierd 14 en 15 Adar, een maand vóór het Paaschfeest. Dan zou dus het Paaschfeest van 6 : 4 vier week na het feest van 5 : 1 vallen. Daar de schare, waarvan 6 : 5 meldt, blijkbaar op weg was naar Jeruzalem ter viering van het Paaschfeest, plaatst 6 : 4 ons in elk geval wel een week vóór het Paaschfeest. Jezus zou dus nog slechts ruim veertien dagen van het Purimfeest terug zijn. Het is onmogelijk, dat Hij in dien tijd vele discipelen kon hebben gemaakt, die Hem ook reeds een tijdlang hadden gevolgd, eer zij Jezus den rug toekeerden, zooals blijkens 6 : 66 het geval was. Jezus moet tusschen de beide feesten van 5 : 1 en 6 : 4 veel langer hebben gewerkt. Wanneer in 5 : 1 een der drie andere boven genoemde feesten is bedoeld, is het Paaschfeest van 6 : 4 niet één, maar twee jaar na 2 : 13, m.a.w. niet het tweede, maar het derde Paaschfeest gedurende 's Heeren openlijken arbeid. En dan ligt er tusschen 5 : 1 en 6 : 4 een tijdruimte van ongeveer een jaar, of tien of vijf maand, al naar mate het Paasch-, Pinkster- of Loofhuttenfeest in 5 : 1 is bedoeld. Tusschen die drie met besliste zekerheid te kiezen, is niet mogelijk, al pleit ook veel voor de oude meening, dat het Paaschfeest is bedoeld.

² De Schaapspoort, Neh. 3 : 1, 32, was aan den Oostelijken muur der stad. Waarschijnlijk is de heden-daagsche Stefanuspoort bedoeld, waardoor nog heden de Bedouïnen hun schapen de stad inbrengen. In de nabijheid daarvan lag de vijver Bethesda, of, volgens een andere, minder

waarschijnlijke lezing, Bethzata. Naar een traditie uit de vierde eeuw na Chr. bestond hij uit twee naast elkander liggende vijvers.

3, 4 Allerlei zieken zochten daar genezing. Verdorden, vgl. Marc. 3 : 1, waren waarschijnlijk lijdens aan z.g. spieratrofie, het te gronde gaan van spieren, die door een of andere oorzaak verlamd zijn. Het proces treedt bij volwassenen meestal het eerst aan de hand op.

In de meeste en beste handschriften wordt het tweede deel van vs 3 en geheele vierde vers gemist. Misschien is dus dit stukje later ingevoegd om een verklaring te geven voor de bijzondere genezingen, die blijkbaar in Bethesda geschieden. En daarbij is het dan nog de vraag, of die verklaring al dan niet de juiste is. Want ook al is het stukje later ingevoegd, toch kan natuurlijk de mededeeling juist zijn. Dat in de dagen van des Heilands optreden op aarde ongewone krachten gebeurden, is niet bevreemdend.

Sommigen hebben gedacht, dat Bethesda een geneeskrachtige bron was. Dan is echter de beweging van het water moeilijk te verklaren.

5 De patient, dien Jezus aansprak, was blijkbaar verlamd. Reeds 38 jaar had hij deze kwaal gehad. Men mag aannemen, dat hij de hoop op genezing reeds lang had opgegeven. En nu lag hij in Bethesda. De genezing leek hem vlakbij en toch onbereikbaar ver. Jezus bemoeit zich juist met hopelooze gevallen, hopeloos voor lichaam en ziel.

6 Hoe Jezus het langdurige van de ziekte wist, door zijn Goddelijke alwetendheid of misschien, doordat de man het Hem mededeelde, is niet uit te maken. Johannes heeft het geschreven om te doen zien, dat de Heere met medelijden vervuld was. Zijn vraag openbaart zijn priesterlijke ontferming en tevens de stellig uitgesproken bewustheid, dat Hij den man herstellen kon, ondanks het gebleken hopelooze van zijn toestand.

7 Een eigenaardige en schijnbaar overbodige vraag is het, die de Heere doet. Maar de man moet eerst zelf zeggen, dat voor hem genezing zoo goed als onmogelijk is. Medische hulp baat hem niet. Slechts de wonderkracht van het water mocht nog helpen — maar dat is onbereikbaar, onmachtig als hij is. Zoo constateert hij zelf zijn ongeneeslijkheid. En toch zal de deelnemende vraag van den onbekenden pelgrim weer zijn verlangen naar genezing hebben gewekt.

8, 9 Jezus raakt den man niet aan zooals in andere gevallen. Hij spreekt alleen kort bevelwoord als regereend Koning. Hij spreekt het tot een onmachtige, en toch beveelt Hij. Zijn spreken is een scheppend woord, vgl. Gen. 1 : 3. Hij roept de dingen, die niet zijn, alsof ze waren, Rom. 4 : 17.

¹⁰ Deze genezing wordt aanleiding tot het tweede conflict met de Joden, dat Johannes vermeldt, vgl. 2 : 14 v.v. Conflicten over de Sabbatsviering heeft Joh. slechts twee bewaard, vgl. 9 : 16. In de Synoptische Evangelien daarentegen staan ettelijke Sabbatsconflicten opgeteekend. En daar worden ze ook anders verhaald dan door Joh. Daar gaat het tusschen Jezus en de Joden over de Sabbatsviering. Hier treedt de Sabbatskwestie op den achtergrond en loopt het uit op een twistgesprek over den persóón van Jezus.

Tot de Sabbatsverboden behoorde het dragen uit het eene gebied in het andere. Allerlei vrome middeljes waren echter gevonden om dit verbod weer te ontduiken. Tegen dit verbod had de genezene gezondigd door zijn matras te dragen. De Joden, d.i. hier de Farizeërs of de Schriftgeleerden, de vertegenwoordigers van het orthodoxe Jodendom, waren tamelijk onverschillig voor de genezing, maar ergerden zich aan het breken hunner Sabbatsbepaling.

^{11—13} De lijder had aan het bevel van zijn helper hooger autoriteit toegekend, dan aan de inzettingen der Rabbinen. En met die autoriteit dekte hij zich ook nu, op de vraag der Joden.

Het wordt den orthodoxen Joden duidelijk, dat er nóg iemand is, die zich aan een schrikkelijk vergriep tegen den Sabbat heeft schuldig gemaakt. Iemand te bevelen, op Sabbat te dragen, is evenzeer zonde als het dragen zelf. Daarom moet ook deze overtreder worden opgespoord. De Heere heeft zich blijkbaar terstond na het verrichten van het wonder verwijderd, om door de groote menigte, die toe kwam stroomen, niet te worden vereerd als wonderdoener zonder erkenning van zijn Messiaswaardigheid.

¹⁴ Wanneer Jezus den genezene vond, op denzelfden dag of later, is niet uit te maken. Uit het woord van Jezus: *zondig niet langer*, is af te leiden, dat de ziekte, waaraan de man geleden had, op een of andere wijze samenhang met een zondig leven, dat hij vroeger had geleid. De Heere had dat als de Alwetende terstond gezien, maar in het bijzijn van de toestroomende menigte er niet over gesproken. Nu echter, onder vier oogen, de eenige gelegenheid om zulke teere dingen te zeggen, treedt Hij als de arts der ziel op. Hij stelt met fijnen tact de zonde niet ten toon, zelfs niet in dit tweegesprek, maar laat den genezene alleen voelen, dat ze beiden de bedreven zonden kennen. Daarover behoeft dus niet gesproken en niet gebicht te worden. Tegenover de Samariitaansche vrouw volgde de Heere met een ander doel een andere tactiek, 4 : 16—19.

Opdat u niet iets ergers overkome. Schrikkelijk heeft de man die lange jaren geboet. Maar erger is het eeuwig verderf van het aangezicht des Heeren. En na zooveel ontferming, onbe-

keerd nóg voortzondigen zou dat zéker na zich sleepen, Hebr. 6 : 7, 8.

15, 16 Om zichzelf te rechtvaardigen over zijn overtreding van een Sabbatsbepaling en om de kritiek der Joden te doen verstommen, ging de man heen en noemde hun den naam van zijn weldoener met dankbare blijdschap. De beginnende vervolging openbaarde zich eerst als durende vijandschap. Reeds terstond vielen ze Jezus aan omdat Hij een ander tot overtreding had verlokten en op Sabbat iemand, die niet in levensgevaar verkeerde, genezen had.

17, 18 Den Sabbatsijver der Joden bestraft Jezus door te wijzen op het rustelooze werken Gods in de voorzienigheid, ook op Sabbat, immers: *tot nu toe*. Tot dat werken op Sabbat, tot het navolgen Gods, acht Jezus zich vrij, omdat God zijn Vader is. Zeer goed hebben de Joden gevoeld, dat Hij door dien naam zich verklaarde als Gods Zoon en God zelf.

Grootere dingen dan deze. 5 : 19—30.

5 ¹⁹ Jezus antwoordde dan en zeide tot hen: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, de Zoon kan niets doen van zichzelf, wanneer Hij iets niet den Vader ziet doen; want wat die doet, dat doet ook de Zoon evenzoo. ²⁰ Want de Vader heeft den Zoon lief en alles toont Hij Hem, wat Hij zelf doet, en Hij zal Hem nog grooter werken toonen dan deze, opdat gij u verwondert. ²¹ Want gelijk de Vader de dooden opwekt en levendmaakt, zóó maakt ook de Zoon levend, die Hij wil. ²² Want ook oordeelt de Vader niemand, maar heeft het gericht geheel gegeven aan den Zoon, ²³ opdat allen den Zoon eeren, gelijk zij den Vader eeren. Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet, die Hem gezonden heeft.

²⁴ Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, dat hij, die mijn woord hoort en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, het eeuwige leven heeft en in het gericht niet komt, maar is overgegaan uit den dood in het leven. ²⁵ Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Er komt een uur, en het is nu, waarin de dooden zullen hooren de stem van den Zoon Gods, en die gehoord hebben, zullen leven. ²⁶ Want gelijk de Vader het leven heeft in zichzelf, zóó gaf Hij ook den Zoon, het leven te hebben in zichzelf. ²⁷ En Hij gaf Hem macht, gericht te houden, omdat Hij de Zoon des menschen is.

²⁸ Verwondert u daarover niet, omdat er een uur komt, waarin allen, die in de graven zijn, zijn stem zullen hooren. ²⁹ En die het goede gedaan hebben, zullen uitgaan tot opstanding des

levens, maar die het kwade gewerkt hebben, tot opstanding des gerichts.

³⁰ Ik kan niets doen van Mijzelf; zooals Ik hoor, oordeel Ik, en mijn oordeel is rechtvaardig, omdat Ik niet mijn wil zoek, maar den wil van Hem, die Mij gezonden heeft."

Zooals in den regel in het Evangelie van Joh. het geval is, wordt het verhaalde wonder gevolgd door een redevoering des Heeren. De hier volgende rede valt in twee deelen uiteen. Van vs 19—30 spreekt de Heere over nog grootere werken dan het zooeven gedane, en daarna, vs 31—47 over het gezag van zijn woorden, gesteund door het getuigenis des Vaders.

19 Tegen de beschuldiging der Joden verdedigt Jezus zich niet. Niet aan hun woorden maar aan zijn eigen woord van vs 17 knoopt Hij aan. Dat woord gaat Hij nu uitwerken en daarbij stelt Hij dan de verhouding tusschen den Vader en zichzelf in het licht. In vs 17 werd de Zoon getoond als de navolger des Vaders in zijn werken. En blijkens vs 19 is deze orde van werken niet toevallig, maar gegrond in de persoonsverhouding tusschen den Vader en den Zoon. Het initiatief is in alle werken steeds van den Vader. De Zoon voert uit en volgt na. De orde van werken correspondeert met de orde van bestaan. In het eerste gedeelte van vs 19 wordt deze gedachte ontvouwd in ontkennenden, en in het laatste deel in stelligen zin: *wat die doet, dat doet ook de Zoon evenzoo*. Van dat alles was het werken in de boven verhaalde Sabbats-genezing slechts een speciaal geval.

20 Op het zien van des Vaders doen door den Zoon komt nu de Heere terug. De Zoon ziet den Vader diens werken doen. Want alles, wat de Vader doet, werkt Hij voor het oog van zijn Zoon, omdat Hij Hem liefheeft. Zooals een aardsch vader zijn om hem heen spelend kind laat zien, wat hij werkt, en vader en zoon verblijden er zich in. Zóó is, als al het menschelijke wordt weggedacht, de verhouding van den Vader tot zijn Zoon. Matth. 3 : 17; Spr. 8 : 30, 31. Zoo is dus de volgorde: de Vader werkt; Hij toont het zijn geliefden Zoon; de Zoon werkt ook. Wanneer dat werken des Zoons en het daaraan voorafgegangene toonen van den Vader geschiedt, zegt de Heere hier niet. De tegenwoordige tijdsvorm der gebruikte werkwoorden beperkt het echter niet tot het aardsche leven des Heeren. Altijd is het zoo, daar eeuwig de verhouding der personen is als Vader en Zoon.

Grootere werken nog zal de Vader den Zoon toonen en zal dus de Zoon ook zelf doen. *Dan deze*, nl. de genezing van een zieke. Die leefde ten minste nog.

21 Maar er zal nog gezien worden, dat de Zoon dooden levendmaakt. Als alles is ook dat een werk, waarin

Hij de navolger des Vaders is. En daarin is Hij de Almachtige. Die Hij wil levendmaken, máákt Hij ook werkelijk levend. In dit en de volgende verzen wijst Christus zich aan als den heer over geheel den dood in al zijn drie trappen: geestelijken, lichamelijken en eeuwigen dood. Men mag dus niet vragen, wat Hij bedoeld heeft: de opwekking der geestelijk of der lichamelijk dooden. Beide doet Hij, nu reeds het eerste en eindelijk het laatste. Dat is samen de ééne opwekking der dooden in haar beide momenten.

22, 23 Op het opwekken der dooden ten jongsten dage volgt het laatste oordeel. Doodenopwekking en gericht zijn één werk in twee onderdeelen. Beide geschieden dan ook door één hand. Dus zal ook het laatste oordeel gehouden worden door den Zoon. Het is evenals het opwekken der dooden een deel van zijn werk als Middelaar, de voltooiing der verlossing, de hoogste trap van zijn Middelaarsglorie. Reeds van eeuwigheid heeft de Vader den Middelaar dat oordeel overgegeven om het in naam en in opdracht des Vaders uit te voeren. Zoo wordt ook de Zoon, de gesmade en vertrapte en zelfs in zijn bestaan geloochende Jezus van Nazareth geëerd, Fil. 2 : 11. Het woord *gelijk* leidt niei een eenvoudige vergelijking in, maar houdt in, dat de eer, aan den Zoon te bewijzen, geheel gelijk is aan die, aan den Vader bewezen; en dat, omdat Hij de Zoon is; omdat de Vader geëerd wordt, moet ook de Zoon geëerd.

Zulk een uitspraak van Jezus over zichzelf was een ergernis voor de orthodoxe Joden. Men mag immers niemand vereeren dan God alleen! Nog zooeven hebben ze Gods eer tegenover Jezus' aanmatiging verdedigd. Maar nu gaat de Heere van verdediging over tot aanvallen. *Die den Zoon niet eert, eert den Vader niet.* Die den gezondene niet aanneemt, beleedigt ook den Zender. Daar wordt den godsdienstigen Joden de beschuldiging in het aangezicht geslingerd, dat zij met al hun orthodoxie God onteeren.

24 Van hen, die den Zoon en den Vader niet eeren, richt nu de Heere zijn blik op hem, die het wél doet — den rechten discipel van Jezus. Hij is het, *die mijn woord hoort*, die mijn stem verneemt, maar het dan ook als het woord Gods aanvaardt. En daarmee gelooft zulk een tegelijk het woord des Vaders, 12 : 44.

En dan komt de Heere weer terug op de *grootere werken dan deze*, nl. gericht houden en dooden opwekken. Maar daarvan vermeldt Hij nu iets nieuws, plechtig ingeleid door het dubbele *voorwaar, voorwaar*. Want eerst spreekt Hij van de opwekking uit den geestelijken dood. Die in den Zoon gelooft, is reeds uit dien geestelijken dood overgegaan in het nieuwe leven, 3 : 36; Ef. 2 : 4, 5. En nu reeds „gevoelt hij het beginsel der eeuwige vreugde in zijn hart”. Wel komt hij

in het gericht, dat over alle menschen zal gaan ten jongsten dage, 2 Cor. 5 : 10, maar niet in het veroordeelend gericht, dat slechts over de ongelooovigen zal gaan.

25 Op plechtige wijze, weer door het dubbele *voorwaar, voorwaar* ingeleid, gaat de Heere voort te spreken over de *grootere werken*. Nu, door te zeggen, hoe de zijnen opstaan uit hun geestelijken dood. Ze hooren de stem van den Zoon Gods. Als zijn stem tot hen komt, zijn ze nog dood en kunnen niet hooren. Maar zijn roepen is scheppend, Gen. 1 : 3 ; Rom. 4 : 17. Als Hij roept, door zijn Woord in hun oor en tegelijk inwendig door zijn Geest in hun hart, dan hooren de dooden en geven gehoor aan zijn roepstem en staan op. Het uur van dat scheppend roepen is nu reeds aangebroken en duurt al de eeuwen door.

26, 27 In deze beide verzen worden de beide *grootere werken* weer samengevat. In vs 26 het levendmaken, in vs 27 het gericht houden. Maar nu onder een bijzonder gezichtspunt : hoe het kan, vanwaar het komt, dat Jezus, die als een gewoon mensch, onzer één, onder Israël rondwandelt, deze groote werken doet, die toch alleen aan God toekomen. In vs 26 zegt de Heere, waardoor Hij levend kan maken ; in vs 27, waardoor Hij gericht kan houden. Het voegwoord *want* verbindt dus deze beide verzen aan het geheele stuk van vs 19 af.

Eerst zegt Jezus, vanwaar Hij de dooden kan opwekken, de de geestelijk en de lichamelijk dooden. *De Vader heeft het leven in zichzelf*. Zijn leven is anders dan het onze. Wij leven het leven van den stroom, die uitdroogt, zoodra de bron niet meer toevoert. Gods leven is dat van de bron, die heeft uit zichzelf en geeft aan de beek, Ps. 36 : 10. Van eeuwigheid deelt Hij dit leven aan den Zoon mee, Ps. 2 : 7. Niet zóó, als aan het schepsel, maar zóó, als Hij zelf bestaat. Zoo is ook de Zoon een bron van leven, 1 : 4. *Hij gaf Hem* van eeuwigheid, *het leven te hebben in zichzelf*. Zoo kan de Zoon aan niet-zijnden, Col. 1 : 16, en aan geestelijk en lichamelijk dooden het leven geven. Zijn roepen is scheppend en gevend.

In vs 27 hooren we, vanwaar Jezus dat andere groote werk kan doen — gericht houden. Ook deze macht gaf Hem de Vader, van wien Hij als Middelaar in al zijn werken afhankelijk is, vs 19. *Hij gaf Hem macht*, d.i. volmacht, opdracht. En de oorzaak daarvan ligt niet als van de levensmededeeling in vs 26, in het zoonschap, maar daarin, dat Hij de Zoon des menschen is. Deze naam is ontleend aan Dan. 7 : 13. Daar lezen we, dat aan een, als eens menschen zoon, de heerschappij werd gegeven. En omdat in Jezus deze profetie wordt vervuld, daarom heeft aan Hém de Vader het gericht gegeven, Matth. 26 : 64. Duidelijk wijst Jezus zich hier dus als den Messias aan.

28 Groote verwondering ligt te lezen op de gezichten der hoorders. Vandaar gaat de Heere voort : *Verwon-*

dert u daarover niet. Daarbij doelt Hij niet op de beide voorgaande verzen, maar op geheel het stuk, vs 19—27, de opwekking der dooden en het daarmee verbonden gericht, aan Hem overgegeven. Tot dusver sprak Hij hoofdzakelijk nog maar van het eerste moment, het opwekken uit den geestelijken dood. Maar laat de verbaasde hoorders niet meenen, dat daarmee reeds het hoogste van zijn macht is bereikt. Nóg grooter dingen zullen ze zien — de lichamelijke opstanding ten jongsten dage, de lichamelijke voltooiing der geestelijk begonnen opstanding. Dan hooren ook de lichamelijk dooden zijn stem, 1 Thess. 4 : 16. Dan staan allen op.

29 Maar niet allen tot hetzelfde lot. De eenen, om eeuwig te léven, een leven, dat den naam van leven ten volle waardig is. De anderen ten gericht. Gericht beteekent hier evenals in vs 24 veroordeelend gericht. De Statenvertal. leest hier: *verdoemenis*, welk woord echter later een beteekenis heeft gekregen van eeuwig pijn lijden, die er oorspronkelijk niet in ligt. Verdoemenis in die hedendaagsche beteekenis is meer het gevolg der veroordeeling. De maatstaf, waarnaar de Zoon zal oordeelen, ligt in de werken, die iemand heeft gedaan, 2 Cor. 5 : 10, als openbaring van iemands verhouding tegenover God. Matth. 7 : 16—20.

30 Hier keert des Heeren rede weer tot haar uitgangspunt terug. Zijn doel, ook zijn oordeelen, is in overeenstemming met het woord en den souverainen wil des Vaders. Dus is zijn oordeel bij het laatste gericht rechtvaardig, omdat het het oordeel is van *Hem, die Mij gezonden heeft*, den rechtvaardigen God, Job 34 : 10. En hetzelfde geldt van zijn oordeelen, die Hij nu reeds uitsprekt; vrijsprekend, Luc. 7 : 48, of veroordeelend, Matth. 23 : 23 v.v.

De getuigen van Jezus. 5 : 31—47.

5 ³¹ „Wanneer Ik getuig aangaande Mijzelf, is mijn getuigenis niet betrouwbaar. ³² Een ander is het, die aangaande Mij getuigt, en Ik weet, dat het getuigenis betrouwbaar is, dat Hij aangaande Mij getuigt. ³³ Gij hebt tot Johannes gezonden, en hij heeft getuigenis gegeven van de waarheid. ³⁴ Maar Ik neem niet het getuigenis van menschen, maar dit zeg Ik, opdat gij behouden wordt. ³⁵ Hij was de brandende en schijnende lamp en gij wenschtet te jubelen een tijdlang in zijn licht. ³⁶ Maar het getuigenis, dat Ik heb, is meer, dan dat van Johannes. Want de werken, die Mij de Vader gegeven heeft om ze te brengen, de werken zelf, die Ik doe, getuigen aangaande Mij, dat de Vader Mij gezonden heeft. ³⁷ En de Vader, die Mij

gezonden heeft, die heeft aangaande Mij getuigenis gegeven. Gij hebt nooit zijn stem gehoord noch zijn gedaante gezien ³⁸ en zijn woord hebt gij niet in u blijvend, omdat gij dien, dien Hij gezonden heeft, niet gelooft. ³⁹ Gij doorzoekt de Schriften, omdat gij meent, daarin het eeuwige leven te hebben; en die zijn het, die getuigen aangaande Mij ⁴⁰ en gij wilt niet tot Mij komen, opdat gij leven hebt.

⁴¹ Eer van menschen neem Ik niet, ⁴² maar Ik heb u leeren kennen, dat gij de liefde Gods niet in u hebt. ⁴³ Ik ben gekomen in den naam van mijn Vader, en gij neemt Mij niet aan; indien een ander komt in zijn eigen naam, dien zult gij aannemen. ⁴⁴ Hoe kunt gij gelooven, die eer van elkander neemt, en de eer, die van den eenigen God komt, niet zoekt? ⁴⁵ Meent niet, dat Ik u zal aanklagen bij den Vader. Die u aanklaagt, is Mozes, op wien gij uw hoop gebouwd hebt. ⁴⁶ Want indien gij Mozes geloofdet, zoudt gij Mij gelooven; want aangaande Mij heeft hij geschreven. ⁴⁷ Maar indien gij zijn geschriften niet gelooft, hoe zult gij mijn woorden gelooven?"

Bij al het tot dusver door Jezus gesprokene kon bij de hoorders een vraag overblijven — de vraag naar de waarheid en de betrouwbaarheid van zijn woorden. De vraag dus, welke getuigen Jezus kon aanvoeren om de waarheid van zijn woorden te bewijzen. In de volgende verzen beantwoordt de Heere in den breede deze onuitgesproken vraag.

³¹ Hij begint, met zijn hoorders tegemoet te komen: dat iemand zélf de waarheid van zijn woord bevestigt, is niet voldoende. Dan kan dat getuigenis wel wáár zijn, maar het mist bewijskracht. Daarvoor is het getuigenis van een ander noodig.

³² En zulk een ander, die getuigt, is er. Hier zegt Jezus nog niet, wie het is, maar het is duidelijk, dat Hij God bedoelt. God is dé Getuige, naast wien een ander niet meer noodig is. En zijn getuigenis is betrouwbaar. Van die betrouwbaarheid is Jezus overtuigd, zoodat Hij van zijn zijde dat getuigenis aanvaardt. Scherpe veroordeeling der godsdienstige Joden, inzoover de Heere hierin reeds de veronderstelling legt, dat zij van hún zijde het getuigenis Gods met al hun godsdienstigheid niet aannemen!

³³ Nu begint de Heere andere getuigen te noemen aangaande Hem en zijn werk. Hij begint met het getuigenis van Johannes den Dooper. Indertijd, 1 : 19, hebben de Joden een deputatie naar hem gezonden. Toen heeft hij hun

over zijn persoon en zijn roeping ingelicht. En tegelijk legde hij toen getuigenis af over den komenden Messias, waarin hij, toen of hij een andere gelegenheid, indirect op Jezus gewezen heeft, Matth. 3 : 11, 12. Zoo heeft hij *getuigenis gegeven van de waarheid*, dat niet hij, maar Jezus de Christus was.

34 Waarom de Heiland ook dezen getuige oproept? Niet omdat zijn autoriteit op dát getuigenis rust en Hij daaraan behoefte heeft. Want het woord van Johannes was voor deze Joden slechts een gewoon menschenwoord. En hêt, het eigenlijke getuigenis, dat Jezus heeft, neemt Hij niet van menschen. Neen, de ander, van wien Hij sprak, vs 32, is niet Johannes. Maar toch wil Hij ook dit getuigenis aanvoeren, niet voor zichzelf, maar voor de Joden. Om geen middel onbeproefd, geen getuigenis, hoe zwak ook in zichzelf, ongebruikt te laten, als het een middel kan zijn tot behoudenis van het aankondigde gericht. Misschien kan het getuigenis van den Dooper meewerken, om hen te doen inzien, dat Jezus waarlijk de Messias is. Zoo is Hij ook in zijn strijden met de ongelooovige Joden de groote Evangelist, die gekomen is om der menschen zielen te behouden.

35 Ook voor de Joden heeft dat getuigenis van Johannes toch wel eenige bewijskracht. Want de verhouding tusschen hem en hen was zóó: hij was de lichtende lamp en zij hebben verheugd, althans een tijdlang, bij zijn licht willen leven. Hij was het licht niet, 1 : 8; dat is Christus alleen. Een lamp heeft van zichzelf geen licht. Als een schijnende lamp verspreidde Johannes licht in de duisternis onder Israëel, dat in den nacht den Verlosser en de verlossing zocht. Hij was de lamp, die het licht der kennis en des levens bracht — en hij wees ze naar Jezus, 1 : 8. De verleden tijdsvorm wijst er op, dat Johannes nu gevangen zat of reeds gedood was.

En de Joden hebben, althans in den eersten tijd van zijn optreden, hem met enthousiasme begroet en vol bewondering naar hem geluisterd. *Gij wenschet te jubelen in zijn licht*, zooals men in het donker van den avond vroolijk en gezellig bij de lamp zit. Aan die aanvankelijke bewondering voor Johannes herinnert hen de Heere. Misschien zal iemand onder hen op het vroeger gehoorde getuigenis van Johannes tot Jezus komen.

36 Maar nu keert Jezus terug tot wat Hij in het begin van vs 34 zeide. Het getuigenis, op welks grond Hij geloof vraagt, is niet dat van Johannes. Het is meerder, aanzienlijker, van hooger waardij dan dat, hetwelk Johannes over Hem gaf. Maar nu begint de Heiland nog niet aanstonds te spreken over het getuigenis, dat God in directen zin en met zijn eigen woord geeft. God is de ongeziene, en er is eerst nog een getuigenis te noemen uit de zienlijke dingen, en dus gemakkelijker aan te nemen voor een mensch, voor wien toch

zinnelijke waarneming zooveel zegt. Die zienlijke dingen zijn Jezus' werken. En die werken zelf getuigen.

De werken van Jezus zijn de werken, die God Hem opgedragen heeft. Bovenal zijn wonderen. Die werken, de deelen van het ééne, groote werk Gods, 4 : 34, vormen en vangen aan zijn Verlosserswerk, dat zijn bekroning vindt in de wedergeboorte aller dingen, Matth. 19 : 28, het slotwonder, waarop Hij de geschiedenis doet uitloopen. Dat werk heeft Hij aangevangen reeds, maar de Vader droeg Hem op van eeuwigheid, het te volbrengen. Hij zal niet rusten, eer het tot volle voltooiing gekomen is. Half werk doet Hij niet. En de aanvang van dat werk, de werken, getuigen reeds, dat Hij van God kwam en van God macht ontving, 3 : 2; 10 : 25.

37 Van het getuigenis uit de werken komt nu de Heiland tot het getuigenis Gods. *De Vader heeft aangaande Mij getuigenis gegeven.* Er is verschil van opvatting over de vraag, welke getuigenis Gods is bedoeld. De meeste nieuweren denken aan het profetisch getuigenis van het Oude Testament. Waarschijnlijker echter is te denken aan het getuigenis bij den doop van Jezus in den Jordaan, Matth. 3 : 17.

38 Ook dit getuigenis echter is voor de ongeloovige Joden niet voldoende geweest. God zelf immers hebben ze nooit, ook bij Jezus' doop niet, gezien of gehoord. Zoodat ze het getuigenis, dat Hij toen gaf, niet van Hemzelf hebben kunnen hooren. En Jezus, dien Hij gezonden heeft, schenken ze geen geloof, als Hij zegt, dat de Vader aangaande Hem heeft getuigd. Het gevolg daarvan is, dat het woord Gods in hen niet blijft. Ze hebben er wel van gehoord, maar het heeft in hun ziel geen blijvende plaats en invloed. Bedoeld is in dit verband het woord, dat God sprak bij den doop als getuige aangaande Jezus. En in breder zin geheel het Woord, dat Hij gesproken en gegeven heeft.

39 Zoo, sprekend over het Woord Gods, komt de Heiland als van zelve tot den laatsten getuige, dien Hij noemen wil — de Schriften. God hebben ze nooit gezien of gehoord. Maar de Schriften, het geheele O. T., hebben ze. Die zijn een getuige, welks stem ze hooren. De laatste getuige, dien Jezus hier noemt. Eigenlijk zijn ál de aangevoerde getuigen slechts één, God zelf. Daar Jezus zijn getuigenis niet van menschen neemt maar wél van de Schriften, volgt ook hieruit, dat Hij het O. T. hield voor Gods Woord.

Gij doorzoekt de Schriften. Ten onrechte is in de Statenvert. het hier gebruikte werkwoord als een bevel vertaald. Tot Schriftonderzoek behoeven de Joden niet te worden aangespoord. Hun Schriftgeleerden pluizen alles tot in de kleinste bijzonderheden uit. Want naar hun dwaze meening brengen die Schriften hun eeuwig leven. Niet het levend geloof in den God der Schriften achten ze noodig, reeds het hebben en kennen

dier Schriften is voldoende, om het eeuwige leven te beërven. Welnu, die Schriften zijn het, die van Christus getuigen. In de voorgeschreven wijze van eeredienst en in de profetieën en in de Psalmen wijst het O. T. naar den komenden Messias heen. En dat niet alleen, maar het beschrijft Hem juist zoo, als in Jezus vervuld is, in de plaats en den tijd en de wijze van zijn geboorte en in zijn optreden en zijn geestelijk werk. Zoo getuigt het Oude Testament van Hem, dat Hij waarlijk de Christus is.

40 Hoe verblind zijn dan die Joden. Zij doorzoeken het O. T. door en door, en den Messias vinden zij er niet in. De Messias, wiens beeld daar geteekend is, staat vóór hen — en toch herkennen zij Hem niet en komen tot Hem niet. Zij meenen, het leven reeds te bezitten, en daarom begeeren ze het niet van Hem.

41, 42 Wat mag wel de oorzaak zijn, dat Jezus zulke scherpe verwijten tot de Joden richt, die Hem niet aannemen? Niet, gelijk zij in hun hart zonder twijfel Hem tegenwerpen, uit eerezucht sprak Hij zoo. De eer, die van menschen komt, aanvaardt Hij niet eens. Maar dit is de oorzaak: hun houding tegenover Jezus heeft duidelijk laten zien, dat de liefde tot God niet in hun harten woonde, en ze dus het voornaamste der Wet, Matth. 22 : 37, nalieten. Wie den Zoon niet erkent, toont, den Vader niet lief te hebben. En de Zoon toornst tegen die zijn Vader niet liefhebben.

43 Het woord van vs 42 bevat wel een zware beschuldiging. Maar haar waarheid blijkt uit de feiten. Jezus kwam in den naam, d. w. z. met opdracht en macht van zijn Vader, zooals uit zijn werken bleek. En toch namen ze Hem niet geloovig aan, zoodat ze ook den Vader niet aannamen. Maar — schrikkelijke tegenstelling — indien er een ander zich als Messias zal komen aandienen, dien zullen ze aannemen, ofschoon hij komt in zijn eigen naam. Wel zal zulk een valsche Christus vóórgeven, door God gezonden te zijn, maar het zal leugen blijken, daar hij de werken niet doet, die Jezus deed, en waaruit zijn Goddelijke zending bleek. En toch zullen de verblinde Joden hem volgen omdat hij hun aardsche, nationale verlossing voorspiegelen en zoo hun eerezucht prikkelen zal. Waarschijnlijk heeft de Heere hier een bepaalden valschen Messias op het oog, nl. Barkochba, die een eeuw later in 132 n. Chr. optrad. Hij leidde een opstand der Joden tegen de Romeinen. Een priester, Eleazar, was met hem leider. De beroemdste Schriftgeleerde van dien tijd, Rabbi Akiba, hield hem voor den Messias. En het volk had hij op zijn zijde. Israël meende nu het juk der heidenen te zullen afschudden.

44 Nog een andere oorzaak voor het ongeloof der Joden is gelegen in hun hoogmoed, Matth. 6 : 2, 5, 16; 23 : 5—7. Zij nemen eer van elkander. Maar God te eeren

door zijn Zoon aan te nemen en Hem ootmoedig te dienen en deswege door Hem geëerd te worden, 1 Sam. 2 : 30; Joh. 12 : 26, dat zoeken zij niet.

45 Ondanks dit alles echter zal in het gericht, waarvan de Heere sprak, niet Hijzelf de aanklager zijn. Hij is de Rechter immers. Maar Mozes zal hen aanklagen. Mozes had, naar zij meenen, door zijn geschriften hun het eeuwige leven gegeven — en die Mozes zal hun veroordeeling eischen tot den eeuwigen dood.

46 Want, gelijk in vs 39 reeds werd gezegd, getuigen de Schriften, ook die van Mozes, van Jezus als den komenden Messias. Het niet gelooven in Jezus is dus Mozes niet gelooven. Zij gelooven Mozes niet — wel de meest striemende beschuldiging, die tegen deze vereerders van Mozes kan worden ingebracht.

47 Zij gelooven Mozes niet, en hoe zullen ze dan Jezus gelooven? Mozes immers is de erkende autoriteit en Jezus heeft voor hen geen autoriteit. Hopeloos ongeloovig zijn deze godsdienstige Joden — dat is het slot van dit woord des Heeren.

Hoofdstuk 6.

Vijf duizend gespijzgd. 6 : 1—15.

6 ¹ Daarna ging Jezus weg naar de overzijde van de zee van Galilea (of) Tiberias. ² En Hem volgde een groote menigte, omdat ze zagen de teekenen, die Hij deed aan de zieken. ³ En Jezus klom op naar den berg en zette zich daar neer met zijn discipelen. ⁴ Nu was het Pascha, het feest der Joden, nabij. ⁵ Toen Jezus dan, de oogen opslaande, een groote menigte tot zich zag komen, zeide Hij tot Filippus: „Vanwaar zullen wij brooden koopen, opdat dezen eten?” ⁶ Maar dit zeide Hij, om hem te beproeven; want Hij wist wel, wat Hij dacht te doen. ⁷ Filippus antwoordde Hem: „Voor tweehonderd penningen brood is voor hen niet voldoende, dat elk van hen een weinig ontvange”. ⁸ Een uit zijn discipelen, Andreas, de broeder van Simon Petrus, zegt tot Hem „Hier is een knaapje, dat vijf gerstebrooden heeft en twee visschen; maar wat beteekent dat voor zoovelen?”

¹⁰ Jezus zeide: „Doet de menschen neerzitten.” Nu was er veel gras in die plaats. De mannen zetten zich dan neer, ten

getale van omstreeks vijf duizend. ¹¹ Jezus nam dan de brooden, en na gedankt te hebben verdeelde Hij ze onder de aanliggenden, desgelijks ook van de visschen, zooveel zij wilden. ¹² En toen zij verzadigd waren, zeide Hij tot zijn discipelen : „Verzamelt de overgeschoten brokken, opdat er niets verloren ga”. ¹³ Zij verzamelden dan en vulden twaalf korfjes met brokken van de vijf gerstebrooden, die overgelaten waren door hen, die gegeten hadden.

¹⁴ Toen de menschen zagen, welk teeken Hij had gedaan, zeiden ze : „Deze is waarlijk de profeet, die in de wereld komen zou.” ¹⁵ Jezus dan, wetend, dat zij op het punt stonden om te komen en met geweld Hem koning te maken, ging weer weg naar den berg, Hij alleen.

Hier begint weer iets geheel nieuws. De formule ¹ *daarna*, door Joh. in den regel gebruikt om een gebeurtenis te verhalen, die na de vorige heeft plaats gevonden, zegt niets over den duur van den tijd, die tusschen beide gebeurtenissen verlopen is. Waarschijnlijk is de Heere na het in 5 : 1 vermelde feest slechts zéér kort in Jeruzalem gebleven en toen naar Galilea teruggegaan. Van dien terugkeer uit Jeruzalem spreekt Johannes niet. De Heere is reeds korter of langer tijd terug in Galilea. Vs 1 meldt, dat Hij op zekeren tijd van den Westelijken naar den Oostelijken oever der zee voer. De Grieksche lezers van het Evangelie kenden de zee van Galilea beter onder den naam : zee van Tiberias, welken naam ze had van de aan haar Westelijken oever gelegen stad.

² Hij werd gevolgd door een groote menigte, niet alleen toen, maar, gelijk de in het Grieksch gebruikte tijdsvorm van het werkwoord laat zien, op al zijn tochten door Galilea. In dit vers duidt Johannes dus kort en als terloops even aan den grooten toeloop tot Jezus in Galilea's „genadejaar”, Jes. 61 : 2, nu Hij allerlei zieken geneest. Maar, bij de groote massa was het geen vragen naar zijn Evangelie, dat hen Jezus volgen deed. De teekenen, die Hij deed, die waren het, waardoor Galilea in verrukking werd gebracht.

³ *En Jezus krom op naar den berg.* Deze uitdrukking komt verschillende malen in de Evangeliën voor, zonder nadere aanduiding, welke berg wordt bedoeld. Daar in al de gevallen, in de Evangeliën vermeld, blijkbaar een berg bedoeld is aan den Oostelijken oever van de zee van Galilea, betreft het blijkbaar telkens één en denzelfden berg, die door de Heere vaak en gaarne werd bezocht. Zoo werd deze berg onder de discipelen zeer bekend en werd later eenvoudig genoemd : dé berg. De Heere heeft de bergen liefgehad, op wier

top Hij immers, ver van de wereld, eenzaam was en met zijn Vader alleen. Hij zet zich daar neer met zijn discipelen, om eenigen tijd alleen te zijn en zijn discipelen, pas van hun reis teruggekeerd, vermoeid, en door het bericht van den moord op Johannes den Dooper geschokt, eenige rust te doen genieten, Marc. 6 : 30, 31. Maar tevergeefs wordt die rust begeerd. In elk geval duurt ze slechts kort. Reeds nadert de schare, langs de Noordkust getrokken, de plaats, waar Jezus is.

Het Joodsche Paaschfeest is ophanden. Dat is, vgl. 4 bij 5 : 1, het derde Paaschfeest gedurende den openlijken arbeid des Heeren, bijna twee en een half jaar na zijn doop. Het laatste jaar vangt hier aan. Alles, wat er gebeurd is in het jaar, liggend tusschen 5 : 1 en 6 : 4, gaat Joh. stilzwijgend voorbij. Het wordt gelijk boven is opgemerkt, is vs 2 slechts even aangeduid. In de Synoptische Evangeliën wordt het breed geschilderd.

5 Blijkens het voegwoord *dan* heeft Johannes de nadering van het Paaschfeest niet hierom vermeld, dat hij ongeveer den tijd aan wilde geven, waarop het spijswonder geschiedde, maar heeft hij dat Paaschfeest in direct verband met die spijziging willen brengen. De Joden maakten zich reeds weer gereed, op hun komend feest hun feestmaal te eten — en door deze spijziging wilde de Heere er hen op wijzen, dat Hij hun het brood des levens gaf.

Van de hoogte van den berg ziet Hij de scharen naderen. Reeds daalt de avond, Marc. 6 : 35. Er dient voor de levensbehoefden der menigte te worden gezorgd. Het broodvraagstuk komt daar aan de orde. Tusschen den Heere en zijn discipelen ontwikkelt zich hierover een gesprek. In geen der Evangeliën is het ons volledig medegedeeld. De Synoptische Evangeliën beginnen met de vraag der discipelen, Joh. vangt met een woord van Jezus aan. Waarom de Heere juist Filippus aansprak, is niet te zeggen. Misschien zat hij dicht bij den Heere.

6 De vraag aan Filippus is om hem op de proef te stellen. Om te beproeven, of Filippus genoeg vertrouwen heeft op Jezus en zijn wondermacht, om de beantwoording der vraag en de oplossing van het nijpende vraagstuk aan Hem over te laten. In deze opmerking toont Johannes weer, reeds vroeg een diepen blik in de Goddelijke Majesteit des Heeren te hebben gehad.

7 Dat er een wonder zal geschieden, komt echter in Filippus niet op. Dat ook het broodvraagstuk onder de macht des Heeren ligt, daaraan denkt hij niet. In de vraag naar brood gaat hij alleen tellen, rekenen. En zijn rekenen is niet goed. Hij rekent alleen met het geld en niet met zijn Heere — een nóg niet verdwenen rekenfout! Het antwoord van Filippus is niet zonder ironie. Jezus wil brood koopen voor deze massa. Maar denkt Hij dan niet aan de kapitale som, die daar-

voor noodig is? Om elk ook maar een bete te verschaffen, was wel een uitgave van tweemaal honderd penningen noodig. Wat dan voor een voldoende hoeveelheid wel zou moeten worden betaald, was immers een fabelachtige som, voor een armen Galileeschen visscher om van te duizelen! Denkt de Heere misschien, dat iemand van hen zulk een som op zak heeft? Een penning was een arbeiders-dagloon, Matth. 20 : 2.

8, 9 Andreas stelt de hopeloosheid van het geval in het licht. Practisch en vlug als zijn broeder Simon Petrus heeft hij reeds hier en daar onder de schare rondgezien naar mogelijken voorraad. Maar hoe schraal is de oogst! Vijf gerstebrooden en twee visschen, op een of andere wijze voor het gebruik reeds gereed gemaakt, misschien gebakken. Gerstebrood was spijs der armen. Openb. 6 : 6. Schamele kost dus en te weinig om te deelen.

10 Niemand weet raad. En dán is het de tijd, dat de Heere aan het woord komt. Eerst moeten de menschen gaan zitten, in groepen, Marc. 6 : 39. Ordeloosheid, zelfs bij den maaltijd, is den Heere onaangenaam. Levendig herinnert Joh. zich het onvergetelijke schouwspel van al die groepen in hun kleurige Oostersche gewaden, verspreid over de groene grasvlakte. Naar ruwe schatting der discipelen zijn er ongeveer honderd van die groepen van vijftig mannen geweest. Ook waren er vrouwen en kinderen, Matth. 14 : 21, echter wel niet in grooten getale, daar Joh. ze dan wel bij de duizendtallen zou hebben opgeteld.

11 Eerst dankt Jezus. D. w. z. Hij spreekt het gewone Joodsche tafelgebed uit, de z.g. Beracha. Maar nú, in zijn mond, heeft dat dankgebed bizondere beteekenis en inhoud. Hij vraagt niet als elk ander den zegen als schepsel, maar Hij legt den zegen er in als Schepper. Zijn zegenen is geven.

12, 13 Na het beëindigen van den maaltijd moeten de discipelen de overgeschoten brokken verzamelen. Hiervoor gebruiken zij de draagmandjes, waarin elk Jood op reis zijn brood meenam, om niet misschien onderweg genoodzaakt te zijn, van een heiden onrein brood te koopen. De voorwerpen, waarin de resten der tweede spijziging geborgen werden, waren groote manden, Marc. 8 : 8, groot genoeg, om iemand er in naar beden te laten, Hand. 9 : 25. Na dit eerste wondermaal echter nemen de discipelen hun draagmandjes, hun „boterhamkorfjes” en daarin kunnen zij bergen, wat overgeschoten is bij al die duizenden. Onbeteekenend weinig! Maar een les voor de discipelen, ook voor het kleine te zorgen, *opdat er niets verloren ga*.

14, 15 De geestdrift der scharen is nu ten top geklommen. Zij zien in Hem den profeet, dien velen onder de Joden verwachtten als voorlooper van den Messias, en anderen als den Messias zelf, vgl. 1 : 21. Daarom staan ze op het punt,

Hem koning te maken. Zulk een hulde echter begeert de Heiland niet. Want van het Evangelie der genade staat ook die schare nog ver. En had Hij haar hulde aanvaard, dan zou Hij haar in haar verkeerde Messiasverwachting hebben gestijfd. Daarom gaat Hij weg, den berg weer op, nadat Hij zijn discipelen naar zee heeft doen gaan, Matth. 14 : 22.

In den storm. 6 : 16—26.

6 ¹⁶ En toen het laat geworden was, gingen zijn discipelen naar de zee, ¹⁷ scheepten zich in en voeren naar de overzijde van de zee, naar Kapernaüm. En het was reeds duister geworden en nog was Jezus niet tot hen gekomen; ¹⁸ en daar er een sterke wind waaide, was de zee in heftige beweging. ¹⁹ Toen zij dan ongeveer vijf en twintig of dertig stadiën ver voortgedreven waren, zagen zij Jezus wandelen op de zee, dicht bij het schip, en vreesden. ²⁰ Maar Hij zegt tot hen: „Ik ben het, vreest niet.” ²¹ Zij wilden Hem dan gaarne aan boord nemen en terstond kwam het schip aan den oever, waarheen zij voeren.

16—18 Laat in den avond gaan de discipelen van de berg-helling naar de kust terug, terwijl Jezus alleen nog hooger opklimt om te bidden, Matth. 14 : 23. Aan de kust aangekomen, schepen zij zich in en varen af. Ondertusschen is de duisternis reeds ingevallen, zoodat de geheele overvaart bij nacht moet geschieden, wat niet aangenaam is. Te meer daar Jezus nog niet tot hen gekomen is. Misschien, dat zij dus nog een tijdlang op Hem hebben gewacht, eer zij vertrekken. En om de ellende te voltooien, steekt een van die stormen op, die plotseling over de bergen heen op het Galileesche meer vaak neervallen. Daarom worden heden, ook bij helder stil weer, toeristen geraden, dicht onder den oever te blijven. Maar de Heiland heeft ook hier gedaan evenals nóg zoo vaak. Hij beval hun, de zee op te varen, Matth. 14 : 22, terwijl Hij wel wist, dat de storm op zou steken. En nu zijn ze zonder Hem in den storm!

Het is noodweer. Den koers kunnen zij niet meer houden. De storm drijft hen voort, naar hun eigen schatting vijf en twintig of dertig stadiën. Een stadie is 185 meter. Uren worden ze zoo hulpeloos voortgedreven, daar het blijkens Matth. 14 : 25 reeds de vierde nachtwake is, dus tusschen drie en zes ure in den morgen, als Jezus tot hen komt.

20, 21 In de vage morgenschemering zien de discipelen Hem eerst als Hij vlak bij het schip is. Geen wonder,

dat ze het naderende „spook” Matth. 14 : 26, gaarne verre houden. Maar na het geruststellende woord des Heeren herkennen ze hun Meester; dán willen zij Hem wel gaarne aan boord nemen. Terstond legt zich de storm en een oogenblik later bereiken zij den oever na een nuttige les op een moeilijken tocht.

Het brood uit den hemel. 6 : 22—40.

6 ²² Den volgende[n] dag zag de menigte, die aan de overzijde der zee stond, dat daar geen ander scheepje had gelegen dan slechts één, en dat Jezus niet met zijn discipelen in het schip was gegaan, maar dat alleen zijn discipelen weggevaaren waren. ²³ Maar er kwamen scheepjes uit Tiberias dicht bij de plaats, waar zij het brood hadden gegeten, nadat de Heere had gedankt. ²⁴ Toen dan de menigte zag, dat Jezus daar niet was, noch zijn discipelen, gingen zij zelf in de scheepjes en voeren naar Kapernaüm om Jezus te zoeken.

²⁵ En toen zij Hem gevonden hadden aan de overzijde der zee, zeiden zij tot Hem: „Rabbi, wanneer zijt Gij hier gekomen?” ²⁶ Jezus antwoordde hun en zeide: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, gij zoekt Mij niet, omdat gij teekenen hebt gezien, maar omdat gij gegeten hebt van de brooden en verzadigd zijt geworden. ²⁷ Werkt niet om de spijs, die vergaat, maar om de spijs, die blijft in het eeuwige leven, die de Zoon des menschen u zal geven. Want dezen heeft God de Vader verzegeld.”

²⁸ Zij zeiden dan tot Hem: „Wat zullen wij doen, om te werken de werken Gods?” ²⁹ Jezus antwoordde en zeide tot hen: „Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem, dien Hij gezonden heeft.” ³⁰ Zij zeiden dan tot Hem: „Welk teeken doet Gij dan, opdat wij (het) zien en U gelooven? Wat werkt Gij?” ³¹ Onze vaders aten het Manna in de woestijn, gelijk geschreven staat: „Brood uit den hemel gaf Hij hun te eten.”

³² Jezus zeide dan tot hen: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, niet Mozes heeft u gegeven het brood uit den hemel, maar mijn Vader geeft u het waarachtige brood uit den hemel. ³³ Want het brood Gods is Hij, die neerdaalt uit den hemel en het leven aan de wereld geeft.” ³⁴ Zij zeiden dan tot Hem: „Heere, geef ons altijd dat brood.” ³⁵ Jezus zeide tot hen: „Ik ben het brood des levens. Die komt tot Mij, zal in geen geval

hongereren, en die gelooft in Mij, zal in geen geval ooit dorsten. ³⁶ Maar Ik heb u gezegd, dat gij Mij wel gezien hebt, en toch niet gelooft. ³⁷ Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen, en die tot Mij komt, zal Ik voorzeker niet naar buiten uitwerpen. ³⁸ omdat Ik neergedaald ben van den hemel niet om mijn eigen wil te doen, maar den wil van Hem, die Mij gezonden heeft. ³⁹ En dit is de wil van Hem, die Mij gezonden heeft, dat Ik uit al, wat Hij Mij gegeven heeft, niets verlieze, maar het opwekke in den laatsten dag. ⁴⁰ Want dit is de wil van mijn Vader, dat ieder, die den Zoon ziet en gelooft in Hem, het eeuwige leven heeft, en Ik zal hem opwekken in den laatsten dag."

22 De aanvang van dit nieuwe stuk is, wel wat den zin, maar niet wat den vorm betreft, gemakkelijk te verstaan. Joh. schrijft hier zeer samengedrongen. Den dag na de spijziging zijn velen naar de plaats, waar zij was geschied, teruggekeerd, in de hoop, daar Jezus te ontmoeten en nieuwe wonderen te zien. Maar Jezus is er niet. Ook niet aan het strand, waarheen zij zich begeven. Waar Hij wel mag zijn, kunnen zij niet gissen. Over zee kan Hij niet zijn gegaan. Want gisteravond lag daar maar één scheepje, blijkbaar dus dat van zijn discipelen. En zelf hebben zij gezien, dat Jezus zijn discipelen van zich zond. Hij is dus met hún scheepje niet gegaan, en een ander scheepje had er niet gelegen.

23, 24 Zij zullen dan maar Jezus gaan zoeken. Eerst in Kapernaüm, zijn woonplaats. Gelukkig naderen er ettelijke visschersbooten. *Andere scheepjes* leest de Statenvert. Voor *andere* is echter liever te vertalen, door een accent anders te plaatsen: *maar*. De eigenaars der booten blijken bereid, de menschen over te varen naar Kapernaüm, op niet genoemde voorwaarden. Men heeft van ongeloovige zijde gewezen op het onhistorische van het verhaal, daar een menigte van vijf duizend menschen onmogelijk in eenige visschersbooten kon overvaren. Met de menigte wordt hier echter niet bedoeld de even groote schare als bij de spijziging aanwezig, maar eenvoudig een hoop menschen. Hoeveel er waren, weten wij niet. Maar daar zij in een aantal visschersbooten konden worden overgezet, waren het blijkbaar geen duizenden, maar honderden.

25, 26 In Kapernaüm gekomen, vinden ze den Heere in de synagoge, vs 59. Verbaasd vragen zij: *Rabbi, wanneer zijt Gij hier gekomen?* Dat zij eenig vermoeden hebben van een wonderlijk gebeuren op zijn reis naar Kapernaüm, blijkt uit hun vraag niet. Het antwoord des

Heeren is voor deze zoekers van Jezus zeer ontnuchterend. Het legt bloot hun zoeken alleen van aardsche, stoffelijke dingen. Het woord des Heeren: *Gij zoekt Mij niet, omdat gij teekenen hebt gezien*, strijdt niet met de schijnbaar juist tegenovergestelde woorden van vs 2: *zij zagen de teekenen, die Hij deed*. De wonderlijke dingen, die zij hadden gezien, hadden hun verwondering opgewekt, en daarom volgden zij Jezus, vs 2. Maar zij volgden Hem niet, omdat die wonderen als teekenen hen hadden overtuigd, dat Hij waarlijk de Messias was. In de teekenen zagen zij slechts wonderen, maar de stem der teekenen daarin hoorden zij niet. Bij het teeken bleven zij staan en daaraan hadden zij genoeg, en tot den daardoor aangewezen Messias kwamen zij niet.

27 Bij bestraffen laat de Heere het echter niet. Ook nu is Hij bezig, te zoeken en te trekken tot zich. Als de Leeraar treedt Hij hier op, om de schare in haar jagen naar stoffelijk bezit te onderwijzen van het brood des levens. Daarbij volgt Hij een eigenaardige methode, die wij in hoofdst. 4 reeds hebben opgemerkt. Als de menschen van het aardsche spreken in hun aardschgezindheid, wordt dat stoffelijke Hem uitgangspunt, om te spreken van het geestelijke en hemelsche. Het wordt Hem als het ware de ladder, waarlangs Hij hun aandacht van de aarde naar den hemel voert. Deze onderwijsmethode des Heeren ontmoeten wij in het vierde Evangelie onophoudelijk.

De spijs die vergaat, wordt alle aardsche voedsel genoemd, omdat het zelf vergankelijk is en slechts voor korten tijd het lichaam sterkt. Spoedig na den rijksten maaltijd hongert men weer. Maar de spijs, die Christus geeft, is geestelijk. Zij blijft eeuwig en geeft leven, dat in eeuwigheid niet vergaat, vgl. 4 : 14. Wat die spijs is, vs 35, 51, zegt de Heere nog niet. Ze wordt gegeven door den Zoon des menschen slechts. Door den Verlosser, die door lijden en dood heen tot de in Dan. 7 : 13 geprofeteerde Messiasheerlijkheid komen zal, vgl. bij 3 : 14. Die spijs kan Hij slechts daardoor geven, dat Hij zich in den dood geeft. Hier wijst het Lam Gods, 1 : 29, reeds heen naar zijn overgave in den dood, die over een jaar geschieden zal, vs 4. Tot het geven van die hemelsche spijs is de Zoon des menschen metterdaad in staat, *want dezen heeft God de Vader verzegeld*. Een zegel dient, om de echtheid en dus de bevoegdheid te bevestigen. God heeft Hem de bevoegdheid en de bekwaamheid gegeven, op te treden als Messias, openlijk bij den doop in den Jordaan.

28 Het gaat ook hier als vaker in een gesprek van Jezus met de Joden. In enkele sobere woorden heeft Hij aangeduid de gave van zijn genade — en nu toonen zij zich aanstonds begeerig naar die spijs, die hun nog beter zal voldoen en nog rijker zal voeden dan de spijs van gister. Be-

langstellend vragen zij, wat zij dan wel moeten doen om haar deelachtig te worden. Zij moeten er voor werken, zegt Hij. En ook blijkens zijn laatste woorden komt die spijs van God. Werken Gods zullen zij dus moeten werken; werken, die God eischt, om die wonderbare spijs te ontvangen.

29 Het antwoord des Heeren is teleurstellend voor een Jood, die zich geen anderen weg kan worstellen tot verkrijging van heil dan door te werken. Want het werk, dat God vraagt om zalig te worden, is, *dat gij gelooft in Hem, dien Hij gezonden heeft*. Gelooven is een centraal begrip in het vierde Evangelie. Het woord geloof komt er in het geheel niet voor, maar het werkwoord gelooven meer dan 90 maal. Gelooven is bij Joh. in de eerste plaats erkennen, dat Jezus de Christus is, 20 : 31. Maar al staat dat op den voorgrond, toch is het meer dan bloot formeel en verstandelijk erkennen; het is ook, Christus aanhangen en vertrouwen, 3 : 15. Gelooven nu is het werk Gods, d. w. z. het werk, dat God eischt om zalig te worden, 3 : 16; Hand. 16 : 31; 1 Joh. 3 : 23. Niet alsof iemand door de verdienste van zijn gelooven zalig wordt, Ef. 2 : 8. Maar het geloof doet iemand Christus met al zijn weldaden aannemen.

30 Hier is het gesprek op een belangrijk punt gekomen. De Joden zijn nu op eens een heel stuk gevorderd in het verstaan van Jezus' bedoelingen. Zij verstaan zeer goed, wat Hij met gelooven bedoelt: Hem erkennen en aanvaarden als Messias. Maar onmiddellijk komen ze weer met een vraag: *Welk teeken doet Gij dan?* Dat was immers de vraag der Joden. Want algemeen leefde onder de Joden het geloof, dat de komende Messias bij zijn optreden zich door wonderen zou legitimeeren, vgl. 2 : 18, 23; 1 Cor. 1 : 22; Matth. 11 : 4, 5. Het voornaamwoord *Gij* staat met nadruk: als wij moeten gelooven, welk teeken doet Gij van uw zijde dan om uw eisch te rechtvaardigen? Zij zullen zeker gelooven — maar éérst moeten zij een teeken zien.

31 Nu verwachten zij als antwoord van Jezus wel, dat Hij hen op hun vraag naar een teeken wijzen zal op de pas geschiede spijziging. Maar dadelijk wijzen zij dat teeken als geheel onvoldoende af. *Onze vaders aten het Manna in de woestijn*. Dat was een teeken, brood uit den hemel. Op zulk een teeken zullen zij ook Jezus gelooven. Maar wat Hij met die brooden deed, lijkt daar niet op. Dat was geen brood uit den hemel, dat was slechts gewoon brood, dat een knaapje droeg, waarvan Hij de hoeveelheid vermeerderde. Neen, door die spijziging is Jezus nog niet als Messias gelegitimeerd, zooals Mozes door het Manna ontwijfelbaar als leider was aangewezen. De Rabbijnen verwachtten, dat ook de Messias evenals Mozes Manna van den hemel zou laten dalen. En dat deed Jezus tot dusver immers niet!

32 Nu gaat ook de Heere van zijn zijde verder en wijst zichzelf duidelijk aan als het brood, waarvan Hij gesproken heeft. De Joden hebben in hun antwoord een vergelijking gemaakt tusschen Mannawonder en broodenwonder. De termen dier vergelijking neemt Christus over om hun schromelijke dwaling den Joden aan te wijzen. Het woord des Heeren is zeer kort samengetrokken en bevat eigenlijk een dubbele vergelijking. Niet Mozes gaf het Manna, maar mijn Vader, dat is het eerste, waarop Hij hen wijst, om hun overdreven Mozesvereering te bestrijden. En voorts, wat Israël onder Mozes' bewind ontving, was niet het waarachtige brood uit den hemel, het brood, dat op dien naam met recht aanspraak maken kan. Dát echte hemelbrood geeft de Vader, nú.

33 En dat is het ware brood, dat God geeft. Dat brood Gods was niet het Manna, dat slechts uit de lucht kwam en dus van de aarde nog, maar Hij is het, die waarlijk van den hemel komt, den troon Gods. Ook gaf het Manna slechts tijdelijk leven en alleen aan Israël, maar dit brood geeft leven, in den vollen zin van het woord, vs 27, aan de verkorenen Gods uit de geheele wereld.

34 Het gaat nu den Joden evenals eerder de Samaritaansche vrouw. Toen Jezus het water, dat Hij gaf, roemde boven dat uit den put van den onvolprezen vader Jakob, begeerde de vrouw dat water, 4 : 13—15. Zoo vragen nu de Joden, nu Hij brood schijnt te kunnen geven, nog voortreffelijker dan het Manna van Mozes, het uitnemendste, waarvan zij ooit hadden gehoord: *Heere, geef ons altijd dat brood.* Maar — nog verstaan zij daaronder natuurlijk brood.

35 Hier wijst nu de Heere op zichzelf. Daarop is zijn onderwijsmethode uitgelopen. Brood des levens is brood, dat leeft, vs 51, en leven geeft. Met alles, wat Christus geeft, is het leven verbonden, wijl Hij de levensbron is, 1 : 4 ; 5 : 26, die alles met leven vervult. Vandaar, dat de Schrift spreekt van levend water, 4 : 10, het levende woord, Hebr. 4 : 12, een levenden weg, Hebr. 10 : 20, levende offerande, Rom. 12 : 1, levende hoop, 1 Petr. 1 : 3, levende steenen, 1 Petr. 2 : 4, 5. En nog vakert komt de uitdrukking: des levens, voor, in de Openb. 15 maal. Om de vergelijking vol te houden, moest het vervolg nu eigenlijk luiden: die Mij eet, zal in geen geval hongeren. Hierin verlaat de Heiland echter zijn beeldspraak en stelt voor eten in de plaats komen. En ter voltooiing van het begrip maaltijd spreekt Hij ook van niet dorsten. Maar dan niet door drinken, maar door gelooven in Hem. Komen tot Hem is hetzelfde als gelooven in Hem.

36 Zoo is dan het teeken, waarom de Joden vroegen, vs 30, voldoende. Maar nu gaat het niet zoo, als zij beloofden, dat zij op het zien ervan zouden gelooven. Zij hebben gezien, Hem en de teekenen, die Hij doet — en toch

gelooven zij niet, zooals de Heere in vs 26 reeds zakelijk heeft gezegd.

37 Door het ongeloof van velen mislukt echter zijn werk niet. Er zullen er komen. *Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen.* De verkorenen komen dus niet door eigen kracht, maar de Vader leidt hen tot Christus heen, vgl. vs 44 en Col. 1 : 12, 13. En als ze getrokken zijn komen ze zelf. De wedergeboorte is een kracht in den gebogen wil. En vrees, dat Christus iemand terug zal zenden, behoeft er niet te zijn.

38 Want dat de Vader iemand wel tot Christus trekt, maar Christus dien niet aanneemt, dat er dus disharmonie en conflict tusschen Vader en Zoon zou zijn, dat kan niet. De onmogelijkheid daarvan ligt reeds in de volmaaktheid Gods, maar wordt hier aangetoond uit het feit, dat de Zoon als Middelaar de knecht des Heeren is, die slechts den wil van zijn gevenden Zender heeft te gehoorzamen. Die wil was Hem reeds van eeuwigheid in den vrederaad bekend gemaakt.

39 En die wil is, dat geen der gegebenen verloren ga. De dubbele ontkenning: *uit al . . . niets*, wijst op het stellige en vast beslotene van het willen. Al wat komt, moet geholpen worden, hoe klein hetzij of groot. Die opdracht, niets te verliezen, geldt voor hun geheele leven en véél verder, tot het eindpunt der geschiedenis en den aanvang der heerlijkheid. Want de Zoon moet zorgen, dat al het gegevene in den laatsten dag wordt opgewekt.

40 Hier is geen herhaling van het vorige vers. Daar werd gezegd, dat dat bewaren en opwekken opdracht des Vaders en dus zeker gewaarborgd is. Maar nu zegt de Heere, wát Hij hun geeft, die zien en gelooven, vgl. vs 30. Het is nu reeds eeuwig leven, 3 : 16, en in den laatsten dag het volle bezitten daarvan naar lichaam en ziel.

Het brood des levens. 6 : 41—58.

6 ⁴¹ De Joden morden dan over Hem, omdat Hij had gezegd: „Ik ben het brood, dat uit den hemel is neergedaald.”

⁴² En zij zeiden: „Is deze niet Jezus, de zoon van Jozef, wiens vader en moeder wij kennen? Hoe zegt Hij nu, dat Hij uit den hemel is nedergedaald?” ⁴³ Jezus antwoordde en zeide tot hen: „Mort niet onder elkander. ⁴⁴ Niemand kan tot Mij komen, indien niet de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke, en Ik zal hem opwekken in den laatsten dag. ⁴⁵ Er staat geschreven in de profeten: „En zij zullen allen zijn door God geleerden.” Ieder, die gehoord en geleerd heeft van den Vader, komt tot Mij. ⁴⁶ Niet, dat iemand den Vader heeft gezien, behalve Hij, die van God is; deze heeft den Vader gezien.

⁴⁷ Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, die gelooft, heeft het eeuwige leven. ⁴⁸ Ik ben het brood des levens. ⁴⁹ Uw vaderen hebben in de woestijn het Manna gegeten en zij zijn gestorven. ⁵⁰ Dit is het brood, dat uit den hemel neerdaalt, opdat men daarvan ete en niet sterfe. ⁵¹ Ik ben het levende brood, dat uit den hemel is neergedaald; indien iemand eet van dit brood, zal hij leven tot in eeuwigheid. En anderzijds, het brood, dat Ik zal geven, is mijn vleesch, voor het leven der wereld."

⁵² De Joden twistten dan met elkander, en zeiden: „Hoe kan deze ons zijn vleesch geven te eten?" ⁵³ Jezus zeide dan tot hen: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, indien gij niet eet het vleesch van den Zoon des menschen en drinkt zijn bloed, hebt gij geen leven in u. ⁵⁴ Die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, heeft het eeuwige leven, en Ik zal hem opwekken in den laatsten dag. ⁵⁵ Want mijn vleesch is echte spijs en mijn bloed is echte drank. ⁵⁶ Die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem. ⁵⁷ Gelijk Mij de levende Vader gezonden heeft en Ik leef door den Vader, zal ook hij, die Mij eet, leven door Mij. ⁵⁸ Zoodanig is het brood, dat uit den hemel is neergedaald; niet gelijk de vaderen gegeten hebben en (toch) gestorven zijn. Die dit brood eet, zal leven in eeuwigheid."

^{41, 42} De geestdrift der menigte, vs 14, 15, is spoedig bekoeld en heeft plaats gemaakt voor wrevel. De laatste woorden van Jezus hebben tot de verscherping van het conflict niet weinig bijgedragen. De hoorders zijn verontwaardigd over zooveel aanmatiging, daar zij immers Jezus' ouders meenen te kennen! Zij worden hier niet meer „de menigte" genoemd, maar, ofschoon zij Galileërs zijn, niet zonder opzet: *de Joden*. Zij behooren bij de ongeloovige Joden, zooals nu wel duidelijk openbaar wordt.

⁴³ Nogmaals beantwoordt de Heere de Joden. Hij probeert niet, hun morren te stillen door het onbegrijpelijke voor hen begrijpelijk te maken, maar alleen door zijn bevel. Hij verdedigt zich niet tegenover hen, maar staat als bevelend Souverein boven hen.

⁴⁴ In de drie volgende verzen hooren wij, waarom niet begrijpen van Gods Woord nooit reden voor morren en ongeloof kan zijn. De gedachte van vs 37 wordt herhaald, maar hier negatief. Al het gegevene komt, maar ook niemand anders. Geloovig komen is geen vrucht van verstandelijk begrijpen, zooals de Joden wilden en nog velen met hen, maar van een souvereine werking Gods op de menschenziel. Trekken

is geen aanraden, maar met geweld sleepen, vgl. Hand. 16 : 19 ; Col. 1 : 13. Wie zoo getrokken wordt, komt. Trekkend werkt God het komen. *En Ik zal hem opwekken in den laatsten dag.* Het begin is waarborg van het einde.

45 Dat het komen tot geloof niet begint met een daad van den mensch, maar van God, is reeds vroeger door de profeten gezegd, vgl. Jes. 54 : 13 ; Jes. 31 : 33, 34. Jezus argumenteert met de Schrift. Vooral vaak met Jesaja, blijkbaar een lievelingsschrijver van Jezus. Het aangehaalde woord ziet op den Messiaanschen heilstijd, aangebroken met de komst van Christus, en voltooid eerst met zijn wederkomst. Alle kinderen van het geestelijk Israël zullen dan niet slechts uitwendig onderwezen zijn uit het Woord, maar ook inwendig geestelijk door des Heeren Geest, 1 Thess. 4 : 9 ; 1 Joh. 2 : 20. De Heere past hier dit woord bijzonder toe, als een Schriftbewijs voor zijn woord van vs 44, dat slechts, die door God geleerd, getrokken zijn, burgers van het ware Israël zijn. Dat trekken bearbeidt dus ook het verstand, dat verlicht wordt om Jezus als den van boven gekomene, vs 38, te kennen en te erkennen, vs 41.

46 Al deze God-geleerden zullen geloovig komen. Hun verstand is tegenover den Godmensch niet op non-activiteit gezet ; het is ook niet gekomen tot begrijpen, door gelooven gevolgd ; maar het is verlicht en geheiligd.

47, 48 Bovenstaande woorden, vs 43—46, achtte Jezus noodig om het morren der Joden. Daarom brak Hij even den draad van zijn betoog af. Maar nu neemt Hij dien weer op, door twee kardinale uitspraken te herhalen, vs 40 en vs 35. Met een plechtige verzekering begint Hij weer, waar Hij afgebroken had : *Voorwaar, voorwaar zeg Ik u*, het is, ondanks al uw morren, zooals Ik zeide : *die gelooft, heeft het eeuwige leven. Ik ben het brood des levens.*

49, 50 Om helder in het licht te stellen, wat brood des levens is, omschrijft nu de Heere het in zijn werking, vergeleken met die van het Manna. Het voedt duurzaam, zooals reeds in vs 35 werd gezegd. Maar hier gaat Jezus verder : wie er van eet, zal niet sterven zelfs. Het hooggelooft Manna kan den dood niet bannen, het brood, dat Christus geeft, wel. Dát is waarlijk brood des levens.

51 Nog verder gaat de Heiland in zijn onderwijs. Hij is ook levend brood. Dat brood leeft zelf, vgl. bij vs 35. Hij is brood des levens, omdat Hij levend brood is. Aan deze uitdrukking knoopt Jezus nu nog iets nieuws vast, waarom Hij als verbinding aan het voorgaande gebruikt de twee woorden *en anderzijds*. Het brood, dat Hij zal geven, is zijn vleesch. Met deze woorden is zijn gedachtenreeks ter zelf-openbaring in deze rede voortgeschreden tot haar einde en opgeklommen tot haar hoogste punt, haar volle ontvouwing.

Rustig voortgaand in zijn onderwijs sprak Hij achtereenvolgens van zich als spijs, die blijft, vs 27; brood uit den hemel, vs 32; brood, dat het eeuwige leven geeft, vs 40; dat men eet door het geloof, vs 47; en dat bestaat in zijn vleesch, vs 51. In dit spreken hebben de Joden wel herhaaldelijk met Hem getwist, maar den gang der gedachten braken zij niet. De leiding bleef aan Hem.

In de toekomst zál Jezus zijn vleesch geven. Daarbij denkt Hij dus aan een bepaalde gebeurtenis, aan zijn offerdood als het ware Paaschlam, vgl. vs 4. In Israël werd het Paaschlam op het altaar gegeven als offer en weer teruggegeven als offermaal. Zóó heeft de Heere Christus zijn vleesch gegeven een jaar na dit woord als offer op Golgotha. En daarna geeft Hij het als offermaal in het Avondmaal. Zijdelings en indirect is hier een toespeling op het Avondmaal. Dit ware Paaschlam is niet slechts voor Israël gegeven maar *voor het leven der wereld*.

52 Ook dit laatste woord geeft den Joden aanleiding tot een tegenwerping. Zij vatten het woord des Heeren in natuurlijke zin op van eten met den lichamelijken mond, het z.g. kapernaëetisch eten.

53, 54 De Joden hebben het geven met zijn tweevoudigen inhoud, waarvan Jezus sprak, zie bij vs 51, alleen opgevat als geven om te eten. Daaraan sluit zich nu de Heere aan. Nog duidelijker dan in vs 51 is hier dus de zinspeling ook op het Avondmaal. Hoewel nu de naam Zoon des menschen anderzijds weer aanwijst, dat Hij zich in den dood zal geven. Op hun vraag naar de mogelijkheid geeft de Heere geen antwoord. Hij spreekt slechts over de noodzakelijkheid. Het volkomene en innige der gemeenschap met Hem drukt Hij uit door aan het eten van zijn vleesch toe te voegen het drinken van zijn bloed. Deze innige, verborgen levensgemeenschap met Hem komt tot stand door het geloof en wordt in het Avondmaal zichtbaar voorgesteld en plechtig verzekerd. Zonder dat eten en drinken heeft men geen leven in zich. Leven in zich te hebben is, overvloedig en duurzaam het leven te hebben, 4: 14; 10: 10. Hierdoor wordt echter het onderscheid tusschen het leven van den Schepper en het schepsel nooit uitgewischt, 5: 26. Het eeuwige leven, vs 54, het tegendeel van het geen leven in zich hebben, is van dit laatste dan ook onderscheiden in inhoud zoowel als in duur.

55 Dat aan het eten van Jezus' vleesch het eeuwige leven verbonden is, blijkt uit den aard van zijn vleesch als spijs. Zijn vleesch en bloed is echte spijs en drank. Niet in bedriegelijken schijn als elk brood, ook het Manna. Maar het geeft waarlijk voeding.

56 De mystieke gemeenschap met Christus, die door het eten tot stand komt en gesterkt wordt, vs 53, is

blijvend. Blijvende wederkeerige levensgemeenschap. Zoo is zijn vleesch echte spijs.

57 Het gevolg van dat blijven is voor den geloovige, blijvend het leven te hebben. De Vader is levende, in volstrekten zin, de levensbron, Ps. 36 : 10. Zulk een leven heeft ook de Zoon van den Vader ontvangen, 5 : 26. Daarom, omdat gemeenschap met den Zoon gemeenschap is met de bron, zal die blijft in Hem, leven uit Hem. Gedurig vloeit het leven uit den Zoon hem toe.

58 Hiermede is de rede des Heeren tot haar slot gekomen. Vandaar, dat Jezus in dit laatste woord nog eens het gezegde samenvat en herhaalt. Zóódanig als in de geheele rede breed is ontvouwd, zulke heerlijke eigenschappen bezittend en rijke gaven schenkend, is nu dat brood Christus. Het geeft, om het nog eens kort te herhalen, het eeuwige leven, anders dan het Manna, met welks gave en gever Israël schier afgodisch dweept.

Hard is dit woord. 6 : 59—71.

6 ⁵⁹ Deze dingen zeide Hij, leerend in de synagoge te Kapernaüm. ⁶⁰ Velen der hoorders uit zijn discipelen dan zeiden : „Hard is dit woord ; wie kan het hooren ?” ⁶¹ Maar Jezus, in zichzelf wetend, dat zijn discipelen hierover morden, zeide tot hen : „Geeft dat u aanstoot ?” ⁶² Indien gij dan den Zoon des menschen ziet opvaren daarheen, waar Hij tevoren was ? ⁶³ De Geest is het, die levend maakt ; het vleesch is tot niets nut. De woorden, die Ik tot u heb gesproken, zijn geest en zijn leven. ⁶⁴ Maar er zijn sommigen uit u, die niet gelooven.” Want van den beginne af wist Jezus, wie het waren, die niet geloofden, en wie het was, die Hem zou verraden. ⁶⁵ En Hij zeide : „Daarom heb Ik u gezegd, dat niemand kan komen tot Mij, indien het hem niet gegeven is van den Vader.”

⁶⁶ Dientengevolge gingen velen zijner discipelen terug en gingen niet meer met Hem. ⁶⁷ Jezus zeide dan tot de twaalf : „Ook gij wilt toch niet weggaan ?” ⁶⁸ Simon Petrus antwoordde Hem : „Heere, tot wien zullen wij heengaan ? Woorden van het eeuwige leven hebt Gij. ⁶⁹ En wij hebben leeren gelooven en kennen, dat Gij zijt de Heilige Gods.” ⁷⁰ Jezus antwoordde hun : „Heb Ik niet u twaalf uitverkoren ? En uit u is één een duivel.” ⁷¹ En Hij bedoelde Judas, den zoon van Simon Isch-karioth ; want deze zou Hem verraden, één van de twaalf.

59, 60 Terloops merkt Joh. op, dat de voorgaande rede van het brood des levens werd gesproken in de synagoge. De menigte is dus van enkele duizenden reeds tot een betrekkelijk onbeduidend getal van eenige tientallen weggesmolten. Velen dezer vinden zulk een rede te onredelijk — vleesch en bloed eten van Jezus zelf! Aanvankelijk hadden zij reeds zijn zijde gekozen. Maar na zulk een woord is het hun onmogelijk, nog langer Hem te volgen. Dat woord stoot hen af. Heel de rede; haar geringschatting van het Manna, al wat Jezus van zichzelf gezegd had als ver boven Mozes staand, en nu vooral dat laatste.

61 Aanstoot (skandalon) is eigenlijk een val, waarin men vogels vangt. Overdrachtelijk dus iets, waarover een ziel tot haar eeuwig verderf struikelen en vallen kan. Het fluis-terend gemorde woord der hoorders geeft blijk; dat hun Jezus' woord zulk een aanstoot reeds geworden is. Als de alwetende hartenkenner weet de Heere dat, 2 : 25; Ps. 139 : 1.

62 Het onbegrijpelijke maakt de Heiland in zijn antwoord niet begrijpelijk. Maar dat al, wat Hij heeft gezegd, hoe onbegrijpelijk ook voor het denkend verstand, nochtans feit is en dus nooit aanstoot behoeft te worden, toont Hij door te wijzen op een komende gebeurtenis, nl. zijn hemelvaart. De Zoon des menschen zal opvaren daarheen, waar Hij tevoren was. Die hemelvaart zal immers het bewijs zijn, dat Hij het uit de hemel neergedaalde levensbrood is, 3 : 13, en de Messias naar Dan. 7 : 13. Zoo gaat nòg die innige gemeenschap met Hem ver boven ons verstand, maar bewijst zich als mogelijk en werkelijk door Hem. In zijn levendige taal heeft de Heere een deel van de vraag weggelaten. Hoorders en lezers moeten dus in gedachten het ontbrekende aanvullen. Ongeveer aldus: zal dan voor de feiten uw bezwaar niet moeten wijken?

63 Daarna wijst de Heere den hoorders den sleutel aan tot het recht verstaan van dat „harde" woord: *de Geest is het, die levend maakt; het vleesch is tot niets nut.* Zijn woord van het eten van zijn vleesch mag niet natuurlijk worden verstaan van eten met den lichamelijken mond. Zoo zou het niets baten en nooit het eeuwige leven geven. Geestelijk slechts kan men het lichaam eten om dat leven te ontvangen. En van zulk eten is de Geest de werkmeester. Geestelijk eten is dus eten door den Geest.

Op deze wijze moeten dan ook de woorden van Jezus worden verstaan. Zij spreken van den Geest en van geestelijk eten. Zoo zijn ze zelf geest. Zij liggen in de geestelijke sfeer. Daarin worden ze ook alleen verstaan. En zóó staan ze ook met het eeuwige leven in verband.

64 Zoo ligt de schuld van veler afkeerigheid, vs 60, niet bij Christus. Maar hieraan ligt het: *er zijn sommigen uit u, die niet gelooven.* Zij hebben niet het geloof, het

orgaan, om geestelijke dingen te verstaan en te aanvaarden, 1 Cor. 2 : 14. Hier breekt Johannes even de woorden van Jezus af door een opmerking, om de aandacht van zijn lezers op dit woord te vestigen, opdat aan niemand zijn Goddelijke alwetendheid zou ontgaan.

65 Moet dus iemand gelooven om Hem en zijn woord te aanvaarden, ook dat gelooven is het diepste en het eerste niet. Zooals in vs 44, vgl. vs 37, zakelijk reeds werd gezegd, moet aan dat gelooven een Goddelijk trekkend werk voorafgaan. De niet genoemde maar wel veronderstelde tusschengedachte is dus, dat het geloof een gave Gods is, Ef. 2 : 8. Anders had dit woord geen zin.

66 Velen der aanvankelijke volgelingen nemen aan dit woord aanstoot en gaan weg van Hem. Christus is ook gezet tot een val, Luc. 2 : 34; Rom. 9 : 33; 1 Petr. 2 : 6—8.

67 De twaalf blijven achter bij Jezus. Opzettelijk stelt Hij hen nu voor de keuze, of ze ook niet willen heengaan van Hem. Zooals uit den vorm der ontkenning in het Grieksch is te zien, drukt de Heere met zijn vraag uit, dat Hij dit weggaan noch begeert, noch verwacht. Hij rekent op hun blijven bij Hem. Maar hun blijven moet het gevolg van een bewuste en besliste keuze zijn. En die lokt Jezus uit door zijn vraag. Zoo bereidt Hij het antwoord van Petrus voor.

68 Als naar gewoonte, Matth. 16 : 16; 17 : 4; 19 : 27, neemt Petrus voor allen het woord. Hij weet geen beter adres, waarheen zij zich zouden kunnen wenden, om grooter gaven en meer genade te ontvangen. Want Christus heeft *woorden van het eeuwige leven*. Hij spreekt van het eeuwige leven en Hij geeft het, doordat Hij het zelf als de levensbron heeft, vs 57. Daarom heeft Hij die woorden ook; zij behooren thuis bij en mogen gesproken worden slechts door Hem, die ook het leven zelf heeft.

69 Zoo is de belijdenis, die onmiddellijk reageert op de te voren uitgesproken rede des Heeren. Deze belijdenis over het heil, dat Christus geeft, vult Petrus aan door een belijdenis over zijn persoon: Hij is de Heilige Gods. Zoo heet de Zaligmaker, wijl de Vader Hem tot zijn Middelaarsambt heeft geheiligd, 10 : 36, d.i. verordineerd en bekwaamd. Als Middelaar staat Hij in dienst van de heiligheid Gods, die zondaren tot heil wordt en tot heiligmaking. Deze naam komt slechts drie maal in het N. T. voor, vgl. Marc. 1 : 24; Luc. 4 : 34, maar schijnt toch een toenmaals bekende aanduiding voor den verwachten Messias te zijn. De ook in de Statenvert. gevolgde lezing: *Gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods*, is waarschijnlijk een reeds vroeg ontstane verandering van den tekst naar Matth. 16 : 16.

In tegenstelling met de menigte, die zich van Christus heeft

afgekeerd, hebben de twaalf door het geloof leeren inzien, dat Hij de beloofde Messias is. Hij en niemand anders, al is zijn spreken voor hun denken ook te hoog.

70 Petrus sprak in aller naam zijn geloofsbelijdenis uit. Jezus brengt echter een korrektuur aan. De twaalf heeft Hij uitverkoren tot de hoogste eer, voortdurend in zijn nabijheid te zijn en het hoogste ambt te bekleeden. En toch is zelfs uit hun getal één een kind des duivels, een instrument des duivels, 13 : 2, 27, en wordt daarom zelf met den naam van zijn meester genoemd. Een ernstige waarschuwing, dat een voor-aanstaande plaats in des Heeren Kerk geen bewijs van geloof en geen waarborg der zaligheid is.

71 Hier geeft Joh. een verklarende opmerking door den naam te noemen van den man, dien Jezus bedoelde: *Judas, den zoon van Simon Ischkarioth*, en de reden, waarom Jezus hem een duivel noemde: *deze zou Hem verraden*. De vader van Judas droeg blijkbaar, evenals zijn zoon, 12 : 4, reeds den bijnaam Ischkarioth; d. i. man van Karioth, een stad in het stamgebied van Juda, 21 K. M. ten Z. van Hebron.

Hoofdstuk 7.

Jezus, opgaande naar het Loofhuttenfeest. 7 : 1—13.

7 ¹ En daarna trok Jezus rond door Galilea; want Hij wilde niet door Judea rondtrekken, omdat de Joden Hem zochten te dooden. ² En het feest der Joden, het Loofhuttenfeest, was op handen. ³ Zijn broeders zeiden dan tot Hem: „Ga weg van hier en ga naar Judea, opdat ook uw discipelen zien uw werken, die Gij doet. ⁴ Want niemand doet iets in het verborgen, en zoekt (toch) zelf bekend te zijn. Indien Gij deze dingen doet, openbaar uzelf aan de wereld.” ⁵ Want ook zijn broeders geloofden niet in Hem.

⁶ Jezus zegt dan tot hen: „Mijn tijd is er nog niet, maar uw tijd is altijd daar. ⁷ De wereld kan u niet haten, maar Mij haat zij, omdat Ik aangaande haar getuig, dat haar werken boos zijn. ⁸ Gaat gij op naar het feest; Ik ga nog niet op naar dit feest, omdat mijn tijd nog niet vervuld is.” ⁹ Na dit tot hen te hebben gezegd, bleef Hij in Galilea. ¹⁰ Maar toen zijn broeders waren opgegaan naar het feest, toen ging ook Hij zelf op, niet in het openbaar, maar als in het verborgen. ¹¹ De Joden dan zochten

Hem op het feest en zeiden : „Waar is Hij ?” ¹² En er was veel gemompel over Hem onder de scharen ; sommigen zeiden : „Hij is goed”, en anderen : „Neen, maar Hij verleidt de schare.” ¹³ Niemand sprak echter openlijk over Hem uit vrees voor de Joden.

¹ Dit vs staat op zichzelf en geeft een korte samenvatting van den tijd, die verliep tusschen het in het vorige hoofdstuk verhaalde en het Loofhuttenfeest, waarvan vs 2 meldt. Gedurende dit halve jaar trok Jezus rond door Galilea. De reden was : *omdat de Joden Hem zochten te dooden*. Het verblijf in Galilea had ook wel een eigen, positief doel — in Galilea te prediken en te helpen. Maar Joh. laat het van de andere zijde zien, omdat hij vooral den arbeid des Heeren in Judea beschrijft. En die arbeid was nu niet geraden om de gemelde reden van den haat der Joden. Wat er in dat tijdvak van zes maanden geschiedde, verhaalt Joh. niet. Het is al wat medegedeeld wordt in Marc. 7—9 en parall. Daaruit blijkt meteen, dat het metterdaad een rondtrekken was naar en zelfs over Galilea's grenzen in alle richtingen.

² Na deze algemeene en samenvattende aanduiding verplaatst dit vs ons aanstonds aan het einde der in vs 1 bedoelde periode. Vs 2 is dus de inleiding tot het volgende verhaal. Het Loofhuttenfeest werd gevierd van 15—21 Tisri, welke maand ongeveer met onze maand October samenvalt. Het was het slotfeest van den nu geheel geëindigten oogst, en tegelijk herdenking van Israëls wonen in tenten gedurende de woestijnreis, Lev. 23 : 39—43. De in vs 1 bedoelde periode duurde dus van April tot October, een half jaar.

Dit feest was het voornaamste van Israëls feesten. Daarom werd het soms kortweg het feest genoemd, zooals ook hier. Joh. voegt echter voor zijn niet-Joodsche lezers ter verduidelijking bij : *het Loofhuttenfeest*.

³ Jezus is blijkbaar in Kapernaüm. Het naderende Loofhuttenfeest heeft voor het oogenblik de menschen van achter Hem naar hun steden en dorpen geroepen om vandaar naar Jeruzalem te trekken. De voorbereidselen tot de reis worden gemaakt. De eerste groepen vormen zich reeds en vertrekken. Jezus maakt nog geen haast ; vandaar de aansporing zijner broeders. Daar in Jeruzalem moet toch de Messias optreden, in het midden en het middenpunt van zijn volk, niet in het achteraf gelegen en nu bijkans leeggestroomde Galilea. Dáár in Jeruzalem zullen al zijn discipelen kunnen zien zijn werken en zal Hij wellicht als Koning over Israël worden uitgeroepen.

⁴ Want wat Hij nú doet, is tegenstrijdig, naar zijn broeders opmerken. Hij handelt als iemand, die een

openlijke, aanzienlijke positie najaagt en toch zich steeds achteraf houdt. Dat Hij hier in Galilea bekend raakt, geeft niet — in Jeruzalem klopt het hart van het volk. En op het komende feest komen daar Joden uit alle deelen der wereld. Door daar openlijk op te treden, wordt hij aan heel de wereld openbaar.

5 Deze houding van Jezus' broeders is te verklaren uit hun ongeloof. Aan de waarheid zijner wonderen twijfelden zij niet. Maar naar hun vleeschelijke Messiasverwachting, naar hun hopen op een aardschen Messias, die over het zegevierende Israël als Koning heerschen zou, moest Hij geheel anders optreden, dan Hij tot dusver deed.

6 Maar des Heeren tijd is er nog niet. Het hier gebruikte Grieksche woord voor tijd beteekent: het geschikte oogenblik. De geschikte tijd, om zich openlijk aan zijn volk te toonen, is er nog niet. Eerst na een half jaar breekt dat oogenblik aan. En dan zal Hij optreden aanvankelijk niet als Koning, maar als het Lam Gods. Zijn broeders echter kunnen wel opgaan naar het feest. Voor hun personen en hun bedoelingen is het altijd de geschikte tijd, in het midden der wereld op te treden.

7 Niets immers belemmert hen, omdat zij vrienden der wereld zijn. Het begrip wereld is hier in Jezus' mond iets anders dan in dien zijner broeders, vs 4: de ongeloovige en zondige wereld, die haar vertegenwoordiging in het orthodoxe Jodendom van Jezus' dagen heeft. Die wereld haat den Zaligmaker. Hij heeft van de boosheid van haar werken getuigd in haar vroomheid, 2: 14—16, haar hoogmoed, 5: 44, haar geveinsdheid, Matth. 23: 13—15, haar hebzucht, Luc. 16: 14, enz.

8 Dit woord des Heeren heeft groote bevreemding gewekt. Onverklaarbaar scheen, dat Hij eerst zeide: *Ik ga nog niet op naar dit feest*, en toch even daarna wél opging. Om dit woord is Hij zelfs van onoprechtheid beschuldigd. Sommigen vatten vs 8 aldus op: Ik ga nu nog niet, maar zal nog een oogenblik wachten. Anderen meenen, dat Jezus eerst van plan was, niet naar dit feest te gaan, maar kort daarna God Hem een wenk gaf, wél te gaan. De juiste opvatting wordt ons gewezen door de volgende overwegingen. Vs 8 is een antwoord aan de broeders, die met opgaan bedoelen een openlijk opgaan om als Messias op te treden in Jeruzalem. In zijn argument: *mijn tijd is nog niet vervuld*, wijst Hij terug op vs 6 en bedoelt, den tijd om zich te openbaren als het Lam Gods. Dus heeft de Heere bedoeld: Ik zal *Mij* als het Lam Gods nog niet overgeven om geofferd te worden en dáartoe opgaan naar Jeruzalem. Dát opgaan zal Ik op dit feest nog niet doen, op een later eerst. Want daarvoor is de tijd nog niet gekomen.

9, ■ Daar de bedoelde tijd eerst over een half jaar zal aangebroken zijn, en Jezus alles wil vermijden, wat

menschelijkerwijs te vroeg tot het beslissend ingrijpen der Joodsche overheid zou kunnen leiden, blijft Hij nog kort in Galilea, totdat al de feestkaravanen vertrokken en de wegen eenzaam geworden zijn. En dán trekt Hij met zijn discipelen langs de verlaten wegen naar Jeruzalem. Dit opgaan wordt uitdrukkelijk onderscheiden van het eerder genoemde officieele optrekken van den Messias naar zijn stad om geofferd te worden. Want nu trok Hij niét in het openbaar op, maar als in het verborgen. Als „openbaar” gold bij de latere Rabbijnen een gezelschap van tenminste tien man. Hier wijst het dus aan, dat Hij zich bij geen karavaan aansloot en misschien langs de minder geliefde route door Samaria naar Jeruzalem toog.

In Jeruzalem is de spanning reeds ontzaglijk sterk.
11 De Joodsche overheid laat heel de stad nagaan om Hem te zoeken en te vangen. Uit hun vraag blijkt, dat ze Hem, na op Paschen te zijn teleurgesteld, althans op dit laatste en groote feest stellig verwachten.

Ook het volk spreekt over Hem. Gespannen verwachting ligt over geheel Jeruzalem. Met of zonder haar weten, met of tegen haar willen is Jezus het middenpunt der wereld en der geschiedenis. De meeningen in Jeruzalem zijn verdeeld. Dat ze Hem voor den Messias houden, spreekt niemand uit, misschien uit vrees. Alleen: *Hij is goed*. Anderen houden Jezus voor een volksverleider.

Maar niemand durft openlijk voor zijn meening over
13 Jezus uit te komen uit vrees voor het Sanhedrin. Dat heeft zich immers nog niet officieel over Hem uitgesproken, al is het ook bekend, dat vele leden tegen Hem zijn.

Leerende op het feest. 7 : 14—29.

7 ¹⁴ En toen het feest reeds half voorbij was, ging Jezus op naar den Tempel en leerde. ¹⁵ De Joden verwonderden zich dan en zeiden: „Vanwaar heeft deze, die (toch) niet gestudeerd heeft, (zulk) een geleerdheid?” ¹⁶ Jezus antwoordde hun dan en zeide: „Mijn leer is de mijne niet, maar van Hem, die Mij gezonden heeft. ¹⁷ Indien iemand wil zijn wil doen, zal hij verstaan, wat die leer betreft, of zij uit God is, dan of Ik van Mijzelf spreek. ¹⁸ Die van zichzelf spreekt, zoekt zijn eigen eer; maar die de eer zoekt van hem, die hem gezonden heeft, die is waar en onrechtvaardigheid is niet in hem. ¹⁹ Heeft Mozes u niet de Wet gegeven? En niemand van u doet de Wet. Wat zoekt gij Mij te dooden?”

²⁰ De menigte antwoordde: „Gij hebt een demon; wie zoekt U te dooden?” ²¹ Jezus antwoordde en zeide tot hen: „Eén

werk heb Ik gedaan en gij verwondert u allen daarover. ²² Mozes heeft u de besnijdenis gegeven — niet, dat ze uit Mozes is, maar uit de vaderen — en dus besnijdt gij een mensch op Sabbat. ²³ Indien een mensch de besnijdenis ontvangt op Sabbat, opdat de Wet van Mozes niet gebroken worde, toornt gij tegen Mij, omdat Ik een geheelen mensch gezond gemaakt heb op Sabbat? ²⁴ Oordeelt niet naar wat men ziet, maar oordeelt het rechtvaardige oordeel.”

²⁵ Sommigen van de Jeruzalemmers zeiden dan: „Is het deze niet, dien zij zoeken te dooden? ²⁶ En zie, Hij spreekt openlijk en zij zeggen Hem niets. Zouden misschien de oversten werkelijk tot de overtuiging gekomen zijn, dat deze de Christus is? ²⁷ Maar vanwaar deze is, weten wij; en wanneer de Christus komt, weet niemand, vanwaar Hij is.” ²⁸ Jezus leerde dan in den Tempel met luider stem en zeide: „Wel kent gij Mij en weet gij, vanwaar Ik ben, en (toch,) van Mijzelf ben Ik niet gekomen; maar er is een Waarachtige, die Mij gezonden heeft, dien gij niet kent. ²⁹ Ik ken Hem, omdat Ik van Hem ben en Hij heeft Mij gezonden.”

¹⁴ Ongemerkt is Jezus in Jeruzalem gekomen, doordat Hij *in het verborgen* langs de verlaten wegen daarheen opgegaan was. Misschien zijn bij zijn aankomst reeds één of meer feestdagen voorbij. Toch geeft Johannes den indruk, dat Jezus niet terstond na zijn aankomst in het openbaar is opgetreden. Midden in de feestweek echter gaat ook Hij opwaarts naar den Tempelberg en leert in een der voorhoven. Terstond is Hij het middenpunt der scharen, tot wie Hij spreekt van het Koninkrijk der hemelen. Wel geeft Hij daarvoor voor het oogenblik zijn verborgen-zijn prijs, maar straks trekt Hij zich weer terug. Ook nu is zijn uur nog niet gekomen.

¹⁵ De eersten, die Joh. onder de hoorders van Jezus vermeldt, zijn de Joden, waarmee hier niet bedoeld wordt: mannen van Joodsche nationaliteit, ter onderscheiding van de heidenen, maar officieele vertegenwoordigers van het Sanhedrin in onderscheiding van het gewone volk. De eerste indruk dezer hoorders is niet die van sympathie of van haat, maar van verwondering over de kennis van den Heiland, evenals reeds voor ruim twintig jaar, Luc. 2 : 47. Zij verbazen zich niet in de eerste plaats over de maaat van zijn kennis, maar over het feit, dat Hij zoo geleerd is, zonder dat Hij toch theologisch onderwijs heeft genoten op een der Rabbijnscholen. Dat Hij tot „de gestudeerden” niet behoort, is onder die Hem uit Galilea kennen wel bekend. Ieder kan het trouwens

ook zien, daar Hij niet de bijzondere kleeding der Schriftgeleerden draagt, Matth. 23 : 5 ; Marc. 12 : 38.

16 Op deze verwonderde vraag der Joden geeft Jezus antwoord. Den oorsprong zijner leer en dus zijner kennis wijst Hij aan. *Mijn leer*, d. i. de leer, die Ik voordraag in al mijn onderwijs, *is de mijne niet*, d. w. z. Ik heb haar niet van Mijzelf. Jezus is de door den Vader gezondene en zegt dus niets, dan wat zijn Zender Hem opgedragen heeft, 5 : 30. Vandaar, dat het niets zegt, dat Hij niet gestudeerd heeft. Hij heeft als Middelaar zijn leer niet van menschen, maar van God zelf, evenals de profeten.

17 Dat stemmen niet allen toe. Daarvoor is vernieuwing noodig van het onwedergeboren hart. En wanneer eenmaal de wil gebogen is tot God om zijn wil te doen, dan is ook het verstand verlicht en kan de Goddelijkheid van Jezus' zending en leer worden verstaan. Dan wordt Jezus als Messias aanvaard, vgl. Ef. 4 : 18. Het was de trots der Joden, dat zij den wil Gods kenden en deden, Luc. 18 : 11, 12 ; Rom. 2 : 17, 18. En nu moeten zij hier hooren, dat hun afwijzende houding ten opzichte van Jezus en hun twijfel over zijn leer gevolg is dáárvan, dat zij met al hun vroomheid Gods wil niet doen en zelfs niet willen doen.

18 Nog anders toont Jezus den Goddelijken oorsprong van zijn leer en dus zijn eigen zending door God. Die slechts spreekt, wat hij zelf bedacht, zonder te zijn gezonden, bedoelt niemand anders dan zichzelf te verheerlijken. Gedurig sprak de Heere echter van zijn Zender, wiens eer Hij zocht, zooals zelfs de tegenstanders hebben kunnen hooren in al zijn vroeger gehouden redenen. Het laatste stuk van het tweede deel der vergelijking is naar den vorm niet het tegendeel van het eerste stuk van het eerste deel. Die, als Jezus, de eer van zijn Zender zoekt, is wáár in zijn zeggen, dat hij niet van zichzelf spreekt. Hij liegt niet en mag dus van verleiden, vs 12, en op grond daarvan van allerlei ongerechtigheid niet worden beschuldigd. Een aanval op zijn zedelijke grootheid wijst Jezus af.

In plaats van aangevallene, die zich verdedigt, wordt 19 Jezus nu zelf aanvaller. De Wet moet worden onderhouden. Niemand minder immers dan Mozes, de hoog vereerde autoriteit, heeft haar gegeven. En toch — niemand hunner doet de Wet. Wel beroemen zij zich op hun wetsvolbrenging, vgl. bij vs 17, maar aan de vervulling van den geestelijken eisch der Wet komen zij niet toe. De aanleiding tot deze ontzaglijke beschuldiging van Israëls leiders vindt Jezus in hun plannen, Hem ter dood te brengen. Reeds sedert anderhalf jaar was dit hun voornemen, 5 : 17, 18 ; wel was Hij later niet weer in Jeruzalem geweest, maar de uit Galilea tot hen in Jeruzalem komende geruchten zullen hen in hun besluit wel hebben gesterkt.

20 Hier komen weer anderen aan het woord, onderscheiden van de eerst genoemde Joden: de menigte, Hieronder zijn dan voornamelijk te verstaan de feestpelgrims uit andere plaatsen. Al het tevoren in Jeruzalem gebeurde is hun blijkbaar onbekend. Van de plannen van het Sanhedrin weten zij niets. Vandaar hun schimpende opmerking. Hij lijkt wel door een of anderen boozen geest bezeten, dat Hij aan de achtbare leden van het Sanhedrin zulke moordplannen toeschrijven durft.

21 Jezus weet echter beter dan de schare der vreemde feestgangers. Hij weet, dat de Joden het voorval van voor anderhalf jaar nog niet vergeten hebben, toen Hij op Sabbat een lamme genas, 5 : 16. Sedert is het conflict wel door allerlei omstandigheden verscherpt, maar toen was toch voor het eerst officieel het besluit genomen, Jezus te dooden. Vandaar, dat Hij nu over dat ééne werk weer spreekt. Daarom mag voor de feestpelgrims van buiten Jeruzalem, met de situatie onbekend, zijn woord raadseltaal schijnen — de Schriftgeleerden begrijpen het heel goed, evenals ook vele anderen, die van deze Sabbatsgenezing op een of andere wijze hebben gehoord. Dat Jezus zóó het Sabbatsgebod overtreden, en daartoe zelfs een ander aansporen kon, 5 : 8, heeft hen allen ten eerste bevreemd. De leden van het Sanhedrin zelfs zóó, dat ze besloten, Hem te dooden. Het woordje *daarom* aan het begin van vs 22 is moeilijk te verklaren. Daarom is het beter, de slotpunt van vs 21 niet achter: *allen* te zetten, maar achter: *daarom*, dat dan vertaald wordt door: *daarover*.

22 Ter verdediging van zijn Sabbatsgenezing beroept de Heiland zich op de besnijdenis, waarvan Mozes geboden heeft, dat ze op den achtsten dag moet geschieden. Wel dateert de oorsprong dezer besnijdenis reeds van den tijd der aartsvaders, Gen. 17 : 10, maar voor de Joden is ze toch daardoor verbindend, dat ze in de Wet van Mozes is opgenomen, Lev. 12 : 3. Daar ze op den achtsten dag moet geschieden, komt het voor, dat ze op Sabbat wordt verricht, opdat door uitstel tot den volgenden dag de Wet niet overtreden worde.

23 Nu hebben de Joodsche Rabbijnen wel allerlei bepalingen gemaakt, om dezen door de Wet geboden Sabbatsarbeid tot een minimum te beperken. Maar dat neemt niet weg, dat besnijden op Sabbat arbeid is. Naar tal van uitspraken der Rabbijnen moet in dat geval het Sabbatsgebod wijken voor het besnijdenisgebod. Hoe dwaas en tegenstrijdig is het dan, dat de Joden toornen tegen Jezus om zijn Sabbatsgenezing. Besnijden en genezen is beide op Joodsch standpunt gezond maken. Het wegnemen der als onrein geldende voorhuid is het gezond maken van een deel. Hoeveel te meer mag dan een geheele mensch op Sabbat worden genezen!

Denzelfden regel hebben later de Rabbijnen uitgesproken.

24 Zoo is dan het veroordeelen der Joden ten onrechte. Slechts naar den oppervlakkigen schijn was Jezus' daad overtreding der Wet. Daarom vermaant de Heere hen, Hem rechtvaardig te beoordeelen, zich grondend niet op uiterlijken schijn, maar op de juiste beschouwing der dingen.

25, 26 De Joden antwoorden niets meer. De majesteit van Jezus' woord heeft hen tot zwijgen gebracht. Andere stemmen worden nu gehoord, misschien eenigen tijd later. Het zijn inwoners van Jeruzalem, van wie Johannes nu een opmerking mededeelt. Beter dan de pelgrims van buiten, de „menigte”, vs 20, zijn zij bekend met de plannen der overheid. Daarom verbazen zij zich, dat deze Hem vrij laat spreken zonder Hem gevangen te nemen, zelfs zonder Hem het spreken te verbieden, vgl. Hand. 4 : 17, 18. Ter verklaring dezer houding van het Sanhedrin, zoo geheel in tegenspraak met die van anderhalf jaar geleden, 5 : 18, nemen zij hun toevlucht tot de onderstelling, dat het Sanhedrin intusschen, van meening veranderd, tot de overtuiging kan zijn gekomen, dat Hij de Messias is. De vorm van hun vraag drukt echter reeds uit, dat zij dit voor het minst aan gerechtvaardigden twijfel onderhevig achten.

27 Voor hun twijfel hebben deze Jeruzalemmers ook een sterk argument. Want naar algemeene Joodsche overtuiging zou de Messias na zijn geboorte een tijdlang in het verborgen leven en dan plotseling te voorschijn komen, zoodat niemand zou weten, vanwaar Hij kwam. En dit geldt, merken zij op, van Jezus niet, wiens geboorteplaats en ouders zij meenen te kennen.

28 Deze opmerking geeft Jezus aanleiding, met luider stem plechtig van zich en zijn zending in den Tempel te getuigen. Wel kennen de Joden Hem en zijn afkomst, maar slechts voorzoover het zijn uiterlijke verschijning en de aardsche zijde van zijn afkomst betreft. Maar deze kennis raakt niet zijn geheele wezen. Daarom waren zij tot hun negatieve conclusie niet gerechtigd. Toch is Hij niet uit eigen initiatief gekomen. Toch is Hij gezonden. En dat wel door een waarachtige, een, die met recht een zender genoemd kan worden. Dien kennen echter de Joden niet, hoe zouden ze Jezus dan ook kunnen erkennen als den door Hem gezonden Messias?

29 Over deze dingen kunnen niet zij, maar kan alleen Jezus oordeelen. Jezus kent God, omdat Hij van Hem komt. En daarom kan Jezus besluiten met het korte woord, zonder bewijs, omdat Hij zelf het bewijs is: *Hij heeft Mij gezonden.*

Mislukte pogingen tot gevangenneming. 7 : 30—52.

7 ³⁰ Zij zochten Hem dan te grijpen, en niemand sloeg de

hand aan Hem, omdat zijn uur nog niet gekomen was. ³¹ Maar uit de menigte geloofden velen in Hem en zeiden: „Als de Christus komt, zal Hij toch niet meer teekenen doen, dan deze heeft gedaan?” ³² De Farizeërs hoorden de menigte deze dingen over Hem mompelen. En de Hoogepriesters en de Farizeërs zonden soldaten om Hem te grijpen. ³³ Jezus zeide dan: „Nog korten tijd ben Ik met u en (dan) ga Ik weg tot Hem, die Mij gezonden heeft. ³⁴ Gij zult Mij zoeken en niet vinden, en waar Ik ben, kunt gij niet komen.” ³⁵ De Joden zeiden dan tot elkander: „Waarheen is Hij van plan, te vertrekken, dat wij Hem niet zullen vinden? Hij zal toch niet van plan zijn, naar de onder de Grieken verstrooiden te gaan en de Grieken te leeren?” ³⁶ Wat is dat woord, dat Hij gezegd heeft: „Gij zult Mij zoeken en niet vinden, en waar Ik ben, kunt gij niet komen?”

³⁷ En op den laatsten, den grooten dag van het feest, stond Jezus en riep luidkeels: „Wanneer iemand dorst heeft, kome hij tot Mij en drinke. ³⁸ Die in Mij gelooft — gelijk de Schrift heeft gezegd: stroomen zullen uit zijn binnenste vloeien van levend water.” ³⁹ En dit zeide Hij van den Geest, dien zij, die in Hem geloofden, zouden ontvangen; want de Geest was (er) nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was.

⁴⁰ Er zeiden dan uit de menigte, die deze woorden hadden gehoord: „Deze is werkelijk de profeet.” ⁴¹ Anderen zeiden: „Deze is de Christus.” Nog anderen zeiden: „De Christus komt toch niet uit Galilea?” ⁴² Heeft de Schrift niet gezegd, dat uit het zaad Davids en van Bethlehem, het vlek, waar David woonde, de Christus komt?” ⁴³ Zoo ontstond er tweedracht onder de menigte om zijnentwil. ⁴⁴ En sommigen uit hen wilden Hem grijpen, maar niemand sloeg de handen aan Hem.

⁴⁵ De soldaten kwamen dan bij de Hoogepriesters en de Farizeërs, en die zeiden tot hen: „Waarom hebt gij Hem niet gevangen genomen?” ⁴⁶ De soldaten antwoordden: „Nog nooit heeft een mensch zóó gesproken, als deze mensch spreekt”. ⁴⁷ De Farizeërs antwoordden hun dan: „Ook gij zijt toch niet verleid?” ⁴⁸ Niemand uit de oversten heeft toch in Hem geloofd, of uit de Farizeërs? ⁴⁹ Maar deze schare, die de Wet niet kent — vervloekt zijn zij.” ⁵⁰ Nicodemus zegt tot hen, die indertijd tot Hem gekomen was, één uit hen: ⁵¹ „Onze Wet oordeelt toch den mensch niet, indien zij niet eerst van hem gehoord heeft en

weet, wat hij doet?" ⁵² Zij antwoordden en zeiden tot hem : „Zijt ook gij misschien uit Galilea ? Onderzoek en zie, dat uit Galilea geen profeet opstaat."

30 Wat hier nu volgt, behoort niet meer bij het voorgaande, maar is iets nieuws. Hier wordt nu geschilderd, hoe de Joden tevergeefs hebben gepoogd, Jezus te vangen. Zijn optreden in Jeruzalem heeft groote beroering gewekt. De meeningen zijn verdeeld. Zij, d.i. de Joden, het Sanhedrin, pogen hun plan, 5 : 16, ten uitvoer te leggen, maar tot de uitvoering komt het niet. Als oorzaak daarvan noemt Johannes hier niet de menschelijke factoren, die het verhinderen, maar Gods raadsplan, waarnaar het gebeuren en de tijd aller dingen wordt bepaald, vgl. Hand. 2 : 23; *zijn uur was nog niet gekomen*.

31 Ook een andere strooming was er in Jeruzalem, onder de „menigte", het volk, waaronder vooral de feestpelgrims van buiten een groote plaats innemen. Een groot gedeelte dezer menigte geloofde in Hem. Deze uitdrukking wijst niet aan, dat ze allen ware geloovigen zijn geweest, maar naar Johannes' gebruik van het woord, dat ze overtuigd zijn, dat Hij de Christus is, vgl. 2 : 23. Dien aanhang onder het volk meldt Johannes hier niet als oorzaak, waarom Jezus toen niet is gevangen genomen en gedood. Maar alleen om ook de andere stemming te teekenen, die in Jeruzalem gevonden werd. Antipathie in de leidende kringen, sympathie bij de volksmassa.

Deze dubbele strooming in Jeruzalem wordt in vs 31 en 32 eerst bij wijze van algemeene inleiding genoemd en breed in de volgende verzen verhaald. Wie aan het volgende den maatstaf aanlegt van een geordend historisch verhaal, vindt het licht verward. Vandaar, dat wel beweerd is, dat verschillende stukken hier van hun oorspronkelijke plaats verschoven en door elkander geraakt zijn. Deze veronderstelling is echter geheel overbodig, als men in het oog houdt, dat Joh. hier geen kroniek schrijft, maar de verwarring in Jeruzalem wil teekenen, waarin alleen God, de Souverein, de lijn van zijn raadsbesluit trekt.

32 De groeiende populariteit van Jezus komt ter oore van het Sanhedrin. Beducht voor de gevolgen zendt het soldaten van de Tempelwacht om Hem te vangen. Er zal nu een eind aan worden gemaakt. Met de Hoogepriesters zijn bedoeld zij, die vroeger dit ambt reeds hadden bekleed en verder al de leden der hoogepriesterlijke families. Zij vormen de hoogste aristocratie in Jeruzalem, staan aan het hoofd van het Sanhedrin en zijn meerendeels de sadduceesche, de vrijzinnige richting toegedaan, al moeten ze terwille van het volk zich ook vaak schikken naar de regelen der rechtzinnige Farizeërs.

33 Hoe het afloopt met dit ingrijpen van het Sanhedrin, wordt nog niet gezegd. Eerst komt Jezus zelf aan het

woord. Wat er nu begint te gebeuren, zet Hij in het juiste licht. Wel is het einde betrekkelijk nabij: *Nog korten tijd ben Ik met u*, maar toch zal zijn dood anders en meer zijn dan een triumpf der Joden: *dan ga Ik weg tot Hem, die Mij gezonden heeft*. Dan is dus zijn werk niet verbroken door de macht der Joden, maar is zijn zending volbracht en keert Hij tot zijn Zender terug.

34 Dat *dát* het karakter en het gevolg van Jezus' dood zal zijn — zelfs het leeg graf zal het leeren, waar zij tevergeefs zijn doode lichaam zullen zoeken. Het is niet aan te nemen, dat de Joden niet in het geheim eens zich met eigen oogen hebben overtuigd, dat het graf werkelijk leeg was. En waar Hij dan wel is, daar kunnen zelfs die Joden met al hun vroomheid en aristocratie niet komen — in den hemel.

35 De Joden, d. i. weer de vertegenwoordigers van het Sanhedrin, toonen zich blind en doof voor zijn woord. Zij verstaan niet, dat Hij spreekt van zijn dood, maar meenen, dat Hij van plan is, uit angst voor hun macht en dreigingen te vluchten. Waarheen? Zal Hij misschien naar de in Klein-Azië of verder nog in het Westen in de diaspora, de verstrooiing, wonende Joden, gaan, vgl. 1 Petr. 1 : 1, om *dáár* als leeraar op te treden onder de Joden en de onder hen wonende Grieken?

36 Maar ook dat lijkt hun te onwaarschijnlijk, zoodat ze eindigen met de vraag: *Wat is dat woord, dat Hij gezegd heeft?*

37 Op den laatsten dag van het eigenlijke feest, dus den zevenden dag, werd de tweedracht onder het volk bizonder openbaar. Deze dag werd de groote dag van het feest genoemd, omdat de processie van priesters, die elk der zes vorige dagen éénmaal met wilgentakken in de handen om het brandofferaltaar toog, op dezen dag dien omgang zevenmaal volbracht. Op elk der zeven dagen haalde een priester in een gouden kruik water uit den vijver Siloah en goot dat aan de Westzijde van het altaar in twee zilveren schalen uit, terwijl het volk de woorden van Jes. 12 : 3 reciteerde. Aan deze waterplenging herinnert het woord, dat Jezus te midden van het feestrumoer van dien grooten dag riep. De Joden verwachtten van den Messias, dat Hij evenals Mozes een wonderbare waterfontein zou openen, zoodat ze in dit woord van Jezus niet onduidelijk zijn zelfaanduiding als Messias hebben kunnen hooren.

38 De beeldspraak: „tot Mij komen”, laat de Heiland nu varen en spreekt zonder beeld hetzelfde: *die in Mij gelooft*. Die komt en drinkt, d. w. z. die gelooft, wordt niet slechts zelf verzadigd, Jes. 55 : 1, maar wordt ook zelf een fontein, die voor weer andere dorstenden een middel is, van datzelfde water te drinken. Hierbij haalt Jezus niet een bepaalde plaats uit het O. T. letterlijk aan, maar noemt een ge-

dachte, die op verschillende plaatsen in het O. T. is uitgedrukt, b.v. Jes. 58 : 11, Ez. 36 : 25.

39 Ter verklaring schrijft Johannes er bij, dat zulk een overvloed van genademedeeling (op : *stroomen*, valt in vs 38 de nadruk) gegeven is met de komst van den Heiligen Geest, waarnaar dit woord des Heeren heenwijst. Dien Geest zouden de geloovigen, eerst later, ontvangen, *want de Geest was (er) nog niet*. Wel bestond Hij als de eeuwige God en deelden ook reeds de geloovigen van het O. T. in zijn gaven, maar in zijn volheid als fontein was Hij nog niet gegeven. Dat wachtte op de hemelvaart van Christus, Ps. 68 : 19.

40—42 Groote verdeeldheid ontstaat er nu onder de menigte. Sommigen zien in Hem den profeet, naar Joodsche meening een voorlooper van den Messias, vgl. 1 : 21 ; 6 : 14. Anderen denken, dat Hij de Christus zelf is. Nog weer anderen twijfelen, omdat naar de Schrift de Christus uit Davids huis te Bethlehem geboren zal worden, Micha 5 : 1.

43—44 Zoo ontstaat er heftige beroering. Sommigen willen Hem zelfs grijpen. Daaruit blijkt, dat zij zeer goed hebben begrepen, dat Hij zich, huns inziens ten onrechte en dus strafbaar, voor den Messias uitgeeft. Waarom hun poging niet gelukt, deelt Johannes niet mede. Reeds in vs 30 heeft hij het van Gods zijde gezegd.

45 Na het tusschenstuk, vs 37—44, waarin de houding der menigte is geteekend, en dat ook uitliep op een mislukte poging om Jezus te vangen, keert Joh. weer terug tot het vorige tafreel, waar geschetst werd de poging van het Sanhedrin om Hem te grijpen. Door vs 44 is deze overgang zeer geleidelijk en komen wij als van zelf weer terug bij wat vs 32 is meegedeeld. Het nu volgende stuk teekent, hoe Jezus zelfs in de omgeving, ja in den kring van het Sanhedrin aanhang vond. Fijn laat Johannes zien, hoe Jezus de leiding heeft in het steeds scherper wordende conflict. Vol kostelijken humor doet hij uitkomen de volslagen machteloosheid van het Sanhedrin.

46—49 De soldaten komen terug en verschijnen in de zitting van het Sanhedrin. Op de vraag, waarom ze Jezus niet hebben gebracht, hebben ze eigenlijk geen antwoord. Zij hebben hun boodschap geheel vergeten. In plaats van Hem gevangen te nemen, zijn zij gaan luisteren. En geheel onder den indruk geraakt van Jezus' woord, zijn zij eindelijk maar weer terug gegaan, zonder Hem. En tot verdediging hebben zij niets anders dan het antwoord : *Nog nooit heeft een mensch zóó gesproken, als deze mensch spreekt*. De Farizeërs, als wachters der orthodoxie nemen het woord. Hun ontsteltenis en woede kent geen grenzen, nu ook zelfs hun eigen ondergeschikten verleid blijken en zich verstout hebben, iets anders te gelooven, dan hun heerschers. Dat de scharen enthousiast zijn

voor Jezus, zegt niets. Zij zijn slechts „de schare” een vaste uitdrukking: het plebs. Zij zijn onbevoegd tot oordeelen, daar zij niet hebben gestudeerd. Vervloekt zijn zij om hun volgen van Jezus.

50—51 En zelfs in hun eigen kring is aanhang van Jezus-Nicodemus, een der oversten, des nachts tot Hem gekomen, 3 : 1. Nog komt hij niet openlijk voor Jezus uit, maar toont toch, dat zijn komen indertijd vrucht gedragen heeft. Hij herinnert eenvoudig aan den ouden rechtsregel, dat men niemand onverhoord mag veroordeelen.

52 Ook dit is echter voor zijn collega's te veel. Dat één van hen het voor den Nazarener opneemt, al is het in naam van het recht, dat is hun onverdragelijk; schimpend vragen ze hem, of hij ook misschien uit het verachte Galilea komt en zoo als landsman het voor den Nazarener opneemt. Meer zakelijk en argumenteerend is het tweede deel van hun antwoord, misschien door weer anderen gesproken. Onderzoek van Schrift en historie kan hem leeren, dat geen profeet uit Galilea komt. Waarom is het dan nog noodig, eerst den Nazarener zelf te hooren?

Hoofdstuk 8.

Jezus en de echtbreekster. 7 : 53—8 : 11.

7 ⁵³ En ieder ging naar zijn eigen huis.

8 ¹ En Jezus ging naar den Olijfberg. ² En des morgens zeer vroeg kwam Hij in den Tempel. En al het volk kwam tot Hem, en Hij zette zich neer en onderwees hen. ³ En de Schriftgeleerden en de Farizeërs brengen tot Hem een vrouw, op echtbreuk betrapt. En na haar in het midden te hebben geplaatst, ⁴ zeggen zij tot Hem: „Meester, deze vrouw is op heeterdaad betrapt, terwijl zij echtbreuk pleegde. ⁵ Nu heeft Mozes (ons) in de Wet bevolen, dezulken te steenigen. Gij dan, wat zegt Gij?” ⁶ (Maar dit zeiden zij om Hem te verzoeken, opdat zij iets hadden om Hem te beschuldigen.) Maar Jezus bukte zich voorover en schreef met den vinger in het zand. ⁷ Maar toen zij bleven aanhouden met vragen, richtte Hij zich op en zeide tot hen: „Wie uwer zonder zonde is, werpe het eerst op haar een steen.” ⁸ En zich weer voorover buigend, schreef Hij in het zand. ⁹ En zij, (dit) gehoord hebbend, gingen

weg, de een na den ander, beginnend van de oudsten, en Hij werd alleen achtergelaten, en de vrouw in het midden. ¹⁰ En Jezus richtte zich op en zeide tot haar: „Vrouw, waar zijn zij? Heeft niemand u veroordeeld?” ¹¹ En zij zeide: „Niemand, Heere.” En Jezus zeide: „Ook Ik veroordeel u niet. Ga heen, zondig van nu af niet langer.”

In de oudste handschriften komt dit stuk niet voor. Verschillende handschriften hebben 8 : 12 terstond na 7 : 42. Vandaar, dat de meeste geleerden dit stuk voor later ingevoegd houden. Anderen houden echter aan de authenticiteit vast.

Ook wanneer het echter van jonger datum is, behoeft aan de waarheid van het hier verhaalde daarom nog niet te worden getwijfeld. Dit verhaal is reeds medegedeeld door Papias, den leerling van den apostel Johannes, en in het apocriefe Evangelie der Hebreëen, dat in de eerste helft der tweede eeuw is ontstaan. Kort na het ontstaan van het vierde Evangelie was het verhaal dus reeds algemeen bekend en is later in dit Evangelie ingevoegd. Er bestaat dus niet minder reden, aan zijn geloofwaardigheid te twifelen.

53, 1 In den overgeleverden tekst behooren deze beide verzen nog bij het voorgaande. De daar verhaalde poging tot gevangenneming mislukt geheel en al. Nadat de soldaten met leegge handen teruggekomen zijn, verloopt de zitting van het Sanhedrin — en gaan de leden maar naar huis. En de Heere gaat, zooals vooral in de laatste week zijn gewoonte is geweest, naar de stilte van den Olijfberg, Luc. 21 : 37; 22 : 39.

2, 3 In den vroegen morgen is Jezus in een der Tempelvoorhoven reeds bezig, de aanstroomende menigte feestgangers te leeren. Daar komt het conflict weer met de orthodoxe Rabbijnen. De vrouw, die zij met zich brengen, is waarschijnlijk niet een reeds gehuwde, maar een verloofd meisje. Want de Wet eischt voor een gehuwde vrouw wel de doodstraf op echtbreuk, Lev. 20 : 10, Deut. 22 : 22, maar geeft niet aan, op welke wijze deze voltrokken moest worden, terwijl de Talmud later ter aanvulling bepaalde, dat zulk een gehuwde echtbrekster gegeeseld moest worden. Een verloofde echter werd in zulk een geval, ook als echtbreuk te beschouwen, daar zij reeds genoemd wordt de vrouw van iemand, Deut. 22 : 24, gesteenigd naar de Wet, Deut. 22 : 23, 24.

4, 5 Hier hebben nu de Schriftgeleerden en Farizeërs een prachtgeval — een vrouw, op echtbreuk betrapt. Een geval, waarvan naar het recht en naar de publieke opinie de afloop ontwijfelbaar is. De vrouw is immers op heeterdaad betrapt en de Wet heeft de straf voor haar vergrijp vastgesteld — discussie is zelfs niet mogelijk. Triumfantelijk staan zij vóór Hem met hun vraag. Nu zal blijken, of Hij, de vriend van

tollenaren en zondaren, Matth. 11 : 19, Luc. 7 : 37 v.v., terwille van deze vriendschap ook het conflict met de Wet en met Mozes aandurft. Dan is er iets, om Hem te beschuldigen.

6 Vandaar de in sommige handschriften ontbrekende toevoeging, dat zij dit zeiden, om Hem te verzoeken. Veel is gedacht over de vraag, wát Jezus wel schreef in het zand. Bij elke behandeling van het feit, dat wij geen letter schrift van Hem bezitten, wordt naar oude gewoonte ook steeds opgemerkt, dat het eenige, dat Hij bij ons weten schreef, in zand geschreven werd. Waarschijnlijk heeft de Heere toen geen enkele letter geschreven. Het in het Grieksch gebruikte woord beteekent: figuren teekenen. Terwijl zij wachtend en vol ongeduld om Hem heen staan, teekent Hij wat figuurtjes in het zand, zooals op een vergadering iemand, wien de in bespreking zijnde zaak niet interesseert, den tijd verdriift door het doelloos teekenen van allerlei figuren. Dat teekenen van Jezus demonstreert, dat de zaak Hem niet aangaat. Rechter wil Hij niet zijn, vgl. Luc. 12 : 14.

7, 8 Op hun herhaald vragen neemt Jezus eindelijk het woord. Zijn antwoord ontnemt hun de kans, Hem te beschuldigen. Niet Hij, maar zij worden beschuldigden. Had zijn zwijgen getoond, dat Hij een juridisch antwoord niet wilde geven, zijn spreken bevestigt deze houding. Naar het recht immers moeten de getuigen den eersten steen werpen, Deut. 17 : 7, maar naar Jezus' antwoord, niet in de juridische, maar in de ethische sfeer zich bewegend, moet hij, die zelf zonder eenige zonde is, dit doen. Aan rechters zou de Heere dit antwoord niet gegeven hebben. Hij geeft het aan lieden, die zich in hun eigengerechtigheid hoog achten, om ze te vernederen.

9 Zijn doel wordt volkomen bereikt. De een na den ander gaat heen. De zwijgende taal der kloppende gewetens. Dat de oudsten, de meest geachten om hun leeftijd, het eerst heengaan, getuigt nog te hunnen gunste.

10, 11 Het einde is, dat de vrouw door niemand veroordeeld wordt. Door geen der aanklagers, omdat zij gevoelden, het zedelijke recht te missen. En door den Heere niet, omdat Hij geen rechter wil zijn. Zijn niet-veroordeelen is geen vrijspraak, zelfs geen vergeving, maar een volharden bij het ingenomen standpunt, dat Hij niet in de plaats der Overheid staat. Met een ernstige vermaning laat Hij de zondares gaan.

Jezus' zelfgetuigenis. 8 : 12—20.

8 ¹² Jezus sprak dan weer tot hen en zeide: „Ik ben het licht der wereld; die Mij volgt, zal zeker niet ronddwalen in de duisternis, maar het licht der levens hebben”. ¹³ De Farizeërs zeiden dan tot Hem: „Gij getuigt aangaande Uzelf; uw getuigenis is

niet waar". ¹⁴ Jezus antwoordde en zeide tot hen : „Ook al getuig Ik van Mijzelf, toch is mijn getuigenis waar, omdat Ik weet, vanwaar Ik gekomen ben en waar Ik heenga ; maar gij weet niet, vanwaar Ik kom, of waar Ik heenga. ¹⁵ Gij oordeelt naar het vleesch, Ik oordeel niemand. ¹⁶ En wanneer Ik ook oordeel, is mijn oordeel waar, omdat Ik niet alleen ben, maar Ik en Hij, die Mij gezonden heeft. ¹⁷ En ook, in uw Wet staat geschreven, dat het getuigenis van twee menschen waar is. ¹⁸ Ik ben het, die getuig aangaande Mijzelf, en ook getuigt aangaande Mij mijn Vader, die Mij gezonden heeft." ¹⁹ Zij zeiden dan tot Hem : „Waar is uw Vader ?" Jezus antwoordde : „Gij kent noch Mij, noch Mijn Vader ; indien gij Mij kentet, zoudt gij ook mijn Vader kennen."

²⁰ Deze woorden sprak Hij bij de schatkamer, leerend in den Tempel ; en niemand greep Hem, omdat zijn uur nog niet gekomen was.

In het volgende komt een geheel nieuw tafreel, slechts los aan het vorige verbonden door de inleidende woorden : *Jezus sprak dan weer tot hen*. Blijkens vs 20 is dit twistgesprek gehouden in den Tempel, na den afloop van het feest, daar van de „menigte" geen sprake meer is.

¹² Wat de aanleiding tot dit woord des Heeren is geweest, blijkt uit niets. De Messias was als licht der wereld den Joden uit het O. T. bekend, Jes. 49 : 6 ; 60 : 1 v. Christus is als Zaligmaker het licht, d. w. z. het middel tot ware kennis van God en van zichzelf, vgl. 1 : 4 v.v. ; 3 : 19 v.v. Dat is Hij niet voor Israël alleen, of voor enkelingen, maar voor de geheele wereld der schepping. Zijn beteekenis is universeel : *het licht der wereld*. Toch deelen niet alle menschen in zijn heil : *die Mij volgt*. Het universeele en het particuliere gaan saam. Al volgen velen niet, Gods schepping wordt hersteld. Die Christus volgt, die zijn discipel is, dwaalt in de duisternis der onwetendheid niet rond, maar heeft het licht der kennis Gods. Deze kennis is echter niet louter verstandelijk ; zij is het licht des levens ; zij geeft leven en vernieuwt het leven, 17 : 3.

¹³ Weer komt ter sprake, evenals bij het vorige bezoek aan Jeruzalem, 5 : 31—47, de kwestie, op welke getuigen Jezus zich beroepen kan. De Farizeërs, die zich altijd zelf op Mozes, hun autoriteit, beroepen, werpen Hem aanstonds tegen, dat wat Hij van zichzelf getuigt, niet waar, d. w. z. niet betrouwbaar en afdoende is. Naar den regel, dat geen mensch in zijn eigen zaak getuige kan zijn.

¹⁴ Jezus is echter, als meer dan mensch, een uitzondering, gelijk in alles, ook op dezen rechtsregel. Wat

Hij van zichzelf getuigt. is betrouwbaar, omdat Hij alles, zijn verleden (en heden) en toekomst weet. Dat geldt van niemand hier dan van Hem. Daarom kan Hij zijn eigen getuige zijn. De mogelijkheid, dat Hij een leugenachtig getuige zou kunnen zijn, gaat Hij voorbij. De eene genoemde Goddelijke eigenschap der alwetendheid sluit de andere der waarachtigheid in. Tegelijk verklaart de Heere zijn aanklagers tot beoordeelen onbevoegd, omdat zij maar iets van Hem kennen.

15 Met hun woord en veel meer nog in hun hart werpen Jezus' bestrijders zich op als zijn rechters. Daardoor komt de Heere op het hier vermelde woord. Hun oordeel is naar den maatstaf, aangelegd door den door de zonde zinnelijk geworden mensch, die slechts aanziet, wat voor oogen is. En bovenal als het Hém betreft, is dus zulk oordeelen onjuist. Tegenover hun liefdelooze houding stelt Hij de zijne. Hij is niet gekomen om te oordeelen, 3 : 17.

16 Toch brengt ook zijn Messiaswaardigheid mee, dat Hij straks de wereld oordeelen zal, 5 : 22; Hand. 17 : 31. Maar dát oordeel is niet als het hunne. Integendeel, het is waar, d. w. z. het beantwoordt in den volsten zin aan alle eischen en aan de idee zelf van het recht. Dit wordt gewaarborgd daardoor, dat Hij in zijn oordeelen niet op zich zelf staat, maar afhankelijk is van God, zijn Zender, wiens wil Hij doet, 4 : 34.

17 Daarmee komt de Heere weer terug tot de tegen Hem ingebrachte beschuldiging, vs 13. De Vader en Hij staan in nauwe gemeenschap, zooals Hij juist heeft gezegd — ook wat betreft het getuigenis ten opzichte van Jezus. Naar de Wet zijn twee getuigen noodig in een rechtszaak, Deut. 19 : 15.

18 Aan dezen eisch, dien Jezus ook op zichzelf toepast, is nu voldaan. Wel getuigt Hij van zichzelf, vs 13, 14, maar ook nog een tweede — de Vader. Dus komt de Heere niet in strijd met zijn eigen woord, 5 : 31, want zijn autoriteit rust niet op zijn eigen getuigenis alleen.

19 Reeds eerder was Jezus' spreken van zijn Vader aanleiding geweest tot conflict, 5 : 17, 18. Wien Hij met zijn Vader bedoelt, weten zij derhalve waarschijnlijk zeer goed. Maar gramstorig vragen zij: *Waar is uw Vader?*, misschien niet zonder spot, om Hem er op attent te maken, dat deze tweede getuige niet aanwezig is. Op zulk vragen gaat de Heere niet in. Kortaf beëindigt Hij het gesprek door te zeggen, dat zij onbevoegd zijn tot spreken in deze aangelegenheid, daar zij noch Hem, noch den Vader kennen.

20 In het binnen-voorhof van den Tempel waren aan den muur, die dat voorhof omringde, verschillende hallen of schatkamers, waarin allerlei tempelschatten en benodigdheden voor de offers werden bewaard. Eén daarvan

werd blijkbaar, ook volgens Josefus, dé schatkamer genoemd. Deze bevond zich in het voorhof der vrouwen en in haar waren de 13 geldkisten, waarin men gaven voor verschillende, door de opschriften aangegeven doeleinden werpen kon. Deze plaats was natuurlijk een der drukst bezochte in den Tempel. Vandaar Johannes' opmerking: hoewel Jezus deze woorden op die plaats sprak, dus in het volle publiek, ten aanhoore van velen, toch werd Hij niet gevangen genomen — want zijn uur was nog niet gekomen, 7 : 30.

De komende verhooving. 8 : 21—29.

8 ²¹ Hij zeide dan weer tot hen: „Ik ga heen, en gij zult Mij zoeken, en in uw zonde zult gij sterven; waar Ik heenga, kunt gij niet komen.” ²² De Joden zeiden dan: „Hij zal toch niet zichzelf dooden, omdat Hij zegt: „Waar Ik heenga, kunt gij niet komen?” ²³ En Hij zeide tot hen: „Gij zijt van beneden, Ik ben van boven; gij zijt uit deze wereld, Ik ben niet uit deze wereld. ²⁴ Ik heb u dan gezegd, dat gij zult sterven in uw zonden, want wanneer gij niet gelooft, dat Ik (het) ben, zult gij sterven in uw zonden.” ²⁵ Zij zeiden dan tot Hem: „Wie zijt Gij?” Jezus zeide tot hen: Waarom Ik eigenlijk wel met u spreek? ²⁶ Veel heb Ik over u te spreken en te oordeelen; maar die Mij gezonden heeft, is waar, en Ik, wat Ik van Hem heb gehoord, dat spreek Ik tot de wereld.” ²⁷ Zij begrepen niet, dat Hij hun van den Vader sprak. ²⁸ Jezus zeide dan: „Wanneer gij den Zoon des menschen verhoogd zult hebben, dan zult gij leeren inzien, dat Ik (het) ben en van Mijzelf niets doe, maar alzoo spreek, gelijk de Vader Mij heeft onderwezen. ²⁹ En die Mij gezonden heeft, is met Mij. Hij heeft Mij niet alleen gelaten, omdat Ik altijd doe, wat Hem welbehagelijk is.”

Weer verbindt Joh. aan het vorige een nieuw tafreel. Over tijd en plaats wordt niets bericht. De hoorders zijn weer de Joden, d. w. z. leden van het Sanhedrin.

21 Een woord des Heeren wordt evenals in het vorige aanleiding tot een twistgesprek. Hij gaat heen naar den dood en het graf, maar verder, naar de verhooving, ook met zijn lichaam, zoodat zij Hem tevergeefs in het ledige graf zullen zoeken, vgl. 7 : 34. En toch zullen zij zich niet bekeeren. Zij zullen sterven nog in de gemeenschap aan hun zonde, die den dood met zich brengt, omdat zij niet gelooven in Hem, 3 : 36. Zoo kunnen zij niet komen in den hemel, waarheen Hij gaat.

22 Ook dit verstaan de Joden niet. Maar honend opperen zij het vermoeden, dat Jezus met zelfmoordplannen rondloopt. Want de plaats, waar zij, de godsdienstige ijveraars, niet kunnen komen, kan niets anders zijn dan de hel, de plaats, waarheen ook de zelfmoordenaars gaan.

23 Op zulke lasterende taal antwoordt de Heere niet. In het volle besef zijner Majesteit en Goddelijkheid geeselt Hij hun eigengerechten hoogmoed. Hun oorsprong is beneden, op de aarde, de zijne is in den hemel; en ten tweede behooren zij tot deze zondige wereld, terwijl Hij de Heilige is. Eindeloos diep is de kloof, in deze dubbele onderscheiding geteekend, tusschen Hem en hen, tusschen den Heilige uit den hemel en deze nietige, zondige schepselen met al hun hoogmoed en godsdienstigheid. En slechts, doordat zij zulke verdorven schepselen zijn, is hun schrikkelijk woord mogelijk geweest en hun verblinding te verstaan.

24 Na deze scherpe berisping neemt de Heere zijn woord weer op. Dat vult Hij nu aan door er een beperking bij te voegen: sterven in hun zonden zullen zij alleen dan, wanneer zij niet gelooven in Hem als den Messias. De voor ons oor eenigszins duistere formule: *Ik ben het*, was zeer verstaanbaar voor de Joden, in wier midden dé vraag die naar den beloofden Messias was, en die van alle zijden op eigen erf en daarbuiten gestalten zagen optreden met die bewering: „Ik ben het.” In vs 21 sprak de Heere van zonde in het enkelv., hun zondige toestand; het was bij hen een en al vroomheid en een en al zonde. Hier spreekt Hij van zonden in het meerv., het getal hunner zonden, waarvan elk hun oordeel verzwaren zal.

25 Geërgerd over zulk een in hun oog aanmatigende taal tegen hen, Israëls geestelijke keur, vragen zij op verachtelijken toon, aanknoopend aan zijn woord: *Ik ben het*, wie Hij dan toch wel is, dat Hij zóó over hen spreken durft. Jezus' antwoord heeft den uitleggers veel moeite bezorgd. De zin is een verkorte uitdrukking: (*Gij vraagt*), *waarom Ik eigenlijk (en wel op zulk een wijze) met u spreek?* Jezus reageert op hun vraag, wie Hem het recht geeft, zoo te spreken.

26 Eer Hij daarop echter antwoordt, voegt Hij er aan toe, dat het bij het gezegde niet blijven zal: véél heeft Hij nog te spreken over hen (en dan natuurlijk tót hen) en dat spreken zal dezelfde autoriteit over hen ademen, het zal het oordeel van den Rechter zijn. Maar, en daarmee komt Hij terug op hun vraag, Hij heeft waarlijk autoriteit, over en tot hen te spreken, zóó, als Hij doet. Die autoriteit rust in de vanzelf sprekende autoriteit en in de waarachtigheid van God, zijn Zender; en, wat Hém betreft, in zijn volstreckte onderdanigheid aan zijn Zender, zoodat deze het eigenlijk is, die spreekt.

27 Jezus' hoorders zijn echter niet instaat, ook dit woord te verstaan, zooals waarschijnlijk uit hun houding op een of andere wijze gebleken zal zijn. Vandaar de opmerking van Joh.: *Zij begrepen niet, dat Hij hun van den Vader sprak*. Daarmee is hun vragen, vs 25, afgeloopen en keert Jezus terug tot zijn woord: *Ik ben het*, vs 24.

28 Dat Hij de Messias is, gelooven ze nu niet. Maar de tijd komt, dat de feiten hen zullen dwingen, het te zien en al is het noodgedwongen te erkennen. Daarmee zullen zij dan tegelijk verstaan, dat Hij niet eigenmachtig optrad, maar de gezondene des Vaders is. Het zal zijn na de verhooring, die begint met de verhooring aan het kruis en daarna, huns ondanks, maar toch door middel van hun werk, Hand. 2 : 23, 24, overgaat in den staat der verhooring. Dan begint de zegeloop der kerkhistorie, waarin Jezus van Nazareth zich krachtig bewijst als den Messias en den Zoon van God tot op den dag, als Hij komt.

29 Dit woord van de verhooring spreekt dus reeds van het Jezus wachtende kruis. Midden in de vijanden staande en in het vooruitzien van zijn lijden voelt Hij zich echt mensch, en grijpt moed uit de heerlijke wetenschap, dat zijn Zender Hem niet alleen liet en laten zal. Iets van Ps. 27 is in zijn ziel. Deze zijn gemeenschap met God is onbreekbaar, daar Hij steeds den wil des Vaders doet; de (ondenk-bare) verbreking zijner Middelaarsgehoorzaamheid zou de verbreking der gemeenschap met God zijn. En de diepste grond voor deze zedelijke verhouding is de wezensgemeenschap tusschen Vader en Zoon.

Abrahams zaad — kinderen des duivels. 8 : 30—47.

8 ³⁰ Toen Hij deze dingen zeide, kwamen velen tot het geloof in Hem. ³¹ Jezus zeide dan tot de Joden, die in Hem geloofden: „Wanneer gij blijft in mijn woord, zijt gij waarlijk discipelen van Mij ³² en zult gij de waarheid kennen en de waarheid zal u vrij maken”. ³³ Zij antwoordden Hem: „Abrahams zaad zijn wij, en niemand hebben wij ooit gediend; hoe zegt Gij: „Gij zult vrij worden?” ³⁴ Jezus antwoordde hun: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, dat ieder, die de zonde doet, een slaaf van de zonde is. ³⁵ Maar de slaaf blijft niet altijd in het huis; de zoon blijft er altijd. ³⁶ Indien dan de Zoon u heeft vrij gemaakt, zult gij wezenlijk vrij zijn.

³⁷ Ik weet, dat gij Abrahams zaad zijt; maar gij zoekt Mij te dooden, omdat mijn woord geen voortgang bij u heeft. ³⁸ Wat Ik gezien heb bij den Vader, spreek Ik; ook gij dan doet, wat gij gehoord hebt van uw vader.” ³⁹ Zij antwoordden

en zeiden tot Hem: „Onze vader is Abraham.” Jezus zegt tot hen: „Indien gij kinderen van Abraham zijt, doet (dan) de werken van Abraham. ⁴⁰ Maar nu zoekt gij Mij te dooden, een mensch, die u de waarheid heeft gezegd, die Ik van God gehoord heb; zoo deed Abraham niet. ⁴¹ Gij doet de werken van uw vader.” Zij zeiden tot Hem: „Wij zijn niet in hoererie verwekt; één Vader hebben wij, God.”

⁴² Jezus zeide tot hen: „Indien God uw Vader was, zoudt gij Mij liefhebben; want van God ben Ik uitgegaan en kom Ik. Want Ik ben niet van Mijzelf gekomen, maar Hij heeft Mij gezonden. ⁴³ Waarom verstaat gij mijn spreken niet? Omdat gij mijn woord niet kunt hooren. ⁴⁴ Gij hebt tot vader den duivel en de begeerten van uw vader wilt gij doen. Die was een menschenmoordenaar van den beginne, en in de waarheid staat hij niet, omdat er geen waarheid in hem is. Wanneer hij de leugen spreekt, spreekt hij overeenkomstig zijn natuur, omdat hij leugenaar is en vader der leugen. ⁴⁵ Maar Ik — omdat Ik de waarheid spreek, gelooft gij Mij niet. ⁴⁶ Wie uit u overtuigt Mij van zonde? Indien Ik waarheid spreek, waarom gelooft gij Mij niet? ⁴⁷ Die uit God is, hoort de woorden Gods; deswege hoort gij niet, omdat gij niet uit God zijt.”

30 In onderscheid met het botte ongeloof en de bittere vijandschap, uit de voorgaande stukken gebleken, schijnt bij den eersten aanblik het hier geschilderde tafereel een kentering in de publieke opinie, een beginnende erkenning van Jezus als den Messias ook in Jeruzalem te worden. Maar het is niet meer dan schijn. Ook hier blijkt weer, dat aanvankelijk Hem erkennen nog geen waarborg voor de echtheid van het geloof is, vgl. 2 : 23—25; 6 : 66. Onder den indruk te komen van Jezus' woord kan gevolg zijn van waar geloof, maar ook van vluchtige, voorbijgaande gemoedsaandoening, terwijl in de onherboren ziel het ongeloof nog schuilt.

31 Als die hoorders van Jezus nu echte discipelen zijn, zal het moeten blijken, niet uit oogenblikkelijk, misschien snel voorbijgaand enthousiasme, maar uit het geheele volgende leven. De echte discipel is niet maar oppervlakkig aangedaan door 's Heeren woord, maar is in dat woord en daardoor in Christus, die het spreekt, 15 : 4, geworteld, Col. 2 : 7, en leeft daaruit. Niet een oogenblik, maar blijvend. Blijven in Jezus' woord is, Hem blijven aanvaarden als den Messias en uit zijn woord kracht blijven putten voor groeiende geloofs- en levensontplooiing, vgl. vs 37.

32 Blijven in Christus en zijn woord is geen stilstand, maar groei. Door in Hem te blijven zullen zij de waarheid, door Hem geopenbaard, steeds meer verstaan, 2 Petr. 3 : 18. Groei in het genadeleven voert nooit van het Woord af door kritiek of valsche mystiek, maar doet de ziel steeds dieper wortelen in en zoo steeds meer leven uit het Woord. Daar de geheele ziel in Christus door zijn Woord geworteld is, gaat van de waarheid ook een zedelijke werking uit en maakt zij den mensch vrij van den dienst der zonde, die hij door de waarheid leert kennen, haten en vlieden als slavernij.

33 Door dit woord, waarin voelbaar is de veronderstelling, dat zij slaven zijn, heeft de Heere den trots der Joden gevoelig gekrenkt. Als zaad van Abraham zijn zij geen slaven, maar vrijgeborenen. Dat is hun trots en daarop vertrouwen zij, dat Abraham hun vader is. De Joodsche literatuur geeft daarvan voorbeelden in overvloed. Verschillende Rabbinen spraken de meening uit, dat alle Israëlieten Koningszonen zijn.

Om dit kindschap van Abraham draait het geheele volgende gesprek. Daarbij wordt de tegenstelling tusschen wat zij zijn en wat zij meenen te zijn, een paar maal een andere. Eerst wijst Jezus aan, dat zij geen zonen, maar slaven zijn. Daarna, dat niet Abraham, maar een ander hun vader is. En eindelijk, dat niet God, maar de duivel hun vader is.

34 Onvatbaar voor waarlijk geestelijke dingen hebben de Joden ook dit woord van Jezus verstaan van sociale vrijheid. Nu wijst de Heere hun aan, dat Hij het in geestelijken zin bedoelde. Elk zondaar is slaaf der zonde en valt onder het in vs 31 gezegde woord. Hij doet de zonde wel vrijwillig, maar die wil is van nature naar de zonde gekeerd en dus niet meer vrij. De zondaar is slaaf en wordt het al zondigende steeds meer.

35 Na dit bewijs van zijn woord, dat zij nog slaven zijn, beschrijft de Heere het gevolg, dat hun slaaf-zijn hebben zal: *De slaaf blijft niet altijd in het huis*. Blijkbaar denkt Jezus aan de geschiedenis van Ismaël en Izak in Abrahams huis, Gen. 21. Ismaël was zoon van Abraham, maar zoon der slavin en als zoodanig slaaf, die niet mee zou erven en eindelijk uit het huis weggezonden werd. Zoo kan dan in het algemeen gezegd worden, dat in een aanzienlijk huis te leven en in zekeren zin te deelen in de heerlijkheid er van, op zichzelf geen kindschap bewijst en geen blijven in het huis waarborgt; dat geldt wel voor den zoon, niet voor den slaaf in hetzelfde huis. De daarin liggende gevolgtrekking is, dat de Joden hun afstamming uit Abraham ten onrechte een waarborg der zaligheid achten. Zij zijn in het huis Gods, d. w. z. zij zijn het theocratische volk Gods. Maar slechts als slaven, omdat zij slaven der zonde zijn.

36 De algemeene vergelijking loslatend, spreekt Jezus nu terstond in den tweeden persoon. In Gods huis, in den kring van Gods volk, is Hij onder al Gods kinderen de Zoon. De zondeslaven, die in dat huis zijn, maar slechts als slaven, moeten inderdaad, zooals in vs 32 is gezegd, vrij gemaakt worden. Dat geschiedt door Christus. In vs 32 heeft Hij dit verklaard met heenwijzing naar de mystieke unie met Hem, hier door het aanwijzen van zijn recht daartoe door zijn zoonschap.

37 Nu gaat de Heere verder. De tegenstelling is nu niet tusschen slaaf en zoon, maar tusschen hun vermeenden en hun werkelijken vader. Zij hebben met hun zeggen van vs 33 inderdaad recht. En toch blijkt uit hun houding tegenover Hem, dat zij in geestelijken zin géén kinderen van Abraham zijn. Want zij zoeken Hem te dooden. Ondanks hun oppervlakkige geestdrift zijn zij innerlijk nog één met de andere Joden, die Hem zoeken te dooden. Oppervlakkig slechts heeft zijn woord hun zielen aangedaan, maar het dringt dieper en verder niet door, vgl Matth. 13 : 5, 6. Dat wijst op iets geheel anders dan op geestelijk kindschap van Abraham.

38 Want een zoon gelijkt steeds op zijn vader. Als voorbeeld daarvan wijst Jezus op zichzelf. Hij, de gezondene des Vaders, spreekt in zijn boodschap aan de menschen overeenkomstig hetgeen de Vader Hem als opdracht heeft getoond. Evenzoo gelijken ook zij in hun doen op hun vader. Hun doen, hun houding tegenover Hem, wijst dus uit, wie hun werkelijke vader is.

39, 40 Weer openbaart zich in hun antwoord hun Joodsche nationale trots: *Onze vader is Abraham*. En weer wijst Jezus, nu breeder dan in het voorgaande vers, op hun doen, geheel anders dan Abraham, waardoor het onmogelijk is, de gevolgtrekking te maken, dat zij kinderen van Abraham zijn. Om de tegenstelling en de zonde der Joden zoo scherp mogelijk te teekenen, noemt Hij zich een mensch, die de waarheid sprak, en zegt, dat Hij die van God gehoord heeft. Zoo, een mensch te dooden en zich tegen God te stellen, zoo deed Abraham niet, van wien juist andersom geschreven staat, dat Hij God geloofde.

41 En positief is uit hun doen af te leiden, dat een ander hun geestelijke vader is. Wie hij is, zegt Jezus nog niet. Maar hun werken van doodslag en vijandschap tegen God wijzen duidelijk in de richting van hun eigenlijken vader, wiens beeld zich in die werken weerspiegelt. Gevoelig heeft de Heere hiermee den trots der Joden gekrenkt. Maar ook ditmaal hebben zij zijn woord verkeerd verstaan, alsof het Sara beschuldigde van hoererij, zoodat haar nakomelingen niet kinderen van Abraham, maar van een onbekenden man zouden zijn. Vandaar het eerste deel van hun verontwaardigd antwoord :

Wij zijn niet in hoererij verwekt. En als kinderen van Abraham achten zij zich ook kinderen van God. Het eerste sluit naar hun meening het tweede in. Dat de verhouding tusschen kindschap van Abraham en kindschap van God juist omgekeerd is, Gal. 3 : 29, is hun onbekend.

42 Ook deze bewering, dat zij als zonen van Abraham kinderen zijn van God, weerlegt de Heere. Als ze kinderen waren van God, zouden ze niet met moordplannen tegenover Hem staan. Hij is immers de afgezondene Gods, 3 : 17, 34; 5 : 36, enz. De kinderen zouden den afgezondene wel eeren om des Vaders wil.

43 Maar de Joden staan geheel vijandig en vreemd tegenover Hem. Niet alleen, dat zij Hem haten, zij verstaan Hem ook niet, 1 Cor. 2 : 14. Hij spreekt voor hen als in een vreemde taal. Dit heeft zijn oorzaak daarin, dat zij den geestelijken inhoud van zijn woord niet kunnen hooren. Wie doof is, verstaat een spreker onophoudelijk verkeerd. Deze verdrietige vraag des Heeren welt zóó onder zijn twisten met de Joden in zijn ziel op. Hun telkens weer aan den dag tredend misverstand is de smart van zijn Middelaarsziel. Daarna komt Hij in het volgende vers weer tot zijn eigenlijk betoog.

44 Hun dubbele aanspraak is afgewezen, dat zij de geestelijke zonen van Abraham zijn en kinderen van God. Daarna zegt nu de Heere, wie dan wèl hun geestelijke vader is — de duivel. Zijn beeld immers vertoonen zij. Zij doen, wat zij gehoord hebben van hun vader, vs 38, en hebben dezelfde begeerten als hij. Zij wilden Jezus dooden — en hij heeft van den beginne af tot nu toe door de menschen tot zonde te verleiden, den dood over hen gebracht, Rom. 5 : 12; Hebr. 2 : 14. En het tweede wezenlijke van den duivel is, dat hij in de waarheid niet staat. Zijn standpunt is niet in de sfeer der waarheid, waarin men de dingen ziet, zooals zij zijn, waarin men God en alles buiten Hem juist kent en beoordeelt. En dat komt, doordat in hem geen waarheid is. In de objectieve waarheid staat hij niet, omdat er geen subjectieve waarheid, geen verstaan van en liefde voor de waarheid in hem is. De leugen behoort tot zijn bestaan. Liegen is zijn natuur. De leugen is zijn kind.

45 Soortgelijke houding tegenover de waarheid nemen ook de Joden aan. Zij gelooven Jezus niet, juist omdat Hij de waarheid spreekt. Zoo staan zij even afwerend en onvatbaar tegenover de waarheid als de duivel zelf, wiens beeld zij dus vertoonen niet alleen in hun moordlust, maar ook in hun waarheidshaat.

46 Intusschen wacht deze uitspraak, dat zij niet gelooven, omdat Jezus de waarheid spreekt, nog nader bewijs. Jezus levert het hier in zijn vraag. Niemand is er, die Hem van één zonde, bijzonder van een zonde van leugen, over-

tuigen kan. Dat zij Hem niet gelooven, kan derhalve niet liggen in het feit, dat Hij eventueel als leugenachtig bekend staat. Ergens elders moet het wortelen.

47 En die diepste wortel voor hun ongeloof is, dat zij niet, zooals zij beweerden, vs 41, uit God geboren zijn. Die immers God tot Vader heeft, kent de stem en verstaat de woorden Gods; die herkent ook in Jezus' woorden de woorden Gods, 10 : 4. Zoo zijn dan deze kinderen van Abraham geen kinderen van God, maar kinderen van den duivel. Kinderen des Koninkrijks, maar straks buitengeworpen.

Meerder dan Abraham. 8 : 48—59.

8 ⁴⁸ De Joden antwoordden en zeiden tot Hem : „Zeggen wij niet met recht, dat Gij een Samaritaan zijt en een demon hebt ?” ⁴⁹ Jezus antwoordde : „Ik heb geen demon, maar Ik eer mijn Vader, en gij onteert Mij. ⁵⁰ Maar Ik zoek mijn eer niet; er is één, die (ze) zoekt en oordeelt. ⁵¹ Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, indien iemand mijn woord bewaart, zal hij voorzeker den dood niet zien in der eeuwigheid.” ■ De Joden zeiden tot Hem : „Nu zijn wij tot het inzicht gekomen, dat Gij een demon hebt; Abraham is gestorven en de profeten — en Gij zegt : „Wanneer iemand mijn woord bewaart, zal hij in der eeuwigheid geen dood smaken ?” ⁵³ Gij zijt toch niet meer, dan onze vader Abraham, die gestorven is ? En de profeten zijn gestorven. Voor wien houdt Gij U wel ?” ⁵⁴ Jezus antwoordde : „Indien Ik Mijzelf verheerlijkt, is mijn eer niets; mijn Vader is het, die Mij verheerlijkt, van wien gij zegt : „Hij is onze God,” ⁵⁵ en gij kent Hem niet, maar Ik ken Hem. En indien Ik zeg, dat Ik Hem niet ken, zal Ik gelijk gij een leugenaar zijn; maar Ik ken Hem en zijn woord bewaar Ik. ■ Abraham uw vader heeft gejubeld, dat Hij mijn dag zou zien, en hij heeft (hem) gezien en zich verblijdt.”

⁵⁷ De Joden zeiden dan tot Hem : „Gij zijt nog geen vijftig jaar, en hebt Gij Abraham gezien ?” ⁵⁸ Jezus zeide tot hen : „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u : Eer Abraham geboren was, ben Ik.” ⁵⁹ Zij namen dan steenen om ze op Hem te werpen. Maar Jezus verborg zich en ging weg uit den Tempel.

48 Na zulke krasse beschuldigingen, als de Heere in de vorige verzen tegen de Joden heeft geuit, verdedigen ze zich niet meer tegen Hem, maar gaan schelden. Een

Samaritaan is in de oogen der Joden een ketter, een vreemdeling, een vijand. En een tweede scheldwoord voegen ze daaraan toe, in antwoord op zijn woord, dat zij duivelskinderen zijn: Hij is een bezetene. Dit laatste is ook voor een half jaar reeds beweerd, 7 : 20. Van het eerste hebben we nog niet eerder gehoord. Maar blijkens den aanhef van het woord der Joden: *Zeggen wij niet met recht*, zijn beide beleedigende uitdrukkingen in Jeruzalem algemeen verbreid geweest.

49 Op het eerste woord antwoordt Jezus niet. Maar tegen het tweede getuigt Hij. Dat geen booze geest Hem bezielt, blijkt daaruit, dat Hij in zijn prediking en door heel zijn arbeid de eer van zijn Vader zoekt, vgl. 7 : 18. Zij daarentegen smaden Hem, wat zonde is tegen God, wiens eer Hij zoekt.

50 Daarom waarschuwt Hij de Joden. Hij zelf zoekt door straf over hun zonde geen herstel van zijn door hen geschonden eer. Hij is immers niet gekomen om te oordeelen maar te behouden, 3 : 17. Maar er is iemand, die zijn eer zoekt en dus hen, die Hem, d. i. Jezus, onteeren, oordeelen en straffen zal — de Vader.

51 Door deze waarschuwing gaat de Heere weer over tot het prediken van Evangelie. De dreiging met het oordeel maakt plaats voor het aanbod van genade. Die zijn woord bewaart, zal den dood in der eeuwigheid niet zien, niet sterven. Wel sterft ook een geloovige, maar de dood is dat niet, 5 : 24; 11 : 25, 26, slechts een doorgang tot het eeuwige leven. Iets dergelijks zeide de Heere in 5 : 24, maar tot vijandige Joden, die zijn woord nog moesten aannemen; vandaar daar de uitdrukking: *die mijn woord hoort*. Hier geldt het Joden, die aanvankelijk reeds geloofden, vs 30, maar die nu uit het blijven in, vs 31, d. i. uit het bewaren van zijn woord moesten toonen, dat zij waarlijk zijn discipelen waren.

52 Uit het laatste woord van Jezus ontnemen de Joden een nieuw argument voor hun beweren, dat Hij bezeten is, wijl zij in zijn woord niets dan schrikkelijke en goddelooze zelfverheerlijking zien. Allen stierven, zelfs Abraham en de profeten, die zoo dicht stonden bij God.

53 Zoo stelt Hij zich dus boven Abraham en de profeten, door zijn woord, dat Hij iemand voor den bitteren dood bewaren kan.

54, 55 De meening der Joden, dat Jezus eigen eer zoekt, is evenwel onjuist. Zocht Hij zelf zijn eigen verheerlijking, dan ware zij niets. Eigen eer beteekent niets. Maar de Vader zelf draagt zorg, dat Jezus verheerlijkt wordt. Hij verheerlijkt zijn Zoon op diens gebed, 17 : 5, reeds op aarde, 11 : 4, door teekenen en wonderen, Hand. 2 : 22, ja zelfs in zijn lijden, 12 : 28, en tenvolle na zijn verhooging, 12 : 16; Fil. 2 : 9—11. Voor dit getuigenis des Vaders aangaande

Jezus zijn de Joden echter blind en doof, omdat zij den Vader niet kennen, al zeggen zij ook steeds in hun eigenwaan: *Hij is onze God*. Jezus echter kent God en doet zijn woord, daar Hij volbrengt, wat de Vader Hem opgedragen heeft, 3 : 34 ; 4 : 34.

56 En wat aangaat hun tegenwerping, dat Hij toch niet meer kan zijn dan hun vader Abraham — ja, Christus is wáárlijk de meerdere dan Abraham. Want de blijdschap van Abraham, dat hem in zijn ouderdom nog een zoon zou worden geboren, en die zich in zijn lachen, Gen. 17 : 17, uitbundig openbaarde, was historisch wel een lachen over Izak, maar profetisch en door het geloof aan de gegeven belofte, Gen. 12 : 3, een lachen over den komenden Messias, wiens komst door de geboorte van Izak werd gebaad. In den hoogsten zin heeft Abraham niet gejubeld over den komenden geboortedag van Izak, maar van Christus: *hij heeft gejubeld, dat hij mijn dag zou zien*. En toen Izak geboren was, heeft hij in diens geboortedag profetisch en geloovig reeds den geboortedag van den Messias aanschouwd, van verre, Hebr. 11 : 13.

57 Ook ditmaal begrijpen de Joden Jezus niet. Zij verstaan zijn woord, alsof Hij beweerde, in zijn menschelijk bestaan reeds meer dan twee duizend jaar oud te zijn. Uit het woord der Joden: *Gij hebt nog geen vijftig jaar*, mag niet afgeleid worden, dat Jezus dus in elk geval tusschen veertig en vijftig jaar oud geworden is, zooals sommige kerkvaders hebben beweerd. Ook niet, dat Jezus er op zijn ruim dertigjarigen leeftijd door den last van zijn lijden reeds als een veel ouder man heeft uitgezien. Maar het getal vijftig is genomen als een rond getal, ruim genomen, dat de Heere nog niet had bereikt.

58 Op nog andere wijze dan te voren betuigt Jezus, dat Hij de meerdere dan Abraham is. In verhevenheid, vs 56, en in ouderdom. Abraham had een aanvang; hij werd. Jezus is de tijdlooze; Hij is. Abraham was de tijdelijke, Christus is de eeuwige, als God zelf.

59 Nu komt het conflict tot openlijke uitbarsting. Ze nemen steenen op om Hem te dooden. Daarmee komt hun ongeloof, kort geleden verborgen onder oppervlakkig enthousiasme, duidelijk aan den dag. Zij willen Hem steenigen wegens Godslastering, omdat Hij zegt, eeuwig als God te zijn, Lev. 24 : 16. Jezus trekt zich echter terug en verdwijnt in de volksmenigte. Zijn uur is nóg niet gekomen.

Het slot van vs 59 in de lezing der Statenvertal.: *gaande door het midden van hen, en ging alzóó voorbij*, ontbreekt in de beste handschriften en is waarschijnlijk later ingevoegd uit Luc. 4 : 30.

Hoofdstuk 9.

De genezing van den blindgeborene. 9 : 1—12.

9 ¹ En terwijl Hij voorbijging, zag Hij een mensch, blind van de geboorte af. ² En zijn discipelen vroegen Hem en zeiden : „Meester, wie heeft gezondigd, deze of zijn ouders, dat hij blind geboren is ?” ³ Jezus antwoordde : „Noch deze zondigde, noch zijn ouders, maar opdat de werken Gods in hem aan het licht treden. ⁴ Wij moeten werken de werken van Hem, die Mij gezonden heeft, zoolang het dag is ; er komt een nacht, wanneer niemand kan werken. ⁵ Terwijl Ik in de wereld ben, ben Ik het licht der wereld.” ⁶ Dit zeggend spuwde Hij op den grond en maakte slijk van het speeksel en streek zijn slijk op de oogen ⁷ en zeide tot hem : „Ga heen en wasch u in den vijver Silóam (d. w. z. afgezonden).” Hij ging dan weg en wiesch zich en kwam ziende.

⁸ De burenen dan en zij, die hem vroeger als bedelaar hadden gezien, zeiden : „Is dat niet hij, die zat te bedelen ?” ⁹ Sommigen zeiden : „Hij is het ;” anderen : „Nee, maar het is iemand, die op hem gelijkt.” Hij zelf zeide : „Ik ben het”. ¹⁰ Zij zeiden dan tot hem : „Hoe werden dan uw oogen geopend ?” ¹¹ Hij antwoordde : „De mensch, genaamd Jezus, maakte slijk en streek het op mijn oogen en zeide tot mij : „Ga heen naar Silóam en wasch u” ; toen ging ik heen en ik wiesch mij en ik werd ziende.” ¹² En zij zeiden tot hem : „Waar is Hij ?” Hij zegt : „Ik weet het niet.”

¹ De genezing van den blindgeborene is blijkbaar onmiddellijk na het in het vorige verhaalde geschied. Jezus gaat door de voorhoven van den Tempel weg en treft aan één der poorten een blinden bedelaar aan. Misschien, dat zich op zijn vraag om een aalmoes een gesprek ontwikkelt, waarin hij mededeelt, dat hij als blinde geboren werd. Het is ook mogelijk, dat van vroeger deze bedelaar den discipelen reeds bekend was. De genezing van dezen man en wat daaruit voortvloeide, toont, dat het conflict ontzaglijk is verscherpt en de Jeruzalemsche leiders zich steeds beslist tegen Jezus keeren.

² Voor het eerst vernemen wij hier, dat ook de discipelen in Jeruzalem zijn. Algemeen verbreid was onder de Joden het geloof, dat lijden straf op een bepaalde persoonlijke zonde was. Deze vergeldingstheorie, ook reeds bij de

vrienden van Job, paste trouwens ook in het schema der Joodsche wettelijke vroomheid en is even onwaar als deze laatste eigen-gerechtig was. Ook de discipelen moesten dit Joodsche vergeldingsgeloof nog afleeren. De blindheid van dezen man achtten ook zij een straf op een bepaalde zonde. De zonden der ouders worden naar Joodsche opvatting geboet door de kinderen, Jer. 31 : 29; Ez. 18 : 2. En anderzijds kon de blindheid van dezen man ook wel straf voor zijn persoonlijke zonde zijn, daar naar de voorstelling der Rabbijnen iemand ook zelfs vóór de geboorte, in den moederschoot, zondigen kon. Zoo zou Ezau reeds in Rebekka's schoot Jakob hebben willen dooden, Gen. 25 : 22, hetwelk verdedigd werd met een beroep op Ps. 58 : 4!

3 In zijn antwoord wijst de Heere deze vergeldings-theorie af. Geen bepaalde zonde is oorzaak en deze blindheid is geen straf. Haar verklaring ligt niet in zonde, niet in de ouders en niet in het kind, maar boven, in Gods verlossingsplan. Want die blinde bedelaar moet als een voorbeeld, een illustratie dienen van de groote werken Gods, die door Christus aan de blinde wereld het licht geven zal. Nog verder dus strekte het eeuwige doel Gods met zijn blindheid, dan alleen dat door zijn wonderdadige genezing God verheerlijkt zou worden. Ook daartoe, dat zijn geval profetische en geestelijke beteekenis voor heel het verlossingswerk hebben zou.

4 Deze werken voert God uit door zijn Zoon, die daartoe in zijn dienst ook zijn discipelen gebruikt. Vandaar de lezing: *wij*, die te verkiezen is boven de in de Statenvertaling gebruikte: *Ik*. Kort duurt slechts de levensdag op aarde eer de avond over Golgotha valt. Ook daarna werkt Hij nog voort in zijn verhooging, maar anders. Dan is zijn dag op aarde voorbij.

5 Dat door den Vader Hem opgedragen werk is, het licht voor de wereld te zijn, 8 : 12, aan de wereld het licht te geven. Daarom zal Hij ook aan dezen blinde het licht der oogen geven, een bijzonder geval van zijn verlichtend Messiaswerk. Dat Hij het licht der wereld is, terwijl Hij in de wereld is, sluit niet in, dat Hij het daarna niet meer is. Hij is het nu nog. Maar, alleen het oog richtend op den tijd, dat Hij in de wereld is, zegt de Heere, dat Hij gedurende geheel dien tijd, elk der dagen, voor de wereld het licht is. Dáárom zal Hij, ook na zooveel ondervonden haat nog, dezen blinde genezen.

6 De genezing van den blinde is door twee uitwendige zinnebeeldige handelingen begeleid. Tal van verklaringen zijn gegeven voor het strijken van slijk op de oogen. Naar analogie van Gen. 2 : 7 dachten sommige Kerkvaders, dat hij geen oogen had en de Heere uit het slijk zijn oogen formeerde. Daar het strijken van slijk op de oogen tegengegesteld is aan het wasschen der oogen, zal de zinnebeeldige be-

teekenis van beide handelingen eveneens tegenovergesteld zijn. Slijk moet op zijn dichtgesloten oogleden worden aangebracht om duidelijk te laten zien, dat de man blind is. Er zijn blinden, aan wie men het bij vluchtig voorbijgaan niet ziet, en geestelijk blinden, die het zelf niet weten, vs 40, 41 ; die eerst nog moeten leeren, dat zij blind zijn.

7 De Silóamvijver, in het O. T. Silóah genoemd, Jes. 8 : 6, bevindt zich in het Z. van Jeruzalem en ontvangt zijn water uit de Gihon, een bron meer ten N. Een door de rotsen gebroken waterleiding voert het water in het bassin. Hierin moet de blinde het slijk van zijn oogen afwasschen. Deze wassching was geen middel ter genezing, ofschoon aan het water van Silóah genezende beteekenis werd toegekend, maar weer een zinnebeeld. Van de zinnebeeldige beteekenis van het water van Silóah, voortgekomen uit den Tempelberg, was men zich in Israëel bewust, vgl. bij 7 : 37 en Jes. 8 : 6. Zij wijzen aan, dat heil vloeit uit Gods troon. Joh. heeft deze zinnebeeldige beteekenis op eigenaardige wijze aangewezen, door op den náam van den vijver te wijzen. Dit water is afgezonderd uit den Tempelberg, maar de afgezondene is Christus, 3 : 17 ; 5 : 36 ; 6 : 57 ; 7 : 29 ; 17 : 3, enz. Zooals de blinde door het water van Silóah, zoo wordt de blinde wereld door den Afgezondene van Gods troon ziende gemaakt. *Hij ging dan weg en wiesch zich.* De man gaat eenvoudig, hoe wonderlijk en ongeloofelijk alles ook schijnt. En ziende komt hij terug. De in het bevel liggende belofte wordt vervuld.

8—12 Na zijn genezing aan den vijver gaat de man weg, blijkbaar naar huis. In den loop der volgende dagen raakt heel de buurt in opschudding, als men hem ziet loopen, gezond en wel, zonder geleider. Ook anderen, niet uit de buurt, valt het op. De blinde was immers jaren lang een bekend type aan de Tempelpoort. De meeningen in Jeruzalem loopen uiteen, tot men hem zelf vraagt en hij de geschiedenis zijner genezing vertelt. Den naam van zijn redder weet hij, doch verder waarschijnlijk niet veel, vgl. vs 35 v.v.

Het verhoor voor de Farizeërs. 9 : 13—34.

9 ¹³ Zij brengen hem tot de Farizeërs, den vroegeren blinde namelijk. ¹⁴ Nu was het Sabbat dien dag, toen Jezus het slijk had gemaakt en zijn oogen had geopend. ¹⁵ Ook de Farizeërs vroegen hem dan weer, hoe hij ziende geworden was. En hij zeide tot hen : „Hij lei slijk op mijn oogen en ik wiesch mij en ik zie.” ¹⁶ Sommigen uit de Farizeërs dan zeiden : „Deze mensch is niet van God, omdat Hij den Sabbat niet houdt.” Anderen zeiden : „Hoe kan een mensch, als hij een zondaar is,

dergelijke teekenen doen?" En er was oneenigheid onder hen. ¹⁷ Zij zeiden dan weer tot den blinde: „Wat zegt gij van Hem, dat Hij uw oogen heeft geopend?" En hij zeide: „Hij is een profeet."

¹⁸ De Joden dan geloofden niet van hem, dat hij blind was geweest en ziende was geworden, totdat ze hadden geroepen de ouders van den genezen blinde. ¹⁹ En ze vroegen hen en zeiden: „Is dit uw zoon, die naar gij zegt blind geboren is? Hoe ziet hij dan nu?" ²⁰ Zijn ouders antwoordden dan en zeiden: „Wij weten, dat dit onze zoon is en dat hij blind geboren is. ²¹ Maar hoe hij nu ziet, weten wij niet; of wie zijn oogen geopend heeft, wij weten het niet; vraagt hem zelf, hij is oud genoeg, laat hij van zichzelf spreken." ■ Dit zeiden zijn ouders, omdat zij de Joden vreesden. Want de Joden hadden reeds besloten, dat zij ieder, die Hem als Christus beleed, in den ban zouden doen. ²³ Daarom zeiden zijn ouders: „Hij is oud genoeg, vraagt hem zelf."

²⁴ Zij riepen dan ten tweeden male den mensch, die blind was geweest en zeiden tot hem: „Geef de eer aan God; wij weten, dat deze mensch een zondaar is." ²⁵ Hij antwoordde dan: „Of Hij een zondaar is, weet ik niet; één ding weet ik, dat ik van blind nu ziende geworden ben." ²⁶ Zij zeiden dan tot hem: „Wat deed Hij u? Hoe opende Hij uw oogen?" ²⁷ Hij antwoordde hun: „Ik heb het u reeds gezegd en gij hebt er niet naar gehoord. Wat wilt gij het nu wéér hooren? Wilt ook gij misschien zijn discipelen worden?" ²⁸ En zij begonnen hem uit te schelden en zeiden: „Gij zijt een discipel van Hem, maar wij zijn discipelen van Mozes. ²⁹ Wij weten, dat God tot Mozes gesproken heeft, maar van dezen weten wij niet, vanwaar Hij is." ³⁰ De man antwoordde en zeide tot hen: „Daarin juist is het wonderlijke, dat gij niet weet, vanwaar Hij is, en dat Hij (toch) mijn oogen heeft geopend. ³¹ Wij weten, dat God zondaars niet hoort, maar wanneer iemand Godvreezend is en zijn wil doet, dien hoort Hij. ³² Nooit heeft men gehoord, dat iemand de oogen opende van een blindgeborene. ³³ Indien deze van God niet was, kon Hij niets doen." ³⁴ Zij antwoordden en zeiden tot hem: „Gij zijt geheel in zonden geboren en leert gij ons?" En zij wierpen hem uit.

13, 14 Naast de nieuwsgierigheid en de verbazing komt ook een andere stemming boven bij de menschen, die

den vroegeren blinde zijn geval hooren vertellen. Want naar uit het door hem gedane verhaal blijkt, was het op den dag zijner genezing Sabbat geweest, gelijk Joh. nu achteraf ter verduidelijking van wat nu volgt, mededeelt. Jezus had dus toen de Sabbatsbepalingen der Schriftgeleerden geschonden, volgens welke het verboden was, een zieke op Sabbat te genezen, tenzij in geval van onmiddellijk doodsgevaar. Vandaar, dat de menschen het geval gaan vertellen aan de Farizeërs, als leden van het Sanhedrin. Dat ze juist naar de Farizeërs gaan, ligt voor de hand, daar deze de meest strenge opvatting huldigden en dan ook in den regel de vooraanstaande woordvoerders waren in het Sanhedrin.

15—17 Voor de Farizeërs doet de man weer zijn verhaal. De meeningen zijn verdeeld. Sommigen zijn van oordeel, dat iemand, die hun menschelijke Sabbatsbepalingen niet houdt, geen Godsgezant kan zijn. Anderen, even Farizeesch als de eersten, meenen, dat iemand, die in Farizeesch uitgelegden zin een zondaar is, d. i. een mensch, geheel in zonden verzonken, zelfs beneden alle peil van burgerlijk fatsoen, door elk met den vinger nagewezen, Matth. 9 : 10 ; 11 : 19 ; Marc. 2 : 16, enz., zulke teekenen niet kan doen. Het Farizeïsme loopt met zijn eigen theorieën ten opzichte van Jezus hopeloos vast. Geen wonder, dat er oneenigheid onder de Farizeërs komt. Vandaar, dat zij, de aanzienlijke en geleerde leiders, aan den bedelaar van de Tempelpoort vragen naar zijn verklaring van het verbijsterende feit zijner genezing. Deze weet weinig nog van Jezus. Maar één ding staat voor hem wel vast: iemand, die zulke teekenen kan doen, moet wel een profeet zijn.

18 Een tweede fase in de bemoeiing der Farizeërs, als deel der Joodsche overheid, vijandig tegenover Jezus gestemd, Joden genoemd, treedt in. In hun verlegenheid hebben ze nog één hoop: het geval mocht eens verzonnen zijn door een afspraak tusschen Jezus en den bedelaar! Liever tot de grootste dwaasheid vervallen, dat Jezus erkennen als Messias.

19 De ouders worden geroepen, niel om van hen te hooren, hoe de zaak zich toegedragen heeft, maar om hun zoo mogelijk de bekentenis te ontlokken, dat beide, blindheid en genezing van hun zoon, slechts bedrog zijn. Dan ware Jezus als bedrieger aan de kaak gesteld en hun strijd gewonnen. De noodsprong der wanhoop. Vandaar hun vraag: *Hoe ziet hij dan nu?* De ouders zeggen, dat hij blind geweest is — maar dat kán niet, want hij ziet immers?

20—23 Op de eerste dubbele vraag geven de ouders een bevestigend antwoord. Over zijn genezing durven ze echter niet spreken, zelfs den naam van zijn helper durven ze niet noemen. Want reeds was tot krasse maatregelen besloten. In later tijd kenden de Joden tweëerlei ban, één voor bepaalde tijd en één voor altijd. Of dit onderscheid toen reeds be-

stond, is niet te zeggen. In elk geval is hier, evenals in 12 : 42 en 16 : 2, bedoeld een uitsluiting voor altijd. Door dezen ban of uitsluiting uit de gemeente verloor de daardoor getroffen alle voorrechten van een Israëliet. Uit de Joodsche gemeente is de ban in de Christelijke overgegaan, 1 Cor. 16 : 22.

24 Zoo is dan deze poging der Joden, het wonder te ontwonderen door te loochenen, dat het is geschied, mislukt. Een ander middel dient gezocht. Weer wordt de genezen blinde gehaald. Dat de wonderlijke genezing een feit is, valt nu niet langer te loochenen. Maar nu moet een andere verklaring worden beproefd — niet door Jezus is de genezing geschied. *Wij weten, dat deze mensch een zondaar is*, en het dus niet kan hebben gedaan. Wij, met nadruk; wij, die het kunnen weten. Zoo wordt van te voren tegenspraak reeds voor ongeoorloofd verklaard. De man is dus misschien door water van Silóam genezen, maar dan was het een daad van God, niet van Jezus, wien dan ook daarvoor de eer niet toekomt.

25 Bij den genezen blinde wordt echter het verzet tegen de autoriteit der Farizeërs reeds merkbaar. Hij wordt vrijmoedig: *Of Hij een zondaar is, weet ik niet*. Het woord der Farizeërs is hem niet meer het einde van alle tegenspraak. Het feit zijner genezing staat voor hem vast — dat zal hem steeds nader tot Jezus brengen.

26 Het moet dan over een anderen boeg worden geworpen. Jezus mag geen wonder hebben gedaan — niets nieuws onder de zon — daarom nog eens naar het bekende gevraagd. Misschien, dat scherpe ondervraging hun bestrijding eenig houvast geeft.

27 De kloof tusschen hen en den genezen blinde wordt steeds dieper. Geprikkeld door hun optreden wordt hij steeds vrijmoediger en gaat spotten.

28, 29 De geleerde heeren verliezen zelfs hun fatsoen uit het oog en beginnen te schelden, waardoor zij zich gewonnen geven. Discipel van Jezus iemand te noemen, achten zij zulk een belediging, dat zij hem daarmee schelden. Maar hun eigen eer is, discipelen van den hoogvereerden Mozes te zijn. Dat is een eer, want God sprak tot Mozes, maar door wien deze gezonden is, ligt in het duister en is dus verdacht, evenals het discipel-zijn van Hem. Het: *wij weten*, ligt hun op de lippen bestorven; spiegel van het diepe besef hunner eigen afdoende autoriteit.

30 Deze hoogmoed, die gelooven en buigen eischt alleen op hun woord, ontvangt ook nu weer een gedachten slag. De eenige door hen geoorloofd en mogelijk geachte conclusie uit hun zeggen van vs 29b moest zijn en zou ook naar hun meening zijn: dus moet elk zich van Hem als bedrieger afkeeren. De gevolgtrekking van den genezen blinde

is echter een geheel andere, gebouwd op dezelfde praemisse : „Gij, die alles meent te weten, weet niet, vanwaar deze is; en toch heeft Hij mijn oogen geopend; dus dwaalt gij; gij weet niet alles en kunt de leidslieden niet zijn.” De logica van den bedelaar wint het van die der Farizeërs!

31—33 Nog vrijmoediger wordt de man, wiens oogen hoe langer hoe meer opengaan. Ook hij treedt op met zijn: *wij weten*, dat alleen leeraars in Israël past. En als leeraar treedt hij nu inderdaad op tegenover Israëls leiders. Het logische uitgangspunt van zijn redeneering is, dat zijn genezing een wonder is: *Nooit heeft men gehoord, dat iemand de oogen opende van een blindgeborene*. Verder — alleen God kan wonderen doen; wanneer een mensch ze doet, kan het alleen vrucht van gebedsverhooring zijn, Jac. 5 : 17, 18, wat ook geldt van Jezus als Knecht Gods, 11 : 41. Maar het gebed van een zondaar hoort God niet, Ps. 66 : 18; Spr. 15 : 29; Hebr. 11 : 6. Wie in zijn zonden blijft en zoo gaat bidden, wordt niet verhoord, Jes. 1 : 13—18. De eenig mogelijke conclusie is dus, dat Jezus van God is. *Indien deze van God niet was, kon Hij niets doen*. Zachtjes aan is den bedelaar het licht opgegaan, vs 17, 25, 33.

34 Herhaaldelijk geslagen en vastgezet, blijft den deftigen leiders slechts schelden en uitbannen in machteloze woede over. Vergetend, dat zij eerst zijn vroegere blindheid niet hadden willen gelooven, nemen ze haar nu voetstoots als een vaststaand feit aan, om vandaar uit hem voor te werpen, dat of hij of zijn ouders wel schrikkelijke zondaars moeten zijn geweest, vgl. bij vs 2. Dat zulk een man zich vermeet om hén te durven onderwijzen! En het tweede, dat ze doen, is hem uitstooten uit hun gemeenschap door den ban over hem uit te spreken. Daarmee hebben zij hun nederlaag voltooid.

Door Jezus gevonden. 9 : 35—41.

9 ³⁵ Jezus hoorde, dat zij hem uitgeworpen hadden, en vond hem en zeide: „Geloofst gij in den Zoon des menschen?”

³⁶ Hij antwoordde en zeide: „En wie is Hij, Heere, opdat ik in Hem geloof?” ³⁷ Jezus zeide tot hem: „Gij hebt Hem gezien, en die met u spreekt — Hij is het.” ³⁸ En hij antwoordde: „Ik geloof Heere”; en hij aanbad Hem. ³⁹ En Jezus zeide: „Tot een oordeel ben Ik in deze wereld gekomen, opdat de blinden zien, en de zienden blind worden.” ⁴⁰ Dit hoorden enkelen uit de Farizeërs, die bij Hem waren, en zij zeiden tot Hem: „Ook wij zijn toch niet blind?” ⁴¹ Jezus zeide tot hen: „Indien gij blind waart, zoudt gij geen zonde hebben; maar nu gij zegt: „Wij zien”, blijft uw zonde.”

35 Jezus heeft zich tot dusver op den achtergrond gehouden. De genezen blinde heeft Hem waarschijnlijk nog niet weer ontmoet en kent dus den man niet, die hem aanspreekt. De Heere heeft eerst op een afstand, het werk in zijn ziel laten doorwerken. Maar nu is de tijd gekomen. Van de meening, dat Jezus een wonderdoener is, is de man gekomen tot de overtuiging, dat Hij van God is. En bovendien is nu de breuk gekomen met het Jodendom. Reeds is hij om Jezus' wil uitgeworpen, 16 : 2. Nu is het uur gekomen, dat Jezus hem opzoekt. Want Jezus vinden is altijd het gevolg van zijn zoeken.

Zijn vraag plaatst den genezen blinde voor de keus, waarvoor hij nu wel rijp is en waardoor het geloof tot doorbreken komt in zijn ziel. Daar hij reeds ondervonden heeft, dat een discipel niet boven zijn Meester is, die binnen eenige maanden door lijden tot de heerlijkheid gaat, noemt Jezus zich hier Zoon des menschen.

36—38 De man bedoelt met zijn vraag niet, wat Jezus onder dien naam Zoon des menschen verstaat. Hij zal wel hebben vermoed, dat de onbekende spreker daarmee zijn weldoener bedoelde, die hij zoo vurig begeerde te zien. Tot dusver tevergeefs. Maar deze schijnt Hem te kennen. Vandaar de haastige vraag, wie en waar Hij is, opdat hij naar Hem heenga en in Hem geloove. Tot geloof in Hem is hij bereid. Vandaar ook, dat hij op des Heeren woord in vs 37 aanstonds op de knieën valt en Hem aanbidt.

39 Dit gevolg, geheel verschillend van wat in Jeruzalem over het algemeen wordt gezien, geeft Jezus aanleiding, op het tweemaal gevolg van zijn arbeid te wijzen. Daarbij noemt Hij het resultaat van zijn werk niet naar het gevolg voor hen, die gelooven, maar voor hen, die afkeerig blijven: *Tot een oordeel ben Ik in deze wereld gekomen*. Hun ongeloof maakt hun de komst van Jezus tot een strafgericht, 3 : 18, 36. Het dubbele gevolg van zijn optreden is, dat de blinden zien en de zienden blind worden. Een natuurlijk blinde werd ziende in natuurlijke en in geestelijken zin — zóó is Jezus het licht der wereld om aan geestelijk blinden het gezicht te geven. Maar die zich inbeelden in hun hoogmoed, dat zij zien, den weg kennen, vgl. het trotsche: „wij weten”, vs 24, 29, worden steeds meer verblind.

40 Enkele Farizeërs achten dit blind zijn toch ongehoofdelijk voor hén, de leeraars in Israël. Vandaar hun hoogmoedige vraag.

41 Het antwoord van Jezus is streng en vernietigend. Het bedoelt niet, te zeggen, dat onwetendheid geen zonde is. Maar blijkens het laatste deel van dit vers is de tegenstelling niet tusschen al of niet zonde hebben, maar tusschen geen zonde hebben en blijven van de zonde. Het laatste wijst

aan, dat de zonde eindelijk oorzaak van straf en verderf wordt, daar de zonde niet vergeven wordt. Geen zonde hebben wil dus zeggen : niet door de zonde, die niet door vergeving weggedaan is, eindelijk ten verderve gaan. Kenden deze Farizeërs zich als blinden, dan was er hoop, dat ze hun zonde niet eeuwig zouden hebben (en houden), maar tot Jezus gaan om ziende te mogen worden. Maar hun waan, dat ze zien, belet hen juist, genezing te zoeken. Zoo blijft hun zonde.

Hoofdstuk 10.

De goede Herder. 10 : 1—21.

10 ¹ „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, die niet ingaat door de deur in de schaapskooi, maar van een andere zijde inklimt, die is een dief en roover. ² Maar die door de deur binnengaat, is herder der schapen. ³ Dezen doet de deurwachter open, en de schapen hooren zijn stem, en zijn eigen schapen roept hij bij name en voert ze naar buiten. ⁴ Wanneer hij zijn schapen alle naar buiten gedreven heeft, gaat hij voor hen aan, en de schapen volgen hem, omdat zij zijn stem kennen. ⁵ Er is echter geen kans, dat ze een vreemde zullen volgen, maar zij zullen van hem wegvlugten, omdat zij de stem der vreemden niet kennen.”

⁶ Deze gelijkenis zeide Jezus tot hen ; maar zij begrepen niet, wat het was, dat Hij tot hen sprak. ⁷ Jezus zeide dan wederom : „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u : „Ik ben de deur der schapen. ⁸ Allen, die vóór Mij gekomen zijn, zijn dieven en roovers, maar de schapen hoorden naar hen niet. ⁹ Ik ben de deur ; wanneer door Mij iemand binnengaat, zal Hij behouden worden, en hij zal in- en uitgaan en weide vinden. ¹⁰ De dief komt slechts om te stelen en te slachten en te verderven. Ik ben gekomen, opdat ze het leven hebben en overvloedig hebben.

¹¹ Ik ben de goede Herder. De goede herder stelt zijn leven voor de schapen. ¹² Die (echter) huurling en geen herder is, wiens eigendom de schapen niet zijn, ziet den wolf komen en laat de schapen in den steek en vlucht, — en de wolf rooft ze en verstroot — ¹³ omdat hij een huurling is en de schapen hem niet ter harte gaan. ¹⁴ Ik ben de goede Herder en Ik ken de mijnen en de mijnen kennen Mij, ¹⁵ gelijk Mij de Vader

kent en Ik den Vader ken, en Ik stel mijn leven voor de schapen.

¹⁶ Ook andere schapen heb Ik, die niet uit deze schaapskooi zijn. Ook die moet Ik brengen en zij zullen mijn stem hooren, en het zal worden één kudde, één herder. ¹⁷ Daarom heeft de Vader Mij lief, omdat Ik mijn leven afleg, opdat Ik het weer terugneme. ¹⁸ Niemand nam het Mij af, maar Ik leg het eigener beweging af. Ik heb macht, het af te leggen, en Ik heb macht, het weer terug te nemen; dit gebod ontving Ik van mijn Vader".

¹⁹ Er ontstond weer oneenigheid onder de Joden wegens deze woorden. ²⁰ En velen uit hen zeiden: „Hij heeft een demon en raast; wat hoort gij naar Hem?" ²¹ Anderen zeiden: „Dit zijn geen woorden van een bezetene. Een demon kan toch niet der blinden oogen openen?"

1, 2 Zonder de verhouding tot het voorgaande verhaal aan te geven, schakelt Joh. deze rede aan hoofdst. 9 vast. Wel is ze iets nieuws, maar toch is ze terstond na het daar verhaalde gesproken, vs 6, 21. Ook blijkt den aanhef: *voorwaar, voorwaar*, waarmee nooit een woord wordt aangevangen, dat geheel los van het vorige staat. Gaarne ontleende de Heere de stof voor zijn gelijkenissen aan het herdersleven, Matth. 7 : 15; 9 : 36; 10 : 6; Marc. 14 : 27; Luc. 15 : 4—6. Het was immers overal te zien en bood vele punten van vergelijking met Gods trouwe zorg voor zijn volk, waarvan de zangers en profeten reeds dankbaar gebruik hadden gemaakt; Ps. 23; 77 : 21; Jer. 23; Ez. 34. Of juist een herder zijn kudde voorbij dreef, toen de Heere dit woord sprak, is niet te zeggen. De vergelijking was zóó bekend en lag zóó voor de hand, dat het niet noodig is, dit aan te nemen.

Een Oostersche schaapskooi is geen overdekte stal, waaraan de Statenvert. doet denken, maar een omheinde ruimte in de open lucht, waarin de kudde bij het vallen van den avond gedreven wordt. De herder gaat naar huis en laat de schapen onder de hoede van een deurwachter gedurende den nacht. Dan moet gewaakt worden, dat geen kwaad den schapen overkomt. Want niet ieder, die tot de schapen komt, doet het met goede bedoeling en is hun herder. Ook dieven kunnen komen. Maar zij zijn te kennen aan hun onderscheiden gedrag, reeds in het binnenkomen. Wie 's nachts op onrechtmatige wijze inklimt — men kan er zeker van zijn, dat het een dief is. Maar wie in den vroegen morgen aan de deur klopt om te worden binnengelaten, wie dus langs den goeden weg komt, legitimeert zich daardoor reeds als herder.

3 *Dezen doet de deurwachter open.* En dan begint zijn werk. Verschillende kudden van meer dan één

herder zijn in de ruimte samengebracht. Op het hooren van de stem van den herder, die ze alle één voor één bij name kent en roept, Ps. 147 : 4; Jes. 40 : 26, maken zijn eigen schapen van den grooten hoop zich los en gaan door de open deur naar buiten.

4, 5 De herder blijft aan de deur staan tot het laatste zijner schapen naar buiten gedreven is. Dan gaat hij vóór de kudde, door de schapen gevolgd, en leidt ze naar de weide. Aan dat volgen der schapen kent men den herder weer. Want een vreemde, waarbij niet te denken is aan den in vs 1 genoemden nachtelijken inklimmer, die slechts met een enkel gedood schaap weer naar buiten klimt, volgen de schapen niet; zij kennen zijn stem niet.

6 Dit vers scheidt vs 1—5 van het volgende. De eerste vijf verzen vormen dus een afgesloten geheel met eigen beteekenis. Vs 1 en 2 toonen het onderscheid tusschen den dief en den herder. De eerste komt op onrechtmatige wijze tot de kudde, de herder komt langs den geordenden weg. Vele leidslieden heeft Israël, het volk Gods, reeds gehad, zooals nu de Farizeërs en Schriftgeleerden, die zich hadden ingedrongen. verkeerde leidslieden, die het volk ten verderve voerden. Maar Jezus is als Herder hieraan te kennen, dat Hij op wettige wijze komt, Matth. 3 : 16, 17, als de door God zelf verordineerde. Maar ook aan nog iets anders. Hij roept zijn schapen bij name door zijn woorden en in hun hart door zijn Geest en leidt ze in grazige weiden. En op zijn roepen hooren en komen ze, zooals pas nog bij den genezen blindgeborene bleek. Dat komt, doordat zij Hem aan zijn stem erkennen. Hun ziel is op zijn roepen „ingesteld.”

7 Deze gelijkenis heeft gelijk elke Joodsche masjal iets raadselachtigs in zich. Klaarblijkelijk spreekt en vraagt men in den kring van Jezus' hoorders over de verborgen bedoeling. Daarom knoopt de Heere aan de gelijkenis nog enkele opmerkingen vast, minder als verklaring dan wel als aanhangsel, waarin weer nieuwe gedachten aan het gekozen beeld worden ontleend. Eerst noemt Hij zich, in vs 7—10, de deur, en daarna de herder der schapen. De meeste nieuweren vertalen hier: *Ik ben de deur tot de schapen*, nl. voor den herder; Jezus zou hier dan hebben bedoeld, dat men slechts door Hém tot herder der kudde kan worden gesteld. Deze vertaling wordt echter niet geëischt door den samenhang met vs 1—5 en vordert een gewrongen verklaring van vs 9. Jezus is de herder voor de schapen, vs 1—5. Maar, nog verder in hun geschiedenis teruggaand, Hij is ook de deur, waardoor men in de schaapskooi, zijn gemeente binnenkomt, 14 : 6. Waarschijnlijk denkt de Heere hier aan de vaak voorkomende gewoonte van Oostersche herders, om zelf in de nauwe deur-opening de wacht te houden. Dan is de herder, anders dan in vs 3, zélf de deur.

8 Hij is dé deur, de eenige. Velen vóór Hem (en na Hem) wezen een anderen weg en een andere deur, zooals in Israëel de Farizeërs en de Schriftgeleerden. Maar de deur, die zij wezen, voerde niet naar het leven en niet tot God. En wie ook verleid werden, de schápen hoorden naar hen niet.

9 Maar Jezus is de déur. De nadruk valt hier niet gelijk in vs 7, op: *Ik*, maar op: *deur*. Déur in Jezus. Die door Hem tot God gaat en in de schaapskooi komt, een zijner schapen wordt, wordt behouden van het verderf. Hij zal in- en uitgaan zooals men in zijn eigen woning doet. Ingaande vindt hij bescherming, uitgaande vindt hij weide. Bescherming en verkwikking, schuilplaats en lavenis vindt hij bij Jezus. En steeds wordt hij bewaard, Ps. 121 : 8.

10 Wat het voor de schapen beteekent, in handen der dieven te vallen óf door Jezus binnen te gaan, wordt breeder nu omschreven. Het werk der dieven is eerst, ze zich wederrechtelijk toe te eigenen; daarna te slachten, dus tot eigenbaat hen en het hunne aan te wenden, Matth. 23 : 14; en daarmee storten zij de zoo geroofde en geplunderde en misleide zielen in het eeuwig verderf. Maar door Christus ontvangen de schapen levensbehoud in hun ingaan; levensonderhoud in hun uitgaan naar de weide. En dat alles niet karig, maar mild en overvloedig, Ps. 23 : 1; 81 : 11; 2 Petr. 1 : 3.

11 De vs 1—5 gesproken gelijkenis geeft den Heere aanleiding tot het maken van een andere opmerking, die zelf tot een nieuwe gelijkenis wordt, over het onderscheid tusschen herder en huurling. De goede, d.i. de rechte, echte herder, heeft zijn ziel, de draagster van het leven, dus zijn leven zelf, voor zijn schapen over. Hij offert zijn leven op ten bate van zijn schapen, waardoor het verderf van hen wordt afgewend.

12, 13 Een gehuurd herder echter kan in den goeden zin des woords den naam van herder niet dragen. Want die naam sluit wederkeerige betrekking en aanhankelijkheid in. En dat geldt van den huurling niet. Het lot der schapen gaat hem niet ter harte, omdat zij zijn eigendom niet zijn. Als het gevaar nadert, vlucht hij. En wat door den wolf niet verscheurd wordt, vlucht, en de kudde wordt verstrooid.

14, 15 Wien Jezus met den huurling bedoelt, zegt Hij niet. Het is ook niet noodig. Huurlingen zijn allen, die niet uit liefde tot den Herder en de schapen maar belust op eenig gewin de kudde Gods weiden, 1 Petr. 5 : 2, 3; Marc. 12 : 38—40. Wanneer dan vijandige machten de kudde des Heeren bedreigen, laten zij haar in den steek. Maar Jezus gaat het lot der zijnen ter harte, Luc. 7 : 13; 22 : 61; Joh. 19 : 26, 27; Hebr. 4 : 15. Er is innige wederkeerige aanhankelijkheid. Hij kent ze bij name en zij kennen Hem aan zijn stem, vgl. vs 3.

En deze betrekking, dit kennen in liefde, is zoo innig als het kennen tusschen den Vader en Hem. Daarom offert Hij ook zijn leven voor de schapen, Matth. 20 : 28.

16 Dit herderswerk van den goeden Herder is echter niet beperkt tot Israël. Nog is de schaapskooi tot Israël beperkt, vandaar: *deze schaapskooi*. Maar ook onder de heidenen zijn er. Nog zijn ze geen schapen, ja, verre de meesten van hen moeten nog worden geboren, maar reeds zegt de Heere, dat Hij de schapen hééft. Voor Gods Raad zijn ze er reeds en zijn ze reeds geschapen. God ziet ook het toekomstige als reeds tegenwoordig. Deze andere door Hem reeds gekenden moeten tot de kudde worden gebracht. Dan vallen de grenzen tusschen Israël en de Heidenen weg. Onder één Herder trekt de ééne kudde op.

17 Hiermede laat de Heere de gelijkenis los. Slechts het ééne gezegde houdt Hij nog even vast, dat Hij zijn leven stelt voor zijn schapen. Reeds sprak Hij van de innige betrekking tusschen den Vader en Hem. De Vader heeft Hem lief. En nu Hij zijn leven offert voor de zijnen, richt deze liefde zich op iets anders in den Zoon, dan zij van eeuwigheid deed: *daarom heeft de Vader Mij lief, omdat Ik mijn leven afleg*. Deze zelfovergave is echter geen neerlaag, geen verzingen, maar machtsdaad, zoodat Hij zijn leven na het afleggen ook weer terugneemt. Ja, zóó nauw zijn afleggen en terugnemen verbonden, dat de Heere deze weldaden door *opdat* verbindt. Beide daden behooren tot het ambtswerk van den Zoon, waarom de Vader Hem liefheeft.

18 Vrijwillig is zijn levensoffer, maar willekeur is het niet. Hij is als Middelaar ondergeschikt aan den Vader en doet slechts, wat deze Hem beval, 4 : 34. Zoo ontving Hij bevoegdheid tot het afleggen en terugnemen van zijn leven. Van niemand dan den Vader ontving Hij dit gebod.

19—21 Hier is het einde van heel dit stuk, begonnen met de genezing van den blindgeborene. Het eindigt met een mededeeling van Johannes over den stand van het conflict. Het heeft zich niet rechtlijnig ontwikkeld. Er is een heen- en weergolven. Reeds aan het slot van hoofdst. 8 was een felle uitbarsting — en nu zijn de meeningen weer verdeeld. De haat triumfeert nog niet bij allen over het nuchtere verstand.

Op het feest der Tempelwijding. 10 : 22—39.

10 ²² Toen werd het feest der Tempelwijding gevierd in Jeruzalem; het was winter; ²³ en Jezus wandelde rond in den Tempel in de hal van Salomo. ²⁴ De Joden omringden Hem dan en zeiden tot Hem: „Hoelang zult Gij ons in spanning houden? Indien Gij de Christus zijt, zeg het ons openlijk.”

²⁵ Jezus antwoordde hun: „Ik heb het u gezegd en gij gelooft niet; de werken, die Ik doe in den naam van mijn Vader, die leggen getuigenis af aangaande Mij. ²⁶ Maar gij gelooft niet, omdat gij van mijn schapen niet zijt. ²⁷ Mijn schapen hooren mijn stem, en Ik ken ze, en zij volgen Mij, ²⁸ en Ik geef ze het eeuwige leven en zij zullen voorzeker niet verloren gaan in der eeuwigheid en niemand zal ze uit mijn hand rukken. ²⁹ Wat mijn Vader Mij heeft gegeven, is het kostbaarste van alles, en niemand kan het rukken uit de hand des Vaders. ³⁰ Ik en de Vader zijn één.”

³¹ De Joden namen weer steenen op om Hem te steenigen. ³² Jezus antwoordde hun: „Vele goede werken heb Ik u getoond van den Vader; om welk dezer werken steenigt gij Mij?” ³³ De Joden antwoordden Hem: „Om een goed werk steenigen wij U niet, maar wegens Godslastering, en omdat Gij, een mensch, Uzelf God maakt.” ³⁴ Jezus antwoordde hun: „Staat er niet geschreven in uw Wet: „Ik heb gezegd: „Gij zijt goden?” ³⁵ Indien zij goden heeft genoemd hen, tot wie het woord Gods was geschied, en de Schrift niet kan worden gebroken, ³⁶ zegt gij, dat Hij, dien de Vader heeft geheiligd en gezonden in de wereld, God lastert, omdat Ik zeide: „Ik ben Gods Zoon?” ³⁷ Indien Ik niet doe de werken van mijn Vader, gelooft Mij niet. ³⁸ Maar indien Ik ze doe — ook wanneer gij Mij niet gelooft, gelooft de werken, opdat gij leert kennen en overtuigd zijt, dat de Vader in Mij is en Ik in den Vader ben.”

³⁹ Zij zochten Hem dan weer te grijpen; en Hij ontkwam uit hun hand.

22 Het feest der Tempelwijding, het z.g. Chanoeka-feest, werd gevierd 25 Kisleu. Later duurde het evenals heden acht dagen. Het werd gevierd ter herinnering aan het feit, dat 25 Kisleu 165 v. Chr. Judas de Makkabeër, na zijn overwinning op de Syriërs den Tempel weer reinigde en inwijdde. De eigenlijke viering bestond vooral in het ontsteken der Chanoeka-lichten in elk huis. Kisleu valt ongeveer samen met December. Na het in het voorgaande genoemde Loofhuttenfeest waren dus ruim twee maanden voorbij gegaan. Waar de Heiland deze weken heeft vertoefd, blijkt uit ons Evangelie niet. Blijkens den aanhef van vs 22 met: *toen*, is het hier verhaalde zéér spoedig na het onmiddellijk daaraan voorafgaande geschied. Het feest werd overal gevierd. Hier wordt alleen Jeruzalem vermeld, omdat Jezus daar was: Jezus

was in Jeruzalem, en toen werd daar het Chanoekafeest gevierd.

23 Wegens het koude gure winterweer wandelde Jezus niet in de open voorhoven maar in de z.g. hal van Salomo, een hooge overdekte zuilengalerij aan de Oostzijde van het buitenste voorhof. Naar de onjuiste volksmeening was deze galerij nog een overblijfsel van den bouw van Salomo. Ze bood beschutting tegen regen en winterkoude. Ook de eerste gemeente was vaak in deze galerij vergaderd, Hand. 3 : 11 ; 5 : 12.

24 Het conflict komt nu weer nader tot de uitbarsting.

De vraag, of Jezus de Messias is, heeft reeds lang het volk beroerd, 7 : 26, 41 ; 9 : 22. Maar nu zijn de Joden besloten, er een eind aan te maken. Verschillende Joden, waaronder waarschijnlijk ook hier leden van het Sanhedrin zijn te verstaan, omringen Hem en vragen Hem op den man af. Laat Hij het nu openlijk, zonder er om heen te praten, zeggen, indien Hij waarlijk de Christus is. Rechtstreeks en met zooveel woorden heeft Hij dit nog nooit gezegd.

25 En toch kon de Heere antwoorden, dat Hij het hun

reeds had gezegd. Niet ééns, maar meermalen. Voor wie konden en wilden hooren, had Hij het ettelijke keeren duidelijk aangewezen, 7 : 27, 28 ; 8 : 28 ; 9 : 37, en verder telkens wanneer Hij zich had genoemd het brood des levens, het licht der wereld, enz. En niet alleen, dat de Heere naar deze vroegere uitspraken verwijst in antwoord op hun vraag, waarin Hij dus als met zooveel woorden zegt: „Ik ben de Christus” — Hij geeft ook een bewijs voor de waarheid van zijn zeggen: de werken, die Hij in opdracht van zijn Vader doet, getuigen het, vgl. hoofdst. 5.

26, 27 Van de verdediging gaat Jezus tot den aanval over.

Daarbij grijpt Hij terug op de vs 1—5 gesproken gelijkenis. Dat zij niet gelooven, ligt niet aan Hem, en niet daaraan, dat Hij zich zoo onduidelijk heeft uitgedrukt, maar daaraan, dat zij tot zijn schapen niet behooren. Om in zijn woorden de stem van den goeden Herder te kunnen herkennen, moet men een schaap van Jezus' kudde zijn. Daaruit blijkt meteen, dat zij géén schapen der kudde zijn. De Statenvert. leest aan het slot van dit vers nog: *gelijk Ik u gezegd heb*. Deze toevoeging komt echter in de beste handschriften niet voor en is waarschijnlijk later ingevoegd.

28 Van verdediger werd de Heere aanvaller, en nu

gaat Hij nòg verder en wordt Evangelieprediker nog voor die vijandige Joden, Luc. 13 : 34. Hij behandelt zijn schapen niet als de dief, maar als de herder doet, vs 10. Hij laat ze niet slechts het leven en onderhoudt ze niet alleen bij het leven, maar Hij gééft ze het ook. Eeuwig leven is in kwaliteit en duur van het aardse leven onderscheiden. Hij geeft ze het nu reeds, 3 : 36, onophoudelijk, Ps. 36 : 10, met een

aanvang en voorsmaak van de daarmee verbonden vreugde. Dat leven kunnen ze nooit verliezen. Niemand rukt ze ooit uit zijn hand, al probeeren de duivelen het.

29 Van dit vers bestaan twee lezingen, wier verschil in het Grieksch slechts in twee letters bestaat, maar waardoor de zin totaal gewijzigd wordt. De hier gegevene lezing is voor de oorspronkelijke te houden. Een nieuw argument brengt de Heiland bij voor de moedgevende verzekering, dat geen zijner schapen ooit zal verloren gaan: *wat Mij de Vader gegeven heeft*, nl. de schapen, 17 : 9; 18 : 9, is het *kostbaarste van alles*. Zijn volk is groot en schoon in zijn oog, Ps. 17 : 8; Zach. 2 : 8; Hoogl. 2 : 14; Openb. 21 : 9. Daarom bewaart de Vader het in zijn eigen hand zoo zorgvuldig als iemand een kostbaar kleinood bewaart.

30 Voor wie een tegenstrijdigheid mocht meenen te ontdekken in het bewaren in de hand van den Zoon en in die van den Vader, voegt de Heere er aan toe: *Ik en de Vader zijn één*. In dit verband kan dit woord niet aanwijzen een eenheid in gezindheid, dan bleef de tegenstrijdigheid nog bestaan, maar slechts die in wezen. Zijn hand is de hand van den Vader tegelijk.

31, 32 Dit laatste woord is weer voldoende om de fanatieke Joden in vromen haat tegen Jezus te doen ontvlammen. Weer, evenals vroeger reeds, 8 : 59, willen ze Hem steenigen. Mer ze hun voornemen kunnen uitvoeren, al staan ze reeds met steenen in de opgeheven handen, wijst de Heere hen op het onredelijke van hun doen. Vele werken deed Hij (dus veel meer dan Joh. heeft vermeld), waarvan twee dingen kunnen worden gezegd: ze waren voortreffelijk en ze waren van den Vader; tot zulke daden spoort de duivel immers niet aan. Waarom willen ze Hem dan steenigen?

32 De Joden hebben echter zeer goed verstaan, wat Jezus met zijn laatste woorden over de eenheid tusschen den Vader en Hem bedoelt. Aan de exegese van „eensgezindheid” hebben zij terecht niet gedacht, zooals men later bij wijze van noodsprong heeft gedaan.

33 Natuurlijk heeft de Heere zeer goed begrepen, dat in deze vermeende Godslastering de reden school, waarom ze Hem wilden steenigen. Zijn vraag van vs 32 spruit dan ook niet daaruit voort, dat Hij die reden niet verstond, maar uit zijn bedoeling om door een vraag hen tot nader verklaring te brengen en daarna hen van ongelijk te overtuigen. Daaraan komt Hij nu toe. Hij bewijst met de Schrift, door Ps. 82 : 6 aan te halen. Ook de Rabbijnen vatten soms al de boeken van het O. T. samen onder den naam: de Wet. In den Psalm worden menschen, onrechtvaardige rechters, door God zelf genoemd goden, omdat ze zijn plaats als Rechter innemen op aarde en met zijn gezag bekleed zijn.

35 Zoo zijn er dus, die, zonder God te zijn, goden worden genoemd, omdat God zelf ze dien eeretitel verleent. Hieruit zal nu Jezus een gevolgtrekking maken. Maar eerst moet nog het normatieve karakter van het aangehaalde Schriftwoord worden vastgesteld, opdat de Joodsche hoorders van Jezus voor het klemmende van zijn betoog buigen. In een tweeden voorwaardelijken zin, die evenals de eerste het feit als een voor de hand liggende werkelijkheid constateert, zegt de Heere daarom, dat heel de Schrift, ook dus Ps. 82 : 6, voor allen en altijd verbindende kracht heeft.

36 De nazin maakt een gevolgtrekking uit het mindere tot het meerdere. De in den Psalm bedoelden waren zondige menschen en Jezus is door den Vader geheiligd, tot Messias gezalfd en zonder mate begiftigd met den Heiligen Geest. Tot de eerstgenoemden was op aarde het woord geschied, dat hen goden noemde, maar Jezus is de gezondene des Vaders. Als God dan die rechters goden noemt, hoe kunnen de hoorders van Jezus dan hier spreken van Godslastering?

37, 38 Het betoog van Jezus heeft toch blijkbaar de Joden in de war gebracht. Hun steenigingspoging blijken zij te hebben gestaakt. Met de Schrift zijn zij overwonnen. En als ware er niet een aanslag op zijn leven gedaan, gaat de Heere nu rustig in verheven Majesteit voort met zijn woord. Hij keert weer terug tot wat Hij in vs 25 had gezegd. Maar nu in ontkennenden vorm, om op allerlei wijze hen te overreden, in Hem te gelooven. Daarbij buigt Hij zich zelfs neer. Aan zijn woord alleen behoeven zij geen geloof te slaan, laat ze uit zijn werken oordeelen en aan de feiten geloof slaan. En de door Hem verrichte werken van wedergeboorte, bekeering, wonderen op het gebied van de natuur en van den geest, toonen zich overduidelijk als werken Gods. Daaruit blijkt toch wel, dat de Vader in Hem werkt en Hij door den Vader werkt — dus ook gelijk Hij eerder heeft gezegd, vs 30, *Ik en de Vader zijn één*.

39 Wel zijn de Joden tot zwijgen gebracht, zoodat ze geen woord meer tegenwerpen, maar hun haat is niet gebluscht. Weer pogen ze Hem te grijpen, maar te vergeefs — zijn uur is nog niet gekomen.

Jezus' verblijf in Perea. 10 : 40—42.

10 ⁴⁰ En Hij ging weer weg naar de overzijde van den Jor-
daan naar de plaats, waar Johannes in het eerst doopte, en
daar bleef Hij. ⁴¹ En velen kwamen tot Hem en zeiden : „Johannes
deed wel geen enkel teeken, maar alles, wat Johannes van dezen
zeide, was waar”. ⁴² En daar kwamen velen tot het geloof in Hem.

40 Het uur, waarop naar Gods Raad de Heere zich in den dood zal overgeven, is nog niet gekomen. En in Jeruzalem kan Hij niet langer blijven. Daarom gaat Hij weer weg, ditmaal naar Perea, van het centrum der Joodsche agitatie verwijderd. Daar was tegelijk de mogelijkheid van vruchtbaar arbeiden geschapen door het daar in Bethanie, 1 : 28, geschiede voorbereidende werk van Johannes den Dooper.

41 Nog is daar de door Johannes' arbeid ontstane réveil niet spoorloos voorbijgegaan. Zijn woord leeft daar nog voort. En nog is men daar niet vergeten, dat Johannes Jezus heeft aangewezen als den Messias, het Lam Gods, dat de zonden der wereld wegneemt, als een, die met den Heiligen Geest doopen zou. Geen wonder, dat ze van alle kanten toestroomden op het gerucht, dat Hij na drie jaren weer hier vertoeft. Gedurende zijn verblijf van enkele weken in deze omgeving leeren ze Hem beter kennen en zien ze, dat het door Johannes van Hem gesprokene uit zijn woorden en daden geheel en al waarheid blijkt. Dat Johannes waarheid sprak, bewees Hij toen door geen enkel teeken, maar blijkt nu achteraf uit wat ze van Jezus zien.

42 De plaatsbepaling: *dáár* staat met nadruk. Joh. bedoelt een tegenstellende vergelijking te maken tusschen de houding van deze menschen ten opzichte van Jezus en die van de Jeruzalemmers. In Jeruzalem, het centrum van cultuur en orthodoxie, had alles, wat zijn almacht wrocht, hen niet bewogen, Hem te vreezen. Maar *dáár* kwamen velen tot het geloof in Hem. Diep beschamend voor Jeruzalem.

Hoofdstuk 11.

Lazarus gestorven. 11 : 1—16.

11 ¹ Nu was er iemand ziek, namelijk Lazarus van Bethanie, het vlek van Maria en Martha, haar zuster. ² Maria nu was het, die den Heere heeft gezalfd met zalfolie en zijn voeten heeft gedroogd met haar haren, wier broeder Lazarus ziek was. ³ De gezusters zonden dan (iemand) tot Hem met de boodschap: „Heere, zie, dien Gij liefhebt, is ziek.” ⁴ En toen Jezus het hoorde, zeide Hij: „Deze ziekte is niet tot den dood, maar ter wille van de heerlijkheid Gods, opdat de Zoon Gods door haar verheerlijkt worde.”

⁵ En Jezus had Martha en haar zuster en Lazarus lief. ⁶ Toen Hij dan gehoord had, dat hij ziek was, toen bleef Hij nog twee

dagen in de plaats, waar Hij was. ⁷ Daarna zegt Hij tot de discipelen: „Laat ons weer naar Judea gaan.” ⁸ De discipelen zeggen tot Hem: „Rabbi, nog pas zochten U de Joden te steenigen, en gaat Gij weer daarheen?” ⁹ Jezus antwoordde: „Zijn er niet twaalf uren in den dag? Wanneer iemand in het daglicht wandelt, stoot hij zich niet, omdat hij het licht dezer wereld ziet. ¹⁰ Maar wanneer iemand in den nacht wandelt, stoot hij zich, omdat het licht niet in hem is.”

¹¹ Dit sprak Hij, en daarna zegt Hij tot hen: „Lazarus onze vriend is ontslapen; maar Ik ga heen om hem uit den slaap te wekken.” ¹² De discipelen zeiden dan tot Hem: „Heere, indien hij in slaap gevallen is, zal hij behouden worden.” ¹³ Maar Jezus had gesproken van zijn dood; zij echter meenden, dat Hij sprak van de rust van de slaap. ¹⁴ Toen zeide Jezus dan openlijk tot hen: „Lazarus is gestorven, ¹⁵ en Ik ben blijde om uwentwille, dat Ik daar niet was, opdat gij gelooft; maar laat ons tot hem gaan.” ¹⁶ Thomas, genaamd Didymus, zeide dan tot zijne mede-discipelen: „Laat ook ons gaan, opdat wij met Hem sterven.”

¹ Korten tijd heeft de Heere gedurende den winter in Perea gearbeid. Velen komen en gelooven. Aan dit gezegend arbeiden komt echter plotseling een einde, doordat een bekende van Jezus ziek wordt. Uit de wijze, waarop de namen worden medegedeeld, blijkt, dat het hier bedoelde gezin bij de eerste discipelen des Heeren welbekend is geweest. Dit gold echter minder Lazarus dan de zusters, blijkens de nadere toevoeging, dat Bethanie was *het vlek van Maria en Martha*. Deze zusters waren den lezers reeds bekend uit wat het vroeger geschreven Ev. van Lucas in hoofdst. 10 : 38—42 aangaande haar had medegedeeld. Martha trad in het gezin het meest op den voorgrond, Luc. 10 : 38; Joh. 12 : 2. Maria was de stillere, de achteraan komende natuur. Van Lazarus weten we nóg minder; slechts de feiten van zijn ziekte, sterven en opwekking.

² Nog een andere aanwijzing geeft Joh. In Matth. 26 : 6—13 is verhaald, dat in de lijdensweek een niet met name genoemde vrouw den Heere zalfde. Joh. deelt later, 12 : 3, dit feit ook mee. Maar hier reeds vult hij het bericht van Matth. aan met de mededeeling aan de lezers, dat de hun uit vroegere Evangeliën en misschien ook uit zijn eigen prediking bekende vrouw deze Maria was. Daardoor zijn de lezers nog meer met het gezin op de hoogte gebracht en is hun tevens duidelijk de innige gemeenschap tusschen Jezus en het gezin van Bethanie.

3, 4 Op het vernemen der tot Hem gezonden tijding spreekt de Heere: *Deze ziekte is niet tot den dood.* Hiermee bedoelt Hij niet aan te wijzen, dat het gevolg van Lazarus' ziekte niet de dood zal zijn, maar dat God met haar niet bedoelde Lazarus' dood. Neen, anders was Gods doel, ook al zou Lazarus korten tijd geboeid liggen in de macht van den dood. De heerlijkheid Gods zou in deze ziekte geopenbaard worden, en wel zóó, dat de Zoon Gods door haar verheerlijkt worden zou.

5 Op het volgende doen des Heeren wordt licht geworpen door zijn liefde tot het gezin van Bethanie. Zijn liefde belicht zijn woord van vs 4, maakt het in vs 5 meegedeelde talmen des te meer raadselachtig voor de bedroefde zusters en schittert heerlijk als Hij eindelijk het leed wegneemt. En — de geschiedenis herhaalt zich!

6 Waarom de Heere niet aanstonds ging, zegt Joh. niet. Onbevredigend is de meening, dat Hij nog geen openbaring had ontvangen van zijn Vader, hoe te handelen. Er is in zijn talmen geloofsbeproeving voor de zusters, vgl. Matth. 15 : 22—28.

7, 8 Aan het eind der twee dagen wil de Heere heengaan. Bethanie noemt Hij niet. En de discipelen denken daaraan blijkbaar niet. De Heere heeft immers gezegd, dat Lazarus niet zou sterven. Dat woord hebben zij opgevat als een genezingsbevel, vgl. 4 : 50. En zijn mededeeling, dat ze weer naar Judea zullen gaan, zullen de discipelen dus hebben opgevat als een besluit des Heeren, om den afgebroken arbeid aldaar weer op te vatten. Vandaar hun tegenwerping. Zij vreezen voor den Meester het ergste.

9, 10 De Joodsche dag, schoon wisselend in lengte, daar de langste dag in Palestina 14 uren en 12 min. en de kortste 9 uren en 48 min. duurt, werd het geheele jaar door in twaalf „uren” verdeeld, die dan natuurlijk onophoudelijk wisselden in duur. Het langste uur had 71, het kortste 49 minuten. Deze twaalf uren nu zijn en blijven er. Niemand, die den werkdag verkorten kan. God bepaalt zijn duur alleen. En zoo is de duur van des Heilands arbeiden op aarde een dag. En de lengte van zijn arbeidstijd is door God alleen bepaald en wordt ook door den haat zijner vijanden met geen minuut verkort, of door de voorzorgsmaatregelen, die de discipelen willen nemen, met geen oogenblik verlengd, 9 : 4. Zoolang iemand in het daglicht wandelt, struikelt hij niet. Des nachts is daarvoor gevaar. Dan is de wandelaar niet in het licht en schijnt dus het licht niet in hem, in zijn oog. Overdag zijn er de gevaarlijke plekken wel, maar het schijnende licht verhindert het vallen, zoolang de dag duurt. Zoo loeren de vijanden des Heeren wel op Hem, maar zoolang het dag is, tevergeefs. Zoolang zijn door God bepaalde dag duurt, is Hij onaantastbaar in Perea en in Judea.

11 Nu spreekt de Heere duidelijker tot zijn discipelen : het geldt een reis naar Bethanie, naar Lazarus. Den dood een ontslapen te noemen, was ook bij de Joden en in de oudste Christelijke Kerk reeds gewoonte, Matth. 27 : 52 ; Hand. 7 : 60 ; 1 Thess. 4 : 13. Want voor Jezus' discipelen is de dood geen betaling voor de zonden, geen dood meer, Rom. 6 : 23, maar slechts de doorgang tot het eeuwige leven.

12, 13 Het misverstand der discipelen, onverstaanbaar voor den lezer van den Nederlandschen tekst met zijn onderscheid tusschen ontslapen en inslapen, kan zeer gemakkelijk ontstaan voor de hoorders van Jezus' woord, in het Arameesch gesproken, en voor de lezers van het vierde Evangelie in het Grieksch. Want in beide talen wordt voor ontslapen, in den zin van sterven, en inslapen hetzelfde woord en in denzelfden vorm gebruikt. Gaarne gebruikten de Rabbijnen dan ook de dubbele beteekenis van dit woord slapen. Het antwoord der discipelen op des Heeren mededeeling is een uiting van blijdschap en tegelijk een uitspreken van de meening, dat het, gezien deze vermeende gunstige wending in de ziekte, onnoodig is, naar het gevaarlijke Judea te gaan.

14, 15 Aanstonds neemt de Heere het gerezen misverstand weg — *Lazarus is gestorven*. Hij verblijdt zich, dat Hij niet vóór het sterven in Bethanie was en den zieke genezen heeft. Want door wat nu geschieden zal, zullen zij gelooven, d. w. z. zal hun geloof in diepte en sterkte toenemen, vgl. 2 : 11 ; 6 : 69.

16 De Arameesche naam Thomas beteekent : tweeling. In het Grieksch werd dit vertaald met Didymus. Door de Grieksch sprekende Christenen werd hij klaarblijkelijk bij zijn Grieksch naam genoemd. Men heeft beweerd, dat Thomas een tweelingbroeder van Mattheus zou zijn geweest. Thomas is de van nature zwaarmoedige, die Jezus hartelijk liefheeft, maar voor het zien van het licht zichzelf in den weg staat, ook nog na de opstanding, 20 : 24—29. Een nog niet verdwenen gebrek !

Jezus' aankomst te Bethanie. 11 : 17—33.

11 ¹⁷ Toen Jezus dan aankwam, bevond Hij, dat hij reeds vier dagen in het graf lag. ¹⁸ Nu was Bethanie dicht bij Jeruzalem, ongeveer vijftien stadien vandaar. ¹⁹ En velen uit de Joden waren gekomen tot Martha en Maria, om haar te troosten over haar broeder. ²⁰ Toen dan Martha hoorde, dat Jezus gekomen was, ging zij Hem tegemoet ; maar Maria bleef in huis zitten. ²¹ Martha zeide dan tot Jezus : „Heere, indien Gij hier waart geweest, zou mijn broeder niet gestorven zijn. ²² En

nu weet ik, dat wat Gij ook van God zult bidden, God het u zal geven."

²³ Jezus zegt tot haar: „Uw broeder zal weer opstaan."

²⁴ Martha zegt tot Hem: „Ik weet, dat hij weer opstaan zal in de opstanding ten laatsten dage." ²⁵ Jezus zeide tot haar: „Ik ben de opstanding en het leven; die in Mij gelooft, zal leven, ook wanneer hij gestorven is. ²⁶ En ieder, die leeft en gelooft in Mij, zal voorzeker niet sterven in eeuwigheid; gelooft gij dat?" ²⁷ Zij zegt tot Hem: „Ja, Heere, ik geloof, dat Gij zijt de Christus, de Zoon Gods, die in de wereld komen zou." ²⁸ En na dit gezegd te hebben ging zij weg en riep in stilte haar zuster Maria en zeide: „De Meester is er en roept u".

²⁹ Zoodra deze het hoorde, stond zij haastig op en ging tot Hem. ³⁰ En Jezus was nog niet in het dorp aangekomen, maar was nog in de plaats, waar Martha Hem ontmoet had. ³¹ Toen dan de Joden, die met haar in het huis waren en haar troostten, Maria haastig zagen opstaan en weggaan, volgden zij haar, in de meening, dat zij naar het graf ging om daar te weenen. ³² Toen dan Maria kwam waar Jezus was en Hem zag, viel zij aan zijn voeten neer en zeide tot Hem: „Heere, indien Gij hier waart geweest, zou mijn broeder niet gestorven zijn." ³³ Toen Jezus haar dan zag weenen en de met haar meegekomen Joden eveneens, werd Hij wrevelig in den geest en werd bewogen.

17 Daar iemand in den regel begraven werd op den zelfden dag, waarop hij gestorven was, was Lazarus waarschijnlijk, toen de Heere in Bethanie aankwam, reeds vier dagen geleden gestorven. Hoe lang de reis van Bethanie in Perea naar Bethanie in Judea heeft geduurd, één of twee dagen, is niet met zekerheid te zeggen. Evenmin is dus de vraag te beantwoorden, of Lazarus reeds gestorven was vóór Jezus in Perea de tijding der zusters ontving, of korten tijd daarna. De meeningen dienaangaande verschillen.

18, 19 Een stadie is 185 Meter. Bethanie lag dus dicht bij Jeruzalem, op naar schatting ongeveer drie K. M. afstand. Deze opgave maakt voor de niet-Joodsche lezers, niet in het Heilige Land bekend, duidelijk, waarom er in het sterfhuis zoovele Joden waren, blijkbaar bekenden uit Jeruzalem, die waren komen condoleeren. En tevens wordt hierdoor duidelijk, hoe dit wonder in Jeruzalem ruchtbaar werd en de gisting deed toenemen.

20 Het gerucht van zijn komst snelt den Heere vooruit. Even buiten het dorp, vs 30, blijft Hij een poos

toeven om de zusters alleen te ontmoeten. Voorbijgangers of vooruitgezonden discipelen brengen de tijding naar Bethanie. Martha, de meer actieve, gaat Hem tegemoet. Misschien heeft zij van des Heeren aanwezigheid haar zuster nog onkundig gelaten.

21 Zij begint met een droeve klacht. Aanstonds spreekt ook Maria het zelfde woord, vs 32. Dat eene woord hebben zij in haar droefheid klaarblijkelijk in de laatste dagen steeds weer herhaald. Als een zacht verwijt kan het onmogelijk worden opgevat. Want al was de Heere terstond gekomen, was toch Lazarus reeds gestorven geweest.

22 Maar al is haar wensch ook niet vervuld, haar geloof in den Heiland is ongeschokt. Hij heeft haar in zijn herhaalde bezoeken in haar gastvrij huis blijkbaar veel van zijn gebedsleven verhaald of laten zien. En van zijn macht heeft zij genoeg gezien en gehoord, om te weten, dat geen ding voor den Heere te wonderlijk is. Hoe het nu worden zal, nu de Meester hier en haar broeder dood is, weet ze niet, maar al wat Hij bidt, wordt Hem gegeven.

23, 24 Jezus wil haar geen oogenblik in het onzekere laten over wat aan haar broeder zal geschieden. Maar het gaat ook hier, zooals vaker in de door Joh. meegedeelde gesprekken. De Heere wordt misverstaan. Martha meent, dat Hij spreekt over de opstanding ten laatsten dage.

25 Jezus neemt dit misverstand in zijn antwoord niet met zooveel woorden weg. Hij zegt eenvoudig, dat Hij de levensbron is, zoodat de dood het altijd en overal tegen Hem moet afleggen. Wie zóó in Christus gelooft, ziet aan zijn macht geen grens en durft alles geloovig van Hem verwachten. Daarom spreekt de Heere niet verder van den dooden Lazarus, maar van zichzelf. Hij is de opstanding, d. w. z. Hij is het, in wien de opstanding gewaarborgd is, 1 Cor. 15 : 13, 20; Col. 1 : 18, en door wien ze geschonken wordt, 1 Thess. 4 : 16. En Hij is het leven, d. i. de fontein des levens, uit wien den opgestanen het leven eeuwig toevloeien zal, Rom. 6 : 5; 2 Cor. 4 : 10. Om echter door en in Hem te leven, moet men door het geloof met Hem verbonden zijn; *die in Mij gelooft, zal leven*, Gal. 2 : 20. Dan is er de aansluiting aan de levensbron en dus het leven ook zelfs nadat men gestorven is, Ps. 16 : 11. En dat leven zal zijn voltooiing vinden in de opstanding des lichaams.

26 Zóó is het, wat gestorven geloovigen betreft — zij leven. En hier gaat de Heere voort : wat de nog levende geloovigen aangaat — zij moeten straks sterven, zeker. Maar, zij zijn verbonden met de Levensbron, en daarom zullen zij *voorzeker niet sterven in der eeuwigheid*. Hun sterven straks wordt geen sterven, maar een doorgang tot het eeuwige leven. Twee schitterende paradoxen zijn in deze beide verzen : de ge-

storvene leeft en de nog levende sterft niet. Door de vraag aan het slot: *geloofst gij dat?* wil de Heere het geloof in Martha wakker roepen opdat zij bij het graf van haar broeder geen ding voor den Heere onmogelijk acht.

27 Het geloof openbaart zich het heerlijkst in donkeren nacht. Niet in het bezige leven der huisvrouw, Luc. 10 : 40, maar bij het graf van haar broeder klimt Martha met een bloedend hart op de hoogte met haar geloofsbelijdenis. Haar geloof aan de weldaden van Christus ligt vast in haar geloof in zijn persoon. Zij ziet in Hem den beloofde, onder Israël tegemoet gezien ook onder den naam: die komen zal, Matth. 11 : 3; 21 : 9; Luc. 7 : 19; Joh. 6 : 14. Dat geloofst Martha. Blijkens den vorm van het Grieksche werkwoord heeft zij dat reeds langer geloofd en is het tot een vast en blijvend geloof geworden — de zegen van den tegenspoed, waarin de Heere zich openbaart.

28 Het hier niet meegedeelde bevel des Heeren gehoorzamend, gaat Martha heen, om ook haar zuster deelgenoot van haar vreugde te maken. Heimelijk volbrengt ze de gegeven opdracht om een stil gesprek mogelijk te maken zonder de storende nabijheid der Joden.

29, 30 Haastig gaat Maria heen. Jezus wacht nog op dezelfde plaats buiten het dorp, waarschijnlijk om een ontmoeting met de Joden, althans nu, te vermijden.

31, 32 De Joden gaan echter met Maria mee om met haar te weenen aan het graf. Maria komt met dezelfde weemoedige klacht als haar zuster. Maar zij, de zachtere natuur, breekt in tranen uit.

33 Er is geen reden, het weenen der Joden voor gehuicheld te verklaren. Zij waren geen gehuurde klagers, maar bekenden, met medelijden vervuld. Hier staat de Heere nu persoonlijk bij het graf en ziet, wat de zonde teweeggebracht heeft. Geen wonder, dat Hij over haar en haar gevolgen wrevelig wordt. Zichtbaar beeft en schokt zijn lichaam heen en weer. Ook Joh. teekent Hem als den mensch, wien niets menschelijks vreemd is.

De opwekking van Lazarus, 11 : 34—44.

11 ³⁴ En Hij zeide: „Waar hebt gij hem gelegd?” Zij zeggen tot Hem: „Heere, kom en zie.” ³⁵ Jezus weende. ³⁶ De Joden zeiden dan: „Zie, hoe lief Hij hem had.” ³⁷ Maar sommigen uit hen zeiden: „Kon deze, die toch de oogen van den blinde geopend heeft, niet maken, dat ook deze niet gestorven was?” ³⁸ Jezus dan weer wrevelig wordend in zichzelf, komt tot het graf. Nu was dat een spelonk, en een steen lag er boven op. ³⁹ Jezus zegt: „Neemt den steen weg.” De zuster van den

doode, Martha, zegt tot Hem : „Heere, hij riekt al, want hij ligt reeds vier dagen.” ⁴⁰ Jezus zegt tot haar : „Heb Ik u niet gezegd, dat gij, wanneer gij gelooft, de heerlijkheid Gods zult zien?” ⁴¹ Zij namen dan den steen weg. En Jezus sloeg de oogen naar boven en zeide : „Vader, Ik dank U, dat Gij Mij gehoord hebt. ⁴² En Ik wist wel, dat Gij Mij altijd hoort. Maar wegens de menigte, die Mij omringt, heb Ik het gezegd, opdat zij gelooven, dat Gij Mij gezonden hebt.” ⁴³ En toen Hij dit gezegd had, riep Hij met groote stem : „Lazarus, kom uit !” ⁴⁴ De doode kwam uit, gebonden aan handen en voeten met windsels en zijn gezicht omwonden met een zweetdoek. Jezus zeide tot hen : „Maakt hem los en laat hem heengaan.”

^{34, 35} Ook Martha is reeds weer uit het dorp naar Jezus teruggekeerd. De beide zusters noodigen nu den Heere op zijn vraag uit, mee te gaan naar het graf. Onderweg verbergt de Heere, in wien het echt menschelijke schittert, zijn aandoening over den dood van zijn vriend en de smart der beide zusters niet.

^{36, 37} Al wat de Heere doet, is aanleiding, dat de meeningen over Hem verdeeld zijn. Ook als Hij weent openbaart zich het contrast. Sommigen oordeelen, dat zijn nu in tranen zich uitend medelijden wat laat komt en zich beter eenige dagen eerder in genezing van den zieke had kunnen openbaren. Aan zijn macht daartoe twifelen zij bij de herinnering aan de genezing van den blinde, eenigen tijd geleden gewrocht, niet. Had Hij niet kunnen voorkomen het leed, waarover Hij nu weent ?

³⁸ Deze houding der laatstgenoemde Joden ontstemt den Heere. Zij verstaan van Gods wegen en werken niets. Zij morren over Hem als kleine kinderen over Vaders werk, welks motief en doel zij toch niet kunnen verstaan.

De graven lagen in den regel buiten de steden, Luc. 7 : 12. De overlevering wijst ten Westen van Bethanie de plaats aan, waar Lazarus' graf zou hebben gelegen. Haar juistheid is echter niet te bewijzen. Het graf was, gelijk van een welgestelde familie te verwachten was, een grafkamer, van boven met een steen gedekt. Een trap gaf dus waarschijnlijk toegang tot het graf.

^{39, 40} Nog denkt Martha niet aan een opwekking. Zij denkt, dat Jezus alleen nog éénmaal den overledene wil zien. Daarom moet haar het zooeven gezegde woord nog weer herinnerd worden, in verband met het voor eenige dagen aan haar boden terug meegegeven woord, vs 4. Lazarus' ziekte zal nu inderdaad blijken, ten doel te hebben gehad de open-

baring van de heerlijkheid Gods. Maar slechts die gelooft, zal in de opwekking van Lazarus de heerlijkheid Gods zien. Voor anderen wordt zij aanleiding tot nog feller haat, vgl. vs 46, 47.

41 Hier ontsluit des Heeren eigen hand iets van het verborgen leven der Heilige Drieëenheid. Wonderen zijn voor Christus gebedsverhooring. Hij is immers de Knecht des Heeren, die slechts doet, wat Hem is opgedragen. Als Knecht des Heeren bidt Hij tot den Vader, Jes. 49 : 8. Eer Hij bij het graf van Lazarus kwam, heeft Hij gebeden om de opwekking van Lazarus. Niet alsof het voor Hem in twijfel stond, of dit wel geschieden zou, vgl. vs 4 en vs 42. Maar het gebed was voor Hem de weg, waarin Hij zijn macht openbaren zou. Eer Hij nu tot zijn machtsdaad overgaat, dankt Hij den Vader, in de eerste plaats opdat voor het oor der luisterende wereld aan den Vader de dank worde toegebracht. De lezing van de Statenvert.: *waar de gestorvene lag* is waarschijnlijk latere toevoeging.

42 En nog meer bedoelt deze dankzegging. De gebedsverhooring is voor Jezus geen verrassing — ze stond vast. Maar de dankzegging is een openlijke belijdenis, dat het verrichte wonder gebedsverhooring is, werk Gods dus, en derhalve een duidelijk blijk, dat Jezus de gezondene des Vaders is.

43, 44 Het uur is gekomen, dat de dooden zullen hooren de stem van den Zoon Gods, 5 : 25. Naar Joodsche gewoonte was de doode omwonden met linnen doeken, Matth. 27 : 59; Joh. 20 : 7, waarin kruiden waren gebonden, 19 : 40. Zijn gezicht was omwonden met een z.g. zweetdoek, die bij de Joden de plaats van een zakdoek innam. Dat alleen deze lichaamsdeelen worden genoemd, is niet, omdat niet het geheele lichaam ingewikkeld was. Dit was integendeel wel het geval. Maar alleen handen en voeten worden genoemd omdat deze inwikkeling alle bewegingen bemoeilijkte. Daarom moest hij losgemaakt worden, waartoe eerst het bevel des Heeren de doodelijk verschrikte omstanders bracht.

Het doodvonnis besloten. 11 : 45—54.

11 45 Velen dan uit de Joden, die tot Maria gekomen waren en aanschouwd hadden, wat Hij gedaan had, geloofden in Hem. 46 Maar sommigen uit hen gingen naar de Farizeërs en zeiden hun, wat Jezus gedaan had. 47 De Hoogepriesters en de Farizeërs vergaderden dan den Grooten Raad en zeiden : „Wat zullen wij doen? Want deze mensch doet vele teekenen. 48 Indien wij Hem zoo laten begaan, zullen allen in Hem gaan gelooven en zullen de Romeinen komen en (ons) ontnemen zoowel onze plaats als ons volk.” 49 Maar één uit hen, Kajafas,

die dat jaar Hoogepriester was, zeide tot hen : „Gij weet in het geheel niets, ⁵⁰ en gij bedenkt niet, dat het voor u nuttig is, dat één mensch sterve voor het volk en niet het geheele volk verloren ga.” ⁵¹ En dat zeide hij niet van zichzelf, maar door dat Hij Hoogepriester was dat jaar, profeteerde hij, dat Jezus zou sterven voor het volk, ⁵² en niet voor het volk alleen, maar opdat Hij ook de kinderen Gods, die verstrooid zijn, tot één zou vergaderen. ⁵³ Van dien dag af dan beraadslaagden zij, Hem te dooden.

⁵⁴ Jezus dan wandelde niet langer openlijk rond onder de Joden, maar ging vandaar weg naar het land dicht bij de woestijn, naar de stad, genaamd Efraïm, en daar bleef Hij met zijn discipelen.

^{45, 46} Weer heeft het optreden des Heeren tweeërlei gevolg. Voor velen werd het condoleantie-bezoek te Bethanie tot rijken zegen. Anderen boodschappen de opwekking van Lazarus aan de Farizeërs. Niet als een aanklacht, daarvoor is geen grond, maar als een ongelukstijding. Zij hebben wel het teeken gezien, maar door hun ongeloof zagen zij daarin niet de heerlijkheid Gods, vgl. vs 40. Zoo is hun haat door zijn wonder en de erkenning als Messias door velen uit hun eigen kring nog toegenomen. Zij verlangen, dat de bevoegde macht er een eind aan maakt. Ze zeggen het aan de Farizeërs, de wachters der orthodoxie en de meest invloedrijke partij in het Sanhedrin.

^{47, 48} Het conflict nadert merkbaar zijn einde. Het Sanhedrin is het over eens, dat er maatregelen dienen te worden genomen. Ook Israëls leiders zijn blind voor de openbaring van Gods heerlijkheid in Jezus' daden. Er moet raad geschaft worden om op een of andere wijze deze groeiende beweging te stuiten. Anders zal het dwaze volk Hem nog Koning maken. En dan zullen de Romeinen in het uitbrekende oproer een welkome aanleiding vinden om ook den laatsten schijn van zelfstandigheid aan de regeering en het volk te ontnemen en Palestina onder hun direct gezag plaatsen. Zoo zal hun nog ontnomen worden het beheer over Jeruzalem, de hoofdstad met den Tempel als middenpunt, en over het geheele volk. Reeds om deze politieke overwegingen moet er iets gebeuren.

⁴⁹ Naar de Wet van Mozes was het Hoogepriesterschap erfelijk en bekleedde men het levenslang, Num. 35 : 28; Hebr. 7 : 23. Herodes de Groote en de Romeinen maakten daaraan echter een einde. Zij stelden naar goedvinden Hoogepriesters aan en zetten ze weer af. Kajafas, wiens eigen-

lijke naam Jozef en wiens bijnaam Kajafas was, bekleedde zijn ambt van 18—36 na Chr.

50 Als voorzitter van het Sanhedrin neemt hij het woord. Heftig vaart hij uit tegen zijn medeleden. Zij zijn besluiteloos. Tegen het dooden van Jezus zien zij om allerlei redenen nog op. Maar Kajafas oordeelt, dat men over dezen noodlottigen schroom behoort heen te stappen. Jezus ter dood brengen is wel ontzettend, maar men moet tusschen twee kwaden kiezen. Het is beter, dat één sterft en de beweging zoo worde onderdrukt, dan dat ze uit schroomvalligheid worde geduld en zoo in het eind nog het geheele volk geestelijk en maatschappelijk en staatkundig in het verderf worde gestort.

51 In dit woord van Kajafas, dat met beslistheid op het doodvonnis over Jezus aanstuurt om Israël voor ondergang te behoeden, ziet Joh. een diepere beteekenis. Hier is een profetie, een woord Gods, onbewust door Kajafas gesproken — Jezus zal als het Lam Gods sterven om de zonde van zijn volk te verzoenen. Dit profetisch karakter van Kajafas' woord leidt Joh. af uit het feit, dat hij in dat jaar Hoogepriester was en dus niet als privaat persoon sprak, maar als Hoogepriester, die op den Grooten Verzoendag zou offeren voor het volk en nu reeds profetisch naar dat offer heenwees. Ook andere jaren was Kajafas Hoogepriester geweest, maar dat hij het ook dát jaar was, het jaar, waarop het Lam Gods geofferd worden zou, had voor zijn spreken groote beteekenis.

52 En deze offerdood van Jezus zal vrucht dragen niet alleen voor Israël, maar voor het volk Gods, dat over de heele aarde verstrooid is. Al zijn ze nog dood in de zonden en misschien nog niet eens geboren, voor den eeuwigten God zijn ze er reeds en zijn ze naar zijn verkiezing reeds kinderen Gods. Ook hen moet Hij tot één kudde vergaderen, 10 : 16, 17.

53 Het woord van den voorzitter heeft aan de besluiteloosheid van de leden van het Sanhedrin een einde gemaakt. Hun besluit is na zijn forsche taal toegenomen. Zij zullen Hem dooden. Maar over de wijze, waarop het besluit zal worden uitgevoerd, wordt nog dagelijks beraadslaagd.

54 Ook nu echter, in het vroege voorjaar, is het uur des Heeren nog niet gekomen. Daarom gaat Hij weer weg. Nu niet weer naar het Overjordaansche, maar naar Efraïm, een klein stadje, niet aan den grooten weg gelegen, op een paar uur afstands ten N. O. van Bethel, op de grenzen van Samaria. Daar wacht Hij het uur, waarop Hij als het Lam Gods zich voor zijn volk in den dood zal geven en verzoening zal brengen.

De spanning in Jeruzalem. 11 : 55—57.

11 ⁵⁵ En het Paaschfeest der Joden was nabij. En velen uit die landstreek gingen naar Jeruzalem vóór het Paaschfeest om

zich te reinigen. ⁵⁶ Zij zochten dan Jezus en spraken onder elkander, terwijl zij in den Tempel stonden: „Wat dunkt u? Zal Hij op het feest komen?” ⁵⁷ En de Hoogepriesters en de Farizeërs hadden bevel gegeven dat, wanneer iemand zijn verblijfplaats wist, hij het moest aanwijzen, opdat zij Hem gevangen konden nemen.

⁵⁵ Deze paar verzen vormen den overgang tot het volgende stuk. Het is nog een paar weken vóór het Paaschfeest. Van wat er in deze enkele dagen in Efraïm geschiedt, hooren we niets. We worden reeds in Jeruzalem verplaatst. Oorzaak hiervan is de voorbereiding voor het Paaschfeest. Levietisch onreinen mochten het Pascha niet eten, Num. 9 : 6, 10, 11, en plachten daarom eenige dagen tevoren naar Jeruzalem te gaan om door wasschingen en offers naar de Wet zich te reinigen.

⁵⁶ Onder de velen, die vóór Paschen daar zijn, bevinden zich nu ook lieden uit den omtrek van Efraïm. Zij weten en vertellen, dat Jezus daar is. Terwijl de dagen voorbijgaan, zoeken en informeerden zij, of Hij ook gekomen is. De spanning is groot. De atmosfeer is geladen met electriciteit. In groepen staan de menschen op het Tempelplein, de lieden uit Efraïm, die het laatste nieuws over Jezus hebben, in het midden, en bespreken de vraag, of Hij ook komen zal.

⁵⁷ Misschien hadden ze er vroeger niet aan getwijfeld. In het afgelegen Efraïm wist men niet, hoe ontzaglijk de spanning was. Maar nu zij in Jeruzalem zijn gekomen, hooren zij het bevel, door het Sanhedrin uitgevaardigd, om zijn verblijfplaats, indien Hij in Jeruzalem komt, bekend te maken. Er is een stilte voor den storm. Jeruzalem beeft van koortsachtige opwindning. En Jezus wacht het uur des Vaders en maakt zich gereed om te gaan.

Hoofdstuk 12.

De maaltijd te Bethanie. 12 : 1—8.

12 ¹ Jezus dan kwam zes dagen vóór het Paaschfeest te Bethanie, waar Lazarus was, dien Jezus had opgewekt uit de dooden. ² Zij bereidden dan daar voor Hem een maaltijd; en Martha diende, en Lazarus was een van die met Hem aanlagen. ³ Maria dan nam een pond onvervalschte kostbare nardus-

zalf en zalfde de voeten van Jezus en droogde met haar haren zijn voeten af; en het huis werd vervuld met den reuk der zalf. ⁴ Maar Judas Ischkarioth, een zijner discipelen, die Hem zou verraden, zeide: ⁵ „Waarom is deze zalf niet verkocht voor driehonderd penningen en voor de armen gegeven?“ ⁶ Dit zeide hij echter niet, omdat hem de armen ter harte gingen, maar omdat hij een dief was en als houder van den geldbuidel wegnam van de ingeworpen gaven. ⁷ Jezus zeide dan: „Laat haar begaan, opdat zij dit beware voor den dag van mijn begrafenis. ⁸ Want de armen hebt gij altijd met u, maar Mij hebt gij niet altijd.”

¹ Hier begint de lijdensweek. Zes dagen vóór het op 14 Nisan te vieren Paaschfeest, op Vrijdag, komt de Heere in Bethanie. Over de reis daarheen zegt Joh. niets. Uit Luc. 18 : 35 blijkt, dat Hij over Jericho is gereisd, met den grooten feeststoet, die naar Jeruzalem trok. Dat Lazarus door Joh. bizonder wordt vermeld, is, omdat door hem en zijn aanwezigheid aldaar licht op de volgende gebeurtenissen valt.

² Ter eere van Jezus en uit dankbaarheid over de opwekking van Lazarus bereidt men, d. i. een kring van vereerders in Bethanie, den Heere een feestelijken maaltijd. Uit Matth. 26 : 6, 7 en Marc. 14 : 3 blijkt, dat deze maaltijd is aangericht ten huize van een zekeren Simon, een genezen melaatsche. Uit Matth. en Marc. zou men den indruk kunnen krijgen, dat de maaltijd gehouden werd twee dagen voor het Paaschfeest. Hier blijkt hij echter reeds eenige dagen vroeger te zijn geweest. Matth. en Marc. geven niet de tijdsorde, maar het logisch verband der gebeurtenissen. Na de mededeeling der plannen van het Sanhedrin: *niet op het feest*, Marc. 14 : 1, verhalen zij, welk feit onder Gods voorzienigheid aanleiding werd, dat het listige plan in duigen viel en Jezus' voorspelling, Matth. 26 : 2, werd vervuld. Deze aanleiding was de (reeds eenige dagen vroeger gehouden) maaltijd bij Simon, waarna Judas naar het Sanhedrin ging. De dag, waarop de maaltijd gehouden is, kan niet nauwkeurig worden bepaald. Sommige uitleggers denken aan den Vrijdag. Gezien echter het feestelijk karakter van den maaltijd, die dus bizondere voorbereiding vroeg, is eerder aan den Zaterdagavond te denken, toen de Sabbat reeds was voorbijgegaan. Het spreekt van zelf, dat het geheele gezin, waarmee de Heere bizonder was bevriend, tegenwoordig was. Martha aan haar gewone werk. Lazarus als de stilzwijgende gast, Maria bij Jezus.

³ Nardusolie werd gewonnen uit de nardusplant. Door toevoeging van andere welriekende bestanddeelen bereidde men daaruit de kostbare narduszalf. Ze werd in albasten

fleschjes met nauwen hals bewaard. Daarom brak Maria het fleschje, Marc. 14 : 3. Om haar groote kostbaarheid werd ze op allerlei wijze vervalscht. Een Romeinsch pond woog 327,45 gram. Na het breken der flesch giet Maria een hoeveelheid uit op het hoofd des Heeren, Matth. 26 : 7, en daarna een, waarschijnlijk grootere, hoeveelheid over zijn voeten. Zóó overvloedig is deze zalving, dat het huis met den geur wordt vervuld.

4, 5 Deze gebeurtenis is echter voor de lage ziel van Judas de druppel, die den beker overloopen doet. Als een echt gierigaard, voor wien geld tellen en met afgrijzen zien, welke groote, heerlijke bedragen men aan onnutte dingen wegwerpt, een voorname bezigheid is, weet hij precies den prijs van dergelijke luxeartikelen. Een penning was het dagloon van een arbeider, Matth. 20 : 2. Een geschenk als van Maria kon dus alleen uit zéér ruime beurs worden gegeven.

6 Judas bedoelde niet, dat Maria aan de armen het bedrag had moeten geven, maar hij had gewild, dat zij het voor de armen had bestemd en aan hem als kashouder van het gezelschap van Jezus en de discipelen had gegeven om daaruit successief den armen iets te kunnen geven. Hij genoot blijkbaar het algemeene vertrouwen in den kring. Later zal echter aan den dag gekomen zijn, wat toen nog niemand vermoedde, dat hij uit de onder zijn beheer zijnde algemeene kas geregeld kleine bedragen wegnam en ze zich toeigende. Bevend van verontwaardiging onmaskert Joh. hem.

7 De Heere keurt het liefde-offer van Maria goed. Zijn woord teekent ons de situatie. Ontzet over zulk een verspilling probeert Judas nog door zijn woord en misschien door een grijpbeweging naar de weer neergezette flesch de ramp te stuiten, en nog te redden wat te redden is. Niet alles heeft Maria gebruikt. De rest zal zij later aanwenden. Wanneer, dat weet ze nog niet. Maar Jezus kent haar en zijn eigen toekomst — de rest, die bewaard wordt, zal dienen voor zijn begrafenis. De lezing der Statenvert. : *zij heeft dit bewaard*, berust op een andere, minder waarschijnlijke, Grieksche lezing.

8 Nu spreekt de Heere openlijk van zijn dood : *Mij hebt gij niet altijd*. Den verrader onmaskert Hij niet, al weet Hij zijn bedoelen met het gehuichelde woord.

De koninklijke intocht. 12 : 9—19.

12 ⁹ De groote menigte dan der Joden vernam, dat Hij daar was, en zij kwamen niet om Jezus alleen, maar ook om Lazarus te zien, dien Hij uit de dooden had opgewekt. ¹⁰ En de Hoogepriesters besloten, ook Lazarus te dooden, ¹¹ omdat om zijnentwille velen der Joden heengingen en geloofden in Jezus.

¹² Toen den volgenden morgen de groote menigte der feest-

gangers hoorde, dat Jezus naar Jeruzalem kwam, ¹³ namen ze palmtakken en gingen uit, Hem tegemoet, en riepen: „Hosanna, gezegend zij Hij, die komt in den naam des Heeren, en die de Koning van Israël is.” ¹⁴ En Jezus vond een ezelsveulen en ging er op zitten, gelijk geschreven staat: ¹⁵ „Vrees niet, dochter Sions, zie, uw Koning komt, zittend op een ezelsveulen.”

¹⁶ Dit verstonden zijn discipelen in het eerst niet, maar toen Jezus verheerlijkt was, toen herinnerden zij zich, dat dit van Hem geschreven stond, en dat men Hem dit gedaan had. ¹⁷ De menigte dan, die bij Hem geweest was, toen Hij Lazarus uit het graf had geroepen en hem uit de dooden had opgewekt, getuigde (hiervan). ¹⁸ Daarom ging Hem de menigte tegemoet, omdat zij had gehoord, dat Hij dit teeken had gedaan.

¹⁹ De Farizeërs dan zeiden tot elkander: „Gij ziet, dat gij niets verder komt! Zie, de geheele wereld loopt achter Hem aan!”

9 Blijkens de vorige verzen heeft de zalving te Bethanie een stoot gegeven aan Judas en zoo aan de gevangenneming van Jezus. Nu deelt Joh. mee, dat nog een andere omstandigheid heeft meegewerkt aan de beëindiging en de bespoediging van het drama, nl. het enthousiasme der menigte voor Jezus. Vele feestgangers zijn in de laatste dagen te Jeruzalem gekomen en hooren daar het geweldige nieuws van de opwekking van Lazarus. Zij behooren tot de Joden, d. w. z. tot de vijanden van Jezus. Maar in de dagen vóór het feest, waarin dit vers ons verplaatst, gaan ze in grooten getale naar Bethanie. Vooreerst om te zien, of Jezus het werkelijk heeft gewaagd, naar Jeruzalem te komen. Vooral echter om met eigen oogen zich te overtuigen, dat Lazarus werkelijk is opgestaan.

10, 11 Het gevolg van dit komen en zien is, dat nog in deze laatste dagen vóór het Paaschfeest velen dezer Joden hun vijandschap laten varen en zich gewonnen geven, en in Jezus gelooven. De toestand wordt in het overvolle Jeruzalem kritiek. Het Sanhedrin wordt bevreesd en besluit tot drastische maatregelen. Ook Lazarus moet gedood. Misschien hebben de Farizeërs aan het nemen van dit besluit niet meegewerkt, daar alleen de (Sadduceesche) Hoogepriesters worden genoemd.

12 Na deze algemeene schildering van de geestdrift der menigte en de houding, die daardoor het Sanhedrin steeds beslister ging innemen, beschrijft nu dit stuk een enkel feit, den intocht in Jeruzalem, in verband met de vijandschap van het Sanhedrin en den afloop van het conflict. Met *den volgenden morgen* wordt niet de morgen bedoeld na vs 1, maar die na vs 2, d. i. Zondagmorgen. Onder de feestgangers

in Jeruzalem wordt door reeds van Bethanie gekomen menschen bekend, dat Jezus vandaag naar Jeruzalem zal komen.

13 Het gerucht vliegt door Jeruzalem. Een menigte trekt de stadspoort uit Jezus tegemoet. Het is een gemengde schare van discipelen, Luc. 19 : 37, en vijanden, Luc. 19 : 39. Voor het meerendeel zijn het enthousiaste Galileërs, Matth. 21 : 10, 11. Onderweg rukken ze takken van de palmboomen om die op den weg te spreiden en zoo Hem als Koning te verwelkomen. Ps. 118 werd gezongen op het Loofhuttenfeest door de Tempelzangers. Bij vs 25 viel het geheele volk in en zwaaide met de palmtakken. De uitroep : „Hosanna”, letterlijk een bede : „Och Heere, geef nu heil,” verkreeg in den lateren tijd de beteekenis van een welkomstroep, zooiets als : „gezegend zij de Koning.” Zoo werd Jezus als Koning verwelkomd.

14 De Synoptische Evangeliën geven het verhaal van het ezelsveulen breeder. Twee discipelen halen het van iemand, zeker met Jezus bevriend. De juiste ligging van het verdwenen dorp Bethfagé is niet meer bekend. Waarschijnlijk lag het tusschen Jeruzalem en Bethanie.

15 Natuurlijk niet uit vermoeidheid, maar alleen demonstratief, zichzelf aanwijzend als vervulling der profetie, rijdt de Heere op het ezelsveulen Jeruzalem in. Dat Hij juist dit rijdier heeft, is minder aanwijzing, dat Hij als vredevorst komt, dan wel symbool van zijn nederigheid en vernedering. Het woord, dat de Statenvert. weergaf door *zachtmoedig* in Zach. 9 : 9, beteekent : neergebogen, ellendig zijn. Het gaat met Christus, den Koning, door lijden tot heerlijkheid. Nú zag Joh. Hem op het ezelsveulen, later, na het kruis en het graf, op het paard der overwinning, Openb. 6 : 2 ; 19 : 11. Zoo vormen deze koninklijke intocht en de kruisiging, enkele dagen later, 'geen tegenstelling. De laatste is niet de aanwijzing, dat de eerste fiasco leed, maar juist de weg tot volkomen vervulling der profetie, in den koninklijken intocht verzinnebeeld.

16 Later hebben de discipelen, in het licht der verhooring, en verlicht door den Heiligen Geest, het gebeurde in Jezus' vernedering dieper verstaan en de profetie beter gekend.

17, 18 In deze verzen gaat Joh. nu aanwijzen, welken invloed deze intocht had op de leden van het Sanhedrin en waardoor. Want onder de massa, die Jezus naar Jeruzalem begeleidt, zijn ook velen, die ooggetuige van Lazarus' opwekking zijn geweest. En juist hun geestdriftig verhaal is oorzaak, dat de menigte in beweging komt en Hem op dien Zondagmorgen feestelijk binnenhaalt. De massa is op het punt, Hem openlijk als Messias uit te roepen. De lezing der Statenvert. : *De schare dan, die met Hem was, getuigde, dat Hij Lazarus uit het graf geroepen had*, berust op een andere minder waarschijnlijk Grieksche lezing.

19 In vs 10 is meegedeeld, wat de Sadduceesche Hoogepriesters deden, om deze gevaarlijke beweging, door de opwekking van Lazarus ontstaan, te stuiten. Aan hun besluit hadden hun Farizeesche medeleden geen deel. Vermoedelijk deinsden dezen daarvoor terug. Maar na den intocht van Jezus en door de geestdrift der massa worden zij angstig en radeloos. Zij weten niet meer, hoe het moet. Maar de meest besliste radicale partij zal het als altijd ook nu weer winnen.

Het verzoek der Grieken. 12 : 20—36.

12 ²⁰ En er waren sommige Grieken, uit hen, die opgingen om te aanbidden op het feest. ²¹ Dazen dan kwamen tot Filippus, die van Bethsaida in Galilea was, en richtten tot hem een vraag: „Mijnheer, wij willen gaarne Jezus zien.” ²² Filippus gaat het Andreas zeggen: Andreas en Filippus komen en zeggen het aan Jezus. ²³ En Jezus antwoordt hun en zegt: „Het uur is gekomen, dat de Zoon des menschen verheerlijkt worde. ²⁴ Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: Indien de tarwekorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft zij alleen; maar indien zij sterft, draagt zij veel vrucht. ²⁵ Die zijn leven liefheeft, verliest het, en die zijn leven haat in deze wereld, zal het bewaren ten eeuwigen leven. ²⁶ Indien iemand Mij dient, die volge Mij; en waar Ik ben, daar zal ook mijn dienaar zijn. Indien iemand Mij dient, zal hem de Vader eeren.

²⁷ Nu is mijn ziel bewogen, en wat zal Ik zeggen? Vader, red Mij uit dit uur? Maar hierom ben Ik in dit uur gekomen. ²⁸ Vader, verheerlijk uw Naam.” Er kwam dan een stem uit den hemel: „En Ik heb (hem) verheerlijkt en Ik zal (hem) weer verheerlijken.” ²⁹ De menigte dan, die daar stond en het hoorde, zeide, dat het gedonderd had. Anderen zeiden: „Een Engel heeft tot Hem gesproken.” ³⁰ Jezus antwoordde en zeide: „Niet om mijnentwil is deze stem geschied, maar om uwentwil. ³¹ Nu is het oordeel over deze wereld; nu zal de overste dezer wereld naar buiten uitgeworpen worden. ³² En Ik, wanneer Ik verhoogd ben van de aarde, zal allen tot Mij trekken.”

³³ En door deze woorden wees Hij aan, welken dood Hij zou sterven. ³⁴ De menigte antwoordde Hem dan: „Wij hebben uit de Wet gehoord, dat de Christus blijft tot in eeuwigheid, en hoe zegt Gij, dat de Zoon des menschen moet verhoogd worden? Wie is deze Zoon des menschen?” ³⁵ Jezus zeide dan

tot hen : „Nog korten tijd is het licht onder u. Wandelt, terwijl gij het licht hebt, opdat de duisternis u niet overvalle. En die in de duisternis wandelt, weet niet, waar hij heengaat. ³⁶ Terwijl gij het licht hebt, gelooft in het licht, opdat gij kinderen van het licht wordt.”

Dit sprak Jezus, en Hij ging weg en verborg zich voor hen.

²⁰ Op welken dag het in deze verzen beschrevene plaats gevonden heeft, meldt Joh. niet. Vs 36 doet echter vermoeden, dat we hier het einde van Jezus' openlijken arbeid hebben. In de daarop volgende verzen geeft Joh. dan een slotbeschouwing over al het werken van Jezus onder Israël. Vs 36 beschrijft dan hetzelfde als Matth. 23 : 39 ; 24 : 1. En het verzoek der Grieken is dan Dinsdag gedaan.

Na de hulde van Israël, vs 12—19, komt nu de hulde der heidenen. De hier bedoelde feestgangers zijn geen eigenlijke proselieten, maar menschen, die het Joodsche Godsgeloof hebben overgenomen, de synagoge bezochten en betreffende de ceremonieele Wet zich tot het naleven van enkele hoofdzaken bepaalden, vooral wat betreft het Sabbatsgebod en de spijswetten. In het N. T. heeten ze gewoonlijk godvreezenden, Hand. 10 : 2, of godsdienstigen, Hand. 16 : 14. Joh. noemt hen : *die opgingen* (d.w.z. die gewoon waren, op te gaan) *om te aanbidden op het feest*. Onder hen zijn ditmaal in Jeruzalem ook sommige Grieken.

²¹ Ook tot deze Grieken is het gerucht van Jezus doorgedrongen. Gaarne willen zij Hem zien, d. w. z. Hem ontmoeten en spreken. Het zijn heilbegeerige zoekers. Zelf durven ze echter niet tot den Heere te gaan om Hem aan te spreken. Daarom roepen ze de hulp in van Filippus, dien ze misschien uit Galilea, waar vele heidenen wonen, kennen.

²² Filippus echter is eenigszins schroomvallig, nu met dit verzoek tot Jezus te gaan, nu de spanning zoo hevig is in Jeruzalem, en men van alle kanten den Meester bespiedt om een aanleiding te vinden tot zijn gevangenneming. Hoe zal het opgenomen worden, als Jezus hier, waarschijnlijk op het Tempelplein, Marc. 12 : 35 ; 13 : 1 ; Luc. 21 : 37, voor het oog der groote menigte met heidenen sprak ? Daarom bespreekt Filippus het eerst met Andreas. En na rijp beraad brengen ze den Meester het verzoek over. Of de wensch der Grieken ingewilligd is, meldt Joh. niet.

²³ In hun begeerte ziet Jezus de aanvankelijke vervulling der profetie, dat ook de heidenen naar Hem zullen vragen, Ps. 68 : 32 ; Jes. 11 : 10. Dit is de profetie, dat alle knie voor Hem zich zal buigen. Zoo is nu reeds het uur van zijn verheerlijking aangebroken. Maar zij komt niet anders,

dan door zijn lijden en dood heen. Lijden en verheerlijking zijn voor Hem zóó onlosmakelijk verbonden, als de beide eindpunten van één lijn, dat Hij ze beide ziet samenvallen. Zoo vangt met zijn lijden de verheerlijking reeds aan.

24 Dat lijden voor Hem inderdaad de weg is tot de heerlijkheid, wijst Jezus aan met het voorbeeld van de tarwekorrel, die sterven moet om vrucht te dragen. Zoo is Jezus' dood de eenige weg, waarlangs Hij een groote gemeente zich vergaderen kan.

25 Een overeenkomstige wet geldt ook voor de discipelen des Heeren: door den dood naar de heerlijkheid. Die, als men zal moeten kiezen tusschen Christus verloochenen en sterven, zijn leven liefheeft en zich in den dood voor de zaak van Christus niet wil overgeven, is geen echt discipel en sterft dus straks den eeuwigen dood. Maar die als het moet om Christus' wil zijn leven offert, zal het eeuwige leven beërven.

26 Er valt niet aan te twifelen, of deze wet naar haar beide zijden wel in het leven der Christenen zal worden vervuld. Want de Heere vraagt strikte gehoorzaamheid; volgen is de onafwijsbare eisch voor elk discipel. Ook op den kruisweg, Gal. 2 : 20, en in den dood, Openb. 2 : 10; Rom. 6 : 5. Maar ook de verheerlijking komt. Er is loon op het zich geven voor Christus, Hebr. 11 : 26.

27 Maar Jezus is ook waarachtig mensch. Als mensch ziet Hij nu op het aanvangspunt der boven, vs 23, geteekende lijn. Wat Hij nu spreekt van zijn komend lijden schokt zijn ziel, die tegen het lijden opziet. Hij weet niet, wat te zeggen. De gedachte, voor deze pijn bewaard te worden, flitst even door zijn ziel, maar wordt nog niet als in Gethsemané tot een gebed. Juist om dit alles te ondergaan en zóó zijn gemeente te verlossen is dit uur voor Hem aangebroken.

28 Neen, iets anders wil Hij bij den aanvang bidden, het hoogste doel, dat door zijn lijden wordt bereikt, de verheerlijking, niet van zichzelf, vs 23, maar van Gods Naam, Matth. 6 : 9. Hij bidt, dat door zijn werk en lijden de door de zonde gebroken heerlijkheid Gods weer schittere. Voor het oor der omstanders spreekt God zijn antwoord, dat Jezus' werk in het licht stelt zoowel dat reeds geschied is als dat nog volbracht zal worden door kruis en dood. Reeds heeft de Vader zijn Naam verheerlijkt door Jezus' wonderen en woorden. En straks zal Hij het doen door het lijden en de volgende verhooring, al de eeuwen door.

29, 30 Dit spreken Gods is geen innerlijke ervaring geweest in de ziel van den Heiland, maar een uitwendig hoorbaar spreken. Maar de omstanders hebben de stem niet verstaan. Blijkbaar wel de discipelen. Wel hebben de menschen in dit buitengewoon verschijnsel kunnen hooren, dat God zelf

aangaande Jezus getuigenis heeft afgelegd. De laatste waarschuwing aan Israël, te gelooven in den Zoon, die nog in het midden is van zijn bondsvolk.

31 Aan deze stem uit den hemel, die van Hem getuigenis gegeven heeft, sluit Jezus zich aan. Blijkens zijn woord en Gods woord, vs 23, 28, komt nu zijn verheerlijking. Maar naar den anderen kant beteekent dat het oordeel over de zondige wereld. *Deze wereld* is de door de zonde van God afgekeerde, Hem vijandige menschheid. Satan is haar overste, niet als wettig koning, maar als het revolutionaire bendevoofd. Door Christus' werk verliest Satan het echter, en deze wereld verliest het met hem. Het oordeel over haar begint principieel met het uur van Christus' offer en zal door en na het gericht der geschiedenis ten volle worden uitgesproken in het laatste oordeel. Dan wordt Satan voorgoed buiten zijn heerschappij geworpen, Openb. 20 : 10.

32, 33 En deze nederlaag van Satan wordt de zege van Christus. Satan verliest het, nu reeds — maar Christus zal allen, die Hij kocht met zijn bloed, ook de heidenen, vs 20, trekken tot zijn heerschappij en tot zijn heerlijkheid. Dat vangt aan na zijn verhooring. In zijn bijgevoegde verklaring doet Joh. den zin dezer woorden verstaan. De verhooring, waarvan de Heere spreekt, is allereerst, in letterlijken zin, de verhooring aan het kruis. Maar deze is tegelijk in ideëlen zin aanvang van en weg tot zijn verhooring in heerlijkheid, 3 : 14.

34 Voor de hoorders van Jezus uit de menigte is zijn woord onverstaanbaar. Zij vatten het slechts in letterlijken zin op van een weggaan van de aarde. Dat klopt niet met wat de Schriftgeleerden hun steeds voorlazen in de synagoge over eeuwige heerschappij van den Messias, Ps. 110 : 4; Jes. 9 : 6; Dan. 7 : 13. Zoo is naar hun meening Jezus' woord over den Zoon des menschen, waarmee Hij toch naar Dan. 7 : 13 den Messias bedoelt, in strijd met de profetie. Zulk een Zoon des menschen, tegen de Schrift, verstaan zij niet.

35 Op hun kritiek gaat Jezus niet in. Daarvoor is nu de tijd voorbij. Lang genoeg hebben zij Hem gehoord. Nu nog slechts een korte vermaning. Jezus, het licht der wereld, 8 : 12; 9 : 5, is nog slechts kort naar zijn menschelijke natuur bij hen. Laat ze ophouden met debatteeren over en kritiseeren van het licht. Daartoe gaf God het niet. Als ze het nu niet aanvaardden, om in zijn licht den weg naar God en de heerlijkheid te gaan, valt ook voor hen spoedig de eeuwige nacht. Haast u om uws levens wil.

36 Voor men in dit licht wandelt, moet men eerst in het licht, d. i. Jezus, gelooven. En wanneer men een geloovige geworden is, dan komt het wandelen in het licht. Want dan behoort men tot het geslacht van het licht, als kind van God, Ef. 5 : 8. Hiermede is des Heeren openbare arbeid

onder Israël tot een einde gekomen. Dinsdagavond verlaat de Heere een Tempel en blijft Woensdag in stille afzondering, verborgen voor zijn vijanden, in Bethanie.

Door de zijnen niet aangenomen. 12 : 37—50.

12 ³⁷ En hoewel Hij zoovele teekenen in hun tegenwoordigheid gedaan had, geloofden zij niet in Hem, ³⁸ opdat het woord van Jesaja den profeet vervuld werd, dat hij gezegd heeft : „Heere, wie heeft onze prediking geloofd? En aan wien is de arm des Heeren geopenbaard?” ³⁹ Daarom konden zij niet gelooven, omdat Jesaja weer gezegd heeft : ⁴⁰ „Hij heeft hun oogen verblind en Hij heeft hun hart verhard, opdat zij niet zien met de oogen en verstaan met het hart en zich bekeeren en Ik hen geneze”. ⁴¹ Dit zeide Jesaja, omdat hij zijn heerlijkheid zag, en hij sprak over Hem. ⁴² Evenwel geloofden ook velen uit de oversten in Hem, maar wegens de Farizeërs beleden ze het niet, opdat zij niet in den ban gedaan werden. ⁴³ Want zij hadden de eer der menschen meer lief, dan de eer van God.

⁴⁴ En Jezus riep en zeide : „Die in Mij gelooft, gelooft niet in Mij, maar in Hem, die Mij gezonden heeft. ⁴⁵ En die Mij ziet, ziet Hem, die Mij gezonden heeft. ⁴⁶ Ik ben tot een licht in de wereld gekomen, opdat ieder, die in Mij gelooft, in de duisternis niet blijve. ⁴⁷ En wanneer iemand mijn woorden hoort en niet bewaart, Ik oordeel hem niet; want Ik ben niet gekomen, opdat Ik de wereld oordeele, maar opdat Ik de wereld behoude. ⁴⁸ Die Mij verwerpt en mijn woorden niet aanneemt, heeft die hem oordeelt. Het woord, dat Ik gesproken heb, dat zal hem oordeelen ten laatsten dage. ⁴⁹ Omdat Ik uit Mijzelf niet gesproken heb, maar de Vader, die Mij gezonden heeft, Hij heeft Mij een gebod gegeven, wat Ik zeggen zal en wat Ik spreken zal. ⁵⁰ En Ik weet, dat zijn gebod het eeuwige leven is. Wat Ik dan spreek, spreek Ik zóó, als de Vader Mij heeft gezegd.”

³⁷ Joh. komt nu toe aan het schrijven van een slotwoord op heel den openbaren arbeid van Jezus. In het centrum van dien arbeid hebben de teekenen gestaan, 2 : 11, 23; 4 : 54; 6 : 2; 9 : 16; 20 : 30. Maar het einde was, dat Israël niet geloofde. Het in 1 : 11 geschreven oordeel kan Joh. nu na het mededeelen van des Heeren arbeid herhalen. Wel heeft Joh. slechts enkele teekenen verhaald, maar uitdrukkelijk wijst hij er 20 : 31 op, dat Jezus veel meer heeft gedaan.

38 Dit droevige resultaat is reeds voorspeld door Jesaja 53 : 1. De profeet spreekt daar als lid en vertegenwoordiger van Israël. *Onze prediking* is niet de prediking, die wij gebracht hebben, maar die door ons d.i. door Jesaja en Israël, van God is gehoord. Ootmoedig belijdt het zijn ongeloof aan het tot Israël gekomen woord God. En in de tweede vraag belijdt het, dat het den arm, d.i. de hand des Heeren in wat er gebeurde niet heeft gezien. Het had geen geestelijk oog om de kracht des Heeren te zien. Zóó is het Israël gegaan onder de prediking van Jezus; het heeft haar niet geloofd. En in de teekenen heeft het Gods hand niet geloovig gezien.

39, 40 Maar nog verder gaat Joh. voort. Israëls ongeloof was niet slechts voorspeld, het ging ook niet om buiten Gods Raad. Hij beroept zich daartoe op Jes. 6 : 9, 10, dat hij vrij weergeeft. Bij Jesaja lezen we het als een opdracht Gods aan den profeet. Joh. haalt de woorden aan als een daad Gods, niet van den profeet. Maar ook bij Jesaja zelf ligt er dit in. Wat God aan den profeet opdraagt, doet Hij immers zelf, al doet Hij het door een mensch. Toch heft deze verharding van Godswege Israëls verantwoordelijkheid en zonde niet op. Zij is immers een rechtvaardig oordeel Gods over de zonde, vgl. Matth. 13 : 13. Niet willen gelooven wordt eindelijk als straf niet kunnen gelooven. Ook dát is een zijde der waarheid, evengoed als wat hier wordt gezegd.

41 Dit woord des Heeren heeft Jesaja gesproken onder den indruk van des Heeren groote heiligheid, hem geopenbaard in zijn roepingsvisioen. Maar Joh. gaat nu nog verder — het was de heerlijkheid ook van den Zoon, die hij zag. Ook over Hem sprak hij dus. Het woord van Jesaja had betrekking op Jezus' arbeid onder Israël en het ongeloof van het volk aan zijn prediking en zijn teekenen, in Israël gedaan.

42 Het algemeene dezer verwerping sluit echter niet uit, dat er ook enkelingen waren, die geloofden. Dit correspondeert weer met 1 : 12. Ook zelfs uit de kringen van de leiders waren er, die geloofden. Dat dit bij allen zaligmakend geloof is geweest, is niet aan te nemen, vgl. 2 : 23, 24; 8 : 30, v. v. Ze waren overtuigd, dat Hij de Messias was. Uit vrees voor de bittere vijandschap van het Sanhedrin en voor den dreigenden ban, 9 : 22, kwamen zij echter niet openlijk voor hun meening uit.

Scherp veroordeelt Joh. deze Nicodemus-houding. 43 Belijden is roeping, Matth. 10 : 32. Maar zij wilden liever geëerd worden door de groote massa dan den smaad van den Nazarener te dragen en eer van God te ontvangen, 5 : 44.

44, 45 Wanneer de volgende woorden gesproken zijn, deelt Joh. niet mee. Na vs 36 zou men ze niet meer verwachten. Vandaar, dat naar veler meening hier niet een nieuwe rede des Heeren wordt medegedeeld, maar slechts een

samenvatting door Joh. wordt gegeven van Jezus' woorden ten opzichte van geloof en ongeloof. De aanvang van vs 44 doet echter deze opvatting onwaarschijnlijk achten: *En Jezus riep en zeide*. We hebben hier dus een woord des Heeren uit de laatste dagen, waarin Hij alstware een slotwoord spreekt tot Israël. Het bevat vele bekende begrippen. Jezus is de gezondene des Vaders, 6 : 57; 7 : 29; 8 : 42. Hij is één met den Vader. 10 : 30, als het beeld des Vaders, Col. 1 : 15; Hebr. 1 : 3. Dus heeft zijn woord autoriteit, en heeft Hij er recht op, dat men in Hem gelooft.

46 Dat Hij het licht der wereld is, heeft de Heere verschillende malen gezegd, 1 : 9; 8 : 12; 9 : 5. Hij doet het licht vallen over zonde en genade in zijn Woord en doet het schijnen in het oog van den zondaar door wedergeboorte. Die dus door levend geloof, de gave der wedergeboorte, met Hem in contact komt, leeft niet langer in de duisternis van onwetendheid en ontkomt aan het verderf.

47 Maar ook een andere houding tegenover Christus is mogelijk. Nog waarschuwt Hij, nu Israël Hem reeds verworpen heeft. Eerst waarschuwt Hij hen, die aanvankelijk zijn woord aannamen, maar het niet blijvend bewaren, 8 : 51. Het oordeel wacht. Oordeelen is niet Christus' eigenlijke werk. Hij kwam niet om te oordeelen, 3 : 17; 8 : 15, hoewel Hij door den Vader tot Rechter is gesteld, 5 : 27. Want zijn werk was, de wereld, het schoone kunstwerk Gods, te behouden. Dat werk volbrengt Hij, 19 : 30, ook al gaan velen verloren.

48 Er zijn ook anderen dan de in het vorige vers genoemden. Er zijn ook, die zelfs tot het eerst en aanvankelijk aannemen niet komen. Van hen, en van de in vs 47 genoemden, zegt Christus, dat hun rechter reeds wacht. Al oordeelt Hij dus niet, dat beteekent allerminst straffeloosheid voor die Hem verwerpen. Het woord der zaligheid, dat tot hen gesproken is en dat zij in goedwil verworpen hebben, zal tegen hen getuigen en zoo hun rechter zijn, 3 : 18, 36.

49 Door het niet aanvaarde maar goedwillig verworpen Evangelie-woord van Jezus veroordeeld te worden, is wel ontzettend, maar toch te verwachten, omdat in Jezus' woord God zelf verworpen werd. De Zoon sprak immers niets dan de woorden Gods, slechts wat God Hem opgedragen had, 7 : 16.

50 De groote beteekenis van de woorden, die Jezus spreekt, komt niet alleen uit in hun Goddelijken oorsprong, maar ook in hun vrucht, nl. het eeuwige leven. Het aan Hem door den Vader gegeven gebod, nl. de bediening van het Evangelie der verzoening, brengt het eeuwige leven, 6 : 68.

Kort vat de Heiland nog eens alles samen in zijn verzekering, dat Hij spreekt wat de Vader Hem opdroeg, Gods woord. Het is het slotwoord van den Middelaar aan Israël, waarin Hij geloof eischt aan zijn woord. Daarmee gaat Hij heen van zijn volk.

DERDE DEEL.

HOOFDSTUK 13—17.

Hoofdstuk 13.

De voetwassching. 13 : 1—20.

13 ¹ En vóór het Paaschfeest heeft Jezus, omdat Hij wist, dat het uur gekomen was, waarin Hij zou overgaan uit deze wereld tot den Vader, aan de zijnen, die in de wereld waren, en die Hij (steeds) had liefgehad, zijn liefde ten hoogste getoond. ² En gedurende den maaltijd, toen de duivel reeds in het hart van Judas Ischkarioth, den zoon van Simon, geworpen had, Hem te verraden, ³ stond Hij, hoewel Hij wist, dat de Vader alles in zijn handen had gegeven, en dat Hij van God was uitgegaan en tot God heenging. ⁴ van den maaltijd op, legde zijn kleederen af, nam een linnen doek en omgordde zich (daarmee). ⁵ Daarna deed Hij water in het waschbekken en begon de voeten der discipelen te wasschen en af te drogen met den linnen doek, waarmee Hij omgord was. ⁶ Hij komt dan tot Simon Petrus. Hij zegt tot Hem : „Heere, zult Gij mij de voeten wasschen ?” ⁷ Jezus antwoordde en zeide tot hem : „Wat Ik doe, verstaat gij nu niet, maar na dezen zult gij het begrijpen.”

⁸ Petrus zegt tot Hem : „Gij zult mijn voeten voorzeker niet wasschen in der eeuwigheid.” Jezus antwoordde hem : „Indien Ik u niet wasch, hebt gij geen deel met Mij.” ⁹ Simon Petrus zegt tot Hem : „Heere, niet alleen mijn voeten, maar ook de handen en het hoofd.” ¹⁰ Jezus zegt tot hem : „Die zich gebaad heeft, behoeft zich niet te wasschen dan alleen de voeten, maar is geheel rein. En gij zijt rein, maar niet allen.” ¹¹ Want Hij

wist, wie Hem verried; daarom zeide Hij: „Gij zijt niet allen rein.”

¹² Toen Hij dan hun voeten gewasschen had en zijn kleederen had aangetrokken en weer was gaan aanliggen, zeide Hij tot hen: „Verstaat gij, wat Ik u gedaan heb? ¹³ Gij noemt Mij Meester en Heere, en gij zegt het met recht, want Ik ben het. ¹⁴ Indien Ik u dan de voeten gewasschen heb, de Heere en de Meester, zijt ook gij schuldig, elkander de voeten te wasschen. ¹⁵ Want Ik gaf u een voorbeeld, opdat ook gij doet, gelijk Ik u heb gedaan. ¹⁶ Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, een slaaf is niet meer dan zijn heer, en een gezondene niet meer dan zijn zender. ¹⁷ Indien gij deze dingen weet, zijt gij zalig, wanneer gij ze doet.

¹⁸ Niet van u allen zeg Ik het. Ik weet, wie Ik heb uitgevoren. Maar opdat de Schrift vervuld worde: „Die mijn brood eet, heeft tegen Mij zijn hiel opgeheven.” ¹⁹ Van nu aan zeg Ik het u, eer het geschiedt, opdat gij, wanneer het geschied is, gelooft, dat Ik het ben. ²⁰ Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, wie iemand aanneemt, dien Ik gezonden heb, neemt Mij aan, en die Mij aanneemt, neemt Hem aan, die Mij gezonden heeft.”

¹ Het nu volgende is geschied Donderdagavond. Des morgens zijn Petrus en Johannes reeds naar de stad gegaan om den Paaschmaaltijd in gereedheid te brengen. Des avonds is de Heere zelf gekomen met de overige discipelen, Luc. 22 : 8—14. Dat alles gaat Joh. als bekend stilzwijgend voorbij.

Vs 1 is als een opschrift boven het volgende, niet slechts de voetwassching, maar boven het geheele stuk, hoofdst. 13—17. Al wat dien avond geschiedde, heeft Joh. gezien onder het gezichtspunt van des Heeren hoogste liefdebetoon. Wel was dien avond het Paaschfeest reeds begonnen, maar Joh. bedoelt met het Paaschfeest de geheele week van 14—21 Nisan. Het eigenlijke feest moest nog komen, een week lang. Vandaar, dat hij kan schrijven; *vóór het Paaschfeest*. Toen heeft de Heere aan zijn discipelen zijn hoogste, volle liefdesopenbaring gegeven door zijn woorden en door het Avondmaal, de heenwijzing naar zijn offer aan het kruis. Wel had Hij hun steeds liefgehad, maar nu toonde Hij zijn liefde als nooit. Dat was omdat Hij wist, dat het uur gekomen was, waarin Hij zou overgaan uit deze wereld tot den Vader, terwijl de zijnen in de wereld bleven. De scheiding kwam. En liefde toont zich bij een afscheid het teerst en het sterkst.

2—5 De hier genoemde maaltijd was de Joodsche Paasch-maaltijd. De lezing der Statenvert., dat de voetwassching geschiedde, toen de maaltijd *gedaan was*, is naar een ander handschrift, en minder waarschijnlijk. Deze voetwassching is waarschijnlijk aan het begin van den maaltijd geweest, daar Judas er bij tegenwoordig was. Den gasten aan den maaltijd de voeten te wasschen, was het werk van den geringsten slaaf. Reeds eenige dagen geleden was Judas naar de leden van het Sanhedrin gegaan om met hen te spreken over het uitleveren van Jezus, Matth. 26 : 14; Luc. 22 : 3; zie over de namen van Judas bij 6 : 71. Dit hinderde echter den Heere niet in het betoonen zijner liefde.

De Heere stelt zich geheel en al aan als de geringste slaaf. Hij staat op van het rustbed, legt de voor den arbeid hinderlijke bovenkleeding af en omgordt zich met een linnen schort, als bij het werk gebruikelijk, en wast en droogt de voeten der discipelen. En daartoe vernedert Hij zich, hoewel Hij zich ten volle bewust is van zijn souvereine macht en heerlijkheid. Zóó toont Hij den zijnen een voorbeeld van deemoedig zelfvernederend dienen, Matth. 20 : 28; Luc. 22 : 27.

6, 7 Nadat anderen zijn voorgegaan, komt ook Simon Petrus aan de beurt. Deze acht zulk een handeling te vernederend voor den Meester. De zinnebeeldige beteekenis ontgaat hem, slechts voor de uiterlijke handeling heeft hij oog. Daarop wijst hem het antwoord des Heeren. Wat deze doet, begrijpt Petrus op het oogenblik in zijn diepe strekking niet. Zoo aanstonds, vs 13, zal de Heere het hem verklaren, dán zal hij het verstaan. Het gehoorzamen ga bij Jezus' discipelen aan het begrijpen vooraf.

8 Nog heeft Petrus geen oog voor de diepe zinnebeeldige beteekenis van des Heeren handeling. Krachtig enforsch als altijd weigert hij. Het antwoord van Jezus wijst nu naar de symbolische beteekenis reeds duidelijker heen. Vooreerst doordat Hij niet van het voetwasschen spreekt, maar slechts van wasschen, waarmee Hij blijkbaar op algeheele reiniging doelt, niet op gedeeltelijke, als door de voetwassching aangeduid. Wie niet zoo geheel van zijn zonden gereinigd is, Ps. 51 : 4; 1 Joh. 1 : 7, heeft geen deel aan de weldaden van Christus, deelt met Hem in zijn goederen niet, Rom. 8 : 17; 6 : 4—8; Openb. 20 : 6.

9, 10 Nu slaat Petrus tot het andere uiterste over. Maar nog heeft hij er niets van begrepen. Dat algeheele wasschen behoeft bij hem niet meer te geschieden. Dat ware twee maal het zelfde doen. Wie korter of langer tijd voor den maaltijd een bad genomen heeft, behoeft zich daarna niet weer geheel te wasschen; zijn geheele lichaam is reeds rein. Slechts de voeten, door sandalen niet voldoende bedekt, zijn onderweg, eer men tot den maaltijd kwam, weer met stof veront-

reinigd en moeten aan het begin van den maaltijd gereinigd worden. Daarom behoeven de discipelen niet meer die eerste reiniging van de zonden, wat de Heere zou hebben aangeduid als nog noodig, indien Hij Simons begeerte had vervuld. Zij zijn reeds gewasschen door het bad der wedergeboorte, Tit. 3 : 5. Maar hun dagelijksche zonden bezoedelen hen nog. Ze behoeven nog de reiniging, door de voetwassching gesymboliseerd.

11 De Heere heeft een beperking toegevoegd aan zijn woord: *gij zijt rein*. Het geldt niet hen allen. Om twijfel weg te nemen, wie het gold, misschien méér dan een, voegt Joh. er aan toe, dat Hij met deze beperking Judas bedoelde.

12, 13 Na in de voetwassching zich de dienstknecht te hebben getoond, herneemt de Heere weer de Hem toekomende plaats aan den disch en zal ze doen verstaan de beteekenis van wat Hij deed, vs 7. Zij spreken Hem steeds aan als de Meester en Heere. Meester, Rabbi, is de Leeraar. Heere is de eigenaar. In die dubbele verhouding staat Jezus boven hen. Zij zijn zijn leerlingen en zijn knechten.

14, 15 In de voetwassching heeft de Heere zijn discipelen een voorbeeld gegeven, niet om letterlijk na te volgen, maar om het richtsnoer hunner onderlinge verhouding te zijn. Waar nu de voetwassching een tweevoudige gedachte zichtbaar voorstelde: reiniging van de zonden en dienende nederigheid, spreekt het voor zichzelf, dat niet wat de eerstgenoemde, maar alleen wat de laatste betreft, Jezus daarin zijn discipelen een voorbeeld gaf. Nederig de broeders dienen is Christenplicht.

16 Daartegen verzet zich hun zondige natuur. Maar daartoe gaf de Heere en Meester hun zijn voorbeeld. Als de Meester het reeds deed, hoeveel te meer past het dan den dienstknecht.

17 Dit weten ze nu als een hun opgelegde plicht. Maar nu komt het doen, 1 Cor. 4 : 20. En in dat doen wordt de echte discipel openbaar en wordt vrede gesmaakt.

18 Evenals in vs 10 maakt de Heere ook nu op het gezegde een uitzondering. Het rein zijn gold naar vs 10 niet allen, maar ook het navolgen van Christus niet in den vs 14—17 aangeduiden zin. Eén is er, die aan dit alles geen deel heeft. Voor hen is het nog verborgen, maar Hij weet, hoedanig zij zijn, die Hij tot het Apostelambt, 6 : 70, uiterverkoor; Hij weet, dat één niet in waarheid, zooals de anderen, een discipel van Hem is. Dit is echter ook zelfs niet een gedeeltelijk mislukken van zijn werk; het geschiedt, opdat in Hem tenvolle vervuld worde, wat David ervoer in zijn leed, dat zijn dischgenoot, een zijner meest vertrouwde vrienden dus, hem verliet en hem alstware een trap gaf, Ps. 41 : 10. Het verraad van Judas staat onder Gods bestel en is vervulling van het profetische woord.

19 Vroeger heeft de Heere niet duidelijk en bepaald den verrader en het verraad aangewezen. Maar van nu af zegt Hij het openlijk; over een oogenblik nog duidelijker dan nu. Opdat ze later zich het herinneren en uit de vervulling ook van deze zijn voorspelling weten, dat Hij waarlijk de Messias is, vgl. 8 : 24.

20 Al is er echter ook één van hen, die tot hun kring eigenlijk niet behoort, dat neemt niet weg, dat zij als zijn apostelen met zijn gezag zijn bekleed. Door hen spreekt Hij en spreekt God zelf. Bij het afscheid zegt Hij het tot hun bemoediging gelijk Hij het eerder heeft gezegd.

Judas gaat weg. 13 : 21—30.

13 ²¹ Toen Jezus dit gezegd had, werd Hij bewogen in den geest en getuigde en zeide: „Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, dat één uit u Mij zal verraden.” ²² De discipelen zagen op elkander, in het onzekere, van wien Hij sprak. ²³ Eén uit zijn discipelen lag aan aan den boezem van Jezus, dien Jezus liefhad. ²⁴ Simon Petrus dan knikt dezen toe en zegt tot hem: „Zeg, wie is het, van wien Hij spreekt?” ²⁵ Deze legde zich zoo aan de borst van Jezus en zeide tot Hem: „Heere, wie is het?” ²⁶ Jezus antwoordde dan: „Hij is het, wien Ik de bete indooopen en geven zal.” Hij doopt dan de bete in, neemt haar en geeft haar aan Judas, den zoon van Simon Ischkarioth. ²⁷ En na de bete, toen voer de Satan in hem. Jezus zegt dan tot hem: „Wat gij doet, doe het zoo snel mogelijk.” ²⁸ Maar niemand van hen, die aanlagen, begreep, waarop het doelde, wat Hij hem zeide. ²⁹ Want sommigen meenden, omdat Judas den geldbuidel had, dat Jezus tot hem zeide: „Koop, wat wij noodig hebben voor het feest,” of, dat hij aan de armen iets moest geven. ³⁰ Nadat hij dan de bete genomen had, ging hij terstond uit; en het was nacht.

21 Bij de voetwassching had de Heere slechts met een enkel woord gesproken van den verrader. Nu echter treedt het verschrikkelijke feit, dat één zijner twaalf discipelen Hem zal verraden, ten volle voor zijn aandacht en ontroert zijn geest.

22—24 Op zijn plechtige aankondiging van het naderende verraad zien de discipelen elkander verschrikt aan. Nog vermoeden ze niet, wien de Meester bedoelt. De een na den ander, ook zelfs Judas, vraagt: *Ben ik het Heere?* Matth. 26 : 22—25. Dit gaat Joh. voorbij, om iets anders nede te

deelen. Petrus maakt tegen Johannes een hoofdbeweging, om diens aandacht te trekken, en vraagt fluisterend, wie is het. De Statenvert. leest hier naar een ander handschrift; *dat hij vragen zou, wie hij toch ware, van welken Hij dit zeide*. Petrus verwacht, dat Johannes het wel zal weten. Hij is immers de discipel, dien Jezus liefhad. Dit blijkt ook nog uit de plaats van Johannes aan den disch. Men lag op rustbedden, op de linkerzijde, het hoofd door den linkerarm gesteund. Die ter rechterzijde van iemand aanlag, lag dus met zijn hoofd tegen, althans dicht bij diens borst. Zoo lag Johannes aan, vlak bij Jezus.

25, 26 Daar ook Johannes niet weet, wie de verrader kan zijn, buigt hij zijn hoofd achterover, dichter naar Jezus toe en vraagt Hem, wien Hij heeft bedoeld. Den naam van den verrader noemt de Heere niet, maar toch geeft Hij aan Johannes een duidelijk teeken, waarin het in vs 18 aangehaalde Psalmwoord letterlijk wordt vervuld. Een stuk Paaschbrood, dat Hij juist heeft afgebroken, doopt Hij in den schotel, naar Joodsch Paaschgebruik gevuld met Charóseth, een zoete steenkleurige brij, toebereid uit gedroogde dadels, vijgen, druiven, noten en amandelen. Deze bete reikt Hij aan Judas, die blijkbaar dicht bij Hem aanlag. Zoo is de verrader aan Johannes aangewezen.

27 Hiermede is de laatste fase angebroken in het proces van Judas' zelfovergave aan den Satan. Reeds sinds lang was hij slechts huichelend meegegaan, 6 : 70. Sinds enkele dagen liep hij reeds rond met het plan, Jezus te verraden. Waarschijnlijk is echter terugdeinzen en gewetenskloppen tot nog toe in zijn ziel geweest. Maar nu begrijpt hij uit Jezus' doen en uit den blik, waarmee Johannes hem aanziet, dat hij is ontdekt. Misschien heeft hij gehoord, wat Jezus tot Johannes zeide. Nu is ook het laatste verzet in hem verdwenen en wordt hij, evenals de bezetenen, een willoos werktuig van Satan. Maar ook nu, nu het verraad komt, is Jezus Koning. Het uur is gekomen, door den Vader bepaald, en daarom beveelt Jezus hem, haastig te volbrengen het werk, dat hij reeds bezig is, te doen, 13 : 2. Judas is het instrument van Satan en toch niets anders dan de slaaf des Heeren, die op zijn wijze, met duivelschen haat vervuld, meewerkt aan de uitvoering van het verlossingsprogram.

28, 29 De aanduiding van den verrader aan Johannes heeft de Heere slechts op gedempten toon gezegd, zoodat de overige discipelen haar niet hebben verstaan. Vandaar, dat zij het nu gegeven bevel ook niet begrijpen. Daar Judas de kas houdt, 12 : 6, meenen zij, dat hij nog iets moet koopen voor den feestmaaltijd, of den armen een feestgave moet reiken. Later is dit alles in den discipelkring besproken.

30 Gehoorzaam gaat Judas weg. De bijvoeging van Joh. : *en het was nacht*, dient minder, om den tijd aan

te geven, als wel om te laten zien, dat Judas in alle opzichten van het licht naar het duister van den nacht ging. Van de feestzaal naar de duistere straat. Van het Licht der wereld naar de buitenste duisternis.

Het lijden komt. 13 : 31—38.

13 ³¹ Toen hij dan uitgegaan was, zeide Jezus : „Nu is de Zoon des menschen verheerlijkt, en God is in Hem verheerlijkt. ³² Indien God in Hem verheerlijkt is, zal ook God Hem verheerlijken in zich, en Hij zal Hem terstond verheerlijken. ³³ Kinderkens, nog korten tijd ben Ik met u. Gij zult Mij zoeken, en, gelijk Ik tot de Joden gezegd heb, zeg Ik nu ook tot u : „Waar Ik heenga, kunt gij niet komen”. ³⁴ Een nieuw gebod geef Ik u, dat gij elkander liefhebt, gelijk Ik u heb liefgehad, opdat ook gij elkander liefhebt. ³⁵ Hieraan zullen allen leeren kennen, dat gij mijn discipelen zijt, wanneer gij liefde hebt tot elkander.”

³⁶ Simon Petrus zegt tot Hem : „Heere, waar gaat Gij heen ?” Jezus antwoordde hem : „Waar Ik heenga, kunt gij Mij nu niet volgen, maar later zult gij volgen.” ³⁷ Petrus zegt tot Hem : „Heere, waarom kan ik U nu niet volgen ? Ik zal mijn leven voor u overgeven.” ³⁸ Jezus antwoordt : „Zult gij uw leven voor Mij overgeven ? Voorwaar, voorwaar. Ik zeg u, de haan zal voorzeker niet kraaien, eer gij Mij driemaal zult hebben verloochend.”

³¹ Nu Judas is weggegaan en op weg is door den nacht naar het Sanhedrin, nu vangt het lijden des Heeren in engeren zin, van Gethsemané tot Golgotha, aan. Nu gaat Hij lijden en sterven. Vandaar, dat Hij nu ook zich den Zoon des menschen noemt, vgl. 3 : 14. Maar ook hier evenals elders in Joh., vgl. 12 : 23, ziet de Heere zijn komend lijden onder het gezichtspunt der heerlijkheid, die daardoor wordt verworven, Luc. 24 : 26. Ideëel vangt dus ook deze heerlijkheid met het lijden reeds aan. Nu Judas is uitgegaan en daarmee de eerste stap is gezet op den lijdensweg in engeren zin, nu is ook daarmee de verheerlijking principieel reeds aangevangen. Zoo zijn lijden en heerlijkheid één. En niet alleen, dat door dit verlossingswerk de Zoon verheerlijkt wordt; het is ook de weg, waardoor God weer verheerlijkt wordt, nu Satan zijn triumpf weer ontnomen wordt.

³² Van het laatste, in vs 31 genoemd : *God is in Hem verheerlijkt*, gaat de Heere nu uit, als van een vast-

staand feit (*indien*) om het éérste daarop te gronden: God zal Hem verheerlijken. Als loon op zijn arbeid, waardoor God weer tot zijn eer komt, zal God Hem een naam geven. boven allen naam, Jes. 53 : 12; Fil. 2 : 9. Zoo wordt ook Hij in zijn persoon verheerlijkt. En deze verheerlijking vangt reeds terstond met het lijden aan. De Heere herhaalt het, opdat zijn discipelen toch goed het lijden zouden leeren zien in het licht der heerlijkheid.

33 Maar nu gaat de Heere het lijden van een andere zijde bezien. Het brengt de scheiding. Nu komt het afscheid. Vandaar het teedere: *kinderkens*. Spoedig zullen ze Hem niet meer zien. Zelfs het lichaam van den gestorven Meester zullen ze op den Paaschmorgen tevergeefs zoeken, 20 : 7, 13; Luc. 24 : 22—24. En daarna gaat Hij naar den hemel. De scheiding is dus, voor wat zijn zichtbare tegenwoordigheid en den loop der verdere historie betreft, voorgoed; waar Hij heengaat, kunnen zij gedurende hun aardsche leven niet komen, 7 : 33, 34; 8 : 21.

34 Met het oog op deze scheiding, waarin ze in zekeren zin alléén zullen zijn, geeft de Heere aan de discipelen, en in hen aan de gemeente, het gebod der broederliefde. Het voegwoord *gelijk* leidt hier niet slechts een vergelijking in, maar geeft ook den grond aan. De onderlinge broederliefde der discipelen is vrucht van de liefde van Christus, waardoor Hij zich voor hen in den dood gaf, 1 Joh. 4 : 7—11. En die liefde heeft Hij hun betoond, opdat zij elkander liefhebben. Wel is het gebod der liefde oud, ook reeds gegeven in de Wet van Mozes, Lev. 19 : 18. Maar het gebod, dat de Heere nu geeft, is toch een nieuw gebod, omdat het op een nieuwen grond rust: het offer van Christus, en omdat het een nieuwen kring omvat, daar het geen algemeene naastenliefde, maar Christelijke broederliefde vraagt.

35 Deze broederliefde zal nu in het vervolg, als vrucht van Christus' liefde, openbaar maken, of iemand waarlijk een discipel van Christus is, 1 Joh. 3 : 14. En deze vrucht zal ook zelfs de wereld zien.

36 Nog is de Heere niet uitgesproken, maar Petrus kan niet langer wachten en valt Hem in de rede. Hij begrijpt des Heeren woorden niet. Wel bevroedt hij dreigend leed. En in zijn ziel ligt het vaste voornemen, den Meester te beschermen. Vandaar zijn vraag, en vandaar ook het antwoord van Jezus, die de bedoeling van den onstuimigen discipel verstaat. Nu niet, maar later zal Petrus volgen op den weg van lijden en heerlijkheid.

37, 38 Nog verstaat Petrus het niet. Hij denkt dat de Meester het niet kunnen volgen opvat als veroorzaakt door Petrus' gebrek aan moed en aan kracht. Laat de Heere zoo gering niet van hem denken! Naar de mededeelingen der

andere Evangelisten is er nog meer gesproken door Jezus en Petrus, Matth. 26 : 31—33; Luc. 22 : 31—33. Joh. gaat dit stilzwijgend voorbij. Het hanengekraai was de derde der vier nachtwaken. Marc. 13 : 35, en dus zêêr vroeg in den morgen. Over een paar uur dus zal Petrus reeds de waarde van zijn stoute uitspraak beter verstaan.

Hoofdstuk 14.

De troost der wederkomst. 14 : 1—11.

14 ¹ „Uw hart worde niet ontroerd; gij gelooft in God, gelooft ook in Mij. ² In het huis van mijn Vader zijn vele woningen; anders zou Ik het u hebben gezegd, omdat Ik heenga om plaats voor u te bereiden. ³ En wanneer Ik ben heengegaan en u plaats heb bereid, kom Ik weer en zal u tot Mij nemen, opdat ook gij zijt, waar Ik ben. ⁴ En waar Ik heenga, gij weet den weg.”

⁵ Thomas zegt tot Hem: „Heere, wij weten niet, waar Gij heengaat; hoe weten wij dan den weg?” ⁶ Jezus zegt tot hem: „Ik ben de weg en de waarheid en het leven; niemand komt tot den Vader dan door Mij. ⁷ Indien gij Mij gekend hadt, zoudt ge ook mijn Vader kennen; van nu aan kent gij Hem en hebt gij Hem gezien.” ⁸ Filippus zegt tot Hem: „Heere, toon ons den Vader, en het is ons voldoende.” ⁹ Jezus zegt tot hem: „Ben Ik zoo langen tijd met u en kent gij Mij (nog) niet, Filippus? Die Mij gezien heeft, heeft den Vader gezien. Hoe zegt gij dan: „Toon ons den Vader?” ¹⁰ Gelooft gij niet, dat Ik in den Vader ben en de Vader in Mij is? De woorden, die Ik tot u zeg, spreek Ik niet van Mijzelf; maar de Vader blijft in Mij en doet zijn werken. ¹¹ Gelooft Mij, dat Ik in den Vader ben en de Vader in Mij is; anders, gelooft Mij om de werken zelf.”

Hier begint de Heiland zijn groote, teedere afscheidsrede te spreken, die drie hoofdstukken omvat, 14—16. Al komen ook in alle drie veelvuldig gelijke gedachten en woorden voor, toch is wel te zien, dat de Heere telkens op iets anders den nadruk legt. In hoofdst. 14 is het vooral de gedachte, dat de Heere weggaat om den zijnen plaats te bereiden; maar de

Paracleet komt in zijn plaats. In hoofdst. 15 vermaant Jezus de discipelen tot beoefening van de gemeenschap der heiligen in het midden der wereld, vol haat. In hoofdst. 16 overheerscht de gedachte, dat hun droefheid door zijn wederkomst tot blijdschap worden zal.

1 Reeds in het voorgaande hoofdst. had de Heere van zijn aanstaand weggaan gesproken. Hij gaat weg, en de discipelen zijn zoo zwak, zooals uit zijn woord aan Petrus bleek, en straks zullen zij bitter teleurgesteld zich gevoelen, als Hij aan het kruis hangt. Daarom bemoedigt de Heere hen. Maar om getroost te kunnen zijn met het oog op dit alles, moeten ze gelooven in Hem als den Zoon van God, den Verlosser. Dan hebben ze het rechte gezicht op zijn werk en zijn heengaan. Tot dit geloof behoeft de Heere hen niet te vermanen als ongeloovigen. Reeds gelooven ze immers in God, ze hebben Hem slechts te zien als met den Vader één. Dan gelooven ze alles, wat ze van God gelooven, ook van Hem. En in beginsel doen ze dat reeds. Maar hun geloof moet versterkt en beoefend.

2 Christus gaat heen, zooals Hij reeds eerder heeft gezegd, naar zijn Vader. 13 : 33. Maar dat mag zijn discipelen geen oorzaak van droefheid zijn, want het wordt geen scheiding voorgoed. Straks zullen ook zij in dat Vaderhuis zijn, in den hemel der heerlijkheid. Van die toekomst spreekt de Heere in beeldspraak, ontleend aan een aardsch huis, waar er bij het maken van het bouwplan reeds op gerekend is, dat het aan vele gasten een gastvrij verblijf zal kunnen bieden. Zóó heeft God bij het maken van zijn eeuwig verlossingsplan vele verkorenen geschreven in zijn besluit en worden er velen zalig. Dáármee staat Christus' heengaan nu in verband: *omdat Ik heenga om plaats voor u te bereiden*, zooals men voor de komst van gasten de logeervertrekken in orde maakt. Het derde der vergelijking is hier, dat de Heere alles toebereidt voor den grooten dag hunner toekomst. Hij bereidt zijn gemeente, 3 : 5; 2 Cor. 3 : 18; Ef. 5 : 25—27. Hij bedwingt Satan en verbreekt zijn werken en leidt de geschiedenis naar de komst van het Koninkrijk, Matth. 28 : 18—20; 1 Cor. 15 : 24—26. Zoo is dus zijn heengaan voor de zijnen geen reden tot droefheid — want het is juist om hunnentwil en bereidt hun heerlijkheid voor. Indien het anders ware, een heengaan zonder dat Hij dit verworven had, dan had Hij, de waarheid zelf, het hun eerlijk gezegd, omdat het ware geweest de mislukking van zijn plan en zijn werk.

3 Wel gaat de Heere weg, en die scheiding tempert hun blijdschap — maar het is slechts tijdelijk. In den dag der opstanding en des gericht's komt Hij weer. En dan komen al Gods kinderen thuis en zullen eeuwig bij Hem zijn, 1 Thess. 4 : 16—18.

4 De Statenvert. heeft een iets breedere lezing van dit vs, die waarschijnlijk een latere verduidelijking van den oorspronkelijken tekst is. De bemoediging der voorgaande verzen is niet bedoeld, om de discipelen werkeloos te laten. Men moet ook gaan naar het huis, waar men als gast wordt verwacht, Ps. 84 : 8; Hebr. 11 : 13—16. De herinnering des Heeren, dat de zijnen den weg weten naar huis, is een bevel, op dien weg te gaan.

5, 6 Thomas verstaat het woord des Heeren in zijn geestelijke beteekenis in het geheel niet. Hij begrijpt alleen, dat de Meester wég gaat. In zijn antwoord zegt Jezus wel, als tusschen de regels door, dat Hij tot den Vader gaat, maar wáár de hemel is, zegt Hij niet — en wij weten het nóg niet. Maar over den weg er heen geeft Hij een duidelijk antwoord. Wie den weg weet, vindt ook de onbekende bestemming wel. Christus zelf is de weg, niet zijn leer alleen, maar Hij zelf. Want door zijn offer en zijn bloed baant Hij den weg tot de zaligheid, Luc. 1 : 79; Rom. 5 : 1, 2; Hebr. 10 : 20. Christus is verder ook de waarheid; Hij doet God, door Hem geopenbaard, kennen, 1 : 18; 6 : 46; 8 : 32, zooals God waarlijk is in zijn recht en genade. En wie deze waarheid der Godsopenbaring kent, en den door haar aangewezen weg bewandelt, heeft en ontvangt het eeuwige leven, waarheen die weg voert, 3 : 15; 10 : 10; 11 : 25. Want dat leven is in Hem, 1 : 4, als de levensbron, Ps. 36 : 10.

7 Daar Thomas zijn onwetendheid door zijn vraag toont, voegt de Heere aan het vorige woord een zachte berisping toe. Thomas' onwetendheid behoefde er niet te zijn, indien hij slechts den Meester naar zijn wezen waarlijk had gekend en dan zou hij naar het doel en de bestemming van Jezus' heengaan niet in het onzekere hebben verkeerd. Wel hebben ze Hem reeds sinds lang geloovig leeren kennen, 2 : 11, maar dit kennen was nog slechts aanvankelijk. Van nu af aan echter openbaart zich de Heere aan zijn discipelen in zijn volle heerlijkheid. En daarmee is nu ook gegeven een diepere en vollere kennis van den Vader, niet als door hooren zeggen maar als door de onmiddellijke kennis van het zien.

8 Dit laatste woord des Heeren van het zien Gods geeft nu Filippus aanleiding, te komen met een verzoek, den Vader te mogen zien, een verschijning zooals uit het O. T. hun vele bekend zijn. Dat is al wat ze begeeren. Dan kunnen ze al hun vragen en twifelen en vrees of Jezus' beloften wel vervuld zullen worden, het zwijgen opleggen met het antwoord: Wij hebben Hem zelf gezien.

9 Een zacht verwijt is het begin van het antwoord. Weet Filippus, na drie jaren met den Heere te hebben verkeerd, nog niet, wie Hij is, de gezondene des Vaders, één met den Vader? En deze eenheid is zóó wezenlijk, dat de

Heere kan zeggen: *Wie Mij gezien heeft, heeft den Vader gezien.* De Zoon is één in wezen met den Vader en het beeld des Vaders, Col. 1 : 15; Hebr. 1 : 3. Het hier bedoelde zien is het zien des geloofs, 1 : 14.

10 Vandaar, dat de Heere zich op het gelooven van Filippus beroept. De geloofsblik van den discipel moet immers zien, *dat Ik in den Vader ben en de Vader in Mij is.* De wezenseenheid van Hem met den Vader drukt de Heere uit door het aanwijzen van een tweezijdige relatie. Hij is in den Vader, maar niet zoo, alsof Hij deel van en ondergeschikt aan den Vader was. Neen, de Vader is ook in Hem. Het leven van den Vader vloeit toe aan den Zoon. En corresponderend met en uitvloeisel van deze eenheid in wezen is ook de eenheid in handelen en spreken. Hij is het Woord Gods, 1 : 1, zoodat Hij van zichzelf niet spreekt. Maar de Vader woont in Hem en doet zijn werken, waartoe ook de wóorden van Jezus behooren, door den Zoon. Jezus is de Middelaar in de schepping, Col. 1 : 16, 17, en in de herschepping, Joh. 14 : 6; Rom. 5 : 1; Ef. 2 : 13—16.

11 Nadat de Heiland in het vorige vers deze zijn wezenseenheid met den Vader uitgesproken heeft, waarmee Hij aan Filippus en aan de andere discipelen heeft getoond, dat hun begeerte reeds is vervuld, vraagt Hij van hen eenvoudig geloof aan deze uitgesproken waarheid: *Geloof Mij, dat Ik in den Vader ben en de Vader in Mij is.* Voor dezen eisch heeft Hij tegenover de ongeloovige Joden steeds bewijzen bijgebracht, 5 : 31, 36, 37, 39; 10 : 25, 37, 38. Maar voor de discipelen brengt Hij nu geen getuigen en bewijzen meer bij; zij hebben Hem lang genoeg gekend en zijn heerlijkheid gezien, zoodat zijn eisch voldoende is. Als zij echter op deze geloofshoogte ook nu nog niet staan — laat ze dan gelooven om de werken, die Hij deed; dezelfde eisch, dien de Heere aan de Joden heeft gesteld.

Verdere vertroosting. 14 : 12—24.

14 ¹² „Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, die in Mij gelooft, ook hij zal de werken doen, die Ik doe, en hij zal grootere doen dan deze, omdat Ik tot den Vader ga; ¹³ en wat gij bidden zult in mijn naam, dat zal Ik doen, opdat de Vader verheerlijkt worde in den Zoon. ¹⁴ Indien gij Mij iets bidt in mijn naam, Ik zal het doen. ¹⁵ Indien gij Mij liefhebt, zult gij mijn geboden bewaren. ¹⁶ En Ik zal den Vader bidden, en Hij zal een anderen Zaakbezorger geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid, ¹⁷ namelijk den Geest der waarheid, dien de wereld niet kan ontvangen, omdat ze Hem niet ziet noch kent.

Maar gij kent Hem, omdat Hij bij u blijft en in u zal zijn.

¹⁸ Ik zal u niet als weezen laten, Ik kom (weer) tot u. ¹⁹ Nog korten tijd en de wereld ziet Mij niet meer, maar gij ziet Mij, omdat Ik leef en gij zult leven. ²⁰ In dien dag zult gij weten, dat Ik in mijn Vader ben en gij in Mij zijt en Ik in u ben. ²¹ Die mijn geboden heeft en ze bewaart, die is het, die Mij liefheeft. En die Mij liefheeft, zal door mijn Vader geliefd worden, en Ik zal hem liefhebben en Ik zal Mij aan hem openbaren."

²² Judas, niet de Ischkarioth, zegt tot Hem: „Heere, en wat is er gebeurd, dat Gij U aan ons zult openbaren en niet aan de wereld?" ²³ Jezus antwoordde en zeide tot hem: „Indien iemand Mij liefheeft, zal hij mijn woord bewaren, en mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen en Wij zullen woning bij hem maken. ²⁴ Die Mij niet liefheeft, bewaart mijn woorden niet. En het woord, dat gij hoort, is het mijne niet, maar van den Vader, die Mij gezonden heeft."

12 Velerlei vertroostingën biedt de Heere in zijn heengaan zijn discipelen. Reeds in het begin van dit hoofdst. Door een paar vragen van Thomas en Filippus werd Hij genoopt tot een korte uitweiding, maar nu zet Hij zijn troostwoorden voort. De eerste nu volgende vertroosting is, 12—14, aansluitend aan wat de Heere over zijn werken sprak, dat zijn discipelen ook die werken zullen doen, daar ze zijn zalving deelachtig zijn. Het zijn de werken van prediking en wonderen, Marc. 16 : 17, 18, en daardoor van wedergeboorte en geloof. Maar, dan blijven het nog werken, die Christus doet. Hij doet ze door hen. En in de toekomst worden deze werken nog grooter, omdat ze over een grooter gebied, geheel de wereld, zullen gedaan worden, Matth. 28 : 19, en zich veel rijker nog zullen ontplooien. Dit grootere hunner werken komt, doordat Christus wordt verhoogd en aan des Vaders rechterhand alle macht hebben zal tot vestiging en uitbreiding van zijn Kerk, Matth. 28 : 18; Ef. 1 : 22.

13 De zin van vs 13 is naar zijn beteekenis niet geheel zelfstandig, maar hangt nog van het laatste deel van vs 12 af. Hier volgt een verdere reden, waarom de discipelen grootere werken zullen doen. Die werken zullen ze alleen door Hem kunnen doen. Al wat ze daartoe noodig hebben, zullen ze dus moeten bidden. En als ze dat zullen bidden, dan zal het hun gegeven worden, want de Heiland gaat tot den Vader en kan dan ook de verhooring van die gebeden bewerken. Ook dat verwierf Hij voor hen. Daarom

moeten ze bij het bidden zijn naam noemen en daarmee heenwijzen naar zijn offer als den grond, waarop de verhooring mag worden verwacht. Te meer, omdat door dat werken der discipelen, dus door het werken van den Zoon, God verheerlijkt worden zal.

14 Het gebed der Christenen richte zich zooals in vs 13 is bedoeld, tot den Vader, 16 : 23. Maar de wezenseenheid van Vader en Zoon is de oorzaak, dat men ook tot den Zoon zelf mag bidden : *Indien gij Mij iets bidt.*

15 Een anderen troost biedt de Heere zijn Christenen in vs 15—17. Die Hem liefhebben, zullen zijn geboden bewaren. Geloof openbaart zich in het leven naar Gods Wet, die door Christus niet is te niet gedaan, Matth. 5 : 17, en die uit liefde tot Hem wordt volbracht, Gal. 5 : 6. Zoo zullen geloovigen worden gekend uit het bewaren, in hun hoofd en hun practijk, van zijn geboden. De Statenvert. heeft, naar een andere lezing, de gebiedende wijs : *zoo bewaart mijn geboden.*

16 Voor dit leven in den dienst des Heeren hebben zij echter Goddelijke hulp noodig, die hun hier ook wordt beloofd. De Heilige Geest komt. Hij wordt gegeven door den Vader, Hand. 2 : 33, en gezonden door den Zoon, 15 : 26. Wat zijn werk zal zijn, wordt hier aangeduid door zijn naam Paracleet, letterlijk : de er bij geroepene, in rechtzaken een advocaat, in het dagelijksche leven een helper, iemand, die bijstand verleent ; dus in het algemeen een zaakbezorger. Christus heet in 1 Joh. 2 : 1 de Paracleet als zaakbezorger der geloovigen bij God. De Geest is het als zaakbezorger van God bij de menschen ; bij de geloovigen om te verdedigen, te helpen, bij de wereld om te getuigen, 16 : 7, 8. Tot dusver deed Christus het zelf, van nu af zal de andere Paracleet, de Geest, het doen. Niet voor korten tijd gelijk Christus, maar eindeloos, door al de eeuwen.

17 Door de hier gegeven nadere aanduiding van den Paracleet als Geest der waarheid wordt ook het werk, dat Hij naar dit woord van Christus zal doen, nader bepaald. Hij is, als God, de waarheid zelf, Jer. 10 : 10, en spreekt dienovereenkomstig en openbaart de waarheid, 15 : 26 ; 16 : 13, vgl. 1 Joh. 5 : 6. Daardoor staat Hij tegenover den geest der dwaling, 1 Joh. 4 : 6. Hij spreekt echter niet alleen de waarheid, maar Hij doet die waarheid ook triumfeeren in de zielen der apostelen, 14 : 26, en in al de geloovigen. En ook de wereld zal Hij van de waarheid overtuigen, 16 : 7, 8. Zoo staat op al de plaatsen, waar van Hem als Paracleet gesproken wordt, zijn werk in verband met het getuigen van de waarheid ; de waarheid over God en Christus, zonde en genade, lijden en heerlijkheid. De vijandige onweergeborene menschheid kan Hem echter niet ontvangen. Zij mist in haar blindheid het orgaan, om Hem te kennen, en het orgaan, dat ze hééft in

zinnelijke gewording en waarneming, baat hier niet, 1 Cor. 2 : 14. Eer Hij bij iemand wonen kan, moeten eerst in de wedergeboorte de oogen geopend worden, 3 : 3. Nu de Heere verder van de geloovigen spreekt, maakt Hij geen volkomen tegenstelling tusschen hen en die wereld; de tegenstelling staat hier in verkorten vorm: maar (gij kunt Hem ontvangen, want) gij kent Hem. Dat eerste stuk laat de Heere, als in de belofte, vs 16, reeds liggend, weg en zegt iets nieuws. De discipelen kennen den Geest, bijzonder straks na Pinksteren, op welk tijdpunt ons dit zinnetje verplaatst, Zij kennen Hem uit zijn inwoning en zullen Hem daaruit steeds meer leeren kennen.

18 Een volgende troostgrond, vs 18—24, ligt in de wederkomst des Heeren. Wel laat Hij de zijnen alleen, maar niet als weezen, van wie immers voor altijd de vader is weggegaan. De Heere bedoelt hier niet de wederkomst uit den dood na zijn opstanding; toen ging Hij immers spoedig toch weer weg. Ook niet zijn komst door den Heiligen Geest op Pinksteren, daar dit stukje duidelijk iets anders zegt dan wat van den Geest wordt gezegd, vs 17, 26. Maar ten laatsten dage komt Hij zichtbaar weer om dan altijd bij de zijnen te blijven,

19 Wel gaat Christus binnenkort van de aarde ten hemel weg, en dan zal de wereld Hem niet meer zien. Maar (later, in zijn wederkomst) zullen de zijnen Hem weer zien. Dat is door zijn opstanding gewaarborgd, omdat zij „het pand is hunner zalige opstanding”, Rom. 6 : 5; Openb. 1 : 18. Het laatste zinnetje van dit vers zou ook aldus kunnen worden gelezen: „maar gij ziet Mij, want gij zult leven, omdat Ik leef.”

20 De dag, waarvan de Heere spreekt, is de dag, waarnaar heel zijn Kerk uitziat, en die in het N. T. eenvoudig genoemd wordt: *die dag*, 2 Thess. 1 : 10; 2 Tim. 1 : 12, 18; 4 : 8. Dan is het ten deele kennen verwisseld met het kennen ten volle, 1 Cor. 13 : 12. Dan zullen de verlostten Jezus, den versmade en gekruiste, zien in zijn Goddelijke heerlijkheid. En dan zullen ze ten volle genieten de weldaden der mystieke unie met Hem: *en gij in Mij zijt en Ik in u ben*.

21 Niet allen deelen in deze heerlijkheid. Hieraan worden ze gekend, dat zij zijn geboden bewaren. Want daarin wordt de liefde tot Hem openbaar. En in dat liefhebben door den discipel ligt niet de oorzaak, dat God hem liefheeft, 1 Joh. 4 : 10, 19, maar het is gevolg en dus waarborg van de liefde Gods. Die liefde betoont dan God, doordat Hij zich in den Zoon ten volle aan zijn verlostten eeuwig openbaart.

22 Judas, dezelfde als Thaddeüs, bijgenaamd Lebbeüs, Matth. 10 : 3, verstaat het woord des Heeren niet. Hij vat het op als een zien met het natuurlijke oog, dat in den dag der opstanding toch aan de ongeloovigen ten deel zal vallen, gelijk Jezus vroeger heeft gezegd of laten doorschemeren, Matth. 16 : 27; Luc. 17 : 24, v.v., zelfs nog voor een paar

dagen, Matth. 24 : 30; 25 : 31, 32. Is de Meester dan van inzicht veranderd, dat Hij zich niet aan de wereld zegt te zullen openbaren?

23 Het antwoord des Heeren wijst aan, dat Judas dat openbaren ten laatsten dage verkeerd heeft verstaan. *Wij zullen tot hem komen en wij zullen woning bij hem maken*, dát is het. Het volle nabij God te zijn, en Gods gemeenschap en zaligheid te genieten. Niet voor een tijd, zooals van een bezoeker, maar altijd, als van iemand, die daar woont. Zoo was het reeds afgebeeld in Israëls Tabernakel. Zoo is het reeds in de N. T. gemeente, 1 Cor. 3 : 16. Maar ten volle wordt het zoo in de heerlijkheid, Openb. 21 : 3.

24 Zulk een zelfopenbaring Gods zullen de verlorenen niet kennen. God kán bij hen niet wonen, omdat hun hart en hun leven één conflict is met Hem: *die Mij niet liefheeft, bewaart mijn woorden niet*. Zijn heiligheid zou ze verteren, Hebr. 12 : 29. Zij zullen hun tenten opslaan in de stad der buitenste duisternis, ver van God. Hun ongeloof en ongehoorzaamheid was betoond jegens het woord van Christus — en dus ook jegens het woord van zijn Zender, wiens woord Hij immers sprak. Wie hier daarom ver van Christus blijft, zal het straks ook eeuwig zijn.

De afscheidsgroet. 14 : 25—31.

14 ²⁵ „Dit heb Ik u gezegd, terwijl Ik bij u ben. ²⁶ Maar de Zaakbezorger, de Heilige Geest, dien de Vader zal zenden in mijn naam, die zal u alles leeren en zal u alles indachtig maken, wat Ik u heb gezegd. ²⁷ Vrede laat Ik u, mijn vrede geef Ik u. Niet gelijk de wereld geeft, geef Ik u. Uw hart worde niet ontroerd en weest niet versaagd. ²⁸ Gij hebt gehoord, dat Ik u gezegd heb: „Ik ga heen en Ik kom (weer) tot u.” Indien gij Mij liefhadt, zoudt gij blijde zijn, dat Ik naar den Vader ga, omdat de Vader meerder is, dan Ik. ²⁹ En nu heb Ik het u gezegd, eer het geschiedt, opdat gij gelooft, wanneer het geschied is.

³⁰ Ik zal niet veel meer met u spreken, want de overste dezer wereld komt; en hij heeft niets in Mij. ³¹ Maar opdat de wereld wete, dat Ik den Vader liefheb, en alzo doe, gelijk de Vader Mij bevolen heeft, staat op, laat ons van hier gaan.”

25 Na deze woorden van vertroosting is thans het oogenblik gekomen voor het afscheid. De ure is gekomen. De Hoogepriester zal nu moeten gaan, na dit alles, vs 1—24, te hebben gezegd ter vertroosting.

26 Maar nog veel meer is er te zeggen, dan Hij nu zeide. Dat zal later de Paracleet doen, dien naar vs 16 de Vader zal zenden als vrucht van Christus' offeren en bidden. Hij zal de apostelen onderwijzen. Aan wat Christus ze heeft gezegd, zal Hij door voortgaande openbaring nieuwe zaken toevoegen. En wat Christus ze heeft gezegd, zal Hij ze in de herinnering bewaren en terugroepen, zoodat ze het getrouw kunnen reproduceeren. Het resultaat van den eerstgenoemden arbeid des Geestes zijn de brieven, van den laatsten de Evangelien. En in afgeleiden, indirecten zin zet Hij ook nu nog dat leeren en indachtig maken voort. Niet door nieuwe openbaringen maar door middel der gegeven openbaring. Niet door inspiratie, maar door illuminatie.

27 Nu komt het afscheid met den gewonen onder de Joden gebruikelijken vredegroet. Bij zijn heengaan laat de Heere als kostbaar geschenk vrede achter. Maar toch is zijn vredegroet anders, dan hij altijd in de menschenwereld beteekent. Anders in dubbel opzicht. Die vrede is : *mijn vrede*, de vrede, dien Hij verwerft door zijn offer en dien Hij nu te geven heeft, een vrede met een eigen inhoud, Jes. 9 : 5 ; Micha 5 : 3 ; Rom. 5 : 1 ; Ef. 2 : 14—17. En ook zijn géven van vrede is anders. De wereld geeft met een machtelozen wensch, door woorden en klanken. Maar het geven van Christus is een machtsdaad, realiteit. Bij Hem is het een werkelijk geven.

Nu het afscheid werkelijk komt, en de Meester als een heengaan de discipelen reeds den afscheidsgroet geeft, teekent zichtbare verslagenheid zich op het gelaat der discipelen.

28 Daarom herinnert de Heere hen nog eens aan het woord, dat Hij sprak, vs 3, 18, dat Hij weerkomt. Een zacht verwijt voegt Hij er aan toe. Indien nu de in hen wonende liefde tot Hem in hun zielen overheerschte, zouden ze vreugde in plaats van droefheid toonen. Want de Vader, tot wien Hij heengaat, is de meerdere dan de vernederde Middelaar. Gaat Hij tot Hem, dan wordt immers zijn heengaan een deelen in des Vaders heerlijkheid. En ware liefde zoekt zichzelf niet, maar verblijdt zich in de heerlijkheid van den geliefde.

29 Al deze dingen heeft de Heere ze gezegd, eer Hij gevangen genomen en gekruisigd wordt. Dat zou hun nog een katastrofe schijnen, wanneer ze het van tevoren niet geweten hadden, maar nu zullen ze het zien als vervulling zijner profetie, en dus als den weg tot de heerlijkheid.

30 Kort is nu nog de tijd. Satan heeft de wereld met haar macht, wier overste hij is, 12 : 31, en die hem gehoorzaamt, reeds in het geweer geroepen om Hem te dooden. Judas maakt met de bende de voorbereidselen reeds. *En hij heeft niets in mij*; dit stukje is nauw verbonden met den volgenden zin. Men zou het zóó kunnen lezen : „en wel heeft hij niets

in Mij, maar . . .” Satan heeft in Christus, van alle zonde vrij, geen aanknoopingspunt, geen houvast om Hem ten dood te brengen. Hij was immers van alle zonde vrij. Wilde Christus niet, Satan zou niets Hem kunnen doen.

31 Maar toch zal Jezus gaan. En dan wordt het vrijwillig. Met een doel, dat verschillend kan worden genoemd: om de zijnen te redden, 3 : 16; om Satans werk te verbreken, 1 Joh. 3 : 8. Maar het hoogste doel is, ook voor Christus, den Knecht des Heeren, de eere Gods. Dáárom gaat Hij, om den Vader, dien Hij liefheeft, te eeren door zijn gehoorzaamheid. Dat zal de wereld weten, nu in den Paaschnacht, en door de eeuwen heen, als ze het tegenover Christus verliest.

Hoofdstuk 15.

De wijnstok en de ranken. 15 : 1—10.

15 ¹ „Ik ben ware wijnstok, en mijn Vader is de Wijn-
gaardenier. ² Elke rank in Mij, die geen vrucht draagt — Hij
snijdt haar af; en elke, die vrucht draagt — Hij snoeit haar
af, opdat ze meer vrucht drage. ³ Gij zijt reeds rein wegens
het woord, dat Ik tot u gesproken heb. ⁴ Blijft in Mij en Ik
blijf in u. Gelijk de rank geen vrucht kan dragen van zichzelf,
indien ze niet in den wijnstok blijft, zoo ook gij niet, indien
gij niet in Mij blijft. ⁵ Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken.
Die in Mij blijft en Ik in hem, die alleen draagt veel vrucht,
omdat gij los van Mij niets kunt doen. ⁶ Indien iemand niet in
Mij blijft, wordt hij buitengeworpen als de rank en verdort, en
men verzamelt ze en werpt ze in het vuur en ze worden ver-
brand. ⁷ Indien gij in Mij blijft en mijn woorden in u blijven,
kunt gij begeeren, wat gij wilt, en het zal u geworden. ⁸ Hierin
is mijn Vader verheerlijkt, dat gij veel vrucht draagt, en zoo
zult gij mijn discipelen worden. ⁹ Gelijk de Vader Mij heeft
liefgehad, heb Ik ook u liefgehad; blijft in mijn liefde. ¹⁰ Wan-
neer gij mijn geboden bewaart, zult gij in mijn liefde blijven,
gelijk Ik de geboden van mijn Vader bewaard heb en blijf in
zijn liefde.”

In hoofdst. 15 treedt een tweede gedachte in de afscheids-

rede op den voorgrond: de gemeenschap der heiligen in de wereld van den haat. Drie gedeelten laten zich onderscheiden; vs 1—10 de gemeenschap met Christus: blijft in Mij; vs 11—17 de gemeenschap met elkander: hebt elkander lief; vs 18—27 de gemeenschap tegenover de wereld.

Blijkens 18 : 1 is de Heiland nog niet uitgegaan.
 1 Het gebed, hoofdst. 17, is ook eerder te denken binnenshuis, dan onderweg gesproken. Reeds is de Heere opgestaan, 14 : 31, maar eer het gezelschap werkelijk heengaat, heeft Hij zijn discipelen nog meer te zeggen. Dat Hij voor zijn woorden de vergelijking met den wijnstok kiest, vond misschien zijn aanleiding in den juist rondgeganen beker wijn. Ook is het beeld van den wijnstok in het O. T. zeer geliefd om Israëls verhouding tot God te teekenen, Ps. 80 : 9; Jes. 5; Jer. 2 : 21. De vergelijking blijft echter onvolkomen. Wat de wijnstok voor de ranken beperkt, eindig, en dus gebrekkig is, dat is Christus voor de zijnen volkomen. Daarom is Hij de ware, echte wijnstok.

Twee gedachten ontleent de Heere aan het beeld, waarvan de eerste onuitgewerkt blijft: vs 1—3 het werk van den wijngaardenier aan den wijnstok, vs 4—10 de band tusschen den wijnstok en de ranken. Die in Christus zijn, worden door den Vader verzorgd als de ranken van den wijnstok door den wijngaardenier.

Er zijn belijders, gelijk aan ranken, die geen vrucht dragen. Ze zijn wel in Christus, staan door verbondsrelatie tot Hem in zekere betrekking en hebben misschien bedriegelijken schijn, maar brengen geen vruchten van heiligmaking voort en zijn dus geen ware discipelen. Geloof wordt uit de vruchten gekend, Matth. 7 : 20; Gal. 5 : 6, 22; Jac. 2 : 18. Onvruchtbare ranken worden weggenomen, soms nu reeds, andere in het oordeel. En die vrucht dragen worden ontdaan van de overtollige loten, die alle voeding tot zich trekken en de vrucht belemmeren. Dan wordt veel weggesneden, wat sierlijk is. Maar beroofd van moois draagt zóó de rank veel vrucht. Zóó doet God door het scherpe snoeimes van het leed, Rom. 8 : 28. In het Grieksch is in de werkwoorden een woordspeling, in de vertaling aangeduid door afsnijden en afsnoeien; het laatste in den zin van wegsnoeien van het overtollige.

Toch mag een discipel des Heeren niet uit dat
 3 woord der voortdurende reiniging afleiden, dat er nog niets aan hem is geschied. Door het woord, dat de Heere in al den tijd van zijn omgang met zijn jongeren sprak, heeft Hij hen reeds gereinigd van de schuld en in beginsel ook van de smet der zonde. Niet de eerste principieele, maar de dagelijksche reiniging van de zonde behoeven ze nog, 13 : 10. En het zelfde geldt van alle discipelen van Christus.

4 Zijn dus de discipelen reeds rein, toch kan hun verder leven geen werkeloos rusten zijn. De band aan hun Heere moet voortdurend bewaard worden. Niet alsof een waar discipel van de genade kan vervallen. Maar er is ook een zekere aanvankelijke relatie tot Christus, die later verbroken wordt, 6 : 66. Dezulken waren in zekeren zin discipelen en geloofden, 2 : 23. Maar het kenmerk van een waar discipel is het blijven in Christus, 8 : 31. En voor ware discipelen is dit woord een prikkel tot geloovig beoefenen van de gemeenschap met Christus. Als een belofte is aan dezen eisch verbonden : *en Ik blijf in u*. De verhouding tusschen Christus en de zijnen is een wederkeerige band. Beider blijven is echter niet gelijksoortig. Blijft de geloovige in Christus als de uit Hem trekkende en ontvangende, dan blijft Christus in den geloovige als de gevende. Ontvangen en geven correspondeeren. Gebed van de eene wordt verhoorende gave van de andere zijde. Maar daartoe is blijvende gemeenschap noodzakelijk.

5 Slechts waar die blijvende wederzijdsche gemeenschap is, daar is vrucht van het leven des geloofs en der heiligmaking. Evenals immers een rank, afgesneden van den wijnstok, geen bladeren en vruchten voort kan brengen, kan ook iemand zonder levensrapport met Christus geen vruchten dragen.

6 En niet alleen, dat zulk een afgesneden rank geen vruchten draagt, ook tot alle andere dingen is zij onnut. Daarom pleegt men zulke afgesneden, verdorde ranken samen te brengen op een hoop en te verbranden. De waarde van een rank ligt alleen in de vrucht, niet in haar hout als bij den eik of den ceder. Zoo is een discipel, die geen vruchten des nieuwen levens voortbrengt. Vruchteloos is hier waardeloos. En straks komt het oordeel van het eeuwige vuur.

7 Geheel anders is het met een wáár discipel, iemand, die in Christus blijft. In plaats van het daarmee corresponderende blijven van Christus in hem zegt de Heere, dat zijn woorden in dien discipel blijven. Want er is geen gemeenschap aan Christus dan door zijn Woord, 5 : 38 ; 8 : 31 ; 1 Joh. 2 : 14 ; 2 Joh. 2, 9. Die zoo in Christus blijven door zijn Woord, kunnen zooveel vruchten dragen, als zij maar biddend begeeren. Al begeeren ze ook nog zooveel vrucht te dragen, het zal hun gegeven worden. De gevende bron is immers rijk genoeg.

8 Zulk een belofte van onbegrensd vruchten voortbrengen verwondere den discipelen niet, want veel vruchten dragen dient juist om God te verheerlijken. En al wat God doet, is daarop gericht, Rom. 11 : 36. Zoo ligt de krachtigste pleitgrond voor de verhooring van dit gebed in Gods eer. Tevens is dit woord een krachtige prikkel voor den discipel om vruchten te dragen uit liefde tot God en tot den Meester. Want daarin juist toonen zij zich steeds meer discipelen van Hem.

9 Dat de Vader den Zoon liefheeft, zegt de Heere vaak, 3 : 35; 10 : 17; 17 : 24, 26. Hij heeft Hem lief als Zoon en om het Middelaarswerk, dat Hij deed. Om datzelfde werk heeft ook Christus de zijnen lief; omdat zij de verkorenen van zijn Vader en de gekochten door zijn bloed zijn. Nu is dan de roeping der discipelen, door het dragen van veel vrucht, te zorgen, dat ze voorwerpen blijven van zijn liefde tot hen. Wie in Christus blijft, vs 4, en dat toont door vruchtdragen, blijft ook daardoor in zijn liefde.

10 Dat blijven in zijn liefde, voorwerp van zijn liefde blijven, is een eisch, die door het doen van iets wordt vervuld. Wat dat is, zegt de Heere hier. Het is het bewaren van zijn geboden in de gedachten en in de practijk, 14 : 15, 23. Het bewaren van de geboden in het hart en in de daad is gevolg van het liefhebben van Christus. En door deze betoonde liefde tot Christus blijven de discipelen, daardoor ware discipelen gebleken, voorwerpen van zijn liefde tot hen. Dit bewaren der geboden is echter geen vrucht van de rank, maar van den wijnstok Christus, vs 4. In hun doen heeft Christus dus zijn eigen liefdewerk lief. Zijn liefde is wortel, de hunne is vrucht, 1 Joh. 4 : 19.

Elkander liefhebben. 15 : 11—17.

15 ¹¹ „Dit heb Ik u gezegd, opdat mijn blijdschap in u zij en uw blijdschap volkomen zij. ¹² Dit is mijn gebod, dat gij elkander liefhebt, gelijk Ik u liefgehad heb. ¹³ Meerdere liefde dan deze heeft niemand, dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden. ¹⁴ Gij zijt mijn vrienden, indien gij doet, wat Ik u gebied. ¹⁵ Ik noem u niet meer slaven, omdat de slaaf niet weet, wat zijn heer doet; maar Ik heb u vrienden genoemd, omdat Ik u alles heb medegedeeld, wat Ik van mijn Vader heb gehoord. ¹⁶ Niet gij hebt Mij uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren en Ik heb u gesteld, dat gij zoudt heengaan en vrucht dragen, en dat uw vrucht blijve, opdat de Vader u geve, al wat gij van Hem in mijn naam bidt. ¹⁷ Dit gebied Ik u, dat gij elkander liefhebt.”

11 Dit vers vormt een overgang tusschen het vorige en het nu volgende stuk. Met name de beide verzen 9 en 10 geven tot dit woord den Heere aanleiding. Hij sprak van de liefde des Vaders tot Hem — dat is zijn blijdschap. Daarom is ook het doen van des Vaders geboden Hem blijdschap, 4 : 34. Als Hij nu aandringt bij hen, op het doen van zijn geboden, het is, opdat deze betuiging hun een verzekering

zij, dat het doen van zijn geboden hún oorzaak van vreugde worden zal, daar zij zich dan voorwerpen van zijn liefde weten. Zoo is een blijdschap als de zijne in hen, blijdschap in de wetenschap, voorwerp van liefde te zijn. Hoe meer ze zijn geboden bewaren, hoe volkomener deze blijdschap wordt.

12 Al de geboden echter, waarvan de Heere sprak tot dusver in het meervoud, kunnen tot één enkel grondgebod worden teruggebracht : liefde, Rom. 13 : 10. En waar de Heere hier spreekt alleen over hun onderlinge verhouding, noemt Hij hier ook alleen liefde tot elkander. Dit nieuwe gebod, 13 : 34, kan als gebod worden gegeven, omdat ze haar wortel heeft in de liefde van Christus zelf : *gelijk Ik u liefgehad heb*. Het woordje *gelijk* wijst meer aan dan een eenvoudige vergelijking : zooals en omdat. De liefde van Christus is de bron ook der broederliefde, 1 Joh. 3 : 23 ; 4 : 7, 21.

13 Het laatste deel van vs 12 stelt als norm en ideaal der broederliefde de betooning en de sterkte van Christus' liefde tot de discipelen. Om aan te toonen, dat die laatste liefde werkelijk het hoogste is en dus ook in haar krachtige betooning het hoogste ideaal, herinnert de Heere hen aan wat Hij gereed staat, in zijn liefde voor hen te doen. Hij zal zijn leven geven voor hen, 10 : 11. Grooter liefdesbetoon dan zichzelf prijs te geven is er niet.

14 Weer bevat het laatste stuk van vs 13 een gedachte vol schoonheid : dat de discipelen zijn vrienden zijn. En dat is toch een feit, gelijk de Heere nu aantoot. Ze zijn zijn vrienden, die Hij liefheeft. Maar hierbij keert Hij terug tot den gedachtengang van vs 1—10. Zijn vrienden zijn ze, als ze zijn geboden onderhouden.

15 Evenals vs 13 uit vs 12, en vs 14 uit vs 13, zóó vloeit vs 15 uit vs 14 voort. Het laatste stuk van vs 14 bevat een gedachte, die nog nader verduidelijking verdient. Indien Hij hun gebieder is en zij zijn geboden moeten volbrengen, is dan de verhouding niet als van heer tot slaaf ? Neen, zoo noemt Christus hen niet meer, vgl. 13 : 16. Wel zijn zij slaven, Rom. 1 : 1 ; Jak. 1 : 1 ; 2 Petr. 1 : 1 ; Jud. : 1, maar niet in alle deelen gaat deze benoeming meer op. Wel wat betreft souvereiniteit en gehoorzaamheid. Maar de slaafsche verhouding is veranderd, gelijk uit vele dingen blijkt, b.v. uit de liefde der zijnen tot Hem. Hier noemt de Heere een bijzonder punt, verband houdend met zijn volle openbaring aan hen : dat Hij hen heeft ingewijd in des Vaders raad en welbehagen. Al noemen zij zich dan zelf nog dienstknechten, Hij noemt hen vrienden.

16 Intusschen zou het noemen als vrienden een verkeerde meening kunnen wekken of sterken bij de discipelen. Vrienden kiezen elkander wederzijds. Aan beide zijden is er de keuze. Maar aanstonds snijdt de Heere de moge-

lijke gedachte af, als ware het tusschen Hem en de zijnen ook zoo toegegaan. Hier ging het kiezen alleen van Christus uit; de keuze was eenzijdig. Van Hem alleen ging ze uit, met het bepaalde doel (hier keert de Heere tot den gedachtengang van vs 1—10 terug en blijkt het, dat Hij toch de heer is), dat zij vrucht zouden dragen. Met „vruchten” bedoelt de Heere ook hier een leven in geloof en heiligmaking. Maar het „heengaan” wijst er toch op, dat de Heiland hier ook heeft gedacht aan den zendingsarbeid der apostelen, die straks moeten heengaan in de geheele wereld, Matth. 28 : 19, en vruchten vergaderen op den akker der wereld, 4 : 36. Maar, zoowel in het leven der Godzaligheid als in den missie-arbeid lijkt veel aanvankelijk vrucht, dat later bleek, slechts even bestand te hebben; het was niet echt. Blijvende vruchten, die zich zoo als echt toonen, moeten de discipelen van Jezus voortbrengen. En in dat vruchten dragen hebben ze een pleitgrond voor hun gebed. Ontvangen genade is een pleitgrond voor weer nieuwe genade.

17 Hiermee is de keten van aaneengeschakelde gedachten, vs 12—16, ten einde gekomen. Nu keert de Heere tot het uitgangspunt terug, het ééne, dat Hij zijn discipelen wilde zeggen, het gebod der broederliefde.

De haat der wereld. 15 : 18—27.

15 ¹⁸ „Indien de wereld u haat, weet, dat zij Mij eerder dan u heeft gehaat. ¹⁹ Indien gij van de wereld waart, de wereld zou het hare hebben liefgehad. Maar omdat gij van de wereld niet zijt, maar Ik u uitverkoren heb uit de wereld, daarom haat u de wereld. ²⁰ Herinnert u het woord, dat Ik u heb gezegd: een slaaf is niet meer dan zijn heer. Indien ze Mij hebben vervolgd, zullen ze ook u vervolgen; indien ze mijn woord bewaard hebben, zullen ze ook het uwe bewaren. ²¹ Maar dat alles zullen zij u doen wegens mijn naam, omdat ze Hem niet kennen, die Mij gezonden heeft. ²² Indien Ik niet was gekomen en tot hen had gesproken, hadden ze geen zonde; maar nu hebben ze geen verontschuldiging voor hun zonde. ²³ Die Mij haat, haat ook mijn Vader. ²⁴ Indien Ik onder hen de werken niet had gedaan, die niemand anders heeft gedaan, hadden ze geen zonde. Maar nu hebben zij ze gezien en toch zoowel Mij als mijn Vader gehaat. ²⁵ Maar (dit is), opdat het woord vervuld worde, dat in hun Wet geschreven staat: „Zij hebben Mij zonder oorzaak gehaat.”

²⁶ Wanneer de Zaakbezorger gekomen zal zijn, dien Ik u zenden zal van den Vader, den Geest der waarheid, die van

den Vader uitgaat, die zal van Mij getuigen. ²⁷ En ook gij zult getuigen, omdat gij van den beginne met Mij zijt geweest."

¹⁸ Zal dus het leven der discipelen een leven van liefde zijn, tot den Heere en tot elkander, gedragen door de liefde Gods tot hen — in de wereld zullen ze een geheel andere ervaring opdoen. De wereld is ook hier de Gode vijandige menschheid, historisch hier vertegenwoordigd door de Joden, 7 : 7; 14 : 17, 19, 22. Laat de haat der wereld hen niet verwonderen. Ze haatte en haat Christus en daarom ook de zijnen, met denzelfden haat, dien ze Hem toedraagt.

¹⁹ Ze heeft Christus gehaat, omdat Hij niet van de wereld was, 8 : 23. Ook de discipelen zijn niet van, behoorren niet aan de wereld. Voor Christus geldt dit echter in dubbele beteekenis: zijn oorsprong is, als Zoon van God, niet van beneden, en zijn leven is, als Heilige, niet in de sfeer der ongeloovige, goddelooze wereld; daaraan is Hij vreemd. Alleen in den laatsten zin geldt het zijn discipelen. Dat ze niet van de wereld zijn, kan hun blijken uit den haat der wereld. Waren ze immers van de wereld, deze zou hen liefhebben, omdat ze het hare liefheeft.

²⁰ Om moed te houden, zullen de discipelen zich steeds moeten herinneren, dat het het lijden van Christus is, dat ze dragen. Wie Christen wil zijn, moet in het lijden van zijn Heere willen deelen. Ook in dát opzicht geldt het woord van 13 : 16, dat de slaaf niet meer is dan zijn heer. Wat de wereld Christus heeft gedaan, zal ze ook den Christenen doen. Laat ze daarom niet verwachten, dat de wereld hun woord gehoor geven zal; misschien kortstondig en oppervlakkig, maar niet blijvend. Ze heeft immers ook des Heeren woord niet bewaard. Van de beide voorwaardelijke zinnen in dit vers is het voorwaardelijk gestelde in den eersten zin wél, in den tweeden niet vervuld. Daarmee corresponderend zal de wereld de discipelen wel vervolgen, maar hun woord niet bewaren.

²¹ Duidelijker nog laat nu de Heere zien, waarin deze haat en vervolging haar oorzaak vinden zal. Het is, omdat de discipelen zijn naam belijden. De haat tegen de Christenen spruit voort uit haat tegen Christus. En deze laatste komt weer daaruit voort, dat ze God niet kennen, gelijk daaruit blijkt, dat ze den door God gezondene niet aannemen. Wie den gezondene niet erkent, staat vreemd tegenover den zender.

²² Met zonde bedoelt de Heere hier niet alle zonde in het algemeen. Ook zonder dat Christus tot hen gesproken had, hadden de Joden wel zonde. Hier bedoelt Hij echter één bepaalde zonde: het verwerpen van Hem als Messias. Wanneer Christus zich niet als Messias zoo duidelijk en zoo herhaaldelijk onder hen had geopenbaard; wanneer Hij daarvan gezwezen had. — dan was het geen zonde geweest, dat ze Hem

niet erkennen. Maar nu heeft Hij het keer op keer gezegd. Nu is het welbewust verwerpen. En nu is het zonde. En nu kunnen ze deze zonde niet met het voorwendsel verontschuldigen, dat ze het niet wisten, want Hij heeft het vaak genoeg gezegd.

23 Zoo kan Christus de krasse beschuldiging uitspreken, dat zij door Hem te haten, ook den Vader haten. Hij en de Vader zijn één, 8 : 19; 10 : 30. Wie Hem niet eert, eert den Vader niet, 5 : 23. En na al wat Christus van zich en den Vader heeft gezegd, blijkt uit den haat der Joden tegen Hem tevens hun haat tegen God, ondanks al hun godsdienstigheid.

24 Intusschen kon iemand nog weer komen met de uitvlucht, dat woorden alleen geen bewijs zijn. Maar Christus kwam niet met woorden alleen. De werken, die Hij deed, getuigden van Hem, 5 : 36; 10 : 25; Matth. 11 : 4, 5. Toch bewogen ook deze werken hen niet tot geloof. Zij zijn kinderen van hun vaders, Ps. 95 : 8, 9. Zij haatten Hem ondanks zijn werken en toonden daarin, God zelf te haten.

25 Dit alles, hoe ontzettend ook, is echter geen mislukking van Christus' werk, maar integendeel vervulling der profetie, vgl. Matth. 13 : 10; Joh. 12 : 38. In het Psalmwoord, waaraan Christus denkt, Ps. 35 : 19; 69 : 5, klaagt de zanger in zijn leed over den haat, dien men hem toedraagt zonder dat hij er reden toe gegeven heeft. Deze haat is echter geboren uit haat tegen God, Ps. 69 : 8. Zoo is David type van Christus en wordt in dezen dit woord ten volle vervuld.

26 Zoo zullen de discipelen leven in een wereld, vol van haat. Maar in die wereld zullen ze niet hulpeloos zijn en als met stomheid geslagen. Want Christus laat hen niet alleen; de Zaakbezorger komt. De Vader zendt Hem, 14 : 16, maar niet zonder tusschenkomst van den Zoon; op diens gebed en als vrucht van zijn heilswerk, Hand. 2 : 33, zoodat Hij ook de Geest van Christus heet, Rom. 8 : 9. Zoo kan hier gezegd worden, dat Christus Hem zal zenden, vgl. 16 : 17; Ef. 4 : 8. Deze Geest gaat van den Vader uit; Hij komt dus, als Hij gezonden wordt, van boven, van den Vader. Dit woord over het uitgaan des Geestes ziet dus in de eerste plaats op zijn komen op het Pinksterfeest, niet op eeuwige verhouding tusschen de drie Personen Gods. Maar de historische feiten weerspiegelen en zijn uitvloeisel van eeuwige relatie. In verband daarmee staat hier naast den toekomenden tijd: Ik zal zenden, de tegenwoordige tijd: die uitgaat. Deze Geest nu zal ook getuigen in de wereld aangaande Christus, Hij zal het in haar opnemen voor Christus. Daarvoor is Hij de aangewezen getuige. Want Hij kan getuigen, daar Hij van den Vader komt, en dus alles weet van den Vader en den Zoon. En Hij zal getuigen zooals het is, want Hij is de Geest der waarheid, 14 : 17.

27 Dit getuigen zal Hij echter doen door middel van menschelijke getuigen, de apostelen. Dezen kunnen getuigen zijn, ooggetuigen, daar zij van den beginne van Christus' optreden in de wereld met Hem zijn geweest. En door hun woord zal de Heilige Geest getuigen, eerst door het gesproken en daarna door het geschreven woord, vrucht van zijn arbeid, 14 : 26 ; 16 : 13, 14. Zoo treedt door het apostolische woord nog heden de Geest in de wereld als getuige van Jezus op.

Hoofdstuk 16.

De Geest en de wereld, 16 : 1—11.

16 ¹ „Dit heb Ik u gezegd, opdat het u geen aanstoot worde. ² Ze zullen u in den ban doen. Ja zelfs komt het uur, dat ieder, die u doodt, meent, Gode vereering toe te brengen. ³ En dit zullen zij doen, omdat zij den Vader niet gekend hebben noch Mij. ⁴ Maar dit heb Ik u gezegd, opdat gij u, wanneer de tijd dezer dingen daar is, zult herinneren, dat Ik ze u gezegd heb. Maar dit heb Ik u van den beginne niet gezegd, omdat Ik met u was.

⁵ Maar nu ga Ik heen tot Hem, die Mij gezonden heeft, en niemand uwer vraagt Mij: „Waar gaat Gij heen?” ⁶ Maar omdat Ik dit tot u gezegd heb, heeft de droefheid uw hart vervuld. ⁷ Maar Ik zeg u de waarheid, het is u nuttig, dat Ik wegga. Want indien Ik niet wegga, zal de Zaakbezorger geenszins tot u komen. Maar indien Ik wegga, zal Ik Hem tot u zenden. ⁸ En als die gekomen is, zal Hij de wereld overtuigen van zonde en van gerechtigheid en van oordeel. ⁹ Van zonde, omdat zij niet gelooven in Mij. ¹⁰ En van gerechtigheid, omdat Ik heenga naar den Vader en gij Mij niet meer ziet. ¹¹ En van oordeel, omdat de overste dezer wereld veroordeeld is.”

In dit hoofdstuk staat meer op den voorgrond, dat de verdrukte en bedroefde gemeente verblijd worden zal. De Heilige Geest zal arbeiden in de wereld, vs 1—11, en in de gemeente, vs 12—15. Zoo wordt hun droefheid tot blijdschap, vs 16—24. Daarna komt het slotwoord, vs 25—33.

¹ Dit alles, wat gezegd is, 15 : 18—27, van den haat der wereld, heeft de Heere gezegd met een bepaald

doel. Het Grieksche woord voor „aanstoot” beteekent een val, waarin men wild en gevogelte vangt. Door er tegen aan te stooten klappt de val dicht. Dus is aanstoot iets, dat aanleiding wordt tot val, zonde, ongeloof, vertwijfeling, Matth. 13 : 21. Dát zou de vervolging van de zijde der wereld kunnen worden voor de discipelen. Ze zouden, mismoedig kunnen worden en meenen, dat hun zaak verloren was. Daarom zegt Jezus het van tevoren, opdat ze weten, dat het niets is dan vervulling van zijn woord en tot hun zaligheid dient.

2 In hoofdst. 15 sprak de Heere in het algemeen van haat en vervolging. Hier zegt Hij meer in bijzonderheden, wat den discipelen van de zijde der wereld te wachten staat. Niet van de openbaar ongeloovige maar van de schijnbaar godsdienstige wereld. Vooreerst van de Joden, die reeds begonnen waren, de belijders van Christus in den ban te doen, 9 : 22, 34; 12 : 42. Dit deden ze om God te eeren. Christenvervolging was godsdienst, Hand. 9 : 1; 26 : 9; Gal. 1 : 14. Zoo ook in den tijd der Reformatie en van de Spaansche inquisitie. Volgens de Joodsche Rabbijnen is iemand, die het bloed der goddeloozen vergiet, gelijk aan iemand, die een offer brengt.

3 Dit vers geeft natuurlijk niet de subjectieve reden hunner handeling aan. Maar het geeft de verklaring, het zegt, hoe zulk een doen mogelijk was. De mogelijkheid lag hierin, dat ze ondanks al hun godsdienstigheid God en Christus niet kennen, 15 : 21; 17 : 3.

4 Met het inleidende *maar* keert de Heere tot het gezegde in vs 1 terug. De daar uitgesproken gedachte wordt nu breeder uitgewerkt. De haat der wereld wordt den discipelen geen aanstoot, als ze wat hun overkomt maar zien als vervulling van het woord des Heeren. Dan schokt vervolging hun geloof aan hun toekomst niet; want ze weten, dat hun Heere bezig is, zijn raadsplan te voltrekken ook in de verdrukking. Zoo houden ze goeden moed, vs 33. Ze konden echter vragen, waarom de Heere hun deze harde dingen niet eerder had gezegd, van het begin af van hun omgaan met Hem. Maar toen was het niet noodig omdat Hij nog bij hen was. En eerst na zijn weggaan zal de haat der wereld ten volle ontketend worden en zich richten op hen, nu aan hun Meester die haat niet meer kan worden gekoeld.

5 Het slot van vs 4 is reeds de overgang tot iets anders, dat de Heere nu gaat zeggen. Vroeger was Hij steeds bij de discipelen, maar nu gaat Hij weg naar zijn Zender, 7 : 33. Ook dit echter staat niet op den voorgrond in wat Jezus nu wil zeggen. Maar dit, dat niemand vraagt, waarheen Hij gaat. Wel heeft Petrus het in dien zelfden avond gevraagd, 13 : 36, en heeft Thomas er over gesproken, 14 : 5, maar dat was reeds eerder in den avond; nú, op dit oogenblik, vraagt het niemand.

6 Dat niemand dit vraagt, zegt de Heere niet om te klagen of te verwijten, maar om vóór Hij met zijn troostwoord komt, eerst hun groote droefheid te teekenen. Omdat Hij dit woord van heengaan gesproken heeft, 13 : 33, 36 ; 14 : 30, 31, is hun hart vol van droefheid. Afscheidsstemming ligt zwaar heel den avond over den kleinen kring en beneemt alle lust tot spreken den discipelen.

7 Toch is des Heeren heengaan veeleer reden tot blijdschap. De discipelen bezien zijn heengaan geheel verkeerd, als scheiding, vereenzaming, verarming. Zoo verstaan ze de ware beteekenis er van niet. Maar Hij zal hun de waarheid zeggen, d. w. z. zijn heengaan in het rechte licht zetten. Zijn blijven zou hun schade brengen, want de Geest kwam niet. De Geest is immers alleen als gave van Christus den discipelen geschonken, Hand. 2 : 33, en moest als gave worden verworven door zijn lijden, dood en verhooving. Ging Christus niet heen door lijden tot heerlijkheid, dan zou dus de Geest niet komen.

8 Maar door zijn heengaan verwerft de Heere den Geest, dien Hij zenden zal, 14 : 16 ; 15 : 26. En dan zal de Geest het pleit voeren voor de zaak van Christus, 14 : 16. Hij zal de wereld op de drie kardinale punten, hier genoemd, in het ongelijk stellen en haar overtuigen, dat ze ongelijk heeft met haar vijandschap tegen Christus en zijn Kerk, zelfs al meende ze daarmee God te dienen, vs 2. Hij zal haar overtuigen, dat het gelijk aan de zijde van Christus en van zijn gemeente is. Welke uitwerking deze arbeid van den H. Geest hebben zal, wordt hier niet gezegd. Soms bekeering, soms verharding en eeuwig oordeel, Hand. 2 : 22—41 ; 7 : 51—57 ; 9 : 1—6.

9 De Geest zal de wereld overtuigen, dat ze ongelijk heeft in haar vijandschap tegenover Jezus. Zij meende daarin recht te hebben, maar Hij zal haar overtuigen, dat haar houding zonde is, 3 : 18 ; 12 : 48. En heeft Hij op dat centrale punt haar eenmaal van ongelijk en dus van zonde overtuigd, dan wordt van daar uit en daarna alle zonde haar als zonde openbaar. Zelfs haar deugd en ingebeelde vroomheid.

10 Als de H. Geest de wereld eerst van zonde heeft overtuigd in haar houding tegenover Jezus, dan komt daarna de vraag, hoe God over deze zonden denkt. Vroeger beschuldigde ze God van onrecht, of dacht, dat Hij door de vingers ziende liefde was. Maar de Geest zal haar ook overtuigen, dat er gerechtigheid is ; dat één van Gods deugden gerechtigheid is, waardoor Hij een iegelijk vergelden zal naar zijn werk, Rom. 2 : 5, 6 ; Col. 3 : 25. God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig. Als bewijs voor die gerechtigheid Gods zal de Geest wijzen op het heengaan van Christus uit het open graf naar de heerlijkheid. Zoo heeft God aan zijn Zoon be-

wezen zijn gerechtigheid, Hand. 2 : 24 ; Rom. 4 : 25. En als God naar de eene zijde vergeldend rechtvaardig is, dan is Hij het naar de andere zijde ook. Als Hij het over zijn Zoon is, zal Hij het over de zondaren ook zijn.

11 Zonde tegen den rechtvaardigen God brengt straf met zich mee. Ongestraft zal de wereld Christus niet verwerpen en haar haat over zijn gemeente niet uitgieten. Dat gelooft ze niet, maar de Geest zal haar ook overtuigen, dat na zonde oordeel komt. Het bewijs daarvoor en de aanvang daarvan is, dat Satan, de overste dezer wereld, 12 : 31 ; 14 : 30, veroordeeld is. Hij scheen het te winnen in zijn strijd tegen Christus, maar hij verliest het, Col. 2 : 15, principieel reeds nu Christus zich ten offer geeft, 12 : 31, en is daardoor veroordeeld. Deze nederlaag van Satan zal door den loop der geschiedenis in de overwinning des Geestes zichtbaar worden. Maar dan is er dus een oordeel, en zal het ook zéker de wereld treffen.

De Geest en de gemeente. 16 : 12—15.

16 ¹² „Nog veel heb Ik u te zeggen, maar ge kunt het nu niet dragen. ¹³ Maar wanneer Hij zal zijn gekomen, de Geest der waarheid, zal Hij u in de geheele waarheid leiden. Want Hij zal niet van zichzelf spreken, maar wat Hij hoort, zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen. ¹⁴ Die zal Mij verheerlijken omdat Hij uit het mijne zal nemen en u verkondigen. ¹⁵ Alles, wat de Vader heeft, is het mijne. Daarom zeide Ik, dat Hij uit het mijne neemt en u zal verkondigen.”

12 Ook voor de discipelen zal de arbeid van den H. Geest van groote beteekenis zijn. Maar die wordt in de gemeente anders dan in de wereld ; dieper inleiding in de waarheid. Veel heeft Christus nog, wat Hij zijn discipelen wil leeren. Maar nu is hun kennis nog te gering ; hun inzicht nog te zwak. Nu zou het als een zware last hun schouders drukken. Ze zullen eerst vervuld moeten worden met den Heiligen Geest.

13 De Geest zal hun verstand zoo verlichten, dat ze zijn openbaring kunnen verstaan. En dan zal Hij hun gids zijn om hun de geheele waarheid, die God wil openbaren, te leeren kennen, 14 : 26. De apostolische brieven zijn van dat leiden in de waarheid de vrucht. Tot dit werk is de Heilige Geest de rechte gids, omdat Hij de Geest der waarheid is, de Geest, die overeenkomstig zijn Goddelijk wezen de waarheid en slechts de waarheid spreekt, 14 : 17. Het waarheidskarakter van zijn arbeid blijkt daaruit, dat Hij niet van zichzelf spreekt. Dit geldt evenals van Christus, 7 : 16 ; 12 : 49 ; 14 : 10, 24,

ook van Hem. Hij spreekt niet als iemand, die zelf bedacht, wat hij zegt, maar ook Hij spreekt slechts het woord des Vaders. Bizonder wat in de toekomst geschieden moet, zal Hij den apostelen openbaren.

14 In dien arbeid zal de Heilige Geest Christus verheerlijken. Tegenover allen smaad der wereld zal Hij laten zien de heerlijkheid van Christus, als Hij openbaart diens genade, liefde, wijsheid en al de weldaden, die Hij schenkt. Rom. 5 : 1 ; 8 : 1—3 ; 1 Cor. 1 : 30 ; Ef. 1 : 10 ; Fil. 2 : 5—11 ; Col. 2 : 3. Al deze waarheid is het bezit van Christus. Matth. 11 : 27 ; Joh. 14 : 6. En uit die schatten neemt de Heilige Geest en verkondigt ze.

15 Nu sprak ook Christus niet van zichzelf, 7 : 16, enz. Hij deed den wil des Vaders, 4 : 34. Wat Hij heeft, heeft Hij van den Vader ontvangen, 3 : 35 ; 17 : 2. Maar dat alles is het zijne, 17 : 10. Zoo doet Christus door zijn uitspraak van het vorige vers niet te kort aan de waarheid, dat alles van den Vader is.

De droefheid wordt tot blijdschap. 16 : 16—24.

16 ¹⁶ „Nog een korten tijd en gij ziet Mij niet meer, en weer een korten tijd en gij zult Mij zien.” ¹⁷ Sommigen van zijn discipelen zeiden dan tot elkander : „Wat is dat, wat Hij ons zegt : „Een korten tijd en gij ziet Mij niet, en weer een korten tijd en gij zult Mij zien” ? En : „Ik ga heen tot den Vader” ? ¹⁸ Zij zeiden dan : „Wat is dat, dat Hij zegt : „Een korten tijd” ? Wij begrijpen niet, wat Hij zegt.”

¹⁹ Jezus verstond, dat ze Hem wilden vragen, en zeide tot hen : „Disputeert ge hierover met elkander, dat Ik zeide : „Een korten tijd en gij ziet Mij niet, en weer een korten tijd en gij zult Mij zien” ? ²⁰ Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, dat gij zult weenen en treuren, maar de wereld zal zich verheugen ; gij zult bedroefd worden, maar uw droefheid zal tot blijdschap worden. ²¹ Wanneer een vrouw baart, heeft ze smart, omdat haar uur gekomen is ; maar wanneer zij het kindje gebaard heeft, denkt ze aan haar benauwdheid niet meer, vanwege de blijdschap, dat een mensch ter wereld kwam. ²² Zoo zijt ook gij nu wel bedroefd ; maar Ik zal u weerzien, en dan zal uw hart zich verheugen, en niemand neemt uw blijdschap van u. ²³ En in dien dag zult gij Mij niets vragen. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wanneer gij den Vader iets zult bidden, zal Hij het u geven in mijn naam. ²⁴ Tot nu toe hebt gij niets gebeden in mijn naam. Bidt en gij zult ontvangen, opdat uw blijdschap volkomen zij.”

16 Het afscheid nadert. Reeds wijzen de nu volgende woorden van Jezus er heen. Binnenkort gaat Hij heen en de zijnen zullen Hem niet meer zien. Kort en tijd daarna zullen ze Hem echter weerzien. Wanneer dit laatste zal zijn, zegt Jezus niet. Hij bedoelt niet zooals in 14 : 18, 19 zijn wederkomst ten laatsten dage, maar het wederzien na zijn opstanding ten derden dage. Binnen enkele uren gaat Hij van hen weg, maar binnen een paar dagen zullen ze Hem weerzien. De Statenvert. heeft aan het slot van vs 16 nog : *want Ik ga heen tot den Vader*. Dit is waarschijnlijk latere invoeging van een overschrijver, die vs 16 met vs 17 in overeenstemming wilde brengen.

17, 18 De discipelen verstaan niet, wat Jezus bedoelt. Wel, dat Hij binnenkort heengaat ; dat heeft Hij reeds eerder gezegd, 14 : 19. Maar tot dusver heeft Hij den indruk bij hen gewekt, dat Hij definitief tot den Vader gaat, zoodat ze, ook al heeft Hij beloofd, weer te zullen komen, niet anders kunnen denken, dan dat Hij voor zéér langen tijd heengaat. En nu Hij zegt, dat ze Hem binnenkort weer zullen zien, begrijpen ze er niets meer van.

19, 20 Het onderling gemompel ontgaat Jezus niet. Hij begrijpt, dat zijn laatste woord, schijnbaar met vroegere woorden in strijd, hun raadselachtig voorkomt. Plechtig geeft Hij hun antwoord. Maar evenals zoo vaak, 8 : 53, 54 ; 12 : 34, 35 ; 14 : 5, 6, geeft Hij niet een directe en formeele beantwoording van hun vraag. Hij zegt niet, wanneer ze Hem weer zullen zien en hoe de schijnbare tegenstrijdigheid tusschen zijn heengaan voorgoed en hun spoedig weerzien van Hem moet opgelost. Hij zegt alleen, hoe het zal zijn in die beide tijdstippen, als ze Hem niet meer en als ze Hem weer zullen zien : droefheid, die in blijdschap verandert. Als de Meester gekruisigd, gedood en begraven is, zullen ze weenen en treuren. Het Grieksche woord voor treuren beteekent rouwklagen over een doode. Scherp daartegenover zal de blijdschap der Joden staan, nu ze het gewonnen meenen te hebben. Maar als de Meester opgestaan is, zal hun droefheid in blijdschap verkeerren, 20 : 20 ; Luc. 24 : 41, 52, 53.

21 Het zal den discipelen gaan evenals een barende vrouw, een beeldspraak, ook in het O. T. gaarne gebruikt, Jes. 26 : 17 ; Hos. 13 : 13. Na haar droefheid komt blijdschap. En droefheid is haar de weg tot de blijde moederweelde.

22 Zóó komt na de droefheid voor de discipelen blijdschap, die ook niet anders dan door de smart der scheiding heen hun ten deel vallen zal. Het : door lijden tot heerlijkheid van Christus wordt : door droefheid tot blijdschap der discipelen. Hun droefheid is niet onvruchtbaar ; niet als van een rouwende, die over een doode klaagt, maar als van een

barende, die om een levend kind smart heeft. En al gaat dan na de opstanding Jezus ook heen, hun blijdschap zal blijven, want de overwinning is behaald en de Paracleet komt om dit in het licht te stellen.

23 Op dien dag en daarna zullen de discipelen ook niet meer komen als tot dusver en ook nog in dezen avond met allerlei vragen, geboren uit misverstand en onwetendheid, 9 : 2; 11 : 12; 13 : 6, 36; 14 : 5, 8, 22; 16 : 17, 18. Want door zijn opstanding zal hun het licht opgaan over veel, dat ze nu nog niet begrijpen. En kort daarna zal Hij heengaan naar den hemel, zoodat ze Hem ook niet meer kunnen vragen. Maar wat hun dan nog duister is en moeilijk, mogen ze den Vader bidden. Die zal hun schenken verlichte oogen des verstands, Ef. 1 : 16—23; Col. 1 : 3. Dit zal de Vader doen om het offer van Christus, in zijn naam, 14 : 13.

24 Omdat de Vader deze gebeden om Christus' wil verhooren wil, zal dat gebed zelf in het vervolg ook een gebed in den naam van Christus mogen zijn, 14 : 13. Tot nu toe baden de discipelen zoo niet. Het offer was nog niet gebracht. Nu echter zullen ze het doen. Dan wordt als verhooring van dat gebed hun kennis steeds rijker en, daaraan beantwoordend, hun blijdschap, vs 20, steeds volkomener.

Het slotwoord. 16 : 25—33.

16 ²⁵ „Dit heb Ik tot u gesproken in gelijkenissen. Maar er komt een uur, waarin Ik niet meer in gelijkenissen tot u zal spreken, maar openlijk met u over den Vader zal spreken. ²⁶ In dien dag zult gij in mijn naam bidden, en Ik zeg u niet, dat Ik den Vader voor u zal vragen. ²⁷ Want de Vader zelf heeft u lief, omdat gij Mij hebt liefgehad en geloofd hebt, dat Ik van God ben uitgegaan. ²⁸ Ik ben uitgegaan uit den Vader en Ik ben in de wereld gekomen; weer verlaat Ik de wereld en ga naar den Vader.”

²⁹ Zijn discipelen zeggen: „Zie, nu spreekt Gij vrij uit en gebruikt geen enkele gelijkenis. ³⁰ Nu weten wij, dat Gij alles weet en niet noodig hebt, dat iemand U vraagt; hierom gelooven wij, dat Gij van God zijt uitgegaan.”

³¹ Jezus antwoordde hun: „Geloofst gij nu? ³² Zie, er komt een uur en het is gekomen, dat gij verstrooid zult worden ieder naar het zijne en Mij alleen zult laten. En (toch) ben Ik niet alleen, omdat de Vader met Mij is. ³³ Dit heb Ik tot u gesproken, opdat gij in Mij vrede hebt. In de wereld hebt gij verdrukking; maar hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen.”

25 Het afscheid nadert. De Heiland beëindigt nu zijn woorden. Het woordje *dit*, waarmee vs 25 aanvangt, ziet wel in de eerste plaats op het in dezen avond gesprokene, op zijn afscheidsredenen dus. Maar in den breedsten zin geldt het van al de woorden des Heeren. Gedurende heel zijn arbeid en zijn omgaan met zijn discipelen sprak Hij veel in gelijkenissen. Een gelijkenis heeft in zich iets raadselachtigs; ze verklaart, maar ze verbergt tegelijk. Ze zegt de waarheid niet onmiddellijk, maar als in een sluier gehuld, Marc. 4 : 10—13. Herhaaldelijk, ook dezen avond nog, hebben de discipelen getast en misgetast naar de beteekenis van een woord des Heeren. Maar nu komt de troost, dat Hij straks anders tot hen spreken zal, niet in raadseltaal zooals de gelijkenis doet. Het hier genoemde uur en de in vs 26 genoemde dag zijn niet dezelfde als in vs 23, maar breken aan met de komst van den Heiligen Geest. Dan woont de Geest in hen, 1 Cor. 3 : 16. En Hij openbaart hun alle dingen, zelfs de diepten Gods, 1 Cor. 2 : 10; Joh. 14 : 26. Dan is hun verstand bijzonder verlicht, Ef. 1 : 17, 18.

26 Van dien dag van de uitstorting des Geestes af en voortaan wordt niet alleen hun kennis rijker, maar ook hun gebedsleven. Dan zullen ze bidden in den naam van Jezus. Tot dusver waren ze als kleine kinderen, voor wie de Vader bidt, 17 : 1; Luc. 22 : 32. Maar dan geschiedt het zoo niet meer; zelf zullen ze bidden, al zal het ook zijn in zijn naam, 14 : 13; 16 : 24. Door den arbeid van den Middelaar, toegepast door den Heiligen Geest, zal dan alle scheiding van den Vader weggefallen zijn. Als ze zoo zelf bidden, is het niet meer noodig, dat in hun plaats Christus voor hen bidt; ze bidden immers zelf. Wel zal Hij voor hen bidden, Rom. 8 : 34; Hebr. 7 : 25, als voorspraak, 1 Joh. 2 : 1. Maar dat is geen bidden in plaats van hun bidden; dat is veeleer een bidden met hun bidden mee.

27 Dat Christus in hun plaats bidt, is dan ook daarom niet meer noodig, omdat hun zonde geen scheiding meer maakt tusschen God en hen. De Vader heeft hen lief, omdat zij zijn Kind hebben liefgehad en aan zijn Godheid en Goddelijke zending hebben geloofd. Dat deze beide werkwoorden in den verleden tijd staan, wijst geen afgeloopen handeling en houding aan, maar juist in het tegendeel een duurzame blijvende daad.

28 Aan dat laatstgesproken woord, dat Hij van God is uitgegaan, 13 : 3, verbindt de Heere nu zijn slotwoord, waarmee Hij formeel zijn openbaren arbeid, voorzoover het leeren betreft, afsluit. Hij is uitgegaan, belast met een opdracht des Vaders, 3 : 16, 34; 4 : 34; 5 : 36, 37; 6 : 29, enz. Nu gaat Hij weer heen langs den weg van lijden en dood en opstanding en keert tot zijn Vader terug.

29 Dit laatste woord is den discipelen volkomen duidelijk. Wel had de Heere den geheelen avond over zijn heengaan gesproken, maar „in gelijkenissen”, bedekt, zoodat het hun raadselachtig scheen en aanleiding tot vragen gaf naar het waarheen, 13 : 36, 37, en het waarlangs, 14 : 5. Ze hadden gehoord, dat het een heengaan zou zijn naar den Vader, 14 : 28 ; 16 : 5, 10, 16. Het was hun echter onverstaanbaar gebleven, 16 : 17, 18. Maar nu hooren ze duidelijk, wat Jezus bedoelt : Hij gaat uit de wereld weg.

30 Reeds meenen de discipelen, nu op de hoogte van kennen en gelooven te zijn, die de Heere voor de toekomst beloofde, 14 : 26 ; 16 : 22—24. Door zijn antwoord op hun voor Hem niet verstaanbaar onder elkander gefluisterde vraag, vs 17, geeft Hij blijk, dat Hij alles weet, 2 : 25, zoodat Hij om iemands vragen te kennen en te beantwoorden zelfs niet eens noodig heeft, dat men die vragen eerst tot Hem richt. Hij weet ze, eer ze uitgesproken zijn, Ps. 139 : 2—4 ; Hebr. 4 : 13. Deze wetenschap is weer een nieuwe steun voor hun geloof en een bewijs, dat Hij door God gezonden is.

31, 32 Ze wanen zich echter verder en sterker in hun geloof, dan ze metterdaad zijn. Vandaar de vraag des Heeren : *gelooft gij nu* reeds ? Deze vraag moet dienen, hun optimistisch zelfbesef te corrigeeren. En de naaste toekomst zal van de noodzakelijkheid daarvan het bewijs leveren. Straks zullen ze hun Heiland in Gethsémane alleen laten en ieder naar hun eigen tijdelijke verblijfplaatsen in Jeruzalem zich vluchtend begeven, Marc. 14 : 27, 50. Voor het volbrengen van zijn werk is het echter, hoe vertroostend ook voor Hem, Matth. 26 : 37, 38, niet noodzakelijk. De Vader is ook als allen Hem verlaten hebben, met Hem, Matth. 26 : 39 ; Luc. 22 : 43.

33 Het laatste woord des Heeren is alstware zijn vrede-groet bij zijn heengaan. Dit alles, wat Jezus in hoofdst. 15 en 16 gesproken heeft van de gemeenschap aan Hem, van den haat der wereld en den arbeid des Geestes, dit alles heeft Hij gesproken voor hun vrede. Opdat ze weten, dat in Hem hun alles geschonken is, Rom. 8 : 32, en in deze wetenschap vrede smaken door de geloofsgemeenschap met Hem, in Hem, 14 : 27. Wel zal de moeite groot zijn in de wereld, die hen haat, 15 : 18 ; 16 : 2, maar Christus overwint haar door zijn kruis en zijn dood, Col. 2 : 15 ; Fil. 2 : 8—10. En deze overwinning is nu, eer ze behaald is, reeds zóó zeker, dat de Heere zegt : *Ik heb de wereld overwonnen.*

Hoofdstuk 17.

De bede om de verheerlijking van den Zoon. 17 : 1—8.

17 ¹ Dit heeft Jezus gesproken, en zijn oogen ten hemel heffende, zeide Hij: „Vader, het uur is gekomen; verheerlijk uw Zoon, opdat uw Zoon U verheerlijke, ² gelijk Gij Hem macht gaaft over alle vleesch, opdat Hij aan allen, die Gij Hem gegeven hebt, het eeuwige leven geve. ³ En dit is het eeuwige leven, dat ze U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jezus Christus, dien Gij gezonden hebt. ⁴ Ik heb U verheerlijkt op de aarde, nu Ik volbracht heb het werk, dat Gij Mij gegeven hebt te doen. ⁵ En verheerlijk Gij nu Mij, Vader, bij Uzelf met de heerlijkheid, die Ik bij U had, vóór de wereld was.

⁶ Ik heb uw naam geopenbaard aan de menschen, die Gij Mij gegeven hebt uit de wereld. Zij waren de uwen en Gij gaaft ze aan Mij, en uw woord hebben ze bewaard. ⁷ Nu hebben ze leeren verstaan, dat alles, wat Gij Mij gegeven hebt, van U is. ⁸ Want de woorden, die Gij Mij gaaft, heb Ik hun gegeven en zij hebben ze aangenomen en ze hebben waarlijk leeren verstaan, dat Ik van U ben uitgegaan, en zij zijn tot het geloof gekomen, dat Gij Mij gezonden hebt.”

Zijn afscheidswoord besluit Jezus met een gebed, sedert het einde der 16^e eeuw het hooge priesterlijke gebed genaamd. Niet ten onrechte draagt het dien naam; de Hoogepriester, gereed om te offeren, draagt biddend de zijnen aan zijn Vader op. Drie deelen zijn in dit gebed te onderscheiden; in vs 1—8 bidt de Zoon, op grond van zijn volbracht en nog te voltooien werk, dat de Vader Hem verheerlijke; vs 9—19, dat de Vader de zijnen beware; vs 20—26 breidt Hij dit gebed uit tot alle verkorenen.

Na al deze afscheidswoord te hebben gesproken, ¹ bidt de Heiland. Het uur is gekomen, waarheen Hij steeds, van den aanvang af, gewezen had en waarvan Hij telkens zeide, dat het nog niet gekomen was, 7 : 30; 8 : 20. Dat is het uur van zijn laatste lijden. Nu is het gekomen. Maar dat lijden is tegelijk de weg tot en zoo principieel, door den eeuwigen God gezien, 2 Petr. 3 : 8, reeds de aanvang van zijn verheerlijking, 12 : 23; 13 : 31, 32. Lijden en heerlijkheid zijn voor Hem begin en eindpunt van denzelfden weg. Nu Hij echter op dien weg den eersten voetstap zet, bidt Hij, dat Hij ook het eind bereike, de opstanding en heel de daarop volgende

verhooving. Niet als stond het bereiken van het eind niet reeds vast, maar omdat ook dit einde van God moet gebeden worden. Daarbij voegt Jezus als pleitgrond: *opdat de Zoon U verheerlijke*. Door zijn verheerlijking wordt de Vader verheerlijkt. Want dan is zijn arbeid niet afgelopen. Zijn verhooving zal geen ledige rust brengen, maar voortdurenden arbeid in het toebrengen tot en voorbereiden van zijn gemeente, 10 : 16 ; 14 : 2 ; 1 Cor. 15 : 25 ; Ef. 4 : 11, 12. En deze gemeente zal de heerlijkheid Gods ten toon spreiden, 13 : 31 ; 1 Cor. 15 : 24 ; Ef. 1 : 6 ; Fil. 2 : 11.

2 Dit gebed en de daarbij gevoegde pleitgrond beide zijn geheel in overeenstemming met de aan Christus gegeven opdracht, aan al de gegebenen des Vaders het eeuwige leven te verleen. Het aanvangswoord van vs 2 : *gelijk*, leidt dus niet alleen een vergelijking in, maar geeft ook een grond aan. Christus bidt zijn verheerlijking, omdat Hij deze opdracht van den Vader ontving. De inhoud van zijn werk is, het eeuwige leven te geven, 3 : 15, 16, 36 ; 4 : 14, 36 ; 5 : 24 ; 6 : 27, enz., niet aan allen, maar aan die Hem gegeven zijn door den Vader in den raad des vredes van eeuwigheid, en die in den tijd door den Vader worden getrokken, 6 : 37, 44. Daartoe is Christus macht gegeven *over alle vleesch*. Dit wijst vooreerst aan, dat de verlost en zullen komen niet slechts uit Israël maar uit alle volken. En voorts, dat Christus, om aan zijn gegebenen het eeuwige leven te kunnen geven, macht heeft over de geheele menschenwereld, ook over die nooit het leven beërven, Matth. 28 : 18 ; 1 Cor. 15 : 27 ; Ef. 1 : 22.

3 Dat dit werk des Zoons den Vader zal verheerlijken, blijkt uit wat Hij aan zijn gegebenen geeft — het eeuwige leven. Dat zegt op zichzelf nog niet, dat God daardoor zal worden verheerlijkt. Maar de nadere aanduiding van vs 3 stelt het in het licht. Het eeuwige leven bestaat in het kennen van God. In deze uitspraak geeft de Heere niet een begripsbepaling, geen definitie van het wezen van het leven, maar een aanwijzing van den inhoud, de activiteit en de zaligheid van het eeuwige leven. God geeft zichzelf dan volkomen te kennen, 1 Cor. 13 : 12, en het werk der zaligen zal in dit kennen Gods bestaan. Dit kennen is echter niet louter verstandelijk, maar bewonderende aanschouwing. Het sluit geloof, 6 : 69 ; 1 Joh. 4 : 16, en liefde, 1 Joh. 2 : 4, 5 ; 4 : 8, in. Het richt zich op God als den eenig waren God en op Jezus Christus, door wien de zaligheid verworven is. Deze dubbele belijdenis zal in de heerlijkheid in haar waarheid en schoonheid ten volle schitteren. Door zulk kennen, dat in aanbidding steeds eindigt, wordt God verheerlijkt. Het is erfgoed der toekomst, maar wordt nu reeds aanvankelijk geschonken, 3 : 36 ; 1 Joh. 5 : 20.

4 Daaruit volgt, dat de Zoon niet slechts na en door zijn verheerlijking den Vader zal verheerlijken, zooals

Hij zeide in vs 1. Maar dat verheerlijken is reeds aangevangen. Reeds zijn er, die God zoo kennen. En voor de komende verheerlijking heeft Christus reeds den grond gelegd, door op de aarde, het terrein van zijn verlossingswerk, den naam des Vaders te openbaren en zijn offer te brengen. In zijn overwinningsbesef reeds over Golgotha heenziende, ziet Hij dat werk reeds als volbracht, zoodat Hij kan zeggen: *Ik heb U verheerlijkt op de aarde.* Zoo ligt het verheerlijken van den Vader door den Zoon in de toekomst en in het verleden. Het is geschied, wat het verwerven der zaligheid, het brengen van het offer, betreft, vs 4. Het moet nog geschieden wat aangaat het uitdeelen der zaligheid tot op zijn dag, vs 1.

5 Gelijk de nog te volbrengen arbeid voor Jezus een pleitgrond was in het bidden om zijn verheerlijking, zoo is het ook het volbrachte werk. Nu Hij den Vader heeft verheerlijkt. biēt Hij, dat de Vader Hem verheerlijke. Deze heerlijkheid zal Hij hebben bij den Vader, bij wien Hij van eeuwigheid was, 1 : 1, en naar wien Hij nu terugkeert, 16 : 28. Toen Hij op aarde kwam, legde Hij zijn heerlijkheid af, Fil. 2 : 7, 8. en straks ontvangt Hij ze weer.

6 Hier zegt nu de Heere, waarin dat werk bestond, dat de Vader Hem had opgedragen, en dat Hij heeft voleindigd. Hij heeft den naam des Vaders aan de menschen geopenbaard, 1 : 18; meer en voller, dan de openbaring onder het O. T. was geweest, Hebr. 1 : 1, heeft Hij God doen kennen in zijn recht en genade. Niet aan allen, maar aan zijn gegevenen; dus even ver als de Hem gegeven opdracht strekte, vs 2. De hier genoemde *menschen* zijn de eerste discipelen, de vertegenwoordigers van heel de gemeente. Zoo heeft Jezus zijn opdracht vervuld. Het blijkt uit den volgende zin met zijn drie deelen. Want, waren ze als Gods eigendom reeds van eeuwigheid in het besluit der verkiezing aangemerkt, en voorzoover deze eerste discipelen betreft, ook reeds vóór hun komen tot Jezus eigendom Gods in theokratischen zin, God gaf ze, vs 2, aan Christus, om ze nu ook metterdaad te maken tot kinderen Gods. En dat zijn ze geworden, want ze hebben geloovig zijn woord aangenomen. Niet, zooals anderen, in een oogenblik van spoedig doovende geestdrift, 6 : 66, maar ze hebben het ook blijvend bewaard en daarin hun geloof als echt getoond, 8 : 51; 14 : 15, 21; 15 : 10.

7 Dat het woord, dat Jezus sprak, Gods woord is, vs 6, is niet door al zijn hoorders erkend, 8 : 13; 10 : 20; 12 : 47, 48. Maar zijn discipelen hebben zijn Goddelijke zending geloofd. Al wat Hij deed en leerde, deed Hij krachtens opdracht van zijn Vader, niet van zichzelf. Het was alles van God. Velen geloofden het niet, maar de zijnen leerden het verstaan. Reeds sedert lang, 1 : 46; 2 : 11; maar nu de Heere zijn werk voleindigd heeft en zijn volle openbaring

hun gegeven heeft, nu klom ook hun geloovig inzicht tot hooger top : *nú hebben ze leeren verstaan.*

8 Het in het vorige vers gezegde verklaart Jezus hier breeder. Hij spreekt daarbij echter niet van zijn werken, maar alleen van zijn woorden. Want zijn werken dienen als bewijs voor de waarheid van zijn woorden. Wat de Vader Hem gaf, dat zijn door de Hem te brengen woorden. Hij gaf ze hun, en zij van hun zijde namen ze aan. En zij namen ze aan niet gelijk de ongeloovige Joden, maar als woorden van God. Of, zooals de Heere het hier omschrijft, zij kwamen tot de geloovige kennis van de ééne tweézijdige waarheid, dat Jezus uitging van God, dat God Jezus zond.

De bede om bewaring der discipelen. 17 : 9—19.

17 ⁹ „Ik bid voor hen ; niet voor de wereld bid Ik, maar voor die Gij Mij gegeven hebt, omdat zij de uwen zijn, ¹⁰ en het mijne is alles uwe, en het uwe het mijne, en Ik ben in hen verheerlijkt. ¹¹ En Ik ben niet meer in de wereld, en zij zijn in de wereld, en Ik kom tot U. Heilige Vader, bewaar hen in uw naam, dien Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn gelijk Wij. ¹² Toen Ik met hen was, bewaarde Ik hen in uw naam, dien Gij Mij gegeven hebt, en Ik heb hen behoed, en geen uit hen is ten verderve gegaan dan de zoon des verderfs, opdat de Schrift vervuld worde. ¹³ Maar nu kom Ik tot U, en dit spreek Ik in de wereld, opdat zij in zichzelf mijn blijdschap ten volle hebben.

¹⁴ Ik heb hun uw woord gegeven, en de wereld heeft hen gehaat, omdat zij niet uit de wereld zijn, gelijk Ik niet uit de wereld ben. ¹⁵ Ik vraag niet, dat Gij hen wegneemt uit de wereld, maar dat Gij hen bewaart voor den booze. ¹⁶ Zij zijn niet uit de wereld, gelijk Ik niet uit de wereld ben. ¹⁷ Heilig hen in de waarheid ; uw woord is waarheid. ¹⁸ Gelijk Gij Mij in de wereld gezonden hebt, heb ook Ik hen in de wereld gezonden. ¹⁹ En Ik heilig Mijzelf voor hen, opdat ook zij geheilgd zijn in waarheid.”

9 Na het gebed voor zichzelf bidt Jezus nu voor zijn discipelen. Eerst zegt Hij, voor wie dit gebed is ; niet voor de vijandige wereld, maar alleen voor de verkorenen, die Hem gegeven zijn, vs 6. Zoo strekt zijn werk zich even ver uit als de Hem verleende opdracht. Hij bidt voor hen, omdat zij den Vader toebehooren, reeds van eeuwigheid door de verkiezing. Daarom kan Jezus ook bidden en verwachten, dat de Vader zijn eigendom zal verzorgen, en dat dus zijn voorbede zal worden verhoord.

10 Naar het woord van vs 9 zijn de discipelen nu het eigendom van den Zoon, en blijven ze tegelijk den Vader toebehooren. Dit is geen tegenspraak. Want gelijk de Vader en de Zoon één in wezen zijn, 10 : 30, zoo is alles van beiden tegelijk. Dit zinnetje: *en het mijne is alles uwe en het uwe het mijne*, is een tusschenzinnetje. Daarna geeft de Heere nog een tweeden grond aan, waarom Hij voor de zijnen bidt: *Ik ben in hen verheerlijkt*. Zijn heerlijkheid schittert reeds aanvankelijk in hen; het resultaat van zijn volbrachten arbeid wordt in hen openbaar. Daarom is het Hem een vreugde, dat de Vader hen bewaart.

11 Na te hebben gezegd, waarom Hij juist voor hen bidt, gaat de Heere voort met te zeggen, waarom Hij juist nu voor hen bidt — omdat Hij heengaat van hen en de wereld verlaat. Ja, zóó dicht is zijn heengaan reeds nabij, dat Hij spreekt, als ware Hij reeds weg: *Ik ben niet meer in de wereld*. En nu draagt Hij hen, die hier achterblijven, scheidend aan zijn Vader op. Niet alsof Hij geheel van hen scheiden ging, Matth. 28 : 20; Hebr. 7 : 25, maar zichtbaar zal Hij nu niet meer bij hen zijn. Dit brengt den Heere onmiddellijk tot wat Hij voor hen bidden wil, nl. dat de Vader ze beware. Wat Hij daarmee bedoelt, wordt in vs 15—17 breeder genoemd. Maar reeds duidt Hij het aan door de aanspraak: „Heilige Vader” — het is het gebed om het deelhebben aan zijn heiligheid. En eveneens door de bijvoeging: *in uw naam*. De naam Gods, vs 6, is God zelf zooals Hij zich heeft openbaard. Deze openbaring geschiedde door Christus, 1 : 18, die haar van den Vader ontving en den menschen gaf. De Statenvert. leest naar een ander handschrift: *die Gij Mij gegeven hebt*. Dan heeft dat zinnetje betrekking niet op: *uw naam*, maar op: *hen*. Hoogstwaarschijnlijk is deze lezing echter een tekstverandering van een lateren overschrijver. Jezus bidt, dat de discipelen bewaard worden in dien naam, d.i. door levensgemeenschap met en de kracht van God, zooals Hij zich in Christus openbaart. Zoo worden ze één als leden van het ééne lichaam van Christus, 15 : 1; niet alleen eensgezind of eendrachtig, maar zóó, als de Vader en de Zoon één zijn, 10 : 30, 38.

Breeder herhaalt in dit en het volgende vers Jezus 12 de gedachte van vs 11a, dat Hij voor de zijnen bidt, omdat Hij van hen heengaat. Tot dusver bewaarde Hij hen zelf. De vorm van het werkwoord wijst aan, dat Hij hen steeds, heel den tijd, dat Hij met hen was, bewaarde. Inplaats van de juiste lezing heeft de Statenvert. ook hier: *die Gij Mij gegeven hebt*, en verbindt dat aan het volgende. De Heere bewaarde ze zóó, dat ze werden behoed tegen listige, gevaarlijke aanvallen. Wel ging Judas heen, 13 : 30, en is verloren gegaan. Dat was echter zelfs geen gedeeltelijke mislukking van

den Jezus opgedragen arbeid, maar integendeel vervulling van de Schrift en van Gods raad, 13 : 18 ; Ps. 41 : 10. Judas behoorde niet aan Christus, maar aan het verderf. De Heere gebruikt een woordspeling, die door de vertaling : *hij is verloren gegaan*, niet uitkomt.

13 Bewaarde Jezus hen dus vroeger, nu gaat Hij heen en bidt, dat de Vader hen beware. Dat Hij dit gebed in de wereld reeds zegt, ten aanhoore der discipelen, heeft nog een bijzondere reden — opdat ze zich verblijden met Hem met de blijdschap over het volbrengen van zijn werk, de wetenschap van de veilige hoede, waaraan ze opgedragen zijn en van de voortdurende bede, die Hij voor hen opzenden zal.

14 Nu gaat de Heere nader aanwijzen, welke bewaring Hij voor de zijnen bedoelt : bewaring voor den booze, vs 15. Dat is noodzakelijk om den haat der vijandige wereld als instrument van Satan, 12 : 31. Deze haat is veroorzaakt daardoor, dat de zijnen tot die wereld niet behooren en haar leven niet leven, 15 : 19. Ze zijn uit God geboren. Want zij zijn leden van Christus, 15 : 1 ; 1 Cor. 12 : 27, en Hij is niet van deze wereld, 8 : 23. Dit vreemd zijn aan de wereld kwam bij de discipelen hierin tot openbaring, dat zij het woord, dat Christus van zijn Vader had ontvangen, 5 : 30 ; 7 : 16 ; 12 : 49 ; 17 : 8, en dat Hij hun had gepredikt, geloovig hebben aangenomen.

15 Deze haat der wereld is aanleiding voor Christus' gebed om bewaring. Niet zoo, dat ze worden weggenomen uit de wereld en aanstonds met Hem naar zijn heerlijkheid gaan, maar zoo, dat ze in de wereld voor den booze bewaard worden. Ze zullen juist midden in de wereld haat en vervolging gewaar worden, maar telkens uit de aanvallen van Satan worden gerukt, Luc. 22 : 31, 32.

16 Nog eens herhaalt Jezus, dat ze niet tot de wereld behooren. Nu als argument voor de volgende bede.

17 Deze bede vormt de positieve voortzetting van de bede van vs 15. De Heere bedoelt met het bewaren, dat Hij voor de zijnen vraagt, niet alleen, dat ze niet in de macht des boozen komen. Maar dat bewaren en dus het leven der zijnen heeft ook een eigen positieven inhoud, nl. dat ze worden geheiligd in de waarheid. De waarheid is het hun openbaarde woord van God ; dat woord is in zijn wezen waarheid, openbaring van den God der waarheid. Door deze waarheid, in gemeenschap met haar, worden ze geheiligd, afgescheiden van de wereld, bekwaamd tot het vervullen hunner Goddelijke roeping als apostelen, en gewijd tot een heilig leven in den dienst van God.

18 Tot dit werk als apostelen zullen ze immers straks de afgebeden bekwaamheid noodig hebben. Reeds heeft Jezus hun de opdracht gegeven, in de wereld het Evan-

gelie te prediken, 15 : 27; Matth. 10; 28 : 19; Luc. 10 : 1 v. Zoo vervult Hij de Hem gegeven opdracht door hen.

19 Maar als Christus roept, bekwaamt Hij ook. Wat ze noodig hebben voor hun apostolische zending en voor hun heilig leven, bidt Hij van zijn Vader, vs 17, en zelf verwerft Hij het voor hen. Hij heiligt zichzelf voor hen ten offer, vgl. Ex. 13 : 2; Deut. 15 : 19. om verzoening en vernieuwing voor hen te verwerven. Als vrucht van dat offer worden zij geheilgd in den zin van vs 17. Als dat offer hun wordt toegepast, zijn ze niet slechts geheilgd in ceremonieëlen zin, maar in waarheid, d. i. waarlijk, innerlijk.

De bede voor alle gegevenen. 17 : 20—26.

17 ²⁰ „En niet voor dezen slechts vraag Ik, maar ook voor hen, die door hun woord in Mij gelooven, ²¹ opdat ze allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, opdat ook zij in Ons zijn, opdat de wereld geloove, dat Gij Mij gezonden hebt. ²² En Ik heb hun gegeven de heerlijkheid, die Gij Mij gegeven hebt, opdat ze één zijn, gelijk Wij één zijn. ²³ Ik in hen en Gij in Mij, opdat ze volmaakt één zijn, opdat de wereld wete, dat Gij Mij gezonden hebt en hen hebt liefgehad, gelijk Gij Mij hebt liefgehad.

²⁴ Vader, wat Gij Mij gegeven hebt, Ik wil, dat waar Ik ben, ook zij met Mij zijn, opdat zij mijn heerlijkheid aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt, omdat Gij Mij hebt liefgehad vóór de grondlegging der wereld. ²⁵ Rechtvaardige Vader, wel heeft de wereld U niet leeren kennen, maar Ik ken U, en ook dezen hebben leeren kennen, dat Gij Mij gezonden hebt. ²⁶ En Ik heb hun uw naam bekend gemaakt en Ik zal hem (verder) bekend maken, opdat de liefde, waarmee Gij Mij hebt liefgehad, in hen zij en Ik in hen.”

20 In het vorige stuk had de Heere bijzonder het oog op de elf apostelen, die met Hem waren. Maar zijn gebed bedoelde niet alleen dezen; ook *hen, die door hun woord in Mij gelooven*. De Statenvert. leest: *gelooven zullen*, een latere tekstverandering; de tegenwoordige tijd ziet zonder tijds-aanduiding op alle geloovigen. Dezen zijn voor hun geloof en hun komen tot het geloof gebonden aan het apostolische, schriftelijk vastgelegde woord, Rom. 10 : 17. Ook voor al deze latere geloovigen vraagt Jezus alles, wat Hij voor de elf gebeden heeft. Wat echter het apostelambt aan bijzondere behoeften en gaven meebracht, geldt natuurlijk voor de andere geloovigen niet.

21 Het doel van de voor de elf gebeden bewaring was, dat ze één zijn, vs 11. Dezelfde bede vraagt Jezus voor al de geloovigen, vs 20, en met hetzelfde doel: *dat ze allen één zijn*, dat ze allen samen het ééne lichaam van Christus vormen. Maar hier wordt dat doel breeder nog omschreven. De eenheid der geloovigen zij gelijk die tusschen den Vader en den Zoon, 10 : 38. Zoo wordt hun eenheid een leven in God als de fontein des levens, Ps. 36 : 10; 1 Joh. 1 : 3. Het derde *opdat* hangt van de twee eerste af. Als de geloovigen zóó één zijn, zal zelfs de wereld de waarheid moeten aannemen van Jezus' Goddelijke zending, 13 : 35; 14 : 31. Christus zal in het leven zijner Christenen als de waarachtige worden geopenbaard.

22 Gelijk Christus voor de heiliging der zijnen niet slechts bidt, vs 17, maar ook zelf zich heiligt, vs 19, zoo bidt Hij niet alleen den Vader, dat ze één zijn, maar bewerkt Hij zelf die eenheid ook. Daartoe gaf Hij hun zijn heerlijkheid. Het is zijn Middelaarsheerlijkheid, 1 : 14; 2 : 11, die als genade schitterde. Deze heerlijkheid wordt in de zijnen openbaar in al de vruchten der genade, 2 Cor. 3 : 18. Zóó worden ze één. Maar gelijk die mededeeling zijner heerlijkheid nog slechts aanvankelijk is, is hun eenheid ook nog onvolmaakt. Daarom bidt Hij haar van zijn Vader voor de zijnen af.

23 En deze eenheid is niet alleen onderling, maar een van God afdalende eenheid. Ze komt tot stand door Christus. *Ik in hen*. En daar Christus in den Vader en de Vader in Christus is, hebben ze gemeenschap aan den Vader zelf. Zoo wordt hun eenheid volmaakt, eenheid met het Hoofd en met de leden. En daarvan weer is het gevolg, dat ook de vijandige wereld de waarheid van Jezus' zending ziet en van de liefde Gods tot hen, 3 : 16.

24 In het voorgaande deel van het gebed bad Jezus voor den nood zijner discipelen gedurende den tijd van hun zijn op aarde, in het midden der wereld. Nu, in het slot richt Hij zijn oog naar zijn komende heerlijkheid, als Hij wederkomen zal, 1 Thess. 4 : 16, 17, en bidt den Vader, dat ook zij dan in die heerlijkheid met Hem worden opgenomen, 12 : 26, 32; 14 : 3. Dit bidt Hij voor allen, die Hem gegeven zijn, 10 : 29; 17 : 6, 9. Reeds gaf Hij hun zijn heerlijkheid en genieten ze haar aanvankelijk. Maar in den dag der opstanding zullen ze haar ten volle bezitten. Hun hoogste zaligheid zal echter bestaan in het aanschouwen van zijn heerlijkheid om daarin God te verheerlijken, Fil. 2 : 9—1. Die heerlijkheid wordt loon op zijn werk, Hem gegeven, omdat de Vader Hem van eeuwigheid liefhad. Ze is nu reeds zijn eigendom, al moet Hij haar nog ontvangen.

25 Voor de verhooring van al wat de Heere voor de zijnen gebeden heeft, doet Hij een beroep op de recht-

vaardigheid Gods. Wel blijft de ongeloovige wereld, zooals reeds in Israël bleek, vreemd tegenover Hem. Zij heeft Hem als den gezondene Gods niet leeren kennen, 15 : 21 ; 16 : 3, en sluit zichzelf daardoor uit van het deelen in zijn heerlijkheid, 3 : 18 ; 12 : 48. Maar de discipelen hebben Jezus leeren kennen en aannemen als den Zoon Gods, den Messias, 6 : 68, 69 ; 17 : 8. De kennis Gods is hun geschonken door Christus zelf, den eenige, die God kent, 1 : 18. En naar zijn belofte moeten ze dus straks in zijn heerlijkheid deelen, 3 : 16. Zou de rechtvaardige God zijn woord niet houden ?

26 Heeft Christus, zooals Hij in het vorige vers zeide,

God leeren kennen — dat is nog maar aanvankelijk. Straks, als de Heilige Geest zal gekomen zijn, zal Hij hen in deze kennis God nog verder inleiden. En daarmee deelt Hij steeds rijker de liefde Gods met al haar gaven hun uit. De Vaderliefde, waarmee God zijn eenigen Zoon liefhad, wordt zoo steeds voller den kinderen Gods geschonken. Ja, zoo woont niet slechts des Vaders liefde, maar ook des Vaders Zoon in hun harten, Ef. 3 : 17. Zóó, met de bede van zijn eigen wonen in de zijnen, om nooit van hen heen te gaan, sluit de Hoogepriester troostend zijn afscheidsgebed.

VIERDE DEEL.

HOOFDSTUK 18—21.

Hoofdstuk 18.

De gevangenneming in Gethsémané. 18 : 1—11.

18 ¹ Nadat Hij deze dingen gezegd had, ging Jezus met zijn discipelen uit over de beek Kedron, waar een hof was, waarin Hij met zijn discipelen binnenging. ² Nu wist ook Judas, zijn verrader, die plaats, doordat Jezus daar dikwijls met zijn discipelen samenkwam.

³ Zoo nam Judas dan het garnizoen en soldaten van de Hoogepriesters en de Farizeërs en kwam daar met fakkels en lantaarnen en wapenen. ⁴ Jezus dan ging uit, terwijl Hij alles wist, wat over Hem komen zou, en zeide tot hen : „Wien zoekt gij ?” ⁵ Zij antwoordden Hem : „Jezus den Nazarener.” Hij zegt tot hen : „Ik ben het”. En ook Judas, zijn verrader, stond bij hen. ⁶ Toen Hij dan tot hen zeide : „Ik ben het”, gingen ze achteruit en vielen ter aarde. ⁷ Weer vroeg Hij hun dan : „Wien zoekt gij ?” En zij zeiden : „Jezus den Nazarener.” ⁸ Jezus antwoordde : „Ik heb u gezegd, dat Ik het ben. Indien gij Mij dan zoekt, laat dezen heengaan”. ⁹ Opdat het woord vervuld werd, dat Hij gezegd had : „Niemand van hen, die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik verloren”. ¹⁰ Simon Petrus dan trok het zwaard, dat hij had, en sloeg den slaaf van den Hoogepriester en hieuw hem het rechteroor af; en de naam van den slaaf was Malchus. ¹¹ Jezus zeide dan tot Petrus : „Steek het zwaard in de scheede; zou Ik den drinkbeker, dien de Vader Mij gegeven heeft, niet drinken ?”

Met hoofdst. 18 vangt Joh. het laatste stuk van zijn Evangelie aan, de schildering van het lijden, den dood en de opstanding des Heeren. Opvallend is in dit laatste stuk de overeenkomst met de Synoptische Evangeliën. Van wat Joh. verhaalde van des Heeren openlijken driejarigen arbeid, wordt slechts zeer weinig in de Synoptici gevonden. Maar in dit laatste stuk loopt zijn verhaal tamelijk parallel met het hunne. Ook hierin echter bearbeidt hij deze stof in overeenkomst met het doel, dat hij zich voor oogen had gesteld met het schrijven van zijn geheele Evangelie. Dit blijkt reeds aanstonds uit de behandeling van het Gethsémané-stuk. Het lijden, den angst, het bloedzweet, waarvan de Synoptici gewagen, laat hij weg. Slechts de gevangenneming meldt hij, onder het gezichtspunt van Jezus' macht en vrijwillige overgave. Zoo schittert Goddelijke heerlijkheid ook in Gethsémané.

1 De redenen, hoofdst. 14—16, en het gebed, hoofdst. 17, zijn nu geëindigd, en nu kan de Man van smarten zijn lijden tegentreden. Aan zijn voor eenigen tijd uitgesproken voornemen, 14 : 31, geeft de Heere nu gevolg en gaat naar buiten. Oostwaarts gaat de kleine groep in den laten avond, 13 : 30, door de stad. Langs de Oostelijke helling van den Tempelberg dalen ze af in het dal van de beek Kedron, die slechts in den winter een werkelijke beek is. Aan de overzijde der beek klimt de weg en is de bodem met olijfboomen beplant. Joh. geeft den indruk, dat Gethsémané vlak over de beek lag, aan den voet van den Olijfberg.

2 Tusschen vs 1 en vs 2 ligt het geheele droevige tafereel van des Heeren zieleworsteling in Gethsémané. Joh. deelt alleen de gevangenneming mee. Daartoe geeft hij eerst een gewichtige opmerking ter verklaring van het snelle, zonder deze verklaring niet te begrijpen succes, dat Judas had met zijn poging. Jezus zijn vijanden in handen te spelen. Gedurende zijn verblijf in het drukke, overvolle Jeruzalem zocht Jezus daar in den stillen hof vaak met zijn discipelen een plaats van stil en rustig samenzijn. Zoo kon Judas met groote waarschijnlijkheid verwachten, dat de Heere ook nu daar met zijn discipelen was.

3 Vandaar, dat Judas zich op zoek naar Jezus het eerst daarheen begeeft. Geduchte maatregelen zijn genomen. De Joodsche Tempelwacht, 7 : 32, 45; Hand. 5 : 22, onder het bevel van het Sanhedrin staande, moet Jezus gevangen nemen. Het Sanhedrin vreest echter de volksmassa. Licht kan een opstand uitbreken. Zelfs de Romeinsche overheid heeft men hiervoor waarschijnlijk weten beducht te maken. Voor alle zekerheid is daarom het Romeinsche garnizoen mee uitgerukt. Natuurlijk zijn niet al de honderden soldaten uitgerukt, die de bezetting telde, maar de afdeeling was toch groot genoeg, om haar „het garnizoen” te noemen. Fakkels

zijn meegenomen — Jezus mocht zich eens verbergen en kon dan ook al was het volle maan moeilijk gevonden worden. De Romeinsche soldaten alleen zijn regelmatig gewapend. De Tempelwacht draagt allerlei wapenen: zwaarden en stokken, Matth. 26 : 47.

4 Zooveel voorbereiding was echter overbodig geweest. Joh. teekent haar breed om daar tegenover te stellen het vrijwillige en koninklijke van Jezus' overgave. De Heere staat op van het gebed en treedt de bende tegen om haar de moeite zelfs van verder zoeken te besparen. Zoo is ook zijn gevangenneming zijn vrijwillige daad. Opzettelijk laat Joh. dat nog uitkomen door een aparte bijvoeging. Want Jezus ging uit *terwijl Hij alles wist, wat over Hem komen zou*. Niet Judas, maar Hij, de Hoogepriester, brengt het Lam naar het altaar des kruises. Zijn vraag aan de aanvoorders is niet uit onwetendheid, maar Hij spreekt als mensch met de menschen en wil het antwoord, dat Hem gelegenheid geeft, vrijheid voor zijn discipelen te eischen.

5 De mededeeling, dat Judas er ook bij stond, schijnt hier wel verdwaald, maar is het niet. Hierdoor vullen Joh. en de Synoptici elkander aan. De bende vond Jezus, doordat Hij zelf zeide: *Ik ben het*. En even later werd zijn woord bevestigd door den afgesproken Judaskus, Matth. 26 : 48, 49. Dit laatste verhaalt Joh. niet, maar hij duidt het even aan door zijn opmerking, dat Judas bij hen stond.

6 Er gaat steeds van Jezus kracht uit, ook op zijn tegenstanders. Het neervallen der soldaten wordt heden veelal verklaard als een uitsluitend natuurlijk verschijnsel; verschrikt deinzen de vorsten achteruit en struikelen; in de verwarring raken er eenigen onder den voet. Zulk een verklaring is echter onvoldoende. Het is de majesteit van Jezus, die de gewapende vertegenwoordigers der wereldlijke en der geestelijke overheid doet terugdeinzen en ter aarde vallen. Op zijn bevel wijken de stormen, Luc. 8 : 24, en de duivelen, Luc. 8 : 32, en de dood, Luc. 8 : 54, en ook de soldaten. Zoo teekent Joh. Jezus als den Koning ook in Gethsémané, al gaat Hij ook gebonden naar het Sanhedrin.

7 Op zijn herhaalde vraag geven ze hetzelfde antwoord. Al hebben ze nu ervaren, dat ze tegen God strijden, toch laten ze van hun voornemen niet af.

8 Rustig herhaalt Jezus, dat Hij het is. Nu niet om hun zijn macht te laten gevoelen, maar om de vrijheid zijner discipelen te verzekeren. Ze zoeken immers alleen Hém. Nog in dit uur, nu Hij gaat lijden, denkt Hij aan de zijnen, ook al hebben ze Hem in zijn lijden zooeven alleen gelaten, toen ze sliepen, Matth. 26 : 40. Zij moeten vrij heengaan. Hun taak ligt nog vóór hen, Matth. 28 : 19. Alléén moet Hij gaan naar den dood.

9 Zoo wordt ook in deze zorg des Heeren voor zijn discipelen openbaar, dat zijn woord, 17 : 12, zich vervult. Dat woord sprak van bewaren in het verleden, en kan naar den vorm dus niet insluiten de bewaring nu, in Gethsémané. Daar het echter blijkens dit vers óók in Gethsémané vervuld is, strekt het zich veel verder uit dan alleen over het verleden en omvat ook de geheele toekomst. Verder blijkt hier, dat Christus niet alleen de ziel, maar ook het lichaam en het tijdelijke leven der zijnen bewaart.

10 Simon Petrus echter is nog niet genezen van zijn waan, dat de verhouding omgekeerd is, en dat hij den Heere moet bewaren, Matth. 16 : 22 ; 26 : 35. Twee zwaarden staan Jezus' discipelen ter beschikking, Luc. 22 : 38, tegen een paar honderd soldaten. De eene gewapende durft niets beginnen, maar Petrus durft tegen de heele bende wel op en blijft zijn belofte getrouw tot nu toe, 13 : 37. Alleen Joh. meldt Petrus als dezen moedigen discipel. Ook bij hem alleen lezen we, dat het rechteroor afgeslagen werd. Eveneens den naam van den slaaf, een eigen bediende van den Hoogepriester. Deze beide notities zijn te verklaren uit Johannes' relaties in het huis van den Hoogepriester, vs 15.

■ Zulk een hulp begeert de Heere echter niet. Snel moet het zwaard weer worden weggeborgen. Zóó strijdt men niet in het Koninkrijk Gods. Het volgende woord des Heeren van den drinkbeker des lijdens heeft weer alleen Joh. en zet het komende lijden weer boven alle zichtbaar gebeuren in het licht van Gods raad en van zijn gehoorzaamheid tot den offerdood des kruises. Hij is ook in Gethsémané het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt, 1 : 29.

Het voorloopig verhoor bij Annas. 18 : 12—27.

18 ¹² Het garnizoen dan en de bevelhebber en de soldaten der Joden grepen Jezus en bonden Hem. ¹³ En zij voerden Hem eerst naar Annas; want hij was de schoonvader van Kajafas, die dat jaar de Hoogepriester was. ¹⁴ En Kajafas was degene, die aan de Joden den raad gegeven had: „Het is nuttig dat één mensch sterft voor het volk.”

¹⁵ En Simon Petrus en een ander discipel volgden Jezus. Die discipel nu was den Hoogepriester bekend en ging met Jezus binnen, op de binnenplaats van den Hoogepriester. ¹⁶ En Petrus stond buiten bij de deur. De andere discipel dan, die den Hoogepriester bekend was, ging naar buiten, en sprak met de deurwachtster, en zij liet Petrus binnen. ¹⁷ De deurwachtster dan, een slavin, zegt tot Petrus: „Gij behoort toch ook niet

tot de discipelen van dezen mensch?" Hij zegt: „Neen.” ¹⁸ Nu stonden de slaven en de soldaten zich te warmen bij een kolenvuur, dat ze hadden aangestoken, omdat het koud was. En ook Petrus stond bij hen en warmde zich.

¹⁹ De Hoogepriester dan ondervroeg Jezus aangaande zijn discipelen en aangaande zijn leer. ²⁰ Jezus antwoordde hem: „Ik heb openlijk tot de wereld gesproken. Ik leerde steeds in de synagoge en in den Tempel, waar al de Joden samenkomen, en in het verborgen sprak Ik niets. ²¹ Wat ondervraagt gij Me? Ondervraag de hoorders, wat Ik hun gezegd heb. Zie, dezen weten, wat Ik gezegd heb”. ²² Maar toen Hij dit zeide, gaf een der soldaten, die bij Hem stond, Jezus een oorvijs en zeide: „Antwoordt Gij zóó den Hoogepriester?” ²³ Jezus antwoordde hem: „Indien Ik verkeerd gesproken heb, bewijs het Mij; maar indien goed, waarom slaat gij Mij?” ²⁴ Annas zond Hem dan gebonden naar Kajafas den Hoogepriester.

²⁵ En Simon Petrus stond zich te warmen. Zij zeiden dan tot hem: „Zijt ook gij niet uit zijn discipelen?” Hij echter ontkende het en zeide: „Neen.” ²⁶ Een uit de slaven van den Hoogepriester, een bloedverwant van hem, wien Petrus het oor afgehouwen had, zegt: „Heb ik u niet in den hof met Hem gezien?” ²⁷ Petrus ontkende het dan wéér, en terstond kraaide de haan.

Ook wat het verhoor voor en de veroordeeling door het Sanhedrin betreft wandelt Joh. eigen banen. Gelijk in het vervolg zal blijken, lezen we bij hem niets van de nachtelijke zitting van het Sanhedrin, en niets van het daar gehouden gerechtelijke onderzoek. Dit alles kennen de lezers uit de Synoptische Evangeliën en Joh. gaat het zwijgend voorbij. Hij verhaalt daarentegen iets, dat hij hen niet te vinden is, het voorverhoor bij Annas.

¹² Aan de gevangenneming van Jezus werken allen mee. De breede omschrijving dient om te laten zien, hoe tallooze handen Hem vastgripen. Vrees voor zijn gebleken macht doet hen zoo in massa aanvallen. Den kommandant noemt Joh. chiliarch, welk woord letterlijk beteekent overste over duizend (Statenvert.), maar later van elk hooger geplaatst officier werd gebruikt.

¹³ Hier verhaalt Joh. een door de Synoptici niet vermelde episode in het drama van den lijdensnacht. Jezus wordt niet aanstonds naar Kajafas gebracht, zooals men uit de eerste Evangeliën lezen zou, Matth. 26 : 57, maar eerst naar

Annas. Annas was zelf van 6—15 na Chr. Hoogepriester geweest, maar toen afgezet door den Romeinschen procurator Valerius Gratus. Hij behield echter grooten invloed. Vijf zonen, een schoonzoon en een kleinzoon werden na hem Hoogepriester. Na zijn afzetting werd hij nog steeds Hoogepriester genoemd, Luc. 3 : 2 ; Hand. 4 : 6. Wegens dezen grooten invloed wordt Jezus eerst naar hem gebracht, om hem het genoegen te verschaffen, het éérst den gevangen Jezus te zien, en tevens opdat Jezus voorloopig bij hem ondervraagd wordt, terwijl haastig de leden van het Sanhedrin bijeengeroepen worden. Zie over Kajafas, dat jaar Hoogepriester, 11 : 49, 51.

14 Vóór Joh. over de ondervraging door den Hoogepriester iets meedeelt, herinnert hij eerst aan het woord, dat Kajafas eenigen tijd geleden gesproken had, 11 : 49, 50. Niet om zijn lezers den naam van hem, die het gesproken had, nu mee te deelen. Maar om aanstonds in het licht te stellen, hoe met zulk een voorzitter van het Sanhedrin, die eerder reeds als zijn meening uitsprak, dat Jezus sterven moest, diens veroordeeling van te voren vaststond. Wel ving nu het verhoor aan, maar het was slechts voor den vorm. Het vonnis was reeds geveld.

15 Joh. volgt de gebeurtenissen in tijdsorde. Vandaar, dat hij de beide te verhalen feiten, het verhoor van Jezus en de verloochening van Petrus niet in hun geheel na elkander, maar bij stukken naast elkander verhaalt. Jezus komt binnen en Petrus ook. Veel is getwist over de vraag, wie de „andere discipel” is geweest. Men heeft gedacht aan Jakobus, Judas, een onbekende. Het meest waarschijnlijk is het Joh. zelf geweest. De andere discipelen zijn gevlucht, maar Petrus en Joh. gaan mee. Joh. tegelijk met den stoet, Petrus verder achteruit, Matth. 26 : 58. Zijn moed is reeds verdwenen. Hoe Joh. in het paleis van den Hoogepriester een bekende was, wordt niet gezegd ; den aard der relaties kennen we niet. Aan persoonlijke bekendheid behoeft niet gedacht te worden. Wellicht was hij door handelszaken bij het personeel bekend. Aan de voorpoort is hij een bekende en wordt aanstonds toegelaten.

Bij aankomst begeeft zich de stoet naar de binnenplaats, waar om heen het paleis van den Hoogepriester is gebouwd. Jezus wordt naar binnen geleid. De soldaten en de slaven blijven vertoeven bij het op de binnenplaats aangelegde vuur, vanwaar men alles kan zien, wat er binnen in de zaal voorvalt.

16 Petrus heeft als vreemde geen toegang en blijft buiten bij de deur. Een oogenblik later zal Joh. wel hebben gemerkt, dat Petrus niet binnen is. Op zijn voorspraak wordt hij echter door de deurwachtster binnengelaten.

17 Men zou uit dit vs den indruk kunnen ontvangen, dat Petrus den Heere voor de eerste maal verloochende reeds terstond bij het binnentreden door de poort. Uit

Matth. 26 : 58, 69 merkt men echter, dat de eerste verloochening geschiedde, toen hij reeds eenigen tijd bij het vuur zat. De deurwachtster kent Joh. als discipel van Jezus. Nu hij dien vreemdeling bij de deur kent, dien zij inlaat, komt de gedachte bij haar op, dat ook deze wellicht een volger van den Nazarener zal zijn. En als ze even later in den kring rond het vuur plaats neemt en den vreemde weer ziet, vraagt ze, zonder boos bedoelen, alleen uit nieuwsgierigheid: „Behoort gij misschien ook tot zijn discipelen?”

18 De volgende verloochening, die aanstonds zal worden verhaald, vindt haar aanleiding in het feit, dat Petrus zich in den kring der soldaten begeven had.

19 Er is verschil van meening over de vraag, of hier met den Hoogepriester Annas of Kajafas is bedoeld; of Joh. hier dus verhaalt het voorloopige verhoor, waarover hij sprak in vs 13, of een deel van het in de Synoptische Evangeliën breeder verhaalde verhoor voor het Sanhedrin in het paleis van Kajafas. De voorstanders der laatste meening komen echter in moeilijkheid met vs 24. Daarom vertalen sommigen dat, zooals ook in de Statenvert. is geschied, aldus: *Annas dan had Hem*, nl. voor dit alles geschiedde, *gezonden tot Kajafas*. Anderen verplaatsen vs 24 eenvoudig tusschen vs 13 en vs 14. Op beide manieren doet men echter den tekst geweld aan. Daarom is het meest waarschijnlijk, dat het hier beschreven verhoor plaats vond in het huis van Annas. Nu ligt echter voor de hand, onder den Hoogepriester Kajafas te verstaan. Ook dit eerste verhoor zal dus door Kajafas zijn geleid. Het draagt een geheel informeel karakter en dient alleen om voor de aanstonds te houden zitting van het Sanhedrin vast enkele punten van beschuldiging te zoeken. Daarom vraagt Kajafas naar zijn discipelen en naar zijn leer. Dus b.v. naar de namen, het aantal, de organisatie en naar wat Hij hun onderwees. Opdat straks blijken mocht, dat Jezus staatsgevaarlijk is en in strijd komt met de Wet.

20 In zijn antwoord wijst de Heere er op, dat zulk een ondervragen totaal overbodig is. Tot de geheele wereld, 12 : 19, sprak Hij, steeds in het openbaar, in de Galileesche synagogen en den Jeruzalemschen Tempel. Wat Hij geleerd heeft, is dus algemeen bekend en kan ook de Hoogepriester weten.

21 Waarom vraagt Kajafas dan nog, wat Jezus heeft geleerd? Dat is immers vragen naar den bekenden weg. En, wil hij het nog eens hooren — er zijn menschen genoeg, die Jezus hebben hooren leeren. Laat hij hún vragen, wat Jezus heeft geleerd.

22, 23 Als een der Joodsche soldaten, die Hem bewaken, Jezus een slag met de hand in het aangezicht geeft, verdedigt de Heere zich niet over het woord, dat Hij nú, tot

den Hoogepriester, spreekt, maar roept Hij dezen soldaat tot getuige van de woorden, waarmee Hij tot dusver het volk heeft geleerd. *Indien Ik verkeerd gesproken heb*, nl. toen Ik het volk leerde. Blijkbaar heeft ook deze soldaat Jezus wel hooren spreken. Misschien is hij een van hen, waarvan in 7 : 32, 45, 46 gesproken wordt. Hij is één van de hoorders, vs 21. En op zijn lompen aanval wordt hij nu aanstonds zelf tot getuige geroepen. Zijn vuistslag zegt niets. Laat hij nu maar voor den Hoogepriester getuigenis geven van Jezus' leer, of ze inderdaad slecht is.

24 Zoo is Jezus de aanvaller geworden. De soldaat zwijgt verlegen. Klopt zijn geweten? En Annas ziet reeds in, dat hij niets vordert. Zijn voorloopig verhoor levert hem weinig plezier op. Vandaar, dat hij Jezus maar weer laat binden en naar Kajafas zendt, d. w. z. naar het huis van Kajafas, zoodat deze mededeeling niet in conflict komt met het feit, dat Kajafas bij dit verhoor zelf tegenwoordig was. Er schijnt eenige moeilijkheid te liggen in dit wegzenden naar Kajafas' huis, terwijl uit vs 15 v. v. blijkt, dat Petrus met de soldaten reeds gedurende het verhoor voor Annas op de binnenplaats van Kajafas' huis was. Deze moeilijkheid wordt echter bevredigend opgelost, wanneer we aannemen, dat de huizen van Annas en Kajafas aan elkander grensden en verbonden waren door een gemeenschappelijke binnenplaats.

25 Het geheele verhoor des Heeren bij Kajafas in de nachtzitting van het Sanhedrin gaat Joh. stilzwijgend voorbij, om terstond te verhalen het verhoor en de veroordeeling door Pilatus. Eerst onderbreekt hij echter het verhaal, om het einde van Petrus' verloochening mede te deelen. De deurwachtster, Marc. 14 : 69, ziet Petrus weer en vestigt nu de aandacht op hem. Dientengevolge komt nu rond het vuur van verschillende zijden de vraag: *Zijt ook gij niet uit zijn discipelen?* Sterker dan de eerste maal, Matth. 26 : 72, ontkent Petrus het.

26 Omstreeks een uur later, Luc. 22 : 59, komt van andere zijde een zelfde vraag. Ditmaal wordt de toestand ernstiger. Want deze vrager is Malchus verwant en zal zich dus, verbitterd tegen Jezus en zijn discipelen, beijveren, ook een discipel gevangen te doen nemen. Dat Petrus de dader is, heeft hij in de verwarring van Gethsémané niet gezien. Maar Petrus zal uit de gesprekken rond het vuur wel begrepen hebben, dat deze vrager aan Malchus verwant is en dus ontdekking temeer gevreesd hebben. Deze vraag is gevaarlijker dan die van de nieuwsgierige snapachtige portierster. En door zijn spreken met Galileesch dialect, hetzij door eene andere uitspraak, of door vreemde woorden zich kenmerkend, heeft Petrus zich reeds als Galileër verraden, waarop weer anderen de aandacht vestigen, Marc. 14 : 70.

27 Door het klimmend gevaar komt Petrus in steeds grooter verwarring en tot steeds sterker verloochening. Marc. 14 : 71. Nu is het woord des Heeren vervuld, 13 : 38. Van Petrus' berouw spreekt Joh. niet. Meer dan op den val van den discipel heeft hij het oog op het nu vervulde woord van den Meester. Vandaar niets dan de enkele korte opmerking, dat nu de haan kraaide. Jezus is ook hier gebleken de groote profeet.

Het verhoor voor Pilatus. 18 : 28—40.

18 ²⁸ Ze leidden Jezus dan van Kajafas naar het paleis, waar de stadhouder verblijf hield; en het was vroeg in den morgen. En zelf gingen ze daar niet binnen, opdat ze niet onrein werden, maar het Pascha konden eten. ²⁹ Pilatus ging dan tot hen uit naar buiten en zeide: „Welke beschuldiging brengt gij in tegen dezen mensch?” ³⁰ Zij antwoordden en zeiden tot hem: „Indien deze geen misdadiger was, zouden we Hem u niet hebben overgeleverd.” ³¹ Pilatus zeide dan tot hen: „Neemt gij Hem en oordeelt Hem naar uw wet.” De Joden zeiden tot hem: „Ons is het niet geoorloofd, iemand te doden.” ³² Opdat het woord vervuld werd, dat Jezus gesproken had om aan te duiden, welken dood Hij zou sterven.

³³ Pilatus ging dan weer naar binnen en riep Jezus en zeide tot Hem: „Gij zijt de Koning der Joden?” ³⁴ Jezus antwoordde: „Zegt gij dit van uzelf, of hebben anderen u over Mij gesproken?” ³⁵ Pilatus antwoordde: „Ik ben toch geen Jood? Uw eigen volk en de Hoogepriesters hebben U aan mij overgeleverd. Wat hebt Gij gedaan?” ³⁶ Jezus antwoordde: „Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; indien mijn Koninkrijk van deze wereld was, zouden mijn dienaars gestreden hebben, opdat Ik niet aan de Joden overgeleverd werd; maar nu is mijn Koninkrijk niet van hier.”

³⁷ Pilatus zeide dan tot Hem: „Dus zijt Gij tóch een Koning?” Jezus antwoordde: „Gij zegt, dat Ik een Koning ben. Tot dit doel ben Ik geboren en tot dit doel ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik getuigenis geef aan de waarheid. Ieder, die uit de waarheid is, hoort mijn stem.” ³⁸ Pilatus zegt tot Hem: „Wat is waarheid?”

„En terwijl hij dit zeide, ging hij weer naar buiten tot de Joden en zeide tot hen: „Ik vind in Hem niet de minste schuld. ³⁹ Nu zijt gij gewoon, dat ik u één loslaat op het

Paaschfeest. Wilt ge dan, dat ik u loslaat den Koning der Joden?" ⁴⁰ Zij schreeuwden dan weer: „Niet dezen, maar Barabbas!" En Barabbas was een roover.

28 Ook betreffende het verhoor voor Pilatus heeft Joh. zijn eigen stof. Zijn onvolledige mededeelingen geven kostbare aanvullingen op het Synoptisch verhaal. Met het aanbreken van den dageraad, Matth. 27 : 1, is een officieele, tweede zitting van het Sanhedrin gehouden, waarin het formeele besluit genomen is, Jezus ter dood te doen brengen. Ter bekrachtiging van het uitgesproken doodvonnis brengen ze Hem nu naar Pilatus. Het huis, waar de stadhouder verblijf hield, noemt Joh. het praetorium, de verblijfplaats van het garnizoen, en deze was in het huis, waar de stadhouder tijdens zijn verblijf in Jeruzalem resideerde. Pilatus woonde in Caesarea, maar was op de hooge feesten in Jeruzalem, in het paleis van Herodes, aan de Westzijde der stad. Jezus' bewakers gaan met Hem naar de binnenplaats. Maar de leden van het Sanhedrin blijven buiten aan de poort om het heidensche huis niet te betreden. Dit was immers van het gedeesemde niet gereinigd, zoodat ze door binnen te gaan de Paaschvoorschriften der Wet en der Rabbijnen geschonden zouden hebben, Lev. 22 : 5, 8; Deut. 16 : 4.

Dit vers brengt ons in aanraking met de vraag naar den sterfdag des Heeren. Oud en bekend is de strijd, of Jezus is gestorven op 14 of op 15 Nisan, den Paaschdag, den dag, waarop ook de Paaschlammeren werden geslacht, ongeveer gelijktijdig met zijn sterven, of op den dag na het Paaschfeest. Zie voor deze kwestie de Inleiding, waar betoogd is, dat Jezus op het Paaschfeest gestorven is. Aan den avond van den nauw begonnen dag zullen de leden van het Sanhedrin het geslachte Paaschlam eten. Vandaar, dat ze in hun angstige wettische vroomheid zorgen, zich niet te verontreinigen.

29 Terwijl de Synoptici den aanvang van het verhoor voor Pilatus voorbijgaan, laat Joh. ons juist het begin zien. Pilatus kent of hoort nu van de Joodsche gewoonten en komt den leden van het Sanhedrin tegemoet. *Hij ging dan tot hen uit.* De eerste vraag is die, welke aanklacht men tegen dezen mensch inbrengt.

30 Op zulk een vraag hebben de Joden waarschijnlijk niet gerekend. Zij hebben aan het opstellen van een formeele aanklacht nog niet eens gedacht. Half verlegen en half verontwaardigd is hun antwoord. Pilatus moet toch begrijpen, dat een college als het Sanhedrin te hoog staat, om zonder ernstige en onaanvechtbare redenen iemand aan hem over te leveren! Ze hopen maar, dat dit argument voldoende zal zijn, dat Pilatus zonder nader onderzoek hun vonnis bekrachtige.

31 Pilatus is echter weinig begeerig, zich te vermoeien met een langdurig onverkwikkelijk onderzoek. Het zal wel betreffen Joodsche godsdienstkwesties, die hem onverschillig zijn. Deze gevangene ziet er niet naar uit, dat Hij staatsgevaarlijk is. Laat het Sanhedrin dan zelf de zaak maar berechten naar hun eigen wet. Dan is Pilatus van het geval af. Hun antwoord doet hem echter zien, dat het niet over kleinigheden gaat, zooals hij dacht. Ze eischen immers de doodstraf! En sedert 6 v. Chr., toen Judea onder Romeinsche procuratoren kwam, hadden de Joden nog wel het recht, vonnis te vellen, ook in strafzaken, ook zelfs de doodstraf uit te spreken. Maar een uitgesproken doodvonnis moest steeds door den procurator bekrachtigd worden. Zoo kan dus Pilatus zich aan de behandeling van het geval niet onttrekken.

32 Reeds vroeger had de Heere voorzeggd, dat Hij door heidensche handen zou lijden en gedood worden, Matth. 20 : 19. Ook hier wijst Joh. weer aan, dat Jezus' woord vervuld werd. Hij drukt zich zeer kort uit. *Opdat*, d. w. z. zóó is het verloop der dingen onder Gods bestel geweest, opdat het woord vervuld werd. Gods voorzienigheid bestuurd de Joden en Pilatus zoo, dat de Joden Jezus niet zelf in woede doodden, zooals later b.v. Stefanus, Hand. 7 : 58. Zoo werd Jezus' woord vervuld.

33 Gelijk Joh. en de Synoptische Evangeliën eenparig vermelden, begint het verhoor voor Pilatus met de vraag naar Jezus' Koningschap. Na hun eerste hooghartige antwoord aan Pilatus zijn de leden van het Sanhedrin begonnen, Jezus van vele zaken te beschuldigen, Luc. 23 : 2. Onder al de verwarde aanklachten uit de woelige schare heeft dit ééne, dat Jezus Koning beweert te zijn, Pilatus het meeste belang ingeboezemd. Het Sanhedrin weet, dat Jezus dit in Messiaanschen zin bedoelt en heeft Hem op deze beschuldiging veroordeeld. Voor Pilatus geven ze het echter staatkundigen schijn. Zóó alleen interesseert het Pilatus. Dan is de beklaagde staatsgevaarlijk en moet veroordeeld worden. Minachtend is Pilatus' toon: *Gij zijt de Koning der Joden?* Elk woord heeft verachtende klem.

34 In plaats van eenvoudig bevestigend te antwoorden, stelt de Heere een wedervraag om te hooren, welke beteekenis Pilatus aan Jezus' Koningschap hecht, een politieke of een Messiaansche. Voor den gang en den afloop der procedure zou dit van verstrekkende beteekenis kunnen zijn, daar Pilatus waarschijnlijk alleen in het eerste geval Jezus zou veroordeelen. Zoo kon de Heere niet aanstonds bevestigen noch ontkennen. Al naar Pilatus' verklaring zou zijn antwoord zijn.

35 In Pilatus' antwoord teekent zich minachting af voor al wat Jood is. De voorname Romein staat hoog boven de Joden en de vragen, die hen beroeren. *Ik ben toch*

geen Jood? Na deze verachtelijke vraag geeft hij toch ook een positief antwoord op des Heeren vraag naar den oorsprong van zijn beschuldiging. Het Sanhedrin leverde Hem over, en Pilatus zal wel juist zijn ingelicht. Er is nog spot in zijn antwoord: het eigen volk heeft zijn Koning overgeleverd! Spottende verklaring van 1 : 11.

36 Nu geeft de Heere antwoord op Pilatus' vraag. Maar tegelijk legt Hij over zijn Koninkrijk een verklaring af, meteen geschikt, om Pilatus' mogelijke meening, dat Hij staatsgevaarlijk is, weg te nemen. Wel bestaat zijn Koninkrijk hier op aarde, maar toch is het niet van deze wereld. Deze wereld is de zondige menschheid, zooals ze na den val zich van God heeft afgekeerd, 8 : 23; 12 : 31. Daartoe behoort zijn Koninkrijk niet in oorsprong, aard en bestemming. De Koning en de wetten en de onderdanen zijn uit God, 3 : 5; Matth. 4 : 17. Zulk een Koninkrijk is er anders geen. Vandaar met nadruk: *Mijn Koninkrijk*. Reeds het enkele feit, dat de dienaars van dezen Koning bij diens gevangenneming niet voor Hem streden, kan Pilatus van dit alles overtuigen, Matth. 26 : 52, 53.

37 Deze door Jezus gezegde dingen van zijn Koninkrijk verstaat Pilatus niet en laten hem koud. Hij is rechter en zet zijn onderzoek voort. Terecht concludeert hij uit het gezegde, in vraagvorm, opdat de beklagde bevestigend antwoorde: *Dus zijt Gij toch een Koning?* Het antwoord: *Gij zegt, of: Gij hebt het gezegd*, Matth. 26 : 25, 64, is als gewone spreekwijze niet bekend. In Jezus' mond is het een indirecte bevestiging: Gij zegt het, en met recht, hoewel in anderen zin, dan gij het verstaat. Na het negatieve antwoord, dat zijn Koninkrijk niet van deze wereld is, geeft de Heere nu een positieve aanduiding. Hij is geboren en trad daarna openlijk op, om aan de waarheid getuigenis te geven. In de twee begrippen waarheid en getuigenis geven ligt zijn geheele werk besloten. De waarheid is de ware kennis Gods, die redt en bevrijdt, 8 : 32, van den leugen, waarmee Satan zielen verderft, 8 : 44, en die door Christus ten volle is geopenbaard, 1 : 17, zoodat Hij vól is van genade en waarheid, 1 : 14, ja de waarheid zelf, 14 : 6. Daarvan getuigt Hij door zijn woord en zijn daad en straks door zijn offerdood, in hooger zin dus dan Johannes, 5 : 33. Hij is de getrouwe getuige, Openb. 1 : 5. Pilatus echter staat afwijzend en medelijdend hooghartig tegenover Jezus. Diens Evangelie verstaat hij niet. Vandaar Jezus' waarschuwend woord, dat Pilatus aan zichzelf ontdekken wil als uit de leugen levend: *Ieder, die uit de waarheid is, hoort mijn stem*. Zijn schapen, 10 : 3, uit God geboren, 8 : 47, leven, anders dan voor hun vernieuwing, 8 : 44, uit den wortel der waarheid en verstaan Hem.

38 Ook deze waarschuwing echter slaat Pilatus in den wind gelijk zijn twijfelvraag toont. Gelijk vele filo-

sofen zijner dagen zeggen, is er op geen enkel gebied eenige zekerheid te verkrijgen. Het scepticisme heeft hem geknecht en voor de stem der Waarheid doof gemaakt.

Het korte onderhoud heeft Pilatus echter tot de overtuiging gebracht, dat deze beklaagde niet gevaarlijk is. Hij kan losgelaten worden. Dan is Pilatus van Hem af. Als hij buiten zijn meening bekend maakt, ontstaat er een geweldig tumult, Luc. 23 : 5, waarin hij hoort, dat Jezus uit Galilea is. Daarom zendt hij Hem naar Herodes Antipas. Ook dit middel helpt hem niet van Jezus af. Jezus komt weer.

39

Daarna komt Pilatus op den inval, Hem vrij te laten. De in al de Evangeliën vermelde amnestie op het Paaschfeest is ons uit andere bronnen niet bekend. Ze berustte op speciale machtiging van den Keizer, daar een stadhouder zulk een recht niet bezat. Met een beroep op deze gewoonte wil Pilatus Jezus kwijt worden, daarbij door den titel: Koning der Joden het nationaliteitsgevoel prikkelend.

40

Uit het tweetal, waartusschen Pilatus aan de menigte de keuze laat, Matth. 27 : 17, kiezen de Joden evenwel op aansporing hunner leiders, Matth. 27 : 20, Barabbas. In sommige handschriften heet hij Jezus Barabbas. Is deze naam de juiste, dan is de schijn van overeenkomst treffend en wordt de vraag van Pilatus, Matth. 27 : 22, scherper belicht. Als de Joden den eenen Jezus kiezen, wat zal Pilatus dan doen met den anderen Jezus, met Jezus, die genaamd wordt Christus? Hij was geen moordenaar of roover in den gewonen zin, maar een politiek gevangene, Marc. 15 : 7, in een enkel handschrift genoemd een overste der roovers. Misschien dus in veler oogen een nationaal held. Toch was het vernedering voor Jezus, het in de schatting van zijn volk tegenover Barabbas af te moeten leggen. Sprekende illustratie van 1 : 11.

Hoofdstuk 19.

De veroordeeling door Pilatus. 19 : 1—16a.

19 ¹ Toen nam Pilatus Jezus dan en liet Hem geeselen. ² En de soldaten vlochten een kroon van doornen en zetten Hem die op het hoofd en deden Hem een purperen mantel aan. ³ En zij kwamen tot Hem en zeiden : „Wees gegroet, Koning der Joden,” en gaven Hem vuistslagen. ⁴ En Pilatus ging weer naar buiten en zeide tot hen : „Zie, ik breng Hem tot u naar buiten, opdat gij weet, dat ik niet de minste schuld in Hem vind.”

⁵ Jezus kwam dan naar buiten, dragend de doornenkroon en den purperen mantel. En hij zeide tot hen : „Zie, de mensch.”
⁶ Toen de Hoogepriesters en de soldaten Hem dan zagen, schreeuwden ze : „Kruis Hem, kruis Hem !” Pilatus zeide tot hen : „Neemt gij Hem en kruisigt Hem. Want ik vind in Hem geen schuld.” ⁷ De Joden antwoordden hem : „Wij hebben een wet, en naar de wet moet Hij sterven, omdat Hij zichzelf Zoon Gods heeft gemaakt.”

⁸ Toen Pilatus dan dit woord hoorde, vreesde hij des te meer. En hij ging weer naar binnen in het paleis en zeide tot Jezus : „Vanwaar zijt Gij ?” Maar Jezus gaf hem geen antwoord.
¹⁰ Pilatus zeide dan tot Hem : „Spreekt Gij tot mij niet ? Weet Ge niet, dat ik macht heb, U los te laten en macht heb, U te kruisigen ?” ¹¹ Jezus antwoordde : „Ge zoudt niet de minste macht over Mij hebben, indien het u niet van boven gegeven ware. Daarom heeft hij, die Mij aan u heeft overgeleverd, grooter zonde”.

¹² Van toen af zocht Pilatus Hem los te laten. Maar de Joden schreeuwden : „Wanneer gij dezen loslaat, zijt gij geen vriend van den Keizer ; elk, die zichzelf Koning maakt, pleegt verzet tegen den Keizer”.

¹³ Toen Pilatus dan deze woorden hoorde, bracht hij Jezus naar buiten en zette zich op den rechterstoel op een plaats, Lithostrótos genoemd, in het Hebreeuwsch Gabbatha. ¹⁴ En het was de voorbereiding van het Pascha, omstreeks de zesde ure. En hij zeide tot de Joden : „Zie, uw Koning”. ¹⁵ Zij schreeuwden dan : „Neem weg, neem weg, kruis Hem !” Pilatus zeide tot hen : „Zal ik uw Koning kruisigen ?” De Hoogepriesters antwoordden : „We hebben geen Koning dan den Keizer”. ¹⁶ Toen gaf hij Hem dan hun over om gekruisigd te worden.

Uit Matth. en Marc. zou men den indruk kunnen
¹ ontvangen, dat Jezus terstond na de geeseling is weggeleid naar het kruis. Joh. alleen deelt mee, dat tusschen de geeseling en de wegleiding Pilatus nog beproefd heeft, Jezus los te laten. De landvoogd ziet geen uitweg en geeft Jezus daarom over, om Hem naar Romeinsch gebruik te geeselen, voorbereiding voor de kruisiging. Maar misschien heeft hij toen reeds het voornemen gehad straks een laatste poging aan te wenden.

Na het volbrengen der geeseling komt de soldaten-
² spot. De soldaten hebben wel gehoord de aanklacht, dat de veroordeelde zichzelf Koning maken wil, en zullen Hem

nu als Koning huldigen. Hij wordt nu de spotkoning. Een krans van doornen wordt zijn kroon. Een roode soldatenmantel zijn purperen kleeft. Een rietstokje, Matth. 27 : 29, zijn scepter.

3 Daarna wordt de „Koning” gehuldigd. De soldaten brengen Hem den Koningsgroet, zooals men in Rome met het „Ave, Caesar,” den Keizer groet. De tijdsvorm, waarin in dit vers de werkwoorden staan, wijst aan, dat ze niet één keer, maar een tijdlang zich met dezen telkens herhaalden spot vermaakten. Maar telkens komt de haat bij den spot: *zij gaven Hem vuistslagen*. In het in de Statenvert. gebruikte handschrift zijn ten onrechte uitgelaten de woorden: *En zij kwamen tot Hem*. Keer op keer komen ze buigend, huldigend, spottend, slaand, op Hem af.

4 Door den jammerlijken aanblik van den beschuldigde, die daar staat, geslagen, bebloed, gekroond, bespogen, met het rietje in de hand, wordt Pilatus nog meer afkeerig, om zulk een mensch ter dood te laten brengen. En dat onder voorwendsel, dat Hij poogde, oproer te maken, maar in werkelijkheid, zooals Pilatus heel goed begreep, omdat de leden van het Sanhedrin Hem uit den weg willen ruimen, Matth. 27 : 18. Daarom zal Pilatus nog één poging tot bevrijding wagen. Insteede van Hem aanstonds weg te laten leiden, zooals immers na de geeseling steeds geschiedde, brengt hij Jezus naar buiten. Reeds uit die ongewone daad kunnen de Joden opmaken, dat Pilatus den reeds ter dood overgegevene, Matth. 27 : 26, toch niet des doods schuldig vindt. Tevens zal de jammerlijke aanblik van Jezus ook hen tot de overtuiging moeten brengen, dat zulk een mensch toch niet schuldig kan zijn aan de misdaden, waarvan Hij wordt beticht.

5 Opzettelijk zegt Joh. nog, hoe Jezus getooid was, toen Hij naar buiten kwam. Zeker, om te laten zien, hoe juist deze bespottung Pilatus in zijn overtuiging van Jezus' onschuld had versterkt. En de menigte moet hierdoor eveneens tot de erkenning komen, dat Jezus als Koning niet serieus te nemen is. Zoo zullen ze ongetwijfeld, bevredigd door de toegediende tuchtiging, in zijn loslating wel bewilligen. *Zie de mensch! Ecce homo*. Zie, dat is Hij nu. Zulk een kan immers niet staatsgevaarlijk zijn!

6 Maar Pilatus heeft zich in de uitwerking der vertooning vergist. Wild, als een roofdier bij het zien van bloed, schreeuwen de Joden nu om zijn dood en stijgt nu hun haat tot het toppunt. De Joden blijven bij hun reeds eerder uitgesproken eisch, dat Hij gekruisigd worde, Matth. 27 : 22. Nog geeft Pilatus niet toe. Maar zijn verzet wordt nu anders. In zijn antwoord: *Neemt gij Hem en kruisigt Hem*, geeft hij Jezus hun niet over en bedoelt hij niet eens, een manier aan te geven, om tot oplossing van de kwestie te geraken. Zoo deed hij een poos eerder, 18 : 31. Dat woord is bijna geheel

gelijk aan dit, maar naar de bedoeling geheel anders. Misschien heeft Pilatus dit woord niet eens goed doordacht en in elk geval is het niet ernstig gemeend. Het is een beroep van zijn ontrust geweten op het hunne. *Ik* (met nadruk) *vind in Hem geen schuld*. Ik durf het niet te vragen, Hem te kruisigen, want dat zou een gerechtelijke moord zijn. Doet gij het dan zelf maar — durft gij het aan? Doet gij het, als ge er den moed voor hebt!

7 Ook zijn beroep op het geweten der Joden is echter tevergeefs. Als onjuist wijzen zij het af. Want Pilatus beschouwt Jezus' veroordeeling ten onrechte als een gerechtelijke moord. Mochten ze Hem dooden, ze durfden wel, en dan beoedelden ze hun geweten niet, want het was naar recht. Hij heeft misdaan. Pilatus als Romein, als buitenstaander, kan dat niet beoordeelen, want het geldt specifiek Joodsche zaken: *wij* (met nadruk, de Romeinsche wet geldt hier niet; en dat Pilatus naar die wet Jezus onschuldig en zijn veroordeeling onrecht vindt, zegt hier dus niets) *hebben een wet, en naar die wet moet Hij sterven*. Nu komt dus na herhaalde valsche aanklachten, Luc. 23 : 2, de eigenlijke beschuldiging: *omdat Hij zichzelf Zoon Gods heeft gemaakt*, Luc. 22 : 70. Dit hebben ze Godslastering geoordeeld, waarop de doodstraf was gesteld, Lev. 24 : 16. Zoo is dus van gerechtelijken moord geen sprake. Zij beoedelen hun geweten niet, en ook Pilatus kan Hem gerust ter dood laten brengen.

8 Hun woord heeft echter op Pilatus een geheel andere uitwerking, dan ze hebben bedoeld. Reeds was hij ontrust door de wetenschap, dat hij een onschuldige ter dood zou doen brengen. En het laatste woord doet bij den Romein met zijn niet geheel verdwenen geloof aan godenzonen en godenverschijningen de vrees nog toenemen. Zou hij door deze veroordeeling ook den toorn der goden op zich laden?

9 Voor een nieuw onderzoek gaat Pilatus weer naar binnen. Ook de beklaagde wordt weer naar binnen geleid. De laatste mededeeling der Joden geeft Pilatus aanleiding, te vragen, of Jezus een gewoon mensch is, of, zooals hij het mogelijk acht, een godenzoon. Maar evenals de Heere eerder niet antwoordde op onware beschuldigingen, Matth. 27 : 12, zoo zwijgt Hij nú op een vraag, die geheel buiten het proces omgaat, en slechts uit bijgeloovige nieuwsgierigheid opkomt. Zulk een vraag behoort niet in dit rechtsgeding.

10 Het hoogwaardigheidsbesef van den Romein tegenover den Jood, van den keizerlijken stadhouder tegenover den gevangene, komt weer boven. Door Jezus' zwijgen gekrenkt, gaat Pilatus nu dreigen met zijn machtsbevoegdheid.

11 Het antwoord des Heeren laat Pilatus voelen, dat dit trotsche besef van zijn hooge machtsbevoegdheid tegenover Hem ten eenen male misplaatst is. Pilatus bezit haar

immers niet van zichzelf of van den keizer, maar van God, Rom. 13 : 1, vanwaar Jezus zelf is, zooals uit zijn vroegere antwoorden reeds blijken kon, 18 : 36, 37, evenals uit de laatste beschuldiging der Joden, 19 : 7. Omdat Pilatus deze macht van God heeft en dus machtsmisbruik zonde tegen God is, zondigt hij wel bij zijn vonnis, dat, zooals Jezus weet, veroordeelend zal zijn. Maar daaruit, en dát is het, waarop de Heere nadruk legt, volgt tevens, dat de zonde van Kajafas grooter is. Kajafas immers weet beter, wat hij doet, dan Pilatus, de heiden.

12 Nu is Pilatus voor zichzelf beslist. Hij zal zien, een middel te vinden, om Jezus los te laten. De tijdsvorm van het gebruikte werkwoord laat uitkomen, dat hij met één, of meer pogingen daartoe een tijdlang bezig is geweest. Wélke pogingen hij heeft aangewend, is ons niet bekend. Maar ook deze pogingen mislukken. Het wordt den Joden duidelijk, dat hun prooi hun dreigt te ontsnappen. Ze beginnen te dreigen. Hun vroegere beschuldiging, Luc. 23 : 2, weer opnemend, herinneren ze Pilatus, dat hij op het punt staat, verraad te plegen jegens zijn Keizer; dan toont hij zich geen vriend van den Keizer. Want wie als Jezus zichzelf Koning maakt, roept de revolutie uit. Durft Pilatus deze steunen door Jezus los te laten, hij zij gewaarschuwd!

13 Thans is Pilatus weer naar de andere zijde gezwenkt. Nu de dreiging van een klacht naar Rome is uitgesproken, kan hij Jezus' kruisiging niet langer tegenhouden. Want ook met het oog op zijn verleden is er alle reden, een keizerlijk onderzoek te duchten. Dat moet tot elken prijs vermeden. De loslating van een onschuldige gevangene mag voor de gunst van den Keizer en voor zijn eigen positie niet worden gekocht. Zijn verzet is gebroken. Naar den vorm zal nu het uitspreken van het vonnis geschieden. Om de Joden tegemoet te komen, 18 : 28, laat hij den rechterstoel buiten plaatsen. Joh. toont, Jeruzalem goed te kennen, daar hij zelfs den naam weet, waarmee het volk altijd de plaats noemde, waar nu de rechterstoel staat voor het paleis van Herodes. Naar het marmeren plaveisel, waarmee ze was bekleed, heette ze in het Grieksch Lithostrótos, d.i. mozaiekvloer. Daar deze plaats tevens, waarschijnlijk terrasvormig opklimmend, een soort hoogte vormde, droeg ze in het Arameesch den naam Gabbatha, d. i. verhooging.

14 Reeds eerder, 1 : 40, heeft Joh. door den tijd aan te geven, gewezen op het groote gewicht en de verre strekking van dat uur. Uit soortgelijke overweging noemt hij hier weer den tijd. Gewichtig is het uur en de dag — Jezus wordt overgegeven om gekruisigd te worden. De beteekenis daarvan komt bijzonder uit in den tijd er van. Want *het was de voorbereiding van het Pascha. De voorbereiding was lang-*

zamerhand, de gewone naam voor den Vrijdag geworden, Matth. 27 : 62. Deze Vrijdag nu viel in de Paaschweek, en was dus de Vrijdag, de voorbereiding, van, niet : voor, het Pascha. De „Paasch-Vrijdag”. En het was *omstreeks de zesde ure*, d. w. z. daar de Joodsche telling van zonsopgang rekende, omstreeks middag, vgl. 1 : 40 ; 4 : 6. Slechts schijnbaar strijdt deze opgave met die van Marc. 15 : 25. De Joodsche dagverdeeling was niet zoo precies als de onze. Misschien deelde het volk den dag evenals den nacht in vier deelen. De derde ure was de tijd van het morgenoffer ; de zesde ure de middag. De tijd, dat Jezus overgegeven werd, zal tusschen 9 en 12 uur in den voormiddag geweest zijn. Marc. noemt het nog de derde ure. Joh. acht het zóó dicht bij den middag, dat men wel reeds spreken mocht van het omstrééks de zesde ure. Dat hij dát uur noemt, is met bijzondere bedoeling. Op dezen dag en omstreeks dit uur brengen de Joden hun Paaschlammeren naar den Tempel om bij het altaar te worden gedood. En dien dag omstreeks dat uur werd Jezus overgegeven, het Paaschlam, 1 : 29.

Nog éénmaal waagt Pilatus een schuchtere poging tot loslating.

15 Maar de woede der Joden is nu tot razernij gestegen. Weg met Hem, aan het kruis ! Tevergeefs is ook deze laatste poging. Als Pilatus dan toch voor de Joden moet bukken, wil hij ze tenminste nog sarren : *Zal ik uw Koning kruisigen ?* Opdat de menigte niet in ontwakend nationaliteitsgevoel in haar beslotenheid wankelen zal, antwoorden de Hoogepriesters onmiddellijk. Alles geven ze wel prijs, als Jezus maar gekruisigd wordt.

16 Dan is het uit. Jezus wordt overgegeven. Het pleit is beslecht. Het Lam Gods wordt overgegeven en neemt de zonde der wereld weg.

De kruisiging. 19 : 16b—30.

19 ^{16b} Zij namen Jezus dan. ¹⁷ En zelf zijn kruis dragend ging Hij uit naar de zoogenaamde Schedelplaats, in het Hebreewsch Golgotha. ¹⁸ Aldaar kruisigden ze Hem, en met Hem twee anderen, ter weerszijden van Hem, en Jezus in het midden. ¹⁹ En Pilatus schreef ook een opschrift, dat hij boven het kruis plaatste. En (daarop) stond geschreven : „Jezus de Nazarener, de Koning der Joden.” ²⁰ Dit opschrift dan lazen velen der Joden, omdat de plaats, waar Jezus gekruisigd was, dicht bij de stad lag. En het was geschreven in het Hebreewsch, in het Latijn en in het Grieksch. ²¹ De Hoogepriesters der Joden zeiden dan tot Pilatus : „Ge moet niet schrijven : „De Koning der Joden”, maar, dat Hij zeide : „Ik ben de Koning der

Joden". ■ Pilatus antwoordde: „Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven".

²³ Toen dan de soldaten Jezus gekruisigd hadden, namen ze zijn kleederen en maakten daarvan vier deelen, voor ieder soldaat een deel, en het onderkleed. Dat kleed nu was zonder naad, van boven af in één stuk geweven. ²⁴ Ze zeiden dan tot elkander: „Laten we het niet scheuren, maar laten we er over loten, van wien het zal zijn." Opdat de Schrift vervuld worde: „Ze hebben mijn kleederen onder elkander verdeeld en over mijn kleeding hebben ze het lot geworpen." De soldaten dan hebben dat gedaan.

²⁵ En bij het kruis van Jezus stonden zijn moeder en de zuster van zijn moeder, Maria, de vrouw van Klopas, en Maria Magdalena. ²⁶ Toen Jezus dan zijn moeder zag, en bij haar staande den discipel, dien Hij liefhad, zeide Hij tot zijn moeder: „Vrouw, zie, uw zoon." ²⁷ Daarna zeide Hij tot den discipel: „Zie, uw moeder." En van dat uur af heeft de discipel haar bij zich in huis genomen.

²⁸ Daarna zeide Jezus, omdat Hij wist, dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift vervuld werd: „Mij dorst." ²⁹ Nu stond er een vat vol zuren wijn. Ze drenkten dan een spons geheel met dien zuren wijn, staken ze op een hysopstengel en brachten ze aan zijn mond. ³⁰ Toen Jezus dan den zuren wijn genomen had, zeide Hij: „Het is volbracht." En Hij boog het hoofd en gaf den geest.

16b, 17 Ook in het verhaal van de kruisiging gaat Joh. zijn eigen weg. Veel, wat uit de Synoptische Evangeliën bekend is, laat hij uit. Zoo geheel den tocht naar het kruis met al zijn droeve bijzonderheden. Zij, die Jezus namen, zijn niet de Joden, maar de Romeinsche soldaten. Het slot van vs 16 in de Statenvert.: *en leidden Hem weg*, is latere toevoeging. Het bekende laat Joh. dus weer weg. Wél spreekt hij over het dragen van het kruis. Uit de Synoptische Evangeliën kon men den indruk krijgen, dat Simon van Cyrene heel den weg Jezus' kruis gedragen heeft. Daarom deelt Joh. even mee, dat Jezus zelf zijn kruis droeg. Eerst gedurende den tocht werd Simon er mee belast. Het in het Grieksch gebruikte woord voor Schedelplaats is vertaling van het Arameesche woord Golgotha, dat letterlijk schedel beteekent. Dezen naam droeg die plaats niet naar de schedels van daar begraven misdadigers. Dan was de Grieksche naam wel geweest: plaats der schedels, en nu staat er het

enkelvoud. En Luc. 23 : 33 leest niet Schedelplaats, maar Schedel. Golgotha was dus een heuvel, die eenigszins op een menschedel geleek.

18 Ook over de beide met Jezus gekruisigde roovers zwijgt Joh. zoo goed als geheel. Hij deelt alleen mee, dat Jezus in het midden hing, naar bedoelen der Joden of van Pilatus en naar Gods Raad.

19 Joh. beschrijft verschillende losse tafreelen van het kruislijden. Het eerste is in vs 19—22 Pilatus' wraak op de Joden. Naar Romeinsche gewoonte droeg de veroordeelde reeds op den weg naar de strafplaats een bordje met de aanduiding der misdaad, waarom hij veroordeeld was; daarna werd dan dit bordje boven zijn kruis bevestigd. Joh. geeft het volledigst het opschrift, dat Jezus droeg en boven zijn kruis bevestigd werd. Dat hun Koning gekruisigd werd, was een grievende hoon voor de Joden met hun hartstochtelijk nationaliteitsgevoel. En dat ze tot Koning iemand hadden begerd uit het verachte Nazareth, was niet mindere spot.

20 De haat van den landvoogd treft doel. Vooreerst werkt daartoe mee, dat Golgotha dicht bij Jeruzalem lag. Als de door de traditie aangewezen plaats bij de Grafkerk de juiste is, lag Golgotha binnen de muren van het tegenwoordige Jeruzalem, maar zooals opgravingen hebben geleerd, in de eerste eeuw buiten de stad, dicht bij den muur. Ook hier toont Joh. zich met bijzonderheden zeer bekend: *omdat de plaats, waar Jezus gekruisigd was, dicht bij de stad lag.* Daardoor kwamen velen voorbij. En ze konden allen het opschrift lezen, want Pilatus had het in de drie in Palestina gebruikte talen laten schrijven.

21 Heel goed gevoelen de Hoogepriesters den hoon in het opschrift. Maar zooals het luidt, erkennen ze het niet als waar. Hij is niet de Koning der Joden, maar Hij, (met nadruk) zeide het. Zij van hun zijde aanvaardden dat niet.

22 Nu echter is Pilatus onverzettelijk. In de groote hoofdzaak heeft hij de nederlaag geleden, maar nu, in de zaak van het opschrift zal hij eens toonen, wie het gezag heeft. *Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven.* De eerste maal ziet het werkwoord vooral op de daad van het schrijven, de tweede maal op het feit, dat het er nu staat. Wat ik één keer liet schrijven, staat er nu geschreven en het blijft er staan. Hier handelt Pilatus echter niet slechts als wraakzuchtig overwonnene — ook als instrument Gods. Als Koning is Jezus gekruisigd, door de zijnen verworpen, 1 : 11, en aan heel de wereld in het openbaar gepredikt en tentoongesteld.

23 Een volgend tafreel is dat van de verdeeling der kleederen, vs 23, 24. Naar Joodsch gebruik wordt een ter dood veroordeelde naakt ter dood gebracht. De twee voor naamste kleedingstukken van elk Israëliet waren de mantel en

het lange onderkleed. Dit laatste wordt in de Statenvert. gewoonlijk rok genoemd, Matth. 5 : 40; Luc. 6 : 29. In den regel was het vervaardigd van wol of linnen, bij de rijken van fijne wol. Het werd op het bloote lichaam gedragen, soms over een hemd. Jezus droeg blijkbaar verschillende bovenkleederen. Deze worden door de vier wachtsoldaten in vier porties verdeeld. Het kostbare onderkleed is uit één stuk geweven.

24 Daarom zal het worden verloot. Hierin wordt het woord van Ps. 22 : 19 vervuld. David klaagt daar over de bittere vervolging door zijn vijand. Niet alles echter, wat hij beschrijft, is over hem zelf gekomen. Boven zijn eigen lijden uit schildert hij het lijden van den Messias.

25 Een derde tafreel, door Joh. beschreven, is dat van de teedere zorg des Heeren, aan het kruis voor zijn moeder getoond. Bij het kruis staat een groep van vele vrouwen, Marc. 15 : 41. Enkele worden bijzonder vermeld. Er is strijd over de vraag, of Joh. hier drie of vier vrouwen vermeldt. In het eerste geval heet de zuster van Jezus' moeder Maria, de vrouw van Klopas. In het tweede geval wordt de zuster van zijn moeder niet met name genoemd en is Maria, de vrouw van Klopas, een andere. Het is niet waarschijnlijk, dat Joh. drie vrouwen noemt. Dan droegen beide zusters denzelfden naam. En het komt geheel overeen met Johannes' streven naar anonymiteit voor zich en zijn familie, dat hij de zuster van Jezus' moeder niet met name noemt. Want uit vergelijking met Matth. 27 : 56 en Marc. 15 : 40 blijkt, dat de moeder van Joh. bij het kruis stond, dat zij Salome heette, en, daar ook Joh. behalve Jezus' moeder drie vrouwen, blijkbaar dezelfde, noemt, dat Johannes' moeder de zuster van Jezus' moeder was. Jezus en Johannes waren neven. Volgens Hegesippus was Klopas een broeder van Jozef, den man van Jezus' moeder. Dan was ook Maria, de vrouw van Klopas, dus een tante van Jezus. Dan is het één familie, die daar staat met Maria Magdalena bij het kruis. Er hebben daar dus vier vrouwen gestaan.

26 Ook Johannes zelf staat bij het kruis, de discipel, dien Jezus liefhad, 13 : 23; 20 : 2; 21 : 7, 20. Hij staat dicht bij Maria. Deze blijft alleen achter. Jozef is blijkbaar reeds gestorven. Maar de Heere wijst haar aan, dat Johannes van nu af haar zoon is: Vrouw, zie, dat is nu uw zoon.

27 En Johannes zal nu voor Maria zorg moeten dragen. Zijn tante zal nu door hem als een oude moeder moeten worden verzorgd. Deze enkele roerende trek van kinderliefde bij den gekruisigden Heiland is voldoende weerlegging van de bewering, als zou het Christusbeeld, dat Joh. teekent, ons een God laten zien, onaandoenlijk voor smart en onbeveegbaar tot medelijden. Hier toont Jezus het echt menschenlijke.

28 Dit is het laatste tafreel. Het komt *daarna*, wat niet aanduidt een geschieden onmiddellijk na het woord

aan Maria en Johannes, maar alleen zegt, dat na een pauze dit geschiedde. Dat Jezus dorst heeft, zegt Hij, omdat Hij weet, dat zijn werk volbracht is; en Hij zegt het tevens, opdat de Schrift vervuld worde. Nu begeert Hij in zijn dorst lāfenis, omdat zijn borgtochtelijk lijden nu voleindigd is, 17 : 4. Nu mag Hij aan zichzelf denken. Hij zegt het ook, opdat de Schrift vervuld worde, Ps. 22 : 16; 69 : 22. Aan den laatstgenoemden Psalm denkt Joh. nu voor de derde maal, 2 : 17; 15 : 25. In zijn groote ellende, door zijn vijanden vervolgd, veroorzaakten dezen David het bitterste leed. Dat zegt hij dichterlijk in de woorden: *In mijn dorst hebben zij mij edik te drinken gegeven.* Maar aan Christus heeft men dat letterlijk gedaan. Het woord: *Mij dorst*, heeft Jezus gesproken om lāfenis daardoor van zijn dorst te verkrijgen. En toen zijn verzoek was toegestaan, werd daardoor de Schrift vervuld.

29 Voor het gebruik der soldaten staat daar een vat, gevuld met ordināren, zuren wijn. De spons wordt gestoken op een hysopstengel, die tot 1½ voet hoog kan worden. Reeds daaruit blijkt, dat het kruis des Heeren niet zeer hoog is geweest.

30 Nu is alles volbracht en ook de profetie der Schrift vervuld. Het besef, dat Hij lijdt als Middelaar, verlaat den Heere geen oogenblik. Volbracht is nu het werk, door den Vader Hem opgedragen, de verlossing zijner gemeente. Nu kan Hij tot den Vader gaan, 16 : 10, 16, 28. Daarom buigt Hij het hoofd en geeft den geest aan zijn Vader over; Luc. 23 : 46; Ps. 31 : 6. Zoo is zijn sterven waarlijk een geven van den geest. Zijn sterven is zijn daad.

Waarlijk gestorven. 19 : 31—37.

19 ³¹ De Joden dan verzochten Pilatus, omdat het de voorbereiding was, en opdat de lichamen den Sabbat over niet aan het kruis zouden blijven (hangen), dat hun de beenen zouden worden gebroken en ze zouden worden weggenomen; want de dag van dien Sabbat was groot. ³² De soldaten kwamen dan en braken wel de beenen van den eerste en van den andere, die met Hem gekruisigd was. ³³ Maar toen ze bij Jezus kwamen en zagen, dat Hij reeds dood was, braken ze zijn beenen niet. ³⁴ Maar een der soldaten stak met een lans in zijn zijde, en terstond kwam er bloed en water uit. ³⁵ En die het (met eigen oogen) gezien heeft, heeft het getuigd, en zijn getuigenis is waarachtig, en hij weet, dat hij waarheid spreekt, opdat ook gij gelooft. ³⁶ Want deze dingen zijn geschied, opdat de Schrift vervuld worde: „Geen been van Hem zal verbrijzeld worden.”

³⁷ En weer een andere Schrift zegt: „Ze zullen naar Hem zien, dien ze doorstoken hebben.”

³¹ In de verzen 31—37 toont Joh. uit de feiten, dat Jezus waarlijk gestorven is. Ook hier verhaalt hij, wat in de Synoptische Evangeliën niet te vinden is. Blijkbaar reeds vóór het in vs 28—30 meegedeelde zenden de leden van het Sanhedrin een deputatie naar de stad naar Pilatus met het verzoek, dat de kruiselingen gedood worden. Een gekruisigde leefde soms nog wel twee etmalen. Maar naar de Joodsche Wet moest een opgehangene vóór zonsondergang worden afgenomen, Deut. 21 : 22, 23. Te meer hebben ze reden voor hun verzoek, daar de komende dag een Sabbat is. En, nog meer, die Sabbat is als eerste Paaschdag als in dubbelen zin Sabbat en heeft dus groote beteekenis. Vandaar het verzoek. Een veroordeelde de beenen te breken kwam bij de Romeinen vaker voor, als een zelfstandige straf, of als een wreed middel, om aan het leven een einde te maken.

³² Van eenige discussie bij het verzoek hooren we niets. Misschien is het verzoek voetstoots toegestaan. Daar Jezus in het midden hangt, komen de soldaten eerst bij een der roovers. Daarna komen ze vermoedelijk bij Jezus. Maar dat gaat Joh. eerst voorbij, om te zeggen, in één adem, dat ook de tweede roover een gelijk lot als de eerste onderging.

³³ Bij Jezus echter getuigt de geheele aanblik van het lichaam, dat Hij reeds gestorven is. Daarom is deze laatste marteling voor Hem niet noodig. En aan noodelooze ruwheid maken de soldaten zich niet schuldig.

³⁴ Toch wil een der soldaten zich meer dan door aanzien verzekeren, dat Jezus waarlijk als gestorvene afgenomen en begraven wordt. Voor de scheiding tusschen bloed en waterachtige vloeistof zijn verschillende verklaringen gegeven. Joh. zal het feit wel niet hebben vermeld om er een symbolische beteekenis aan toe te schrijven (het bloed van Christus verzoent, en het water reinigt; het bloed ziet op het Avondmaal, het water op den Doop) maar als bewijs, dat Jezus waarlijk gestorven is.

³⁵ Deze werkelijkheid van des Heeren dood is het, waarop Joh. allen nadruk leggen wil. Zij is voor de gemeente van hoog belang, ook in haar strijd tegen dwaalleeraars. Christus moest voor zijn gemeente niet slechts lijden, maar ook sterven, 15 : 13; evenals het Paaschlam moest het Lam Gods zijn leven offeren. Vandaar, dat Joh. hier zulk een nadrukkelijke verzekering geeft. *En die het (met eigen oogen) gezien heeft, heeft het getuigd.* D. w. z. de ooggetuige is het, die het (in de vorige verzen) heeft getuigd. Naar de beteekenis kan de zin worden omgekeerd: die bovenstaand getuigenis geschreven heeft, heeft geen praat van anderen overgenomen, maar ■ ooggetuige. *En zijn getuigenis is waarachtig.* Het is

geen fantasie; de plechtige verzekering, dat hij niet liegt. *En hij weet, dat hij waarheid spreekt.* Dat hij waarheid spreekt, kan door geen lezer, die immers geen ooggetuige is, worden bevestigd. Maar Joh. zelf is zich bewust, dat hij niets dan waarheid spreekt. Intusschen denken anderen in dit zinnetje bij het eerste *hij* niet aan Joh. maar aan Christus, of, wat minder waarschijnlijk is, aan den Heiligen Geest. Onmogelijk is deze opvatting niet. Dan beroept Joh. zich op zijn verhoogden Heiland als getuige voor de waarheid van zijn woord: en Hij (Christus in den hemel, met nadruk) weet, dat ik, Johannes, waarheid spreek. Het doel dezer mededeelingen is, dat ook de lezers gelooven, niet alleen de waarheid, maar ook de heils-beteekenis van den dood des Heeren.

36 Want ook door de bizonderheden van zijn dood is Hij weer als het verzoenende Paaschlam aange-wezen. In het vs 33 meegedeelde feit is aan Jezus de wet van het Paaschlam, Ex. 12 : 46; Num. 9 : 12, vervuld. Zoo wijst Hij in zijn dood weer heen naar 1 : 29.

37 En in een ander Schriftgedeelte, Zach. 12 : 10, was reeds voorspeld, dat Hij zou doorstoken worden. Die het deed, was een Romeinsche soldaat, maar de feitelijke schuldigen zijn de Joden, Hand. 2 : 23, die hier ook bedoeld worden. Van dit Schriftwoord zegt Joh. niet, dat het vervuld is. Want dat geldt slechts van het doorstoken worden. Maar als velen van Israël zich bekeeren, zullen ze met berouw aan den Messiasmoord denken. En die ongeloovig blijven, zullen Hem met ontzetting als door hen doorstoken zien, Openb. 1 : 7.

De begrafenis. 19 : 38—42.

19 ³⁸ En daarna verzocht Jozef van Arimathea, die een disci-pel van Jezus was, maar in het geheim, uit vrees voor de Joden, Pilatus, het lichaam van Jezus te mogen wegnemen. En Pilatus stond het toe. Hij kwam dan en zijn lichaam weg. ³⁹ En ook Nicodemus, die in den beginne des nachts tot Hem gekomen was, kwam en bracht met zich een mengsel van myrrhe en aloë, ongeveer honderd pond. ⁴⁰ Ze namen dan het lichaam van Jezus en wikkelden het in linnen windsels met de wel-riekende kruiden, zooals bij de Joden de gewoonte van be-graven is. ⁴¹ En er was in de plaats, waar Hij gekruisigd was, een hof, en in dien hof een nieuw graf, waarin nog nooit iemand gelegd was. ⁴² Daarin legden zij Jezus dan, wegens de voorbereiding der Joden, omdat het graf nabij was.

38 Het is louter liefde, die den gestorven Zaligmaker omringt. Jozef was een rijk man, Matth. 27 : 57. Zijn

geboorteplaats Arimathea moet waarschijnlijk ten Noorden van Jeruzalem worden gezocht. Hij was lid van het Sanhedrin, Luc. 23 : 50. In het geheim is hij een discipel van Jezus. Maar tot dusver won het zijn vrees van zijn geloof. Pilatus is verwonderd, dat een gekruiste reeds nu gestorven is, Marc. 15 : 44, waarbij hem natuurlijk is meegedeeld het feit, dat Jezus niet de beenen gebroken zijn, maar dat Hij desondanks reeds gestorven is. Niet ongaarne staat Pilatus het verzoek van Jozef toe. Tegenover zooveel haat is zulk een sympathiebetuiging hem aangenaam. Het inwilligen van het verzoek was hem te gemakkelijker, daar Augustus had bepaald, dat het doode lichaam van een veroordeelde aan zijn familieleden mocht worden afgestaan.

39 De tweede, die komt, is Nicodemus. Voor drie jaar, 3 : 1, kwam hij in den nacht. Nu komt hij overdag, bij het kruis, terwijl de discipelen zijn gevlucht. Nu komt beider schuchter geloof tot helder doorbreken en moedig belijden. Nu erkennen beide leden van het Sanhedrin, dat zij discipelen van den Gekruisigde zijn. Jozef heeft linnen windsels meegenomen, Marc. 15 : 46. Nicodemus brengt met zich specerijen. Myrrhe is het welriekende hars van de myrrhestruik. Aloë is een kostbaar welriekend hout. Beide bestanddeelen zijn in drogen toestand, tot poeder verwreven, dooreen vermengd, gebruikt en tusschen de windsels gestrooid. De gebruikte hoeveelheid was zêér groot. Een Romeinsch pond was 327,45 gram, 12 : 3. Hier dus bijna 33 K.G. Liefde is overvloedig ook in haar geven.

40 Naar Joodsch gebruik wordt het lichaam des Heeren behandeld, niet zooals andere volken de dooden balsemden. Het lichaam wordt omwikkeld met de windsels, het hoofd in een zweetdoek, en zoo in het graf gelegd.

41 De tijd dringt tot haasten. Reeds gaat de zon bijna onder. Gelukkig, dat Jozefs graf, Matth. 27 : 60, vlak bij is. Een z.g. rotsgraf met nissen, waarin de lichamen der dooden worden gelegd.

42 Daarin wordt Jezus gelegd, opdat nog vóór zons-
ondergang de begrafenis haar beslag zal hebben gekregen. Nu is het offer gebracht, het lijden geëindigd, het Lam Gods is geslacht en neemt de zonde der wereld weg.

Hoofdstuk 20.

Petrus en Johannes bij het ledige graf. 20 : 1—10.

20 ¹ En op den eersten dag der week, vroeg in den morgen, terwijl het nog duister is, komt Maria Magdalena bij het graf

en ziet, dat de steen is weggenomen van het graf. ² Zij snelt dan naar Simon Petrus en naar den anderen discipel, dien Jezus liefhad, en zegt tot hen: „Ze hebben den Heere weggenomen uit het graf, en we weten niet, waar ze Hem gelegd hebben.”

³ Petrus dan en de andere discipel gingen uit en kwamen bij het graf. ⁴ Nu liepen die twee tegelijk. En de andere discipel liep vooruit, sneller dan Petrus, en kwam het eerst bij het graf. ⁵ En toen hij zich voorover bukte, zag hij de linnen windsels liggen; hij ging er evenwel niet in. ⁶ Ook Simon Petrus dan kwam achter hem aan, en ging in het graf, en hij zag de linnen windsels liggen. ⁷ En den zweetdoek, die om zijn hoofd was geweest, (zag hij) niet bij de linnen windsels liggen, maar afzonderlijk samengerold op één plaats. ⁸ Toen ging dan ook de andere discipel, die het eerst bij het graf gekomen was, in (het graf) en zag en geloofde. ⁹ Want ze hadden de Schrift nog niet verstaan, dat Hij moest opstaan uit de dooden. ¹⁰ De discipelen gingen dan weer weg naar huis.

¹ Ook in de opstandingsverhalen heeft Joh. zijn eigen stof. Veel laat hij weg, wat zijn verhaal minder verstaanbaar zou maken, indien hij niet veronderstelde, dat het zijn lezers van elders bekend was. Zoo de situatie van het graf, vs 1, en het feit, dat Jezus' hoofd in een zweetdoek, 11 : 44, gewikkeld was. In de eerste schemering, Matth. 28 : 1, gaat Maria Magdalena met andere vrouwen, Luc. 24 : 10, naar het graf om den dooden Jezus de laatste eer te bewijzen. Vlak bij het graf komend zien ze den platronde grafsteen weggewenteld van de lage deuropening. Van de komst en de ervaringen der andere vrouwen te spreken, acht Joh. niet noodig. Hij wil alleen verhalen van de ééne vrouw, die in den vroegen morgen reeds aan zijn verblijf de onvergetelijke mare kwam brengen van het ledige graf.

² De andere vrouwen blijven bij het graf staan en ontmoeten aanstonds de Engelen en den opgestanen Heere zelf. De onstuimige Maria echter snelt zonder na te denken en te onderzoeken onmiddellijk terug naar de stad naar Petrus en Johannes, 13 : 23; 19 : 26. Ze heeft niets gezien bij noch in het graf. Maar haar liefde, haar ongeloof en haar fantasie vullen het ééne, dat ze heeft gezien, aan tot het wilde sensatieverhaal: *Ze hebben den Heere weggenomen uit het graf, en we weten niet, waar ze Hem gelegd hebben.*

³ Ook de andere discipelen ontvangen het bericht, Luc. 24 : 9, 10. Ze worden echter niet genoemd, omdat Joh. alleen verhalen wil van de twee, die naar het graf gaan.

4 Tegelijk hebben de twee discipelen de stad verlaten. Samen gaan ze naar het graf. Johannes loopt echter sneller en komt het eerst bij het graf. De oorzaak daarvan zal niet te zoeken zijn in het feit, dat Petrus de oudere was en Johannes nog jeugdig. Want Petrus was nog in de volle kracht van zijn leven. En vroeger was hij steeds de eerste. Maar zijn verloochening drukt op zijn ziel. Vrees remt zijn loop.

5 De grafingang ligt iets beneden den beganen grond. Daarom bukt Johannes zich om door de deuropening naar binnen te zien. In het halfduister vóór zich ziet hij niets dan de witte windsels. Vluchtig slechts is zijn blik geweest, want den zweetdoek merkt hij niet eens. De snelle looper aarzelt bij het graf en huivert terug.

6 Petrus echter herwint zijn oude voortvarendheid en gaat naar binnen in de grafkamer. *En hij zag de linnen windsels liggen.* Het voor zien in het Grieksch gebruikte woord wijst aan, dat Petrus nauwkeurig den toestand in het graf beschouwde en opnam, niet vluchtig zooals Johannes.

7 De zweetdoek, die naar Joodsch gebruik om het hoofd van den doode gebonden is, 11 : 44, ligt echter apart. En niet haastig en achteloos weggeworpen, maar samengerold — God is een God van orde en verlangt orde ook van zijn hemelsche (en aardsche) dienstknechten. Op een afzonderlijke plaats ligt deze zweetdoek. Dit alles logenstraft reeds duidelijk aanwijsbaar de haastig gevormde onderstelling van Maria Magdalena, vs 2.

8 Petrus heeft blijkbaar verrast van uit het graf zijn bevindingen toegeroepen aan den buiten wachtenden Johannes. Deze gaat nu ook in het graf. Wat hij daar ziet, brengt hem tot het geloof, dat Jezus waarlijk is opgestaan.

9 Eerst hierdoor kwam hij tot dat geloof. Want Jezus' eigen voorzeggingen en de daarop betrekking hebbende woorden der Schrift hadden hem daartoe niét gebracht. Reeds in het O. T. was de opstanding van den Messias voorgezegd, 1 Cor. 15 : 4; Ps. 16 : 10; Jes. 53 : 10. Daaruit bleek, dat de Christus moest opstaan uit de dooden als loon op zijn werk, om dat werk te voltooien, en omdat God zijn woord houdt. Maar Joh. belijdt nu, dat ze toentertijd deze profetieën nog niet hadden verstaan. Ook heeft Christus vaak zelf zijn opstanding voorspeld, Matth. 16 : 21; 17 : 23; 20 : 19. Maar daarvan begrepen zijn discipelen slechts, dat Hij moest lijden. En deswege werden ze geërgerd, Matth. 16 : 22, en bedroefd, Matth. 17 : 23, maar het woord, dat Hij zou opstaan, verstonden zij niet, Marc. 9 : 32; Luc. 18 : 34. Vandaar des Heeren bestraffende woord tot de Emmausgangers, Luc. 24 : 25—27.

10 Na deze ervaringen gaan de twee weer naar hun tijdelijk verblijf in Jeruzalem terug. De Heere is in de nabijheid, maar treedt zelfs niet naar den discipel toe, dien Hij liefhad.

De verschijning aan Maria Magdalena. 20 : 11—18.

20 ¹¹ Maar Maria stond buiten bij het graf en weende. Terwijl ze zoo weende, bukte ze zich voorover in het graf. ¹² En zij ziet twee Engelen in witte kleeding zitten, een aan het hoofdeinde en een aan het voeteneinde van de plaats, waar het lichaam van Jezus gelegen had. ¹³ En die zeggen tot haar: „Vrouw, waarom weent gij?” Zij zegt tot hen: „Ze hebben mijn Heere weggenomen, en ik weet niet, waar ze Hem gelegd hebben.”

¹⁴ Toen ze dat gezegd had, keerde zij zich om — en ze ziet Jezus staan; en ze wist niet, dat het Jezus was. ¹⁵ Jezus zegt tot haar: „Vrouw, waarom weent gij? Wien zoekt gij?” Zij, in de meening, dat het de tuinman is, zegt tot Hem: „Mijnheer, indien Gij Hem weggedragen hebt, zeg mij, waar Gij Hem gelegd hebt, dan zal ik Hem wegnemen.”

¹⁶ Jezus zegt tot haar: „Maria”. Zij keert zich om en zegt tot Hem in het Hebreeuwsch: „Rabbouni”, dat is: Meester. ¹⁷ Jezus zegt tot haar: „Grijp Mij niet vast, want Ik ben nog niet opgevaren tot den Vader. Maar ga tot mijn broeders en zeg tot hen: „Ik vaar op tot mijn Vader en uw Vader, tot mijn God en uw God.” ¹⁸ Maria Magdalena komt en boodschapt aan zijn discipelen, dat ze den Heere gezien heeft en dat Hij haar deze dingen gezegd heeft.

¹¹ Tusschen de regels door leest men hier, dat Maria met Petrus en Johannes weer naar het graf teruggegaan is. Wat de beide discipelen daar in het graf hebben gezien, heeft ze dus gehoord. Maar misschien is het niet eens goed tot haar doorgedrongen. En tot opstandingsgeloof heeft het haar niet gebracht. Nadat de twee discipelen weer naar de stad zijn teruggegaan, blijft zij buiten staan weenen, totdat ook zij voorover bukt om troosteloos in het graf te zien.

¹² In verschillende houdingen zijn Engelen gezien op den Paaschmorgen. Als Maria in het graf ziet, zitten er twee binnen, *op de plaats, waar het lichaam van Jezus gelegen had*. Toen Jezus er lag, was op die plaats te zien, dat de dood, de straf der zonde, gedragen werd. Maar nu de Engelen er zitten, leert de leege plaats, dat de verlossing is volbracht. Nauwkeurig en met aandacht heeft Maria waargenomen, wat er in het graf te zien is.

¹³ Maria is anders dan de andere vrouwen. Die zijn ontzet gevloten van het graf, Marc. 16 : 8. Maar Maria's geheele ziel is zóó in beslag genomen door haar smart,

dat ze voor iets anders geen of slechts even vluchtige aandacht heeft. Ook zelfs, als het geldt Engelen, zittend in een graf. De smart overheerscht zóó volstrekt, dat al het andere op den achtergrond gedrongen wordt. Vandaar, dat ze op den meest gewonen toon, als waren het menschen op straat, antwoord geeft aan Engelen in een graf.

Uit deze smartoverheersching is ook te verstaan, dat ze na haar antwoord zich terstond van de Engelen afkeert, zóó haastig, dat ze haar zelfs geen antwoord kunnen geven. Ze heeft voor de Engelen geen vrees en geen belangstelling, want het lichaam van haar Heere is weg, en ze ziet geen mogelijkheid, tenminste bij zijn doode lichaam te komen. En toch behoeft ze zich evenals vele Christenen, slechts om te keeren, om Jezus te zien. *Maar ze wist niet, dat het Jezus was.* Haar smart overheerscht zóó sterk ook haar bewustzijn, dat ze als gedachteloos den vermeenden tuinman aanziet. Haar ziel is in haar zien afwezig. Haar oogen en haar ziel zoeken Jezus voorbij in haar zoeken naar Jezus.

15 Maria's antwoord is abrupt, voor een vreemde on-verstaanbaar. Maar zij begrijpt niet, dat niet iedereen vol is van de vraag, die haar ziel in beslag neemt. Bliksemsnel komt weer een nieuwe gedachte in haar op: deze onbekende, die nu al in dezen hof is en vraagt, wat ze hier doet, zal wel de tuinman zijn. Misschien is het lichaam van Jezus niet geroofd, maar op Jozefs last verlegd.

16 Nu echter zal haar droefheid tot blijdschap worden, 16 : 20. Reeds heeft Maria zich weer van den onbekende afgewend. Door zijn noemen van haar naam wil de Heere haar terugroepen van het overheerschen harer smart tot het zien naar haar Jezus. *Maria* — zóó heeft Hij vroeger steeds haar genoemd. En onmiddellijk herkent ze den Meester. Op hetzelfde oogenblik vluchten de zware schaduwen — het is Jezus! Zij heeft slechts tijd voor één woord: Rabbouni, Marc. 10 : 51. Het Arameesche woord Rabbouni beteekent hetzelfde als Rabbi — mijn Meester. Rabbi wordt echter tot elk leeraar der Wet gezegd, Rabbouni is slechts zelden gebruikt als titel voor menschen; in den regel wordt daarmee aangeduid en aangesproken God, de Heere over allen. Maria had reden, Jezus steeds zoo te noemen. Luc. 8 : 2. Dat is blijkbaar haar gewone aanspraak geweest. En in haar ééne woord aan den Opgestane legt ze nu al haar blijdschap en de verwachting, dat het nu weer juist zooals vroeger worden zal — Jezus háár Heere, en zij altijd weer bij Hem, Luc. 8 : 2.

17 Dit is echter de groote vergissing van Maria. De vroegere verhouding keert niet weer terug. En hier op aarde zal zij niet meer als vroeger steeds bij Hem zijn. Vandaar zijn op het eerste hooren streng klinkend woord, dat Maria iets ontzegt, maar haar op grootere vreugde in de toe-

komst voorbereidt. De vertaling : *Raak Mij niet aan*, geeft en Maria's bedoeling en Jezus' woord onjuist weer. Ze maakt een of andere beweging naar Hem toe, niet alleen om Hem te aanbidden, maar als uitdrukking van haar wensch, Hem steeds bij zich te houden. Daarom verbiedt Jezus haar hier geen aanraken, maar vastgrijpen om vast te houden. Dat bij Hem blijven zal echter Maria nu nog niet worden geschonken, want Hij is nog niet ten hemel gevaren. Eerst moet Hij heengaan om plaats te bereiden, dan zal ze steeds bij Hem zijn, 14 : 2, 3. Inplaats van Hem vast te houden, moet Maria heengaan naar de discipelen om de Paaschboodschap te brengen. Maar dan het tweede deel dier boodschap. Niet als de vrouwen : Hij is opgestaan, maar : de Opgestane gaat heen. Dat moet juist Maria boodschappen. Nu voelt ze het als smart, maar later zal ze verstaan, dat het tot zaligheid is. Want de Heere gaat wel heen, maar de Vader, van wien Hij steeds sprak, is nu, door zijn offer en opstanding, ook hun Vader. Hij is de God van den Zoon als Middelaar, en Hij is ook hun God. Zoo draagt de opstanding in de hemelvaart vrucht.

18 Zonder verdere woorden of bedenkingen gaat Maria en brengt aan de discipelen gehoorzaam de dubbele Paaschboodschap der geschiede opstanding en der komende hemelvaart hun ten goede.

Verschijningen aan de discipelen. 20 : 19—31.

20 ¹⁹ Toen het dan laat in den avond was op dien eersten dag der week, en daar, waar de discipelen waren, de deuren gesloten waren, uit vrees voor de Joden, kwam Jezus en stond in het midden en zeide tot hen : „Vrede zij u”. ²⁰ En toen Hij dit gezegd had, toonde Hij hun de handen en de zijde. De discipelen werden dan verblijd, toen ze den Heere zagen. ²¹ En Jezus zeide weer tot hen : „Vrede zij u. Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u”. ²² En toen Hij dit gezegd had, blies Hij op hen en zeide : „Ontvangt den Heiligen Geest. ²³ Indien gij menschen de zonden vergeeft, zijn ze hun vergeven. Indien gij ze vasthoudt, zijn ze vastgehouden.”

²⁴ En Thomas, een van de twaalf, genaamd Didymus, was niet met hen, toen Jezus kwam. ²⁵ De andere discipelen zeiden dan tot hem : „Wij hebben den Heere gezien.” Maar hij zeide tot hen : „Indien ik niet in zijn handen het litteeken der nagelen zie, en mijn vinger in de plaats der nagelen steek, en mijn hand in zijn zijde steek, zal ik geenszins gelooven.”

²⁶ En acht dagen later waren de discipelen weer binnen, en

Thomas was met hen. Jezus kwam, toen de deuren gesloten waren, en stond in het midden en zeide: „Vrede zij u.”

²⁷ Daarna zeide Hij tot Thomas: „Kom hier met uw vinger en zie mijn handen, en kom hier met uw hand en steek ze in mijn zijde, en wees niet ongeloovig, maar geloovig”. ²⁸ Thomas antwoordde en zeide tot Hem: „Mijn Heere en mijn God.” ²⁹ Jezus zeide tot hem: „Omdat gij Mij gezien hebt, hebt gij geloofd? Zalig, die gelooven zonder te hebben gezien.”

³⁰ Jezus heeft dan nog wel vele andere teekenen gedaan voor de oogen van zijn discipelen, die niet in dit boek geschreven staan. ³¹ Maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon Gods, en opdat gij door te gelooven het leven hebt in zijn naam.

¹⁹ Nog aan den avond van denzelfden dag ervaren de discipelen, dat het woord van Maria waarheid is. De Emmausgangers zijn reeds weer in den kring teruggekeerd, Luc. 24 : 33—35. Het is dus in elk geval reeds een paar uur na zonsondergang. Het bericht van de opstanding is reeds van alle zijden tot den kring der discipelen gebracht. Maar nog overheerscht daar de vrees. De deuren zijn gesloten. De Joodsche machthebbers mochten eens ook aan hen hun woede willen koelen. Met de mededeeling van het feit, dat de deuren gesloten waren, wijst Joh. in geen enkele richting aan, hoe Jezus is binnengekomen. Dat Hij door de deur zou zijn heengegredrongen, is geen uitlegging dezer woorden, maar dogmatische onderstelling, die niet is te aanvaarden. Het hier geschiedte wonder is niet dat der doordringing, maar der deuropening door de almachtige hand, Hand. 5 : 19 v.v.; 12 : 6. Plotseling staat de Heere in hun midden. Zijn groet is de gewone Joodsche vredegroet, die echter in zijn mond een eigen beteekenis heeft, 14 : 27.

²⁰ Van al wat op dit eerste oogenblik der verschijning in dien avond is gevolgd, Luc. 24 : 37—49, geeft Joh. slechts een korte samenvatting naar de hoofdmomenten. Deze zou onverstaanbaar zijn voor wie alleen Joh. leest, maar is duidelijk voor wie Luc. er bij leest. Nadat ze een oogenblik getwijfeld hebben, toont de Heere hun de litteekenen der wonden. En daarna verdwijnt de twijfel en maakt voor groote blijdschap plaats.

²¹ De herhaling van den groet toont, dat zijn beteekenis meer dan menschelijke vorm of wensch is. Nu weer het afscheid komt, geeft de Heere weer zijn vrede voor de toekomst, als ze met hun zending alleen in de wereld zullen staan, vgl. 16 : 33. Want, gelijk Hij reeds eerder heeft gezegd,

17 : 18, zendt Hij hen de wereld in om te getuigen, 15 : 27. Het eerste lid van dezen zin: *Gelijk de Vader Mij gezonden heeft*, leidt niet slechts een vergelijking in, maar is ook redegevend. Christus is de gezondene des Vaders; dáárom worden de apostelen gezonden. Door hen zal Christus het Hem opgedragen werk doen.

22 Voor hun werk ontvangen ze ook bekwaamheid, de ambtelijke gaven van den Heiligen Geest. Hier ontvangen ze dus niet den Heiligen Geest in zijn zaligend werk. Zóó hebben ze Hem reeds eerder ontvangen. En zóó zal Hij in zijn volheid en blijvend over hen en over geheel de gemeente uitgegeven worden op het Pinksterfeest. Maar nú ontvangen ze tegelijk met hun roeping de apostolische gaven en bekwaamheid, noodig voor hun ambt. Deze gave van den Heiligen Geest wordt zinnebeeldig aangeduid, doordat de Heere hen toe-ademt. De Geest is immers de adem Gods, Ps. 33 : 4. Deze verwantschap tusschen adem en Geest komt in Hebreeuwsch en Grieksch in de woorden voor beide uit.

23 Krachtens de hun verleende apostolische opdracht en bekwaamheid hebben de apostelen nu ook bevoegdheid, de zonden al of niet te vergeven. Daarbij zijn ze natuurlijk gebonden aan Jezus' autoriteit, zoodat ze alleen kunnen handelen in zijn naam, Matth. 16 : 19; 18 : 18. Het hier voor vergeven gebruikte woord beteekent loslaten, zoodat het tegenovergestelde, niet-vergeven, aangeduid kan worden door vasthouden. De apostelen kunnen verklaren, dat iemands zonden zijn weggedaan, Ps. 103 : 12, maar ook, dat ze hem nog bezwaren. En indien hun uitspraak naar Gods Woord is, heeft ze in den hemel geldende kracht.

24 Waarom Thomas, 11 : 16, niet met de andere discipelen aan den avond van den opstandingsdag is vergaderd geweest, zegt Joh. niet, maar is uit wat we vroeger van hem hebben gehoord, 11 : 16; 14 : 5, wel eenigszins af te leiden. Thomas is de pessimistische discipel, die altijd den verkeerden afloop wel heeft voorspeld. En nu heeft hij in den loop der gebeurtenissen gelijk gekregen. Maar nu zal hij niet zoo spoedig van zijn standpunt zich af laten praten. Ook hij heeft de berichten der vrouwen, Luc. 24 : 9, 10; Joh. 20 : 18, ontvangen. Uit de mededeeling van Joh., dat Thomas er op dien avond niet was, toen Jezus kwam, is af te leiden, dat hij er eerst wél is geweest. Maar geërgerd over de groote lichtvaardigheid der anderen, die aan vrouwenklap geloof slaan, is hij weggegaan, om eenzaam te zijn met zijn smart.

25 Ook als de discipelen hem nu allen kunnen zeggen, dat ze zelf den Heere hebben gezien, gelooft Thomas niet. Zij hebben te snel en te lichtvaardig geloofd aan wat wel verbeelding zal zijn geweest. Hij in elk geval wil deugdelijker bewijfs.

26 Acht dagen later, d.w.z. op den achtsten dag na het boven verhaalde, dus weer op den eersten dag der week, zijn de discipelen weer samen. Hierin volgt niet, dat ze op andere dagen niet samen zijn geweest, zoodat in deze samenkomst reeds een begin van Christelijke Zondagsviering zou zijn te zien; maar wél blijkt uit het feit, dat op zijn opstandingsdag de Heere weer kwam, dat Hij aan dezen dag bijzondere beteekenis heeft gegeven. De eersten, die den eersten dag der week hebben onderscheiden van andere dagen, zijn geen menschen, maar is Christus de Heere zelf geweest. Alles is in zijn komen precies gelijk aan dat van een week geleden. Weer wacht Hij, tot de deuren gesloten zijn, en staat Hij plotseling in het midden en groet.

27 De Heere wacht niet, tot Thomas onderzoekt, of Hij het wel werkelijk is. Zelf noodigt Hij, de eerste, Thomas tot dat onderzoek uit, om het ongeloof te doen wijken uit de ziel van den discipel. Door dezelfde woorden te gebruiken als Thomas, vs 25, laat Hij hem gevoelen, dat Hij zijn ongeloof kent en zijn taal heeft gehoord. Thomas is niet tot nu toe een ongeloofige geweest; hij was een recht discipel, 11 : 16. Zijn ongeloof betrof de opstanding van zijn Heere. Dat ongeloof verdwijne nu.

28 Nú gelooft Thomas. Al de andere discipelen hebben ongetwijfeld vaak hetzelfde gezegd: *Wees niet ongeloofig, maar geloovig* — maar het baatte niet. Maar Jezus' woord is met macht, scheppend bevel, Gen. 1 : 3; Ps. 33 : 9. Thomas' antwoord is geen uitroep, zooals dat van Maria Magdalena, vs 16, maar een geloofsbelijdenis: Gij zijt mijn Heere en mijn God. Van de diepte is Thomas opeens tot de hoogste hoogte gekomen. Zijn belijdenis zegt meer dan die van Nathanaël, 1 : 50, en van Petrus, 6 : 68, 69. Meerdere belijdenis van Christus dan deze is er niet, Rom. 9 : 5; Fil. 2 : 11.

29 En toch is er nog sterker geloofsoefening mogelijk dan die van Thomas. Het woord des Heeren aan Thomas is het beste als een vraag te lezen. Thomas belijdt Jezus als den Heere, omdat hij heeft gezien. Het zien heeft zijn twijfel en ongeloof weggenomen. Daarop komt de Heere in zijn vraag aan Thomas terug. Tusschen den eersten en den tweeden zin van dit vers is dan iets in te lezen: Het is heerlijk, dat ge daardoor gelooft, maar het sterkste is het niet. Door al de eeuwen zullen er moeten gelooven zonder met hun natuurlijke oogen te zien. Daar zal het geloof, dat den Thomas-steun van het zien mist, en zich als geloof-alleen openbaart, zich sterker toonen in kracht. Rampzalig, wie in volgende tijden nog evenals Thomas zullen willen zien, eer ze gelooven. Want hún wensch wordt niet meer, evenals die van Thomas, vervuld. Maar wie gelooven zal zonder zien, is zalig.

30 Dit vers en het volgende zijn geen vervolg en zelfs geen slot op het opstandingsverhaal, maar vormen het slot op het geheele Evangelie. Met het verhaal van de drie verschijningen is Joh. aan het einde gekomen van zijn boek. Terugziende op het geheele werk schrijft hij, dat hij daarin lang niet alle teekenen heeft opgenomen, die de Heiland in zijn driejarigen arbeid heeft gedaan. De vele andere teekenen zijn verricht voor de oogen van duizenden toeschouwers, maar hier, waar Joh. aan den gesloten gemeentekring denkt, noemt hij alleen de discipelen.

31 Door het geheele Evangelie van Joh. heen zijn de wonderen van Jezus steeds gezien als teekenen, die wezen naar Jezus als den Zoon Gods en prikkelden tot geloof, 2 : 11, 23; 3 : 2; 4 : 48, 54; 6 : 30; 9 : 16; 11 : 47; 12 : 37. Velen kwamen daardoor tot geloof, en anderen werden er door in hun groeiend geloof gesterkt. Wat in het middenpunt van het gelooven staat, is het aanvaarden der waarheid, dat Jezus is de Christus, de Zoon Gods, 6 : 68, 69. Dat hebben de lezers, die Joh. nu aanspreekt, reeds leeren gelooven en belijden, maar zij kunnen evenals de eerste discipelen nog toenemen in dat geloof. En in het door een levend geloof belijden van dezen naam van Jezus als den Christus, den Zoon Gods, is het eeuwige leven.

Hoofdstuk 21.

De verschijning aan de zee van Tiberias. 21 : 1—14.

21 ¹ Daarna openbaarde Jezus zich weer aan zijn discipelen bij de zee van Tiberias. En Hij openbaarde zich op de volgende wijze. ² Daar waren bijeen Simon Petrus en Thomas, genaamd Didymus, en Nathanaël van Kana in Galilea, en de zonen van Zebedeüs en twee anderen van zijn discipelen.

³ Simon Petrus zegt tot hen : „Ik ga visschen”. Ze zeggen tot hem : „Wij gaan ook met u.” Ze gingen naar buiten en gingen in het schip, en dien nacht vingen ze niets. ⁴ En in de morgenschemering stond Jezus op het strand; de discipelen wisten echter niet, dat het Jezus was. ⁵ Jezus zeide dan tot hen : „Kinderen, hebt ge niet iets, om bij (het brood) te eten?” Zij antwoordden Hem : „Neen.” ⁶ En Hij zeide tot hen : „Werpt aan de rechterzijde van het schip het net, en ge zult

vinden." Dat deden ze dan — en ze waren wegens de menigte visschen niet meer bij machte, het op te trekken.

⁷ De discipel dan, dien Jezus liefhad, zeide tot Petrus : „Het is de Heere." Toen Simon Petrus dan hoorde, dat het de Heere was, omgordde hij zich met zijn bovenkleed (want hij was naakt) en sprong in de zee. ⁸ Maar de andere discipelen kwamen, daar ze niet ver van het land waren, ongeveer tweehonderd el, met het scheepje en sleepten het net met de visschen. ⁹ Toen ze dan aan land gegaan waren, zagen ze een kolenvuur op den bodem, waarop visch en brood lag.

¹⁰ Jezus zeide tot hen : „Brengt van de visschen, die gij nu gevangen hebt !" ¹¹ Simon Petrus ging aan boord en trok het net op het strand, vol groote visschen, honderd drie en vijftig. En ofschoon er zoovele waren, scheurde het niet. ¹² Jezus zeide tot hen : „Komt en ontbijt." Niemand der discipelen durfde Hem vragen : „Wie zijt Gij ?" Want ze wisten, dat het de Heere was. ¹³ Jezus kwam en nam het brood en gaf het hun, en insgelijks de visch.

¹⁴ Dit was reeds de derde maal, dat Jezus zich aan zijn discipelen openbaarde, nadat Hij uit de dooden was opgestaan.

1, 2 Reeds in de 2 laatste verzen van het vorige hoofdstuk heeft Joh. een slot geschreven op zijn geheele Evangelie. Hoofdst. 20 was dus oorspronkelijk door hem bedoeld als het slothoofdstuk van het Evangelie. Later is echter hoofdst. 21 er nog bijgekomen. Over deze kwestie is gehandeld in de Inleiding.

Eenigen tijd na de Jeruzalemsche verschijningen zijn de discipelen naar Galilea teruggekeerd, Matth. 28 : 16. Daar hebben ze weer het oude handwerk opgenomen. Een zevental hunner zijn hier bijeen, waarschijnlijk in Kapernaum. Thomas wordt ook hier met zijn in het Grieksch vertaalden naam genoemd, 11 : 16 ; 20 : 24. Van Nathanaël, 1 : 45, hooren we hier voor het eerst, dat hij afkomstig was uit Kana in Galilea. Jakobus en Johannes blijven ook hier ongenoemd. Tal van gissingen zijn gemaakt over de beide andere discipelen. Zelfs heeft men bij een van hen aan Paulus gedacht ! Voor geen enkele der genoemde namen is echter ook het geringste spoor van bewijs. We weten het niet. Dat zij bijeen waren, wijst op hun besef van saamhoorigheid. Als discipelen van Jezus toch zijn ze samengekomen.

3 Simon Petrus heeft ook hier weer de leiding. Hij is steeds de man van het initiatief, die vooraan staat. In

den avond verlaten ze de stad en gaan in de boot, waarschijnlijk die van Petrus zelf. Dat ze dien nacht niets vingen, was Goddelijke beschikking, opdat duidelijk de vangst van den volgenden morgen als een wonder van den opgestanen Heiland voor hun oog zou staan. En met opzet is het door Joh. vermeld, opdat ook de lezers de vischvangst als een wonder zouden zien.

4 In de vroege, grauwe morgenschemering staat Jezus aan het strand. Evenals bij het graf, 20 : 14, wordt Hij ook nu niet herkend. Gedeeltelijk is dit te verklaren uit het halfduister, dat Hem nog omringt. Maar dat ze Hem niet herkenden, vindt óók zijn oorzaak in Jezus zelf. Er is iets bizonders noodig, om den Opgestane te kennen, Marc. 16 : 12.

5 Op vertrouwelijken toon als kinderen spreekt de vreemdeling hen aan. Iets, om bij het brood te eten, is voor menschen in een visschersbuurt natuurlijk gebraden of geroosterde visch. Door deze vraag laat de Heere uitkomen, dat ze in het geheel niets hebben gevangen in den nacht; zelfs niet iets, om bij het ontbijt te gebruiken. Zoo treedt helder aanstonds des Heeren wondermacht in het licht.

6 Evenals voor een paar jaar, Luc. 5 : 1—10, beveelt ook nu de Heere, nog eens het net uit te werpen. Petrus heeft nu geen tegenwerping, al is het ook zéér onwaarschijnlijk, dat ze nu, na den geheelen nacht tevergeefs te hebben gearbeid, nog iets zullen vangen. Mogelijk heeft men den vreemdeling voor een vakman gehouden. De wonderbare vangst is niet te verklaren uit een scheppingswonder. Ze is een wonder van Christus' koninklijke macht, waardoor Hij een groote school visschen had geroepen aan de rechterzijde van het schip.

7 Hoewel het feit Petrus onmiddellijk moest herinneren aan het gebeurde van Luc. 5 : 1—10, is hij toch eerst door het woord van Johannes, den discipel, dien Jezus liefhad, 13 : 23; 19 : 26; 20 : 2, op de gedachte gekomen, dat het de Heere was. Impulsief en onstuimig als hij is, kan hij nu niet wachten, tot het bootje aan land is. Hij is niet in letterlijken zin naakt, wat voor een schande gold, maar draagt slechts het allernoodzakelijkste ter kleeding, waarschijnlijk een hemd. Eerst schiet hij zijn visscherskiel aan, gespt die met den gordel vast en zwemt naar het strand.

8 Daar de gewone Joodsche el van ongeveer 50 cM. bedoeld is, was de boot ongeveer 100 M. uit de kust. Omdat ze zoo dicht bij het strand waren, achtten de andere discipelen het niet noodig, Petrus' voorbeeld te volgen, maar kwamen in de boot naar land. De zware sleep verhinderde hen echter, snel vooruit te komen, zoodat Petrus er toch nog eerder was.

9 Hoe het kolenvuur met brood en visch er gekomen zijn, zegt Joh. niet. Dat Petrus het zou hebben toebedeid, zooals sommigen denken, is zéér onwaarschijnlijk. We hebben hier met een spijswonder te doen.

10 Toch moeten de discipelen nog brengen van de gevangen visschen. De Heere had kunnen zorgen, dat er voldoende op het vuur gelegen had, maar wilde ook gebruiken van de visch, die ze in antwoord op zijn vraag gevangen hadden.

11 Petrus gaat aan boord om het net los te maken en het daarna verder op het strand te trekken. Dat gaat nu gemakkelijker dan in het diepe water. In het getal is reeds vroeg een symbolische beteekenis gezocht. Ten onrechte evenwel. Het wijst slechts op de groote hoeveelheid visschen, die de Heere deed vangen. Hij „schenkt mild en overvloedig”, 2 : 6. En, een tweede verrassing, waarin de discipelen des Heeren bijzondere zorg hebben gezien, zelfs bij deze ongehoorde vangst scheurt het net niet.

12 Onderwijl de discipelen bezig zijn met het vele werk, dat de rijke vangst hun plotseling verschaft, zorgt de Heere verder voor het bereiden van het morgenmaal. Als het gereed is, roept Hij hen van den arbeid: *Komt en ontbijt*. Eerbiedige schroom houdt hen terug, te vragen, wie Hij is. Het is ook niet noodig. Onder het tellen der visschen zal wel fluisterend van mond tot mond zijn gegaan: „Het is de Heere.” Hem zoo te vragen, als wisten ze het niet, ware oneerbiedig. Dat ze verrast riepen: „Het is de Heere”, en hun blijdschap toonden, 20 : 20, staat hier niet. Maar er is veel meer gesproken aan het ontbijt, dan de paar woorden, die hier worden medegedeeld.

13 Aan den wonderlijken maaltijd is de Heere zelf de Gastheer. De zinnebeeldige beduiding dezer gebeurtenis wordt vrij algemeen erkend. De soortgelijke geschiedenis van Luc. 5 : 1—10 wijst er als vanzelf op, zooals ze dat ook de ooggetuigen zal hebben gedaan. Zóó, als bij deze vischvangst aan de zee van Tiberias, zal het nu ook gaan in het Koninkrijk Gods. De Heere vergeleek het reeds eerder met een vischnet, Matth. 13 : 47. In zijn eerste verschijning aan de discipelen zond de opgestane Heiland hen reeds de wereld in met dat vischnet. Nu, in zijn derde verschijning, doet de Heere hen zien door den vruchtelloozen arbeid van den geheelen nacht, dat ze zonder Hem ook voor het Koninkrijk niets kunnen doen, 15 : 5. Maar op zijn bevel komen de visschen, moet het net geworpen, brengt het rijken zegen, en scheurt het niet, zoodat de volle zegen wordt binnengehaald. En onder dat werk sterkt Hij hen zelf, en verzadigt hen met het goede van zijn hand. Zóó kunnen ze de wereld wel ingaan.

14 Deze verschijning is de zevende, die ons in de Evangeliën opgeteekend is. Joh. heeft echter het oog op verschijningen des Heeren aan al de discipelen of althans aan een groep van hen. En zóó is deze verschijning de derde, 20 : 19, 26.

Petrus in zijn waardigheid hersteld. 21 : 15—23.

21 ¹⁵ Toen ze dan gegeten hadden, zeide Jezus tot Simon Petrus : „Simon, zoon van Johannes, hebt ge Mij meer lief dan dezen ?” Hij zegt tot Hem : „Ja Heere, Gij weet, dat ik U liefheb.” Hij zegt tot hem : „Weid mijn lammeren”. ¹⁶ Hij zegt weer, voor de tweede maal, tot hem : „Simon, zoon van Johannes, hebt ge Mij lief ?” Hij zegt tot Hem : „Ja Heere, Gij weet, dat ik U liefheb”. Hij zegt tot hem : „Hoed mijn schaapjes.” ¹⁷ Voor de derde maal zegt Hij tot hem : „Simon, zoon van Johannes, hebt ge Mij lief ?” Petrus werd bedroefd, dat Hij voor de derde maal tot hem zeide : „Hebt ge Mij lief ?” En hij zeide tot Hem : „Heere, Gij weet alles, Gij weet, dat ik U liefheb.” Jezus zeide tot hem : „Weid mijn schaapjes.

¹⁸ Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, toen ge jong waart, placht ge u zelf te gorden en te wandelen, waar ge wildet. Maar wanneer ge oud zijt, zult ge uw handen uitstrekken, en zaleen ander u gorden en u brengen, waarheen gij niet wilt.” ■ En met deze woorden duidde Hij aan, door welken dood hij God verheerlijken zou. En na deze woorden zeide Hij tot hem : „Volg Mij.”

²⁰ En toen Petrus zich omkeerde, zag hij den discipel volgen, dien Jezus liefhad, die ook bij het Paaschmaal aan den boezem van Jezus had gelegen en gezegd : „Heere, wie is het, die U verraadt ?” ²¹ Toen dan Petrus dezen zag, zeide hij tot Jezus : „Heere, wat zal deze ?” ²² Jezus zeide tot hem : „Indien Ik wil, dat hij blijve, totdat Ik kom, wat gaat het u aan ? Volg gij Mij.”

²³ Dit gerucht verspreidde zich dan onder de broeders, dat die discipel niet zou sterven. Maar Jezus had niet tot hem gezegd, dat hij niet zou sterven, maar : „Indien Ik wil, dat hij blijve, totdat Ik kom, wat gaat het u aan ?”

¹⁵ De verschijning aan de zee van Tiberias heeft nog een andere bedoeling en beteekenis gehad. Reeds is de gevallen Petrus weer in genade aangenomen, Luc. 24 : 34, maar in zijn waardigheid als apostel des Heeren is hij nog niet openlijk hersteld. Zijn bijzondere zonde heeft ook een aparte herstelling noodig gemaakt. Dat geschiedt nu. Maar daartoe zal Petrus door de vallei der verootmoediging heen moeten gaan en verstaan, dat hij zijn ambt onwaardig is. Alles moet daartoe dienen. Vandaar, dat hij genoemd wordt met zijn geboortenaam, 1 : 42, die niet als Petrus laat zien, wat genade

van hem maakt, maar wat hij door eigen aanleg is.

Als kenner der harten toont de Heere, ook de fout van Petrus te kennen. Petrus meende, vooraan te staan in liefde en te kunnen wat een ander niet kan, Matth. 16 : 22 ; 26 : 35 ; Joh. 13 : 37 ; 18 : 10. Daarom vraagt de Heere, of hij nu, na zijn diepen val, nóg meent, Jezus meer lief te hebben, dan de andere discipelen doen. Wel is Petrus' antwoord beslist, maar het : *meer dan dezen* neemt hij niet over. Zelfkennis bracht hem tot lager zelfwaardeering. Ook gebruikt hij een ander woord voor liefhebben, dan Jezus deed in de vraag. Het woord, dat de Heere daarvoor gebruikte, duidt aan het liefhebben met bewusten wil. Petrus' woord beteekent meer de liefde der toegenegendheid. Het wordt ook van gewone natuurlijke liefde gebruikt. Zulk liefhebben is dus in zekeren zin van lagere beteekenis dan het liefhebben, waarvan Jezus spreekt. Dát liefhebben kent Petrus zich niet toe, het mindere wél.

Daarop wordt hij openlijk in zijn waardigheid hersteld : *Weid mijn lammeren*. Lammeren zijn hier niet de zwakken, maar is een teedere naam voor de geloovigen, de kudde van den goeden Herder, 10 : 11. Een primaat van Petrus wordt hier niet geleerd. Ook de ouderlingen weiden de kudde, 1 Petr. 5 : 1, en staan dus met hem gelijk.

16 De tweede vraag van Jezus brengt Petrus tot nog verder verootmoediging. Petrus heeft zich in zijn eerste antwoord niet meer boven, maar naast de andere discipelen gesteld ; hij heeft den Heere lief. Maar nu vraagt de Heere, of Petrus, na zijn val, dát dan nog wel durft zeggen ; of hij den Heere wel niet boven, maar dan toch gelijk de andere discipelen met die hoogere liefde liefheeft. Petrus beroept zich weer op de alwetendheid des Heeren, maar gebruikt weer het woord, dat liefhebben van lagere aard aanduidt, met de liefde der toegenegenheid. Ook dáarna blijft zijn wederherstelling van kracht. Hoeden is voor afwisseling met weiden gebruikt, evenals schaapjes voor lammeren. Hoeden is het algemeene woord : zich als herder gedragen. Weiden is een deel van het herderlijke werk : doen grazen.

17 De drie vragen herinneren aan de drie verloocheeningen. Nú gebruikt Jezus voor liefhebben hetzelfde woord, als Petrus twee maal heeft gedaan. Daarin is de Heere als een trap afgedaald. Hebt ge met de echte, hoogere liefde Mij meer dan de anderen lief ? Hebt ge Mij met die liefde gelijk de anderen wel lief ? Hebt ge Mij met die lagere liefde wel lief ? Weer legt Petrus heel zijn hart onder de lamp van des Meesters alwetendheid, zijn hart met al zijn zonde, maar ook met zijn liefde. Alles weet de Heere. Hij ziet ook de liefde tot Hem wonen in Petrus' ziel, al getuigt zijn geschiedenis ook tegen hem. En ook nu blijft de opdracht : *Weid mijn schaapjes*. De gevallen apostel is in zijn ambt openlijk hersteld.

18 Daarmee is nu ook Petrus' loopbaan bepaald. Maar die zal anders worden, dan hij zich heeft voorgesteld. Als jong, stoutmoedig visscher voelde hij zich steeds eigen heer. Nog dezen morgen heeft hij dat fiere karakter getoond. Later echter zal Petrus zichzelf moeten verloochenen. Wat de Heere hem voor zijn ouderdom voorspelt, is op zichzelf niets dan de hulpbehoefte van den halfblinden grijsaard. Misschien heeft Petrus het zoo ook wel aanvankelijk verstaan. Maar de laatste woorden: een ander zal u brengen waarheen *gij niet wilt*, hebben hem naar de diepere, geheel andere betekenis van des Heeren woord reeds heengewezen.

19 En toen Joh. deze gebeurtenis later, lang na Petrus' kruisdood te Rome, schreef, was hem de volle betekenis in het licht der historie duidelijk geworden. Deze woorden heeft de Meester toen gesproken, om daardoor Petrus martelaarsdood te voorspellen! Ze hebben dus anderen, dieperen zin. Het uitstrekken der handen ziet op het met uitgestrekte handen dragen van het kruis. Daarna zal hij gegord, d. i. gebonden, geleid worden naar het kruis. Zóó zal Petrus' weg zijn, uitlopend op den marteldood. Dat gaat precies tegen zijn wil en karakter in, Matth. 16 : 22; 26 : 51. Maar genade zal hem gewillig en bekwaam maken, dezen weg te gaan. Door zulk een dood zal hij die genade verheerlijken en den God, die haar gaf. Zoo zal Petrus den Meester op dezen nooit gedachten weg moeten volgen, Matth. 16 : 24, 25; Joh. 13 : 36.

20 Ook dit laatste woord van den Meester: *Volg Mij* heeft Petrus dien morgen waarschijnlijk alleen van een volgen op den weg langs het strand verstaan. Reeds gaat hij met Jezus weg uit het gezelschap der andere discipelen. Ook Johannes gaat mee. Hij behoort bij Petrus en bij Jezus. Vooral hij, zooals aanwijst de breede omschrijving, die van hem gegeven wordt, als den meest geliefde, vs 7, en den meest intiemsten vertrouwde.

21 Op het zien van Johannes komt de sympathie van Petrus voor dezen boven. Altijd waren ze samen, 1 : 35. 42; Matth. 17 : 1; Joh. 18 : 15; 20 : 2. Zullen ze nu voor het vervolg ook het zelfde lot deelen?

22 Petrus moet echter nog zijn ouden aard leeren verloochenen, om alles te willen regelen. Een zachte terechtwijzing wordt hem gegeven over zijn zucht, zich te bemoeien met dingen, die alleen den Heere aangaan. Hij ontvangt op zijn vraag over Johannes' toekomstig lot geen ander antwoord dan dit ééne: Het gaat u niet aan. Het lot der andere discipelen bepaalt de Heere alleen. Daarop heeft zelfs geen voorspraak van Petrus eenigen invloed. Hij heeft niet anders te doen dan gehoorzamen aan wat hem de Heere beval.

23 Dat dit hier wordt medegedeeld, heeft nog een bijzondere reden. Later heeft het woord des Heeren aan-

leiding gegeven tot de meening, dat Johannes niet zou sterven. Niet bij de hier aanwezige discipelen ontstond deze meening, maar onder de broeders, dat is, in de eerste Christelijke gemeente van later tijd. Vooral, toen Johannes al de overige apostelen overleefde. Deze gelegenheid wordt nu te baat genomen om die meening haar grondslag te ontnemen. Wel leeft Johannes nog op het oogenblik, als deze woorden worden geschreven. Maar de woorden des Heeren geven geen recht tot de onder de broeders heerschende meening. Want ze hebben slechts in het algemeen een mogelijkheid genoemd zonder aan te duiden, dat deze ooit werkelijkheid worden zou.

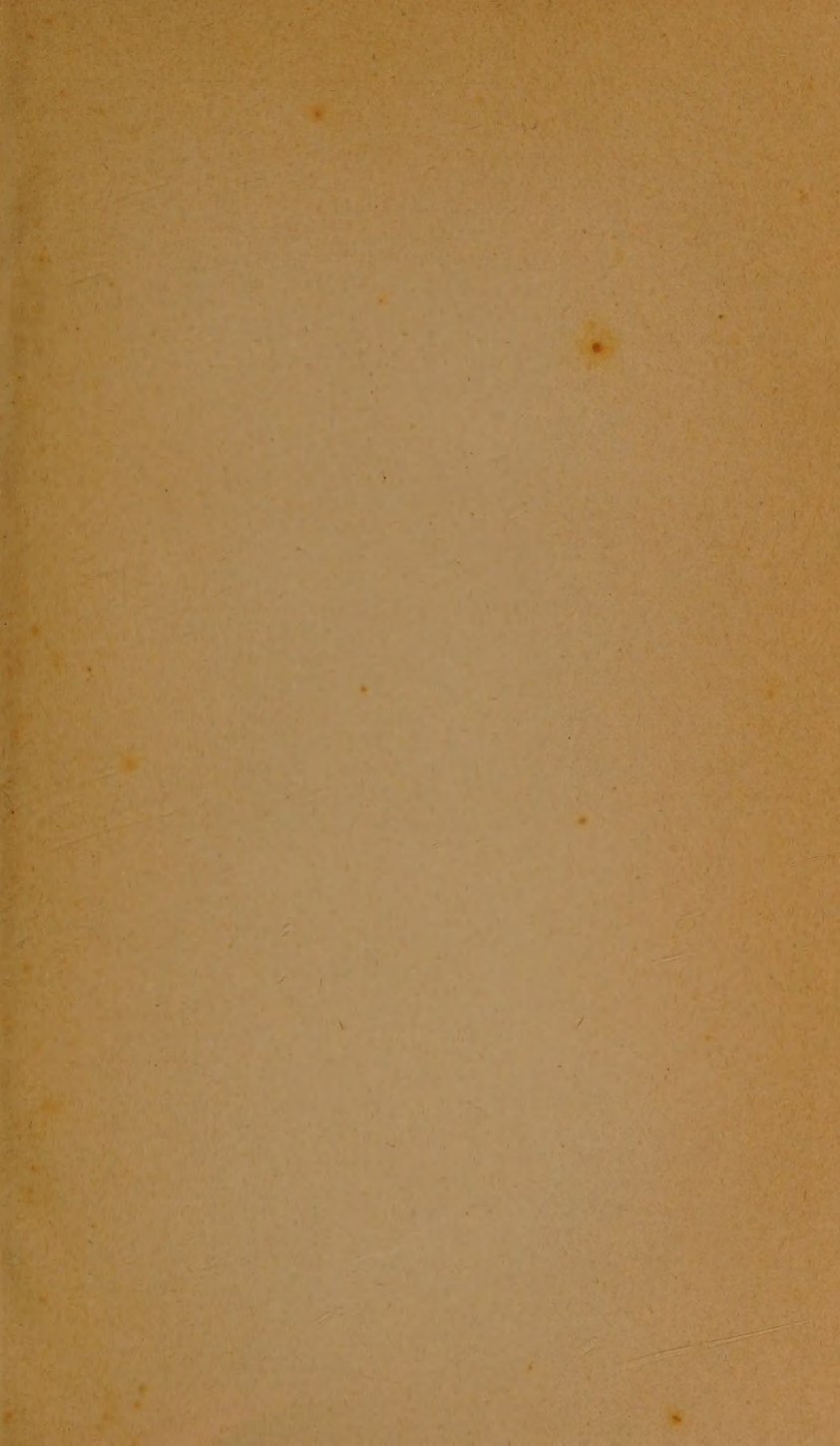
Het slotwoord. 21 : 24, 25.

21 ²⁴ Dit is de discipel, die aangaande deze dingen getuigt en die deze dingen geschreven heeft, en we weten, dat zijn getuigenis waar is.

²⁵ En er zijn ook vele andere dingen, die Jezus gedaan heeft; zóóvele, dat, wanneer ze geschreven werden, ik denk, dat zelfs de (geheele) wereld de geschreven boeken niet zou kunnen bevatten.

24 Aan het slot geeft de schrijver dezer laatste woorden nog een getuigenis over den schrijver van *deze dingen*. Daarmee doelt hij niet alleen op wat in 21 : 1—23 geschreven is, maar ook op het geheele Evangelie. Van den schrijver daarvan, die op het oogenblik, dat dit slotwoord geschreven wordt, nog leeft en getuigt, wordt hier dus met zooveel woorden gezegd, dat hij de discipel is, dien Jezus liefhad, d. w. z. zooals in de Inleiding is betoogd, de apostel Johannes. Mee in naam van den kring zijner bekenden zegt de schrijver van dat Evangelie van Johannes: *en we weten, dat zijn getuigenis waar is*. Veel is over deze met *wij* bedoelde personen gefantaseerd, maar wij kennen ze niet. Vast staat, dat ze in den kring, waaronder dit Evangelie verspreid was, hoog in aanzien stonden, zoodat hun aan het Evangelie gegeven getuigenis gezag had.

25 Dit laatste slot komt overeen met dat van 20 : 30. Jezus heeft veel meer gedaan, dan opgeteekend is. Hyperbolisch, overdrijvend, zegt de schrijver, dat, als alles werd opgeteekend, de geheele wereld geen ruimte voor de daarvoor benoodigde boeken bieden zou. Wanneer geteld wordt het getal der dingen, die de Heere heeft gedaan, en gepeild hun diepe heilsbeteekenis, raakt geen geslacht uitgedacht en moegeschreven over zijn werk. Zoo is de aanbiddende uitroep van elk, die met Joh. zegt: *Wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van den eeniggeborene, gekomen van den Vader, vol van genade en waarheid.*



BS2614 .D8 1927

Bible. N.T. John. Dutch. Bouma. 1927.

Het evangelie naar Johannes : Opnieuw u

BS Bible. N.T. John. Dutch. Bouma. 1927.
2614 Het evangelie naar Johannes. Opnieuw uit
D8 grondtekst vertaald en verklaard door C. Bou
1927 Kampen, J.H. Kok, 1927.
252p. 21cm. (Korte verklaring der Heilig
Schrift, met nieuwe vertaling)

1. Bible. N.T. John--Commentaries. I.
Bouma, Cornelis, 1884- II. Series.

A 13600

CCSC/nmb

